הצופה

היום — פרשת שמיני

	יום שישי	שבת
הפרק:	מיכה א־ב	מיכה ב־ד
המשנה:	כלים ח. ח־ט	כלים ח, י־יא
הדף — בבלי:	סוטה מז	סוטה מח
ירושלמי:	יומא מג	יומא כד
ההלכה:	או"ח קכח, לז־לט	או"ח קכח, ס־סב
רמב"ם:	תפילין ומזוזה וס"ת ה־ז	תפילין ומזוזה וס"ת ח־י
הזריחה:	5.22	5.20
השקיעה:	6.02	6.02
סוף זמן ק"ש:	7.45	7.44

זמני הדלקת הנרות

ער"ש, פרשת שמיני כ"ד באדר ב' תשמ"ו

	ירושלים	תל־אביב	חיפה	באר־שבע
ער"ש	5.22	5.40	5.32	5.38
מוצ"ש	6.37	6.39	6.39	6.36

זכור את יום השבת לקדשו

בנק טפחות — סניפים בכל רחבי הארץ

ב"ה, יום שישי, כ"ד אדר־ב' תשמ"ו (4.4.1986) • שנה ב' • גליון 14054 • המחיר: 0.80 ש"ח, כולל מע"מ * עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל־המזרחי * מייסד ועורך ראשון, הרב מאיר בר־אילן ז"ל

בעקבות הפיגוע החבלני במטוס מעל יוון

ארגון הטייסים קורא להחרים מדינות התומכות בטרור

מציין במיוחד את לוב, איראן וסוריה ✡ פרשנים אמריקניים: ייתכן שהפיגוע הוא שלב ראשון במסע גמול טרוריסטי נגד ארה"ב בעקבות הפעולה במפרץ סירטה

ניו־יורק (רויטר־עתים ו־עיצ) — יו"ר איגוד הטייסים הבינלאומי קרא אתמול לכל המדינות להחרים את לוב, איראן וסוריה ומדינות אחרות, אשר לטענת הארגון נוהגות מחסה לטרוריסטים.

קפטין סום אשווד, יו"ר הארגון המאגד טייסים מ־60 מדינות, אמר בראיון בטלוויזיה האמריקנית כי בוועידת ארגונו בלונדון בשבוע הבא הוא יגבש „להשיב חרב של טייסים בלפי מדינות שהארגון סבור כי הן מסייעות לפעילות טרור".

אשווד ציין במיוחד את לוב, איראן וסוריה ואמר: „אנו נפסיק לטוס למדינות אלה ואם נמצא מאנשים לטוס מהר".

„הגישה השקה לנקוט בעבודת מיתקפה וזה מה שהארגון שלנו עושה ברגע זה". אשר אשווד לאחר התפוצצות מטען חומר הנפץ במטוס ט.וו.איי. מעל יוון, ומותם של ארבעה נוסעים.

קדאפי מכחיש

קליס לוב, מועמאר קדאפי, טען בראיון לרשת הטלוויזיה האמריקנית סי. בי. אס. כי לא היתה לו יד בפיצוץ במטוס ט. וו. איי. וגינה את הפעולה כמעשה של תוקפנות טרוריסטית נגד אזרחים. „אני בהחלט נגד המעשה הזה. זו היתה פעולת טירור נגד גורם אזרחי", אמר.

מומחים לענייני תעופה הביעו בוואשינגטון החשש כי הפיגוע בכטוס ט. וו. איי. מעל אתונה היה הירי הראשון של מסע גמול טרוריסטי לאחר פעולת הצי האמריקני במפרץ סירטה בחוף לוב.

הפרשנים הוסיפו כי אין בידי ארה"ב כיום אופציה קלה כדי לטפל בסוג זה של התקפות.

רוברט קופרמן, לשעבר מאנשי היחידה ללוחמה בטירור במימשל, הטיל ספק אם לוב עמדה מאחורי ההתקפה במטוס, אם כי הוא משוכנע שהלובים עצמם יפתחו בפעולות גמול נגד ארה"ב.

מי אחראי לפיצוץ?

בינתיים התפרסמו ידיעות סותרות לגבי הגורם שעמד מאחורי הפיצוץ במטוס. ארגון טירור ערבי דמכנה עצמו „התאים המהפכנים הערביים" נטל על עצמו אתמול את האחריות למעשה. בהודעה שנמסרה לסוכנויות הידיעות בביירות נאמר כי הפיגוע הזה בוצע את הפיצוץ כגמול על „כל הנסיונות האימפריאליסטים האמריקניים להכניע את ההמונים הערבים ולהורידם לברכיהם. המעשה האחרון שבאלה היה נסיון הכשל לתקוף את לוב".

שר הפנים היווני, אנטון סקאלפר, מסר כי טרוריסט ערבי ידוע נסע במטוס, שעות מספר לפני הפיגוע. השר גילה כי אותו טירוריסט ישב בדיוק באותו מקום בו אירע הפיצוץ.

בשיחה עם כתבים אמר סקאלפרו: הגיעו עדויות חדשות. עכשיו בטוח שחשוד הידוע כטרוריסט טס במטוס מקהיר ויורד ממנו באתונה. הוא ישב בדיוק במקום בו אירע אחר כך הפיצוץ". סקאלפארו לא היה מוכן למסור פרטים נוספים.

אמש מסרה סוכנות הידיעות האיטלקית כי מטען הנפץ אשר גרם להתפוצצות במטוס הונח בכל הנראה על ידי אשה שנשאה דרכון לבנוני ועלתה למטוס בקהיר.

מסתעפת חקירת המחבלים החשודים ברצח החייל תמם

הובאו לבית המשפט ✡ הוצא צו האוסר פרסום שמותיהם ופרטים על החקירה ✡ צוות מיוחד חוקר בפרשת פעילות החוליה

מחבלים החשודים, בין היתר, ברצח החייל משה תמם ז"ל הו־באו אתמול לבית משפט השלום בחיפה, לכתב עתיים מאור שני נודע, כי מבהתעפת הולכת חקירת השיפה חוליית הכיבושים שפעלה בשירות „החזית העממית לשחרור פלסטין".

שופט השלום, רפאל חרסונסקי, הוציא צו איסור פרסום שמות החשודים, המעורבים בפרשה זו וכל פרט אחר העלול להשוף את זהותם, לרבות ציון כפרי מגוריהם. האיסור כולל גם פרסום כל פרט מפרטי החקירה, למעט העובדה, כי כמה מן החשודים בפרשה זו מעורבים ברצח החייל משה תמם שגופתו נתגלתה באוגוסט 1984 במסע ויתום סמוך לכפר יעבד בצפון השומרון.

לכתב עתיים נודע, כי תוק החקירה בפרשת רצח החייל משה תמם נכבשו בשלבי הצלמה וכי המשטרה רואה במעצר החשודים עוד תוצאה חשובה לגילוי תוצאות מסוג רצח.

צוות חקירה מיוחד חוקר בפרשת פעילותה של החוליה שפעלה בשירותה של „החזית העממית לשחרור פלסטין". המשטרה הטילה איפול על מהלך החקירה.

★ מרכז האו"ם (ע"צ). ממשלת לבנון ביקשה מארגון האומות המאוחדות לחדש את המנדט של כוח יוניפי"ל לתקופה נוספת של ששה חודשים. המנדט עומד לפוג ב־19 באפריל.

שמיר ולוי הגיעו להבנה עקרונית

בדבר הפגת המתיחות ויחסי הכוחות

מאת שאול שיף, סופרנו לענייני מפלגות

מקורות מוסמכים ב„חירות" מ־עו אמש כי בשיחה שקיימו יצחק שמיר ודוד לוי הם הגיעו להבנה עקרונית בדבר הפגת המתיחות בתנועה „חירות" וחלוקה יחסי הכוחות המפלגתיים.

אתמול נועדו השניים לשיחה בירושלים ולאחריה נשמעו הבעות מתונות ומבשרות אופטימיות.

[illegible]

צחי וייס בן חיים ושושנה, אלקנה — **חגית שפר** בת רחל ונחום, אלקנה

מאורסים

ב"ה כ"א באדר ב' תשמ"ו

רוזה ורפאל גוילי רמת־גן

שמחים להודיע על נישואי בנם

אושרה עב"ל **אורי**

החופה נערכה בחוג המשפחה

להורינו היקרים

לאה וצבי הרשקוביץ הי"ו

ברכות ואיחולים מקרב לב בהגיעם ל„חתונת הזהב"

עד מאה ועשרים בבריאות רוחה ואושר. „עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו".

מברכים: רבקה ושלמה הרשקוביץ; ברכה ויאיר הרשקוביץ; רחל ואהוד אלעד הכהן

מצטרפים לברכה האחיות הגיסים: הרה ויוסף קרייצר, יעל נשורייה, רבקה ומשה גלדיאי ומשפחותיהם

לשכת הרבנות / המועצה הדתית — מגדל העמק

למכובדנו וידידנו, יו"ר המועצה הדתית

עמרם ביטון ורעייתו **אסתר** שיחיו

ברכות ואיחולים לבביים לאירוסי הבת **נעמי** שתחי' תזכו להרבה אושר ונחת מכל צאצאיכם

הרבנים המקומיים: הרב י. ה. גרוסמן שליט"א, הרב אברהם מנחם שליט"א

ראש המועצה — מרדכי פיש, חברי המועצה הדתית ועובדיה

ברכת מזל טוב לבבית

לעו"ד **אלישע צידון** ולרעייתו

לרגל הבר מצווה של בנם **בניה** נ"י

ותזכו לראות ממנו רוב נחת

מאחלים: הסבתא שרה צידון, משפחת לרמן, משפחת צ'יזיק, משפחת שמואלוביץ'

הציבור הדתי בפ"ת יפגין בליל שבת מול קולנוע היכל

עצרת המונית התקיימה אמש לנוכח חידוש חילולי השבת

מאת משה לוי, סופרנו בפתח־תקוה

הציבור הדתי בפתח־תקוה נ־ערך לקיים הערב, ליל שבת, הפגנת מחאה המונית באישור המשטרה אל מול קולנוע „היכל" המחודש.

הציבור יתכנס בשעה 9 ברחבת ההסתדרות בכיכר השבת מול הקולנוע. שני הרבנים הראשיים לפתח־תקוה ישאו דברים על המערכה המתחדשת למען צביונה של השבת בעיר.

מספר מפסרת פ"ת, סג"ץ יעקב שובל, ביקש מהציבור הדתי לציית בתנאי הרשיון ולהתפזר בחצות כפי שהוסכם.

הגרי בנ"ע ישתתפו בהפגנה רבה בני־עקיבא במרחב פ"ת, גי־ב, נפגש השבוע עם רבני העיר ו־מסר כי חברי בנ"ע מארבע הסניפים בעיר ישתתפו בהפגנה. כמו כן יעסקו בפעילות חינוכית בנושא זה בקרב תנועות הנוער האחרות בעיר.

השבוע נתקבל מברק מהרבנים הראשיים לישראל, הראשון לציון הרב מרדכי אליהו והרב"א שפירא, ובו נכתב ש„אם כל המאמצים לא יועילו יש צורך להפגין על חילול שבת בכל האמצעים החוקיים ומעוררת הרבנות הראשית המבקש לתת בנושא זה על כל ברכותיה".

עצרת זעקה המונית

במעמד רבני הערים ירושלים, בני־ברק, אשדוד וכפר־סבא, רבנים, אדמו"רים, דיינים, ראשי ישיבות וקהל המונים שמילא את בית הכנסת הגדול במרכז העיר. ובתוכם תלמידי ישיבות „נחלים" ו„כפר גנים" וחברי „בני עקיבא" התקיימה אמש עצרת זעקה לנוכח חידוש חילולי השבת.

פתח את העצרת הרב אהרון הכהן ביגלס, מרבני העיר. בברכה הפלתה לקראת המערכה המתחדשת. דברים השמיעו ראש ישיבה „פורת יוסף" בירושלים, הרב יהודה צדקה, רבה של ירושלים, הרב יצחק קוליץ, ורב העיר, הרב ברוך שמעון סלומון.

ראש החזית הדתית, אברהם כ־ץ־עוז, קרא את מכתבו של הרב הראשי לפ"ת, הרב משה מלכה, אשר נבצר ממנו לבוא לעצרת.

החזית הדתית פנתה לשר העבודה „לפעול לביטול אי פתיחת קולנוע „היכל" בשבת.

ח"כ פרופ' שאקי יפגש הבוקר עם ראש הממשלה

בסיום העצרת הגיע ח"כ פרופ' אבנר הי שאקי ושיחה עם הרב ס־

(סוף בעמוד 2)

ל־30% מבני הקיבוצים הנשואים שירדו מהארץ — בני זוג לא־יהודים

התנועה הקיבוצית תבחן תוצאות סקר שלפיו ירדו 6% מבני הקיבוצים ✡ הסקר לא כלל את משקי הקיבוץ הדתי

מאת חיים פיקרש, כתב „הצופה"

„התנועה הקיבוצית מודעת ל־חומרת המצב שבו כשישה אחוזים מבני הקיבוצים ירדו מהארץ ולכ־30 אחוז מהנשואים יש בני זוג לא־יהודים. מציאות זו בהליכה ההתייהדות רציניות ושחיקת נושאי החינוך, אך הדבר צריך להתבצע ללא פניקה, בשים לב לכך שאנו נמצאים בעיצומו של תהליך".

זאת אמר אתמול ד"ר דוד מיטל־ברג, מקיבוץ יזרעאל, שבמנה עם עורכי סקר מיוחד. שאתמול ניתן לו פרסום נרחב, בשיחה עם סופר „הצופה".

שיעור אופייני לכלל החברה

ד"ר מיטלברג סבור כי שיעור הירידה מהארץ של בני קיבוצים, אופייני לכלל החברה בישראל: „לנו יש רק נתונים בדוקים יותר — הסעיף המדובר, בעיני, כי הוויתור ל־פרסום תוצאות הסקר, נעשה רק לאחר שנמסרו דיווחים עצמיים לכל זורכי התנועה הקיבוצית שנטלו חלק בעריכתו של סקר זה, שנעשה בחסות המכון לחקר הקיבוץ שליד אוניברסיטת חיפה.

מחברי הסקר, ביניהם ד"ר אורי לייתן מקיבוץ עין המפרץ ואלכסנדר אבנת מקיבוץ בורע, סבורים שיש מקום גם לבחון מחדש את משך שהותם של בני הקיבוצים מחוץ למסגרת הקיבוץ, לרבות השוואת בחו"ל, המשפיעה על דרך חייו ואורחותיו של צעיר זה, הציבור התקופה של שירות צבאי, מתנדב לשנת שירות נוספת, ורק לאחר מכן הוא נדרש לשקול את דרכו ולשוב לקיבוץ. „זוהי תקופה מסבר ארוכה

(סוף בעמוד 3)

הרבנים הראשיים הגיעו לביקור בארה"ב

הרבנים הראשיים לישראל, הרב אברהם שפירא והרב מרדכי אליהו, נסעו לארה"ב לרגל טקס הסמיכה בישיבת רבנו יצחק אלחנן, במלאת מאה שנה להיווסדה.

הרבנים הראשיים נתנו אתמול שיעורים. הרב שפירא נתן שיעור על הנושא משמעות הסמיכה בישראל. הרב אליהו נתן שיעור אמס־כת בבא קמא בנושא גבי כולה ונפ־שה איל. כמו כן נפגשו הרבנים עם משלחות של ההסתדרות הרבנים ובו־ציבי „ישראל הצעיר" והם מתעתדים להיפגש עם נציגים של ארגוני רבנים נוספים בעניינים הנוגעים בקשרים עם הרבנות הראשית, בתי־דין ונסיון לפתוח משרד של הרבנות הראשית בארה"ב שיתאם את ענייני האישות בארה"ב, קידושין, גיטין וכדומה, וכן בענייני כשרות של המצרכים המשווקים לישראל.

משרד הדתות יחלק 120 אלף ש"ח לקמחא דפסחא

המשרד לענייני הדת יחלק השנה כ־120,000 ש"ח לקמחא דפסחא, זאת נמסר מלשכת המנהל הכללי.

כבעבר, כן גם השנה הטיל המשרד על ראשי המועצות הדתיות להקים ועדה בראשותם בשיתוף הרבנים המקומיים ואישי ציבור שתפקידה לקבוע את רשימת הנזקקים מכל אתר ואתר. רשימות אלה שונות לכבוד לענייני הדת, אשר שקד בדיבור אלה על הכנת ההמחאות ושיגורן אל בתי הנזקקים עוד לפני חג הפסח. ראשי מועצות דתיות הביעו את שביעות רצונם בשיטה זו, אשר הוכיחה את יעילותה באשר הנזקק מקבל את ההמחאה ישירות בדואר לביתו בדרך מכובדת ומלווה בבירכת החג.

בלשכת המנכ"ל נמסר לסופרנו, כי השנה מורגש לחץ גדול של פונים בבקשים קדימות, עקב המצוקה הכלכלית השוררת בארץ ואשר פוגעת בשכבות רחבות של הציבור.

בעלי מוסכים בבני־ברק מאיימים להילחם בארנונה על־ידי חילול שבת...

מאת סופרנו בתל־אביב

בעקבות איומי איגוד המוסכים בישראל לפתוח את המוסכים בבני־ברק בשבת אם לא תופחת הארנונה הגבוהה אתמול מעיריית בני־ברק ואמרו: כי זהו איום סרק.

„כל בני־ברק תסתער עליהם והם לא יוכלו לפתוח את המוסכים בשבת אפילו לרגע אחד", נאמר לסופרנו. עם זאת נכונות בעירייה לבחון מחדש את הבעיה בעלי המוסכים ה־ הפחית את הארנונה.

מנכ"ל איגוד המוסכים, צבי פיק, מסר אמש כי באסיפת חירום שקיימו בעלי המוסכים בבני־ברק הוחלט להתנגד הגזרה של 20% על עבודות שיבוצעו בשבת. הם טוענים שהארנונה הועלתה בשיעור של 250% והם לא יוכלו לעמוד בשיעור כה גבוה של מיסים. לדברי בעלי המוסכים גם שוכרי מבני עבודה התייצו שיבטלו, כבתוך, להבריחם „והם יפצילו את המוסכים באמצעות גרים של שבת".

מנכ"ל איגוד המוסכים שיגר אתמול מברק לשר הפנים והתבע לבטל את הפטור על תשלום בסים שנתנה עיריית בני־ברק לתלמידי ישיבות. הוא הוסיף כי המוסכים „אלצו לעבוד גם בשבת כדי לממן את הכסף שהיו צריכים לשלם תלמידי הישיבות...

הקונגרס היהודי חגג יובל לקיומו

הקונגרס היהודי העולמי חגג שלשום יובל לקיומו, בסעודה ערב חגיגית בניו יורק.

ראש ממשלת ישראל, שמעון פרס, הגיע במיוחד לניו יורק כדי לישול חלק באירוע החגיגי. בין האישים האמריקניים שהשתתפו בסעודה בלט הנרי קיסינג'ר.

הקונגרס היהודי העולמי, שמרכזו בניו יורק, הינו קונפדרציה של ארגונים יהודיים מ־66 מדינות, בארבע יבשות. הקונגרס נוסד בשנת 1936 כדי לגייס את דעת הקהל היהודית בגי הנאציזם, וקיוי לפעול לקראת הקמתה של מדינה יהודית בארץ ישראל. אחת מהמטרותיו הראשונות במעלה של הקונגרס ביום היא להביא להגירה המונית של יהודים מבריה"מ, ולפעול ב־אורח כללי לשיפור המצב של היהודים במדינות הגוש המזרחי.

שר ההגנה הגרמני ידון בארץ ביחסים בין מערכות הביטחון של שתי המדינות

מאת סופרנו הצבאי

ביקור ראשון בישראל של שר הגנה גרמני יערך בשבוע הבא עם בואו לארץ של השר ד"ר מנפרד וורנר כאורח מערכת הביטחון בישראל.

האורח יפגש בביקורו בין היתר, לשיחות עם נשיא המדינה, ראש הממשלה, שר החוץ ושר הבטחון בשיחות אלה ידונו היחסים בין מערכות הבטחון, וכן בעיות ביטחון בנושא הסוריה.

השר הגרמני יבוא לארץ ביום ראשון ובמשך ארבעה ימים יבקר ב„יד ושם", במצדה, בתעשיה האווירית, ברפאל ובמפעל להרכבה של ההרכבה הישראלית. כמו כן יבקר בתרגיל צה"ל.

סופרנו מציין, שזה יהיה שבי־קור זה יהיה גם בהפסקה נשק בי־רמי לסורית ערב.

שר ההגנה הגרמני נולד ב־1934 בשטוטגרט, למד משפטים וקיבל תואר דוקטור בנושא הגנת גויות מדינות ולה בתנאים ידידותיות. הוא חבר הפרלמנט מטעם מפלגת האיחוד הנוצרי הדמוקרטי. ביקר בארץ כיושב ראש ועדת הביטחון של הבונדסטאג.

הוא טייס אלוף בבילואים, טייס בריין, עם האורח תבוא גם רעייתו. ולה נקבעה תכנית ביקורים ביהודה, סיור בבסיס צה"ל לחיילות ובבית הפוגייה.

תחזית מזג האוויר

בעונן חלקית. הטמפרטורות: יהודה ושומרון 8 — 17, תל אביב 12 — 23, חיפה 12 — 23, רמת הגולן 8 — 19, גליל 12 — 23, צפת 7 — 17, טבריה 11 — 25, נצרת 10 — 19, ע"ש גזה 9 — 24, שומרון 9 — 19, גליל התחתון 11 — 22, יריחו 13 — 30, עזה 8 — 22, באר שבע 10 — 32, אילת 14 — 27 מעלות.

ב"ה

טקס קריאת בית־הספר הממ"ד בית הכרם בירושלים על שם ברוך דובדבני ז"ל

יתקיים אי"ה ביום **ראשון** כ"ז באדר ב' תשמ"ו (6.4.86) בשעה 5.00 אחה"צ בבנין בית הספר רח' שחר 19 ירושלים. בתכנית הטקס הלילה:

דברים:

מר טדי קולק — ראש עירית ירושלים

מר יוסף יהנאי — מנהל מחוז ירושלים במשרד החינוך והתרבות

הרב דוד שפירא — רב שכונת בית הכרם

מר מאיר הלברטל — יו"ר המרכז לחינוך דתי בישראל

מנחה: הגב' שושנה רוזנבלט — מנהלת בית הספר

הצגת מסכת ע"י תלמידי בית הספר, לכבוד משפחת [illegible]

[illegible] בשעה 4.00 אחה"צ [illegible]

במלאת שנתיים לפטירת יקירנו

ר' ברוך דובדבני ז"ל

(יו"ר המרכז לחינוך דתי בישראל)

נעלה לקברו בהר המנוחות, אי"ה ביום ראשון, כ"ז באדר ב' (6.4.86), בשעה 4:00 אחה"צ.

טקס אזכרה וקריאת ביה"ס הממלכתי־דתי בבית הכרם ע"ש **ברוך דובדבני**, יתקיים בשעה 5:00 אחה"צ, באולם בית־הספר ברח' שחר 19 בית הכרם, ירושלים.

אוטובוסים לבית הקברות אשר ימשיכו גם לטקס, יצאו בשעה 3:45 אחה"צ מ„בית מאיר" רח' המלך ג'ורג' 54, ירושלים.

המשפחה — **המרכז לחינוך דתי בישראל**

נר"ה — המכבע לחדש פני התנועה

התנועה הדתית לאומית

הצגת פנקס הבוחרים

פנקס־הבוחרים לועידה הארצית ולמועצות הסניפים פורסם ויוצג לעיון הציבור ביום כ"ו אדר ב' תשמ"ו (7.4.86):

— במשרדי ועדת הבחירות המרכזית, אבן גבירול 157, ת"א (בשעות 08.00—17.00, ימים א—ה').

— בכל סניפי התנועה בארץ,

באחריות יו"ר וועדת הבחירות המקומית ומזכירי הסניף.

ערעורים על פנקס הבוחרים חייבים להגיע למשרדי ועדת הבחירות המרכזית, על גבי טפסים שהוכנו על־ידי הוועדה המרכזית, עד ט' ניסן תשמ"ו (18.4.86) ולא יאוחר מיום זה.

ישעיהו פריבס

יו"ר ועדת הבחירות המרכזית

ספר „משיב מלחמה"

הופיע ונמצא עתה למכירה חלק ג' של הספר „משיב מלחמה"

מאת הגאון הרב שלמה גורן שליט"א

בהוצאת „אידרא רבא"

בספר ששה שערים

ארבעה שערים עוסקים בהיתרי עגונות של מלחמת השחרור, עגונות אח"י אילת, צוות הצוללת „דקר" ואנוית „מצדה". השער החמישי דן במלחמת שלום הגליל, המצור על ביירות והמצור הימי על טריפולי ובעיות בטחון אחרות שהזמן גרמן. השער הששי: שער החיים, הלכות קבורה ואבילות.

הספר מופץ ע"י חברת ההפצה „שלם" ירושלים רח' פינס 11 טל. 248478 (02)

מועצה אזורית שפיר

אולפנת בני־עקיבא אבן־שמואל טל' 885137—051

נותרו עוד מספר מקומות לשנה"ל תשמ"ז

★ מגמת מוסיקה

★ מגמת ארץ ישראל

מבחני הכניסה יערכו אי"ה ביום רביעי, כ"ט באדר ב', (9.4.86) בשעה 9.00 בבוקר.

תחבורה למקום — קו 371 ת"א—באר־שבע מאסף. יש לרדת במרכז אבן־שמואל.

מרכז לחינוך הדתי בישראל

חגיגות יובל ה־80

לחינוך הדתי לאומי בארץ ישראל

במעמד: כבוד נשיא המדינה, מר **חיים הרצוג**

ובהשתתפות:

שר הדתות ד"ר **יוסף בורג** נשיא התנועה העולמית של המזרחי—הפועל־המזרחי

מזכ"ל המפד"ל ח"כ **זבולון המר**, לשעבר שר החינוך והתרבות

מר **יעקב הדני** מנהל החינוך הדתי במשרד החינוך והתרבות

פתיחה: מר **מאיר הלברטל** — יו"ר המרכז לחינוך הדתי

ב„היכל התרבות" בתל אביב

ביום שלישי כ"ח אדר ב' תשמ"ו 8.4.86, בשעה 20.15

יתקיים אי"ה מופע ססגוני ומרהיב הכולל חזיון אור־קולי,

בהשתתפות האמנים: דודו פישר, ג'ו עמר, יעקב בנאי, תזמורת משטרת ישראל, מקהלת "מדרשיית נעם" — פרדס חנה וכפר סבא, תזמורת המנדולינות — ראש העין

הציבור המגיע לארוע, מוזמן להתרשם **מתערוכת הישגים** של מוסדות החינוך הדתיים, החל מהשעה 19.30, באולם הכניסה, ואשר תלווה בנגינה ובשירה של תזמורות ומקהלות מבתי־הספר הדתיים.

כרטיסים במחיר 8 — ש"ח (לקבוצות: 6 — ש"ח) ניתן לרכוש במשרדי המרכז לחינוך הדתי: בירושלים — ב„בית מאיר", רח' המלך ג'ורג' 54, טל. 248113, 249732—02; בתל־אביב — רח' אבן גבירול 157, טל. 446595—03; בחיפה — רח' החלוץ 59, טל. 662514—04; במשרדי הכרטיסים „קסטל" בתל־אביב, טל. 444725, ובבתי הספר הממלכתיים דתיים ברחבי הארץ.

בס"ד

למשרד פרסום בתנופה

דרושים לאיזורי ב"ב והמרכז, חיפה והצפון ירושלים והסביבה

מנהלי/ות מכירות במגזר הדתי

הכישורים הדרושים:

★ נסיון קודם במכירות, עדיפות בשטח הפרסום

★ צעיר נמרץ ודינאמי הנכון לעבודה מאומצת

★ בסיס עמלות גבוהות במיוחד ממכירות

★ בעל רכב יתרון ★ אפשרות גם לחצי יום עבודה

★ אפשרות לשכר בסיסי + עמלות

אם הנך בעל הכישורים הנ"ל ובעל ראש פתוח, אתה מוזמן לפנות בכתב יד עם פירוט קורות חיים השכלה ונסיון קודם.

כתובתנו: גרפיקוס הפקות • החשמונאים 90 ת"א • עבור מנהל מכירות.

מכתיבה الأصل

על הצופה

הפוגעים בשבתם של ישראל

חילולי השבת בפתח תקוה עומדים להתחדש הערב עם פתיחתו המחודשת של קולנוע „היכל". בפתיחה-החגיגית שנערכה שלשום הכריז ראש העיריה דב תבורי: הקולנוע יפעל שבעה ימים בשבוע.

לא עזרו עד כה המחאות, גם לא הפניות של ראש הממשלה לכבד את ה„סטאטוס-קוו" בענייני דת. אנשי הלהכעיס בשלהם: השבת תחולל בפתח-תקוה ובראש חוצות. הם אינם מוכנים אף להתחשב בבג"ץ שקבע, כי אין לפתוח את הקולנוע הואיל ופתיחתו היא עבירה על חוק שעות העבודה והמנוחה.

בפתיחות הקולנוע ביום רביעי הפגינו פרנסי המקום נגד שלטון החוק. הם קבעו, כי פתח-תקוה היא מחוץ לשלטון החוק. מפירי החוק מהללים בה ומבקשים לקבוע את סדר החיים בתוכה.

פתיחתו מחדש של קולנוע „היכל" תירשם כיום שחור בתולדות העיר שבניה — ראשוניה קבעו בבגילת היסוד שלה, כי קדושת השבת ומועדי ישראל יישמרו בה כהלכתם.

רוב תושבי פתח-תקוה שוללים את פתיחת הקולנוע בשבתות; הם מתנגדים בתוקף לאנשי להכעיס שהרימו יד על שבתם של ישראל. אולם ראש העיר והרוב שהוא שולט עליו במועצת העיר אינם מתחשבים בהם: הם החליטו דווקא — בעד חילול שבת המוני.

נאמני ומוקירי השבת לא יוכלו לעבור לסדר היום על ההתגרות הזאת; הם יכריזו להיאבק במלוא כוחם עד אשר תחזור מנוחת השבת לעיר.

תובת המחאה מוטלת על כל אדם מישראל. כמובן את דרכי המאבק יש לקבוע כיאה לציבור שאורחותיו הם — דרכי נועם, אך אין בזה כדי להפחית מעוצמת המחאה.

אין להתעייף מהמאבק. כל עוד שהקולנוע יהיה פתוח, תוך חילול שבת חובה לחזור ולהתריע, עד לסגירתו.

המאבק של תושבי פתח-תקוה אינו מאבק מקומי. הוא נוגע לכלל ישראל. ביחוד מצווה לחוש לעזרתם — הציבור הדתי המאורגן. מחובתו להפעיל את מלוא השפעתו בכנסת ובממשלה, כדי להביא לסדר את מפירי החוק באם המושבות.

אין זה רק מבחן לקיום ה„סטאטוס קוו" — זהו מבחן חשוב לשלטון החוק במדינת ישראל. לא מדובר כאן בוויכוח: האם ישראל היא מדינת חוק, או מדינת הלכה? הוויכוח הוא: האם מדינת ישראל היא מדינת חוק, או אנארכיסטים מושלים בה?

מה שקורה כעת בפתח-תקוה הוא אנרכיה ממש. יש להתקומם נגד זה בכל התוקף!

לאן פניו של חוסיין?

המלך חוסיין מפתיע בהצהרותיו ובמהלכיו המדיניים. יום אחד הוא מופיע כדובר שלום, ויום אחד פניו למלחמה. גם הצהרתו האחרונה בשיחה עם כתב השבועון הבריטי „גיינס" מעידה על בדיקות ה„סוויגע" שלו. בשיחה עם הכתב אמר שאם מדינות ערב יפסיקו את תמיכתן הכספית בממלכת ירדן הוא — חוסיין — ייאלץ לחתום על הסכם שלום עם מדינת ישראל. אולם לא עברו עשרים וארבע שעות מיום הפרסום והדובר מוסמך בחצר המלכות ההאשמית הכחיש את הדברים. אם כי העתון שפרסמם עומד על נכונותם. כך שגם הפעם היה כאן ניסיון מצד חוסיין להטיל „פצצה" באמצעות העיתונות, כדי לבחון מה תהיינה התגובות. יש יסוד להניח שחוסיין ביקש להשיג שני דברים בעת ובעונה אחת: כסף ממדינות ערב העשירות ונשק מארצות-הברית.

ולשם כך הוליט להפחיד את מדינות ערב, כי הוא עומד לחתום על הסכם שלום עם ישראל ואילו כלפי ואשינגטון ביקש לרמוז על נכונותו להגיע להסדר עם מדינת ישראל, כדי שארצות-הברית תפתח בפניו את ארסנל הנשק שלה.

באותו זמן גם נתפרסמו ידיעות על החלטת ירדן לסגור משרדים של אש"ף ברבת עמון. גם פעולה זו קשורה בצורה כלשהי בתכסיסיו של המלך. מצד אחד באה לרמוז, כי מנוי וגמור אתו להינתק מאש"ף, כדי לקדם את השלום במזרח התיכון יחד עם תושבי השטחים שבידי מדינת ישראל. מצד אחר, יש בפעולה האחרונה כדי לפייס את נשיא סוריה חאפז אל-אסד הרואה בערפאת את האויב מספר אחד, אחרי מדינת ישראל.

אם כן, חוסיין הצליח בעת ובעונה אחת — להשיג שתי כשרות. וכל זאת, כדי להשיג כסף ערבי ונשק אמריקאי.

נשאלת השאלה: האם בכל זאת ניתן לראות במהלכיו האחרונים פתח כלשהו לחידוש הדו-שיח הישיר בין ישראל לירדן?

ראש הממשלה שמעון פרס בשיחתו עם שר החוץ האמריקאי ג'ורג' שולץ, ביקש למצוא נוסחה חדשה שתאפשר את חידוש המגעים בין ישראל לירדן בעזרתה האדיבה של ארצות-הברית. דובר על „מהלך מדיני חדש". לפי התסריט שהוכן ייערכו שיחות בדרג של פקידים „זוטרים" כדי לבחון האפשרויות האם יש על מה לדבר.

אגב, חידוש המגעים בין ישראל לירדן יתיר את „הגדר" שגדרה ארה"ב שלא לספק נשק לירדן, כל עוד אינה מוכנה להצטרף לשיחות עם ישראל לקידום השלום.

לאור האמור יוצא איפוא, כי מהלכיו של חוסיין רצופים תכסיסים. והשאלה היא: האם על ישראל לשחק לידיו ולעזור לו בבאמציו להשיג נשק מארצות-הברית?

בכל מקום טובה לישראל לא תצמח מזה. כדין שנזכור זאת בטרם מאוחר מדי — בטרם ישראל תתן יד לתרמית הירדנית החדשה.

המאבק חייב להמשך!

הגילויים על עברו הנאצי של ד"ר קורט ואלדהיים ועל חלקו הפעיל בביצוע המדיניות של השמדת עמים לא זיעזעו את אמות הסיפים של הרפובליקה האוסטרית. במקום לגנות את האיש שמרוב חוצפתו החליט להציג את מועמדותו לכהונת נשיא הרפובליקה — פתחו כלי התקשורת האוסטריים במסע השמצה נגד היהודים ומדינת ישראל.

הבטאון הרשמי של מפלגת העם האוסטרית פרסם השבוע מאמר בו הוא מזכיר את חלקם של יהודים בשפיכת דמם של בני לאומים אחרים. וכדי להיות אוטנטיים הם מצביעים על מנחם בגין ויצחק שמיר שבמסגרת פעילותם המחתרתית היו שותפים למעשי רצח.

גם יתר העתונים האוסטריים המטפלים בסוגיית ואלדהיים חורצים את לשונם נגד היהודים על שמעיזים להזכיר לאוסטרים את חטאי העבר. עברו של ואלדהיים אינו מעניין אותם ואם כן, הרי זה דווקא לטובה כאחד מהם, כאחד מאלה שפתחו את שערי אוסטריה לרווחה בפני גייסותיו של ה„פיהרר" והחליטו מרצון על ה„אנשלוס" — על התחברות עם גרמניה הנאצית.

לפי הסקרים עלה כוחו של ואלדהיים מאז פרסם הקונגרס היהודי העולמי את המסמכים הראשונים על עברו הנאצי. הפופולאריות שלו בקרב הבוחרים עלתה לאין-שיעור. הסקרים מנבאים לו ניצחון, אם לא יחול שינוי של הרגע האחרון ואם המעורב בפשעי מלחמה לא יפרוש מהמירוץ הרי שבעתיד הקרוב יעמוד בראש הרפובליקה האוסטרית — נשיא שהיה שותף פעיל ל„פתרון הסופי".

יש להצטער שממשלת ישראל אף היא מהססת בתגובתה. במקום לצאת בגלוי נגד האיש היא מוסיפה להתחבט: האם להגיב ואם כן כיצד להגיב שלא לפגוע חלילה בכלי המשחק הדיפלומאטיים.

במקרה זה — מדינה יהודית אינה יכולה לראות עצמה כבולה בכבלים של דיפלומטיה. מחובתה לא רק להגיב אלא להפעיל את מלוא השפעתה, כדי למנוע בחירתו של ואלדהיים, בפרט שזו עלולה לשים קץ למאמצים שנעשו עד כה בעולם כדי להביא לדין את הפושעים הנאציים.

העובדה שד"ר קורט ואלדהיים אינו מנצל את זכותו לתבוע לדין את הקונגרס היהודי העולמי ואת גדולי העתונים בעולם ובראשם ה„ניו-יורק טיימס" שמציגים אותו כמשתף פעולה עם הנאצים יש בה כדי לאשר שאכן הוא בעל עבר לא נקי בכל הקשור בפעילותו ובשירותו הצבאי בתקופת שלטון הנאצים באירופה.

יתירה מזה, שתיקתו בנידון כהודאה דמי, שאכן אמת הדבר שהוא — ד"ר קורט ואלדהיים — היה שותף למדיניות של שפיכות הדמים בימי שלטונו של ה„פירר" וכי מקומו על ספסל הנאשמים, כדי לתת את הדין על מעשיו ופשעיו כלפי האנושות.

נקווה, כי בסופו של דבר הצדק ינצח וד"ר ואלדהיים ימצא את עצמו יושב על ספסל הנאשמים במקום על הכורסה הנשיאותית בארמון הנשיאות בווינה.

בני הקיבוצים

(סוף בעמוד ראשון)

לומון. פרופ' שאקי אמר כי ישוחח הבוקר עם ראש הממשלה, שמעון פרס, שהבטיח ש„היכל" לא ייפתח בשבת.

ח"כ הרב דרוקמן: האם אין חוק במדינת ישראל?

ח"כ הרב חיים דרוקמן פנה במברק לראש הממשלה, שמעון פרס, ותבע ממנו כי מיד עם שובו ארצה יפעיל את מלוא השפעתו למנוע את פתיחת קולנוע „היכל" בשבתות ובכך למנוע הרס השבת בפתח-תקוה ובמדינת ישראל כולה.

במברקו כותב הרב דרוקמן בין היתר: האם אין חוק במדינת ישראל? מה עם חוק שעות העבודה והמנוחה? מה עם חוקי העזר העירוניים? כן הוא מציין כי יש בכך הפרה גסה של הסטטוס קוו, אשר הממשלה בראשותו של מר פרס התחייבה אליו.

פרס מציע למערב „תכנית מארשל" למזרח התיכון

ואשינגטון (״הייפה-עתים״) — ראש הממשלה, שמעון פרס, הציע אתמול למעצמות המערב לתכנן ולבצע „תכנית מארשל" לסיוע נרחב למזרח התיכון.

בציינו כי תוכנית מעין זו דרושה במיוחד לנוכח הידרדרות מחירי הנפט, הביע פרס את הדעה כי בראש המבצע הזה חייבות לעמוד מדינות מערב אירופה ויפאן.

בראיון שהעניק לטלוויזיה בוושינגטון אמר מר פרס בין היתר: „המצב הכלכלי (במזרח התיכון) הינו קשה עד כדי כך שאם לא ייעשה דבר מה מיד ובדרך בעלת מעוף, הרי יעמוד המזרח התיכון בפני הבעיות הקשות ביותר שידע אי פעם".

להלן, הביע ראש הממשלה את הדעה, כי מבין שלוש הבעיות המעיקות ביותר על המזרח התיכון — הפתיחות הערבית-ישראלית, מלחמת עירק-איראן והבעיות הכלכליות — „הפך המצב הכלכלי לבעיה הבולטת ביותר לגבי כל מדינות המזרח התיכון".

בראיון זה, שנערך לקראת סיום ביקורו בארה"ב חזר והדגיש פרס כי יש צורך בתכנית סיוע מקיפה למזרח התיכון, בדומה לתכנית מרשל האמריקנית להתאוששותה של אירופה לאחר מלחמת העולם השניה.

ראש העיר מבטיח למנוע פתיחת האיצטדיון ברמת-גן בשבת

מאת סופרנו בתל-אביב

ראש עיריית רמת-גן, אורי עמית, חזר והבטיח אמש לראשי הציבור הדתי בעיר לעשות הכל כדי לבטל את פתיחת האיצטדיון בשבת לקיום „מרתון המזרחי".

מר עמית אמר כי הוא ממשיך לבדוק את הדרך החוקית לסגירת האיצטדיון ומכירת כרטיסים.

אכזבה מהודעת מפכ"ל המשטרה

בחוגי העירייה המועצה הדתית הובעה אמש אכזבה מהודעת מפכ"ל המשטרה, לפיה אין המשטרה מתערבת בעניין ביטול המשחקים לפי בקשת ראש העיר.

בינתיים החלה התאחדות לכדור-גל לעשות מאמץ להפיץ כרטיסים תוך נסיון מחודש ליצור אווירה של מתח וטענות כאילו אלפי ספורטאים דתיים יבואו להפריע למשחקים.

רפאל גווילי, ראש המועצה הדתית ברמת-גן, אמר אמש לסופרנו, כי בשלב זה אין לדעת המועצה הדתית לקיים את ההפגנה הם סומכים על ראש העיר שימצא את הדרך החוקית למנוע את חילול השבת ההמוני.

אנשי הווקף ניסו לחסום את הכניסה ל„כותל הקטן"

משטרת ירושלים מנעה עימות בין יהודים וערבים

משטרת ישראל מנעה עימות בין יהודים לערבים, על רקע נסיונם של אנשי הווקף המוסלמי להחזיר את הכניסה ל„כותל הקטן", הגובל עם הר הבית בעיר העתיקה בירושלים.

ליד „הכותל הקטן" ישנה רחבה קטנה ויהודים נוהגים לבוא ולהתפלל שם. תלמידי ישיבת „עטרת כוהנים" הסמוכה נוהגים להתפלל שם בקביעות. בהמשך לאותה רחבה מצוי חדר קטן ובאישור המשטרה, אחסנו בו אנשי הישיבה ספסלים, אותם היו מוציאים לצורך התפילה.

ב-22 לינואר השנה נכנס איש של הווקף לתוך החדר והבחין בפירצה קטנה בקיר האבן, הגובל עם הר הבית. מקורות משטרתיים טענו לעומת זאת, כי זו פירצה ישנה. אנשי הווקף טענו, כי תלמידי הישיבה חפרו את הפירצה, כדי לחדור להר הבית ולהתפלל בו. המשטרה הוזעקה אז למקום והחליט להוציא את הספסלים מן החדר ולנעול אותו.

אנשי הווקף סיפרו אתמול, כי שלשום בא למקום מפקד המחוז הדרומי, ניצב רחמים קומפורט, לברר על מה המחלוקת. אנשי הווקף חששו, כי המשטרה תאפשר לתלמידי הישיבה לחזור לחדר ובתגובה, הם התקינו אתמול בבוקר דלת חדשה בכניסה לרחבה, במטרה לחסום כליל את הגישה ל„כותל הקטן".

לאחר משא ומתן עם קציני המשטרה, הסכימו לבסוף אנשי הווקף להתיר את המצב לקדמותו. הדלת שנבנתה פורקה, הפועלים סתמו את הפירצה והדלת לחדר שוב ננעלה. המפתח לדלת נשאר בידי המשטרה.

כתב עתי"ם מציין, כי בעקבות התערבות של המשטרה נרגעו הרוחות ולא היו שום הפרות סדר.

מצוקת ערי הפיתוח — בפתח דיוני מועצת ההסתדרות

מצוקת ערי הפיתוח, עמדה בפתח הדיונים של מועצת ההסתדרות הי"ד שנפתחה אתמול בקיבוץ שפיים.

קריאה לקצינים משוחררים להצטרף כחברים בקואופרטיבים

מאת סופרנו בתל-אביב

קריאה לקצינים משוחררי צה"ל להצטרף כחברים בקואופרטיבים, יצא אתמול דני רוזוליו, מזכיר חברת העובדים, בכינוס שקיימה המחלקה החברתית של חברת העובדים לקצינים וחיילים הנמצאים על סף שחרור.

רוזוליו ציין כי הדבר יקל על חיילים משוחררים למצוא את המשך דרכם בזמן שהמשק מתקשה לקלוט אותם בענפים אחרים. בתקופת מיתון וצמיחה.

ישראל ביקשה מסמכים על ואלדהיים

ניו יורק (עי"צ). ממשלת ישראל ביקשה מן הקונגרס היהודי העולמי להעביר לידיה את כל המסמכים שברשותו הנוגעים לעברו של מזכ"ל האו"ם לשעבר, קורט ואלדהיים, בתקופת מלחמת העולם השניה — על כך הודיע אור ליום אתמול נציג של הקונגרס היהודי העולמי בניו יורק.

הנציג אמר כי קיים מגעים עם פקיד בכיר ממשרד החוץ הישראלי, והבטיח להעביר לידיו את כל המסמכים שנתגלו כבר, וכן את אלה שיתגלו בעתיד.

ציבונה אלופת אירופה בכדורסל

בודאפשט (עי"צ). קבוצת הכדורסל היוגוסלווית, ציבונה זאגרב, זכתה זו השנה השניה ברציפות בגביע אירופה לאלופות, לאחר שניצחה אתמול במשחק הגמר בבודאפשט, את ז'לגיריס קובנה 82:94 (39:47).

הענק הליטאי סאבוניס הורחק מן המשחק, שמונה דקות מן הסיום, לאחר שהלם בשחקן. עד הרחקתו הצליח סאבוניס לקלוע 27 נקודות, בעוד שהכוכב היוגוסלבי דראז'ן פטרוביץ' לא היה הפעם במיטבו, וקלע רק 27 נקודות, המספר הקטן ביותר שקלע למשחק העונה.

הציבור הדתי

(סוף מעמוד ראשון)

המשפיעה בביטולים שונים" — ה' מסים ד"ר מיטלברג, בציינו כי מחברי הסקר קבעו עובדה ועתה על התנועה הקיבוצית כמו כלל החברה בישראל, לדון, לבחון את הנתונים ולשקול את דרך הטיפול, למניעת התופעה, „כי גם יורד אחד מהארץ חייב לעורר מחשבה".

מאמץ מיוחד לבחון את תוצאות הסקר

שלמה לשם, דובר התק"ם, אמר לסופר „הצופה", כי הפרסום המכוון של הסקר, שבא ביוזמת התנועה הקיבוצית, מציב אתגר בפני כלל החברה בישראל. תוצאות הסקר כלפי התנועה הקיבוצית מחייבות יותר בשל היותה של חברה זו, ייהודית יותר- לדבריו, ייעשה מעתה מאמץ מיוחד, לבחון את תוצאות הסקר ולבדוק את השלכותיו.

בסקר כולל, כאמור, סעיף המלמד של־30 אחוז מבני הקיבוצים שירדו מהארץ בני זוג לא־יהודים, אך לדברי דובר התק"ם, חלק מהם „עבר תהליך של גיור". לדבריו, מגמת הקיבוצים שהם להתמודד בהצלחה עם מתנדבים על רקע של ירידה או נישואין ללא־יהודים, נובעת בראש ובראשונה מהמצב הכלכלי, אך גם לבטויות זו השפעה על ההחלטה לצאת את מעגל ההתנדבות.

הסקר, שפורסם אתמול בעת ובעונה אחת בכל בטאוני התק"ם והקיבוץ הארצי, מעריך שכ־1100 בני קיבוצים השוהים בחו"ל למעלה משלוש שנים, יכולים להיות מוגדרים כ„יורדים", וזה שיעור הדומה להיקף הירידה בחברה הישראלית כולה.

הסקר הקיף כ־130 מכלל 260 הקיבוצים בארץ, ולא כלל את משקי הקיבוץ הדתי, המשתתפים, לדברי ד"ר מיטלברג, בסקרים בנושאים אחרים.

גילאי היורדים נע בין 25 ל־45 שנה, וחלקם הגדול הם גברים — 60 אחוז.

המרבים לרדת — מבין הנשואים ללא־יהודים

מחברי הסקר מציינים, כי כחצי מבני הקיבוצים היורדים הם נשואים ור־30 אחוז מהם נשואים ללא-יהודים. לדעתם, הסיבה לירידה היא לא בנשואי התערבות עם המתנדבים כמו ירידה לשמה. עם זאת נקבע כי המרבים לרדת הם מבין הנשואים ללא־יהודים.

רייגן ניהל שיחת טלפון עם פרס

ניו-יורק (עמט"א) — נשיא ארה"ב, רונלד רייגן, קיים אור ליום אתמול שיחה טלפונית עם ראש הממשלה, שמעון פרס, והודה לו על התמיכה שהביע בפעולת הצי השישי האמריקאי במפרץ סירטה בחודש שעבר.

בשיחת הטלפון, שנמשכה כעשר דקות, הביע רייגן, מצידו, תמיכה ברעיונות וביוזמות שהעלה פרס בשיחותיו בוואשינגטון. רייגן הדגיש כי ארה"ב תתמוך במאמצים להשלים את השיחות בין ישראל ומצרים בנושא טאבה ובנושא נרמול היחסים בין שתי המדינות. כן יפעל רייגן, כמיטב יכולתו, כדי להביא לפריצת דרך ביחסים שבין ירדן וישראל.

מי ניצח במפרץ סידרה?

בקצה העט — מאת צב

ההפסקה הבלתי צפויה של התמרון הימי האמריקאי שימשה נושא שעליו דנו השבוע רבות. יש מהפרשנים שראו בו סיום טבעי של התמרון, לאחר שהצי השישי לימד את הלובים לקח; ויש אומרים שהדבר סימן לכשלון המבצע; ויש אפילו מי שאומר, שלא רק שהאמריקאים נכשלו במשימה אלא אפילו חיזקו את מעמדו של קדאפי הידוע בעצמה העולמית האדירה, אותה עתה עוקדים מהתגובות האפשריות של המטורף בכל רחבי העולם, עד כדי כך שהוזהרו אישים אמריקאנים לא לבקר באיזור הים התיכון.

המימצא הראשון לגבי ה„לקח" שניתן ללובים צריך להיות זה הקשור במשקלו של פגיעות התגובה של הצי השישי, עליהן שמענו כה מעט. לפי הודעות רשמיות היה צורך לפגוע שנית במערכת הטילים הלובית. וכאן אחת מהשתיים: או שהפגיעה הראשונה לא היתה כה מוצלחת או (כפי שהוסבר) שהמערכת הלובית צוידה חיש מהר בטילים חדשים. כל אפשרות שנקבל — מוכיחה מכל מקום שהפגיעה לא היתה כה אנושה. גם על טיבוע ספינות (סירות?) לוביות לא סופר הרבה.

נכון, נראה, שהלובים חזלו לשלוח טילים לעבר הכוחות האמריקאיים, זו עובדה שאין להכחישה. אולם, אולי, לכתחילה לא התכוונו הלובים אלא להפגנה זוטא כעין הבעת מחאה על פגיעה בריבונותם במפרץ? או אולי קיבלו רמז ממוסקווה, בעלת הטילים, שלא ידחיקו לכת משום שזו אינה מעוניינת בשעה זו להיכנס בעימות עם האמריקאים. והתגובה הסובייטית המתונה יחסית עשויה לרמוז על כך.

בהקשר לזה מתעוררת עוד שאלה: כאשר מוסקווה מציידת את סוריה ולוב בטילים מכל סוג שהוא — האם היא מוסיפה לשלוט על דרך השימוש בהם? התשובה לכך חשובה מאד לישראל ששכנתה הסורית מחזיקה מערכות טילים מכוונות נגדה. האם הפעלתם עלולה להיות תוצאה מהרפתקנות של תמוטי מה ערביים קיצוניים או של מדיניות הסובייטית הקרה המחושבת היטב ובזהירות תמנע פעולות קיצוניות ומסוכנות — גם לישראל וגם לסוריה?

בישראל שמחו מאד שהפגיעות הלוביות החטיאו את המטרה והסיקו מזה שלאמריקאנים ישנם אמצעים סודיים להטות את הטילים ממסלולותיהם — ולעת הצורך, אמצעי הגנה אלה יועמדו גם לצורך ההגנה הישראלית. אלא שגם לנחמה זו אין עדיין סימוכין: אולי הלובים פחדו לכתחילה לפגוע שלא לעורר יותר מדי את המתח של האמריקאנים לא לגרור אותם לפעולות גמול קשות? ואשר לישראל — האם „בלבול" הטילים, אם אמנם כדבר הזה עשו האמריקאנים בהצלחה, יפה גם לגבי ישראל? כלום דומות המטרות של האויב בישראל לאלה של המטרות (כגון אניות או מטוסים) האמריקאניות? הרי לסורים בעת פעולות מלחמתיות כל הארץ תהיה המטרה וסמיכות הטיל ממטרה מוגדרת לא תחטיא את כוונות ההרס של האויב.

אכן, מי שציפה שהתגובה האמריקאנית תזעזע את משטרו של קדאפי יתכן שהיה אופטימי מדי, אבל למעשה אפילו הושג ההיפך מזה. מרצון או באונס, נוצרה חזית ערבית רחבה לצידו מצד רוב שליטי ערב. ואת בשעה שאין לאמריקה לוב הרבה נחת ממשטרו נוכח המצב הכלכלי הקשה של מדינה זו, ביחוד עם ירידת שערי הנפט. הניצחון האמיתי או המדומה של הרודן המטורף, שילהב את ההמון הפרוע וחיזק את מעמדו.

לעומת התמיכה שבה זכה קדאפי, היתה ונשארה ארה"ב מבודדת ממדינות המערב. הגרמנים, הצרפתים, האיטלקים היו מאד מסויגים, כאילו כל הדבר אינו נוגע להם. שלא לדבר על העולם השלישי שהביע עמדות שליליות.

כך נסתיים, מבצע סידרה ב...שום דבר, לאכזבתם של רבים שקידמו תחילה את תגובתם החלקית של האמריקאנים בתשואות ומה שנותר ממסע הפורבשיין היום — זה החיזוק שקיבל הטרור הבינלאומי המוסיף להפיל את חיתתו על העולם התרבותי הנבוך.

מי שזוכר את הלקח שלא ניתן, להרלכו הסידור הבינלאומי בזמנו בבירות, על ידי הכוח האמריקאני שהיה מרוכז ליד חופי לבנון ושהיה עד להתקפלותו בבושת פנים — יכול להפיק לקח נוסף מהעניין. נחישות לבצע משימה אנושית בלוי באלית של הכוח.

פתרון „להכעיס" אבל לא בהברה רע

על פי ידיעה שהיתה ב„הצופה", מפד"ל הרשמית הכריזה בעד שעון קיץ. אמנם רק רוב חברי סיעת המפד"ל בכנסת הם בדעה זו אך במשטר דימוקרטי דעת הרוב קובעת.

יש לי הרושם שגם בציבור הדתי עדיין לא מבינים היכן טמונה הבעייה של שעון הקיץ. רבים סבורים, בטעות, שהדבר קשור בתפילת שחרית. ולא היא: הניגוד העיקרי והבולט נעוץ בנושא השבת: הרי שעון הקיץ „יקדים" (לעומת שעון החורף) בשעה שלמה את שקיעת השמש וממילא כל אירועי החול, בשבת לפנות ערב (נסיעות באוטובוס, הצגות) יתחילו שעה נוספת קודם, וזאת נוסף לכך שממילא „זריזים" מקדימים לחלל את השבת.

שר בממשלה (אמנון רובינשטיין) וגם ראש האיגוד המקצועי של ההסתדרות, נקטו צעד להמציא והחליטו על דעת עצמם לפעול להקדמה בפועל של שעון הקיץ. דהיינו: להתחיל את עבודת היום בשעה 7 (במקום השעה 8). שהצעד מכוון נגד הדתיים — לעניות דעתי, גם אינו כה רע. למי איכפת אם יתחילו ב־7? אדרבה, מי שרוצה יעשה כן ויזכה שעה פנויה לעבודה ואף יתרום תרומה כלשהי להקלת בעיית התחבורה מהעבודה ואליה. הרי מזמן כבר הועלה רעיון שלא כל הפועלים, העוסקים האחרים והתלמידים יסיעו כולם לעיסוקיהם כמעט באותה שעה ובכך יקלו קצת על הצפיפות בדרכים.

ממילא השקיעה לא תתרחק מהשעון הקיים ולא יגזלו שעה נוספת מהשבת.

אלא מה? יצטרכו להקדים וללכת לישון שעה אחת מוקדם יותר בהשוואה לשעון החורף — האם השבת אינה ראויה ל„קרבן" זה? במרוצת הזמן יתרגלו ויחסכו תוך כך חשמל בעלבים.

„בלבוטק" היכה שוב - ונכשל

אותו מישדר של „בלבוטק" עומד עדיין לנגד עיני, כאשר אנשיו ומשתתפיו, מכים ללא רחם על ראשו של ראש המועצה המקומית בגדרה, עסקן ציבור רב פעלים, כשהם מטיחים בפניו אשמות כבדות בזו אחר זו לא עברו אלא שבועות מעטים (אשר בשביל ראש המועצה עצמו הם ארוכים מאד) ונגה לכל ההאשמות מתנפצות אחרי חקירה של משרד הפנים.

ראיתי את הדויה הזה וכמי שהגיב בזמנו, בטור זה, מתוך הכירות אישית עם הנתקף שלום כהן — הנני, רואה חובה לעצמי להביא את מסקנות החקירה לידיעת הציבור.

באותו מישדר ניטמו הנושאים הבאים שבהם, כביכול, חטא ראש המועצה:

א) העסקת עובדים, בני משפחתו וסגניו בתפקידים שונים; ב) תשלום תוצאות קבועות ל־3 סגני ראש המועצה; ג) קבלן זכה משום-מה במרבית המכרזים של המועצה; ד) על חשבון כשלם הכסים נסלל כביש ונבנתה כיכר סמוך לאולם התתונות באיזור התעשיה, השייך לראש המועצה; ה) תיבת המכרזים לא נשמרה כהלכה; ו) חריגות בנייה בביתו של ראש המועצה; ז) מתן המלצות להקצאת מגרשים, על ידי המועצה.

בסיכומה של החקירה נאמר כי:

לסעיף א׳ — נמצא שכל העובדים נתקבלו בדרך המקובלת אבל יש מקום שהמועצה תבקש מועצת השירות אישור לגבי שני עובדים (יפת שלום וגדעי יצחק); באשר לסעיפים, ב׳, ג׳, ד׳, ה׳, ז׳ — פעלה המועצה על פי הנהלים המקובלים; לסעיף ו׳ = אין מקום להתייחסות כאשר הבנייה בוצעה בשנת 1976 בטרם כיהן ראש המועצה בתפקידו.

כדאי לציין במיוחד כי בעניין ה„מקורבים" (לפי הטענה בסעיף א') עלה מהחקירה, שהם נתקבלו והועסקו כדלקמן: גידה לרנר — מרכזת הבית במתנ"ס ומשנת 1981 מנהלת המתנ"ס — אשתו של סגן ראש המועצה יהודה לרנר — החלה לעבוד בשנת 1980 לפני ששלום כהן החל לכהן כראש מועצה; בול שרעבי — אשתו של סגן ראש המועצה דוד שרעבי — החלה לעבוד ב־77, ואילו בעלה משמש סגן ראש המועצה רק מנובמבר 1982; גרסי ציונה — אשת גיסו של ראש המועצה — נשלחה לעבודה על ידי לשכת העבודה במקום; יפת שלום — קרובו של ראש המועצה זכה במכרז פומבי וגם גדעי יפת — אף הוא קרוב של ראש המועצה — נשלח לעבודה על ידי לשכת העבודה במקום.

לפי החקירה „יש מקום" שהמועצה תבקש מועצת השירות אישור לגבי שני האחרונים.

עכשיו נראה אם „בלבוטק" יתנצל כראוי על המישדר שהוכן, כמסתבר, ללא בדיקה יסודית ואולי גם בכוונה לפגוע בראש מועצה דתי — או שיהיה נכון להיתבע למשפט ולהסתבך בקנס רציני, כפי שכבר אירע פעם.

האזהרה והמסע

השבוע הלפה ידיעה כי ברית המועצות הזהירה את ישראל שאם נתן שצ'רנסקי יצא לארה"ב לנהל תעמולה נגדה — לא ישוחררו עוד אסירים מהכלא הסובייטי ולא תהיה עליה. מה שהידיעה לא הוכחשה ניתן לשער שהיא קרובה לאמת.

בחלקו הדעות אם ההפגנות והפעיליות הפומבית השונות למען עלייה יהודית מבריה"מ ושחרור אסירי ציון — יש בהן משום תועלת, יש אומרים כי בריה"מ, כמעצמה אימפריאליסטית ראשונה במעלה שמזמן כבר „השתחררה" מאילוצים מוסריים ואנושיים המקובלים בעולם החפשי ופרשת אידה גודל היא הוכחה מובהקת לכך) — לא זו בלבד שלא איכפת לה מהן, אלא אפילו מכבידות את לב האבן שלה ומגבירות את השנאה למדינת ישראל ולעם ישראל. רק השגת הסכם עם ארצות הברית כפי שבריה"מ רוצה אותו עשוי, אולי, להביאה לידי שינוי כלשהו לגבי הדרישות היהודיות.

לפיכך, דעת הקהל האמריקאנית מדאיגה מאד את בריה"מ ומנהיגיה יודעים היטב כי הנושא ששמו שצ'רנסקי מוכר לעולם ולפי הדיאלקטיקה הסובייטית — סיפור האמת והשמצה אנטי סובייטית, חד הם. שצ'רנסקי פופולארי מאד ברחבי ארצות הברית והופעתו תרתק עשרות מיליונים של צופים, מאזינים וקוראים שלא יוסיפו בריאות ליחסים המעורערים בלאו הכי בין שתי המעצמות. כידוע, פעילותו העיקרית של צ'רנסקי בברית המועצות לא היתה ציונית-ישראלית וייתכן שרבים מאוהדיה של ארצות הברית עדים מאמינים שהוא נפל קרבן לקשרים עם אמריקאנים וגם זה עשוי לחזק את ההזדהות אליו ולהגביר את ההד של דבריו.

אפשר שהם מתחרטים עכשיו על שחרורו של שצ'רנסקי אך אין בכוחם להחזירו לכלא. אך יש בידיהם מספיק בני ערובה שעלולים להיפגע קשות ממסעו עטור ההצלחה. ככל שבריה"מ מגלה קשיחות ועוינות כלפי עם ישראל ומדינת ישראל על לא עוול בכפנו — כך היא עלולה להתנקם מהם כשהיא חשה סוביקטיבית שהולכים לפגוע בציפור נפשה. הסיכויים העלולים לצמוח מהמסע וסכנותיו לפחות שקולים.

אחרי האזהרה הסובייטית גדל החשש לגורלם של יהודים רבים בבריה"מ, והמוסדות האחראים וכן נתן שצ'רנסקי עצמו חייבים לשקול את המסע במירב האחריות והתבונה. תגובתו של מר שצ'רנסקי („או מסע או עלייה חפשית ליהודי רוסיה") עם כל הכבוד, איננה מרמזת שאכן כך יישקלו הדבר.

„זה הזמן" לנקמנות אישית?

מישדר „זה הזמן" בהנחיית מר ירון לונדון ביום שני השבוע ... בגדר שערוריה ורשות השידור חייבת לה...ה.

כבר בעת הראיון הראשון, עם רופא שעוסק ב„ילדי מבחנה" — בלטה השתלטותו של מר ירון לונדון על המישדר תוך התנשאות שאיננו רגילים אליה אפילו בראיונות הטלוויזיה שלנו: לא רק קולו הסמכותי ותרועם גבל בשחצנות -אלא- גם ישיבתו כל הזמן במרכז המסך, כמו שאלותיו והתחזותו כמומחה בנושא יותר מהרופא, הפכו את הרופא המרואיין למעין תלמיד כיתה א' העומד במבחן על שטות. אודה על האמת שכבר התגעגעתי לרם עברון ואיחלתי לו החלמה מהירה.

בעת הראיון עם יוסף לפיד — לא הוו ידידי-גל — להנחות עליו נחת קולו עד שלעיתים נדמה היה שגם לפיד הפיסח הערכימי יקרוס תחתיו מעומס החקירה. מר לונדון עשה כל מה שאפשר — וגם מה שאי אפשר — כדי לנקום בקרבנו. אתו יש לו חשבון ארוך מאז כיהן כמנכ"ל רשות השידור ולמרבית האירוניה אף נושא בחלק גדול לדרכי הראיון הגסים והשחצניים הנקוטים בטלוויזיה הישראלית.

אם מר לונדון ראוי לגינוי על דרך הנחייתו — הרי מר לפיד אף הוא אמר רק מעט דברי טעם, אם בכלל. הוא פתח בהערה למר ירון (שאם רואים אותו בצבע — זה בזכותו, כמנכ"ל, בשעתו). זאת היתה הערה שלא במקומה כי אין זו זכותו האישית. מאחר שהופיע בלבוש חדש של מזכ"ל המרכז הליברלי, ניסה להסביר ללא הצלחה את המהות האידיאולוגית של יצור זה ומכל המברין עלה דבר אחד ברור והוא שאת קרוגה צריך להשמיד ו„קרוגה" שלו היא הציבור הדתי המאורגן במפלגות דתיות (להזכיר לקורא הטור: כיד עם הקמת המרכז הליברלי ניחשתי שהם ירכבו על הסוס הזה).

מר לפיד שכח מהר מאוד שמשרת המנכ"ל לרשות השידור, שאותה אהב מאד והצטער להיפרד ממנה, נפלה לידיו כמתת משר החינוך הדתי דאז. אגב, למיטב ידיעתי לא נכון שמר לפיד נטפל לקדנציה שנייה משום „שלא שמע בקול אדוניו".

טעותו השנייה בהופעתו כמזכ"ל המרכז הליבראלי היתה בדבריו על קופת חולים הכללית, בהם הוכיח את מיעוט הידיעה על נושא זה. אילו היה עושה שיעורי בית כראוי. היה יודע שלא רק „מעט" מהמס האחיד זורם לקופת-חולים אלא 70 אחוז ממנו ולכל הדעות אין זה מעט.

דובר קופ"ח לא שמע על המחסור בתרופות

יפעת גבו, כתבת „הארץ" המפרסמת בעתון זה מאמרים בנושאים רפואיים, הזכירה באחד מהם את בעיית המחסור בתרופות בקופת-חולים והביאה דוגמה מחולה ברמ"ג שלא קיבל את התרופות שהיו דרושות לו בבית המרקחת של קופת-חולים והופנה לבית מרקחת פרטי שם צריכה קופ"ח לשלם בעד תרופה זו יותר ממה שהיתה עולה לה, אילו היתה מספקת אותה.

על זה השיב לה הדובר החרוץ של מרכז קופת-חולים כתאי לישנא:

„יפעת גבו הפכה בעייה מקומית חמנית, של מחסור בתרופות ברמת-גן, לבעייה ארצית כללית. גבו טוענת שבהפניית חולים לבית מרקחת פרטי לרכוש התרופה החסרה מפסידה קופת חולים כסף רב. אין זה נכון".

על זה מגיבה יפעת גבו: „אם המחסור היה מקומי ברמת-גן — מה הפריע לקופת-חולים להביא את התרופה מבית מרקחת בתל-אביב?".

צר מאד שהדובר אינו יודע שני דברים הידועים לכל: א) שהמחסור בתרופות מורגש היטב לא רק ברמת גן; ב) שההפניה להיעזר בבתי מרקחת פרטיים עולה לקופת-חולים כסף רב. כדאי שיגש לאיזו מרפאה ויקרא את ההודעות הרשמיות בנושא זה.

אין סובסידיה למצות

שלא כבשנה הקודמת עבר בשתיקה על העדר הסובסידיה למצות ואף לא נשמעה כל תגובה על קיפוחו של הציבור האוכל מצות.

אמנם הסובסידיה ללחם הוקטנה זה מקרוב עם העלאת מחיר הלחם האחיד אבל כל עוד שהיא קיימת עדיין, הפליה זו איננה מוצדקת.

עמדת המפד"ל

מאבק גלוי נגד ואלדהיים

מדינת ישראל חייבת להצטרף בגלוי לחשיפת עברו של קורט ואלדהיים, ולמערכה למניעת בחירתו לנשיא אוסטריה.

רדיפת משתפי פעולה עם הנאצים היא משימה מוסרית שמדינת ישראל מצווה עליה.

משימה מוסרית זו חייבת לגבור על שיקולי מדיניות החוץ של ישראל, השוללת התערבות במערכת הבחירות של מדינה אחרת.

המפד"ל תובעת מממשלת ישראל להחליט בגלוי על השתתפות פעילה של ישראל במאבק זה, ולפנות באופן רשמי לארכיון האו"ם במטרה לחשוף את המסמכים על עברו של מזכיר האו"ם לשעבר.

המפלגה הדתית לאומית

המרכז לתרבות ולהסברה

עלייה כהצלה ממצוקה ומטמיעה

מאת שלמה זלמן שרגאי

א.

בכל עת-צרה שבאה ליהודים באחת ה־מדינות שראו אותה כ„מקלט-בטוח" ולפ־עמים, אפילו כגן-עדן — אנו תמהים ו־שואלים: מדוע אין היהודים מאותה המ־דינה עולים. גם עתה אנו תמהים ושואלים: מדוע יהודים מדרום אפריקה מהגרים (ונו־דדים מחדש) לאוסטרליה, קנדה וכו' ואי־נם עולים לארץ-ישראל, למדינת ישראל?

משונה הדבר שאינם מעמידים השאלה בכל חרי־פותה כלפי ציוני-דרום אפריקה. הרי ציוני ארץ זו נחשבים הם נאמנים ומסורים ביותר לציונות, עו־לים במעפליה במכבציה בכל עת ובכל-שעה, ומדוע אינם עולים, ובעת-צרה מחפשים ומוצאים להם מקלט באוסטרליה קנדה וכו' ולא בארץ-ישראל?! האם ה־ציונים אינם עולים והנודדים להוסיף נדוד מגולה אל גולה — סתם יהודים כמם. — כי גלין עליהסר מנ־סים להסביר תופעה משונה זו שאינם עולים, מפני שמדינת-ישראל אינה מספיקה דירות למעלה ממאה מ״ר ועוד נוחיות שונות המכונות, שאפשר לקבל באוסטרליה וכו'.

אולם, אם גם נניח שזאת היא הסיבה, היא תו־פעת לגבי סתם יהודים, שזיקתם לארץ-ישראל מר־תנת בנוחיות ולא ברצון לשוב הביתה; להביא את העם לביתו לארצו-מולדתו ארץ ישראל. ציונים נו־שאי-דגל השיבה — מהי הסיבה?

ב.

זה הוא הדבר:

הציונות מאז הצהרת בלפור אינה ציונות של שיבה, שיבה הביתה, אלא ציונות של הצלה, מקלט בטוח. הצלה פה, הצלה שם. גם לא הצלת העם על־ידי השבתו לארצו אלא הצלת יהודים אם גם יהודים רבים שזקוקים להצלה. ואם להצלה — אוס־טרליה וקנדה עדיפות. להן הבכורה. לא מקרה הוא שעד היום, ועד בכלל הציונים בקונגרסים, בוועד הפועל הציוני — מתנגדים לומר אפילו שהציונות מחייבת עליה ולא כל־שכן שהם מלהזכיר שיבת העם. השבת העם לציון והשבת ציון לעם. אין זה סוד שבכמה ארצות רווחה, המפלגות הציוניות מנעו מלקומה ידועה, מעולה של העלאה, ורק במאבקים של משה שרת המנוח — התגברו על כך.

וזהי התשובה על-מה ולמה ציוני דרום אפריקה אינם עולים, כך למדו וכך לימדו: ציונות הצלה! ואם להצלה — ברור מה קודם!

ג.

בזמן האחרון מנסים לנופף את דגל של עליה כמונעת התבוללות וטמיעה בין הגויים. על־ידי נשואי-תערובת, שבגולה הגיעה טמיעה זו לכהכישים אותו ומעלה. עליה — כאמצעי נגד המגפת מספר היהודים בשלם נגד סכנת חלותו של העם היהו־די. קוראים: עלו בואו! הצילו בנים מהתערבות ב־גוים, מטמיעה מנשו חולנו של עם ישראל! לשם כך בואו למדינת-ישראל, כאן אין סכנת טמיעה.

קריאה זו מופנית לכן לא רק לציונים, אלא לכל יהודי ויהודי באשר הוא. כי רק במדינת-ישראל — בארץ ישראל — כך מכריזים יש מקלט-בטוח מב־חינת נצחיות קיומו של עם ישראל כעם יהודי. ארץ־ישראל משמשת מגנה נגד הרחה הרעה של נשואי־תערובת — כך מכריזים בישיבת החוגים הציוני והקונגרס. אולם למעשה: אותם המוסדות הציו־ניים שקוראים להציל מנשואי-תערובת וטמיעת חו־לנו — הולכים בנשואי-תערובת. הבנשים על־ידי שותפות של רבים וקבועים. בארץ מתנהלת תעמולה אלימה נגד אפשרות-הקיום היהודי של עם ישראל וק־ריאה מעל דפי העתונות ליהפך לעם-הארץ במקום עם-יהודי. עם הארץ — על-ידי התערבות ביושבי הארץ: „בנותיהם ניקח להם ובנותינו ניקח וכו'". אך מארגנים ומקיימים „משפחות שלום" של בנים ובנות יהודים-ערבים, בימים קבועים, בסעודות-משותפות, בודאי „למען שמירת קיומו-יחודו של העם לבדד ישכון במדינת ישראל שבארץ-ישראל. ואם פעם השמו שהקיבוצים עם כל מגמיהם מבחינה דתית, יהוו תריס נגד התבוללות והטמיעה עקב ייהודם — הציוני-יהודי והמגמה המסורתית — הנה הפגע של נשואי-תערובת ובעקבותיו גם עזיבת הארץ, פגע בקריאות גם בקיבוצים. ממילא אם מדינת-ישראל אינה משמשת, לפי ציונות ההצלה, כמקלט בטוח של הצלה, לא יריס נגד התבוללות וטמיעה (ואף לא דירה למציה ממאה מ״ר) — על מה ציונים וסתם יהודים, לא-ציונים יעלו? לא הצלה ומקלט בטוח פיזי, ולא הצלה ומקלט בטוח יהודי — אוס־טרליה וקנדה עדיפים.

ד.

אם התנועה הציונית נכונה להיות ציונות של עליה, ציונות של „שיבת העם לציון והשבת ציון לעם — עליה לנאות נכונה שציונות, כוונתה-מגמתה: א) קיומו של עם ישראל כעם יהודי; ב) השבת עם ישראל לארצו-מולדתו והשבת מולדתו אליו. אם שיבה זו תהיה התשתית של הציונות, דגלה, דרכה ומעשיה — יעלו ציונים ובעקבותם גם סתם יהודים.

אף התופעה שיהודים שומרי תורה ומצוות עולים יותר ויורדים פחות — אומרת דרשני, שמפני שיהודים שומרי תורה מאמינים ובטוחים בקדושתה הנצחית של ארץ ישראל, ציון וירושלים, בקדושתה הנצחית ונצחיותה של האומה הישראלית כעם אלקי אברהם; בעזרת קדושה נצחית זו מתגברים יהודים מאמינים על הכוחות החיצוניים, במידה רבה.

ה.

שואלים: היכן הרגש הלאומי הרצון הלאומי של קיום-העם מה שקיים בכל עם ואפילו ב„שבטים"? — הא עקא: במדינת ישראל מטיפים בחלק מה־עתונות נגד לאומיות יהודית, לא נגד לאומיות ער־בית; אף מכנסים כינוסים של סופרים והוגים כביכול: כיצד להיות „אדם" ולא-יהודי! (שידורי ישראל במסגרת „בשבילי הספרות"!). האין להתייאש? מה טעם של הקריאה לעליה והאזעקה נגד ההתבוללות?

אף על פי כן: למרות כל האמור אין מקום ליאוש, איננו משוחררים מלקרוא ליהודים להיות יהודים ואף לעלות כדי להיות יהודים, כמו שאין אנו משוחררים לקרוא ליהודים פורקי-עול לשוב לשמור תורה ול־קיים מצוה; קריאת „שובו!" לבנים שובבים, כשם שאנו קוראים נגד ירידה; על אף כל המומים וה־חסרונות שבמדינת ישראל, וכך אמר רבי חייא, „אמר הקב״ה: „הלוואי, יהון בני עמי בארץ-ישראל, אפילו שמטמאין אותה", — כך עלינו לא לחדול מלקרוא ליהודי יושבי-ניכר, יושבי גולה לשוב ה־ביתה, למרות כל הפגמים שבבית. על אף כל הפגמים — השכינה שורה במדינת ישראל. האמר אחד מגדולי התורה, כי כל הבאים הביתה, לבית האמא ציון — ישובו בהמשך הזמן גם לתוך הבית, לתוכיותו. ואנו גם עדים לכך במידה ידועה. על אף הרעש של הסמ״א בחצוצרות ובמלחמות, רבים המה שבמסתרים, ולא רק במסתרים — הסמ״א נמאסה עליהם (גם מתוך הקי־בוצים ומראשי פורקי עול) ובניהם ובנותיהם שבים לשרשם, לנשמת אלקים חיים שבתוכם, ולשרשם היהודי.

העליה לארץ, השיבה אליה, היא סגולה גם לשיבה כבנים נאמנים לעם-אלקי-אברהם, ואם גם השיבה מתמהמהת — בוא תבוא, תשובה היא הבטחה.

זאת היא התשובה למיואשים ועוד יותר למייאשים, שיחולו ליאוש, העידוד וההתחזקות נגד השתו־ללות של הסמ״א, גם הסמ״א במגנבו — תחלוף כמו בכל הזמנים.

ו.

כדאי אולי להביא כאן לתשומת לבם של „אחרים", דברי ד״ר נחום גולדמן בישיבת החוגים הציוני סיון—חמה תשמ״ה הבא ללמד משהו על ניצוצי הרטה שבנפש כל יהודי, שיש בהם משום לקח, גם לפורקי-עול בימינו, וגם לנו שאין להתייאש מיהודי כל זמן ששם ישראל עליו — ישראל יכונה [1].

ואלה הם דברי ד״ר גולדמן:

„...כעת אני רוצה להעיר הערה לגבי ענין אחר, ואדבר בהדיוות. „איך האב שוין א ביסל פארברענגט די פיגנעס"... אני רוצה לדבר על מגמה מסויימת בחיים היהודיים, גם כן בארה״ב, על נטיה לסלף את אופיו של העם היהודי, להסתגל ולהתבולל...

...העם היהודי הוא עם יחיד במינו, ואין דוגמה אחרת דומה לו. העם הזה הוא עם ודת, ונזע ופינוביוזה. כשהייתי צעיר הגיבותי על הנוסח ה־ציוני, ...כשהתפתחתי קצת ונעשיתי קצת יותר חכם, ראיתי שכל זה אינו שוה פרוטה, אין דפיניציה של העם היהודי, (כעם היהודי) ...עם, זה לא פאלק, דת, זה לא „רעליגיע", אנחנו גוף מיוחד במינו. ההיסטוריה שלנו היא דבר יחיד במינו, אנחנו עם דת וגזע. כה כאתם רוצים, ולמה אני מזכיר כל זאת? כי אני רוצה לומר כמה מלים — לא בשם התנועה הציונית, אלא בשמי הפרטי — על תפקיד הדת בהיסטוריה ובחיים של העם היהודי, וישנן שתי גישות לבעיה זו... יש גישה אישית אינדיוידו־אלית על זה לא אדבר, כל איש חופשי לקבוע את גישתו לדת, הוא יכול להיות דתי ולא דתי, בצורה זו-או בצורה אחרת. ...אבל ישנה גישה היסטורית, קולקטיווית, ויהיה זה אבסורד לשלול את התפקיד הגדול של הגורם הדתי בהיסטוריה היהודית. קודם־כל אי אפשר לשלול את תפקידה של הדת בהיסטוריה, מאברהם אבינו ועד היום. אי אפשר לשלול את התפקיד שמילאה דת ישראל בתקופת הגולה, אין לשכוח שבלי הדת לא היה קיים היום שריד של העם היהודי. זאת הכרחי, ואין לשלול את חשיבותו של הגורם הזה בחייו של העם היהודי גם היום... ומצד אחד כשם שאי אפשר להוציא מהרכבו של האופי היהודי את הגורם הדתי, כך אי אפשר להוציא גם את הגורם הלאומי, לבטל את הקשר עם ארץ-ישראל ולא רק עם מדינת ישראל; את הקשר המיסטי הנעתק עם ארץ ישראל, ועם השפה העברית, עם לשון הקודש, וישנה טנדנציה כזו ישנה נטיה, ביחוד בארה״ב, שתהיה דת ככל הדתות, יש פרוטסטאנטים ויש קאתולים, יש באפטיסטים וישנם קווייקרים — ויש יהודים, ישנן דתות אחרות רבות — וישנה גם הדת היהודית ולזה עלינו להת־נגד, זוהי בעיני טנדנציה של התבוללות, ואולי יותר מסוכנת אפילו מהתבוללות של יחיד.

...אחד העקרונות היהודיים (ולציונים לא נחוץ להסביר זאת), להבטיח את קיום העם, והוא מהווה חלק מן האופי המיוחד של העם היהודי, הוא הקשר מופלא בין העם היהודי וארץ-ישראל, אין דוגמה לזה בהיסטוריה. כל יהודי באיזו עיירה ובאיזה כפר, שלא ידע כלל היכן, על המפה הגיאוגרפית, נמצאת ארץ-ישראל, היה מתפלל שלוש פעמים ביום והכוון את פניו לירושלים, והיה קשור אל מולדתו זו, שמעולם לא ראה אותה ולא היה לו שום סיכוי לראות אותה פעם. האם יש דוגמה לזה בתולדות העמים? ואם מוציאים ושוללים את העקרון הזה, הרי זהו סילוף ההיסטוריה היהודית, האופי היהודי, סילוף כל הגורל, היחיד-במינו, של העם היהודי [2])."

ואלה הם דברי שרת באותה הישיבה:

„כשם שאין לכבוש עם ורוחו בכוח, כך אין להח־זירו למוטב אך ורק על ידי חקיקה, ו„אין גוזרין גזירה על הציבור אלא אם רוב הציבור יכול לעמוד בה", יכול ורוצה. עם זאת, כל חקיקה יש בה משום כפייה מסויימת, כשנגד עיני „הכופים" — ערכים ואידיאלים וצרכים ואינטרסים עליונים, מבחינה עק־רונית של מהות המדינה, בחינת „חיי עולם" או מבחינת צרכי השעה, בחינת „חיי שעה". זאת ועוד: יש שהחקיקה עצמה מחנכת, מעין — „כופין אותו עד שיאמר: רוצה אני!"...

דרוש, איפוא, „שילוב כלים", דהיינו — חינוך, הסברה ושיכנוע — מחד גיסא, וחקיקה בעיתוי נכון, — מאידך גיסא ואף זאת — רק בדברים ההכרחיים ליהודיות המדינה ולאחדות העם בארץ ובגולה".

*

בסיכום: אם רוצים בעליה לארץ באמת ובאמונה עלינו להכריז, ולקיים למעשה ציונות של שיבה לארץ-ישראל ולא של הצלה; של קיום העם היהודי כעם יהודי ביחודו של עם אלקי אברהם ושומר תורתו ומצוותיו; של מדינת ישראל ביהדות, הפומבי־הציבורי לפחות, לשמור על השפה העברית, כלשון הקודש, או כדברי שרת: להבטיח יהודיותה של המדינה היהודית.

---

1) וכך אומר רבי צדוק הכהן (צדקת הצדיק המלא (נ״ד): „עיקר היהדות בקריאת שם ישראל כמו שנאמר, זה יאמר לה' אני וגו' ובשם ישראל יכנה (ישעיה מד, ה) שלא יהיה לו רק מעלה זו, שמכנה בשם ישראל די".

2) כששאלתי בכתב את גולדמן אחרי הנאום: אם־כך, מדוע אין הוא משנה דרכו בחיים — ענה לי בע״פ: אין לי כבר כוח הוה. ואני מצטער. ודוקא משום כך מוצא אני לנכון להזהיר... אבל זכה ששני נכדיו מתחנכים בארץ חינוך-דתי.

נחזיר עטרה ליושנה

נ ע ר ה

המבצע לחידוש פני התנועה

המפקד הצליח...
ההמשך תלוי בך!

בידי 150,000 המתפקדים
נתונה היום הרשות
לקבוע את דרכה העתידה
של התנועה והנהגתה.

פנקס הבוחרים פורסם בציבור. כל אדם רשאי לעיין בו ולהגיש ערעור על הכללתו או אי הכללתו שלו, או של אדם אחר, בפנקס הבוחרים.

מועד אחרון להגשת ערעורים - יום ו', ט' בניסן תשמ"ו, 18.4.86.

150,000 איש התפקדו, 50,000 איש מתוכם הם חברים חדשים.

המפקד הצליח... אך אין בזה די!

עתידה של התנועה יקבע על ידי כך שחברים ראויים ומתאימים יציגו את מועמדותם לועידה ולמועצות הסניפים.

המועד האחרון להגשת מועמדים הוא יום ב' - י"ט ניסן תשמ"ו, 28.4.86.

הבא מועמדיך לועידה

לקבלת פרטים נוספים פנה לסניף הקרוב למקום מגוריך או לועדת הבחירות המרכזית
טל: 03-446793 ,446529.

התנועה הדתית לאומית

משרד החינוך והתרבות — המחלקה להכשרת עו"ה

מכללת „תלפיות"

המכללה הדתית להכשרת עובדי חינוך והוראה

בית-המדרש הממ"ד ל-
מורים למוסיקה

רחוב הרב הרצוג, פ"ת 49270, טלפון 901743(03)

ההרשמה לשנת תשמ"ז נמשכת

תנאי הקבלה:
1. תעודת-בגרות;
2. עמידה במבחן מיון ארצי;
3. ראיון על-ידי ועדת קבלה.

מסלולי ההכשרה:
1. לימוד תלת-שנתי לקבלת הסמכה למוסיקה ולריתמוסיקה בגן-הילדים ובחינוך היסודי, ומוסיקה בחינוך העל-יסודי.
2. לימודי התמחות בריתמוסיקה ובמוסיקה — למורים בפועל לקבלת תואר „מורה בכיר" (או תוספת גמול השתלמות).
3. לימודי השתלמות או הסבה על-פי תכנית לימודים בתואם למסלול וכישורים.
4. אפשרות לקבלת תואר אקדמי ע"י שילוב לימודים עם מוסד להשכלה גבוהה.

פרטים, שאלון הרשמה ניתן לקבל לפי פניה בכתב, או בטלפון: 901743(03).

[illegible] الأصل

[illegible] الأصل

שבת בביהכנ"ס „על תנאי" בפראג

מאת הרב אהרן בן־ציון שורין

מאז שנות הילדות שלי תמיד חלמתי על אודות ביקור בפראג היהודית ההיסטורית עם בית הכנסת המפורסם שלה „על תנאי" ולפי הדמיונות הילדותיים, אולי גם להעיף מבט לעבר ה„גולם" של המהר"ל הטמון שם בעליית הגג.

הנה נתממש החלומי. אני ורעייתי אלה הגענו לפראג ומיד התכוננו ללכת ולראות את ה„אלט נוי שול" (ביהכנ"ס על תנאי), עם כל העתיקות האחרות, שפראג האגדית כל כך עשירה בהם. לומר שחלומי הוגשם במלואו אינני יכול. כאשר בשנות נעורי חלמתי, חשבתי על פראג יהודית של עשרות אלפי יהודים, עם בתי כנסת מלאי מתפללים, רבנים גדולים מפורסמים שישבו על כסאו של ה„נודע ביהודה" ורבנים נודעים אחרים. לבסוף הגענו לעיר ריקה ומרוקנת מיהודים. העיר פראג עצמה אמנם נשארה כמות שהיתה, וגם שנות מלחמה היטלר לא שינוה. נשארו בשלמותם גם כל חפצי הקודש העתיקים היהודיים, בתי הכנסת, בתי העלמין הישן והחדש שבהם אפשר עדיין להבחין בזוהר ההיסטורי היהודי של פראג שלפנים. אבל, לצערנו ולדאבון לבנו, אלפי ורבבות יהודי פראג נשרפו בכבשני הנאצים, יחד עם ששת מיליוני הקדושים היהודיים.

נשאר רק קומץ קטן של יהודים בפראג, שאפשר למנותם במאות. גם בניין הקהילה ברחוב מאייסלובה 18, ובית הכנסת, „אלט נוי שול" שלידו עומדים כמו שהיו. ואת שרידי האוצרות היקרים הללו התעתדנו לראות, וביום שישי התכוננו ללכת להתפלל בבית הכנסת הזה.

את החזן בית הכנסת ויקטור פייארליכט, כבר פגשנו לפני כן ושאלתי אותו על אודות סדרי קבלת שבת בערב ועל תפילת שחרית למחרת בבוקר, בבית הכנסת. אלא שנתברר לכתנו לפני כניסת השבת לתפילה בבית הכנסת היתה לנו בעיה היכן תדליק אשתי נרות של שבת: במלון „אינטרקונטיננטאל" שבו התאכסנו הדבר לא היה אפשרי, שכן היינו צריכים ללכת להתפלל ולהשאיר נרות דולקים בחדר המלון. כאשר סיפרנו את העניין לחזן פייארליכט, אמר לנו מיד „רעייתך תוכל להדליק נרות בבית הכנסת „על תנאי" וכך אמנם עשתה. רעייתי היתה מאוד מרוצה בדרך ואפילו גאה שהיתה לה הזכות לברך על נרות שבת בבית הכנסת ההיסטורי הזה.

אחרי הדלקת הנרות כבר נשארנו בבית הכנסת לקבלת שבת. חזן בית הכנסת התפלל יפה מאוד בקול נעים וערב. אבל באותה שעה כאשר החזן אמר פעמיים את הפרק „מזמור שיר ליום השבת" — הביטו אלינו מקירות ההיסטוריים של בית הכנסת צללים אלמים של דורות יהודים אשר הזכירו את השחיטות ואת הפרעות ביהודים שהתרחשו פעם בפראג ואת ההתנפלויות של האנטישמים על היהודים ואשר בגללם יצר המהר"ל את הגולם האגדי כדי שיגן על יהודי פראג.

פעמיים „מזמור שיר ליום השבת"

אחרי התפילה כאשר אמרתי לחזן „שבת שלום" והודיתי לו על תפילתו הנאה, שאלתי אם שמתי לב לכך שהוא אמר פעמיים את „מזמור שיר ליום השבת" ואם יודע אני מדוע אומרים אותו פעמיים.

אמרתי לו שהבחנתי שפעם ראשונה אמר את המזמור על הבימה ופעם שניה ליד העמוד שלפני ארון הקודש. מקום שבו נמצא העמוד לא רק נמוך יותר מספלס הבימה אלא גם נמוך יותר מרצפת בית הכנסת, „כדי שיהיה „ממעמקים קראתיך". הוספתי ואמרתי שציפיתי אפילו לראות אם אכן יאמר פעמיים, משום ששמעתי לפני שנים קראתי בספרים על מנהג זה בפראג לומר פעמיים בתפילת קבלת שבת את „מזמור שיר ליום השבת" וגם נזכר הטעם לכך. נחזור איפוא על הטעם הזה שיש לו שייכות לסיפור האגדי על הגולם הפראגאי.

האגדה בקיצור אומרת כך: המהר"ל מפראג יצר אדם מאדמה שכולם קראו לו „יוסלה הגולם". בפיו של הגולם שם המהר"ל את „שם המפורש". הגולם בכוחו של „השם" יכול היה ללכת באש ובמים ולא להינזק. המהר"ל השתמש בגולם כדי להציל יהודים מרדיפות ופרעות שונות, ובמיוחד נגד עלילות דם של כמרים אנטישמיים. בכל ערב שבת היה המהר"ל מוציא את הקמיע מפיו של הגולם. פעם בערב שבת כאשר המהר"ל כבר היה בבית הכנסת לתפילת קבלת שבת, נשמע „פתע בבית הכנסת, שהגולם מתהלך בחוצות פראג פרוע ומשתולל ומוכן להחריב את העיר. המהר"ל יצא במהירות מבית הכנסת, תפס את הגולם והוציא מפיו את שם המפורש. ומייד חזר לבית הכנסת· ואז לכבודו של המהר"ל חזרו ואמרו שנית את „מזמור שיר ליום השבת"· ומאז נשאר המנהג ב„אלט נוי שול" לומר פעמיים את המזמור הזה. ואת „גוף הגולם" הסילו אז בעליית בית הכנסת ושם הוא, נמצא עד היום הזה. (עיין ספר „תולדות הפוסקים" ור' שמעון משה האנס עמ' 67).

גרים הרוצים לחיות יהודים

באותה שבת שבה התפללתי בבית הכנסת היו בו יותר מתפללים מברגיל. היתה אף קבוצת אורחים יהודים חברי „בני ברית" מארה"ב. מלבדם היו מעט מאוד מיהודי פראג, להערכתי שני מניינים בלבד, וביניהם גם נשים וגרים. גרים אמיתיים, הרוצים להיות יהודים. למרבה הצער השגיהם בלימודי היהדות מוגבלים מאוד. אחדים מהגרים שמצאתי בבית הכנסת יודעים עברית טובה למדי. הם לומדים מעצמם חומש, נביאים ואפילו גמרא. אחד מהגרים, ד"ר מאשה פטיק, מלומד גדול בעל תואר ד"ר בפילוסופיה. ביקש ממני להסביר לו משנה במסכת ברכות. הוא עובד בספריה. הקהילה סיפקה לו דירה בבית כנסת. הוא התחתן עם נערה יהודיה משטרסבורג ויש להם ילד. מוהל מבודאפשט בשם הרצוג מל אותו. הגר התאונן באזני לו מי שילמד אותו. אמר לי בעברית „חסר לנו סידורים". מצאתי בבית הכנסת נערה בשם סובה שכבר יודעת עברית ואמרה לי שהיא רוצה לבוא לארץ לאמריקה וללמוד שם. היא משתדלת בכיוון זה. שאלתי את הגרים, מניין הם יודעים עברית טובה כל כך? סיפרו לי שלפני שנים אחדות היה בפראג בית ספר לשפות ובו כיתה לעברית, ושם למדו את השפה. לפתע בא לפראג גוי קומוניסט ממוסקווה והוא אמר לצ'כים שעברית היא שפתם של הציונים... ואז סגרו את הכיתה לעברית.

פגשתי שם גר צעיר בשם ד"ר לאו פייבלאיס, אף הוא גר צעיר מאוד. אחדים מהגרים מוצאם מיהודים. הם משכילים מאוד. כשנודע להם שהם יהודים, היהדות מושכת אותם.

הגרים הנ"ל כמו גם הנערה הם מתפללים קבועים בבית הכנסת. הם יודעים להתפלל ומתפללים כמו יהודים אמיתיים.

אולם ראיתי בין הגרים צעיר אחד אולי בן 16—17 בלבד, אשר בא לבית הכנסת ושהה בו כל זמן התפילה אבל לא התפלל. משום מה, עדיין אינו יודע להתפלל. מרים הפסיק ללמוד להתפלל — אמרו לי.

סיפורו של הגר הצעיר בקצרה הוא כזה: אביו נוצרי שבר על שרש דודי· הנכס· שאל אותו בנו הצעיר: איזו האמונה היא הטובה? אמר לו האב שלדעתו האמונה היהודית היא הטובה ביותר. אז התחיל הצעיר להתגייר. אולם אמו הנוצריה התנגדה לכך. הוא לא זזית לה וכך התגייר ומאז הוא בא בכל שבת לבית הכנסת.

מצאתי בבית הכנסת גם גיורת מבוגרת. שמה אלבינה. מוצאה גרמני אבל כיום היא יהודיה גאה ובאה כל שבת לבית הכנסת. סיפורה בקצרה הוא כזה: לפני המלחמה נישאה ליהודי ששמו המשפחתי היה פישל. הם התגוררו בטפליץ בצ'כוסלובקיה. כאשר הנאצים כבשו את צ'כוסלובקיה, הגלו את בעלה היהודי של אלבינה למחנה הריכוז בטרזינשטאט, אבל את אשתו לא כי הרי היא היתה גרמניה ארית. הסוף היה שבעלה של אלבינה נשאר בחיים. הוא ניצל מהמחנות, אבל מאוחר יותר אחר המלחמה נפטר. אעפ"י כן, האלמנה אלבינה נשארה גיורת נאמנה והיא באה על כך שהיא היום יהודיה.

הנה אותה גיורת אלבינה הובילה אותנו לראות את מחנה הריכוז בטרזינשטאט ואת המשרפות שבו. כאשר השומר הראה לנו המוצגים המוזיאונים וגם סיפר פרטים מזעזעים, בכתה אלבינה הזקנה כל הזמן ומחתה את דמעותיה.

מלבד הגרים האמיתיים, מצאתי גם יהודי אמיתי שנולד כיהודי אבל נשוי לנכריה ויש להם ילד וילדה. הילד אינו נימול משום שאשתו הנוצריה אינה נותנת למול את בכרה...

בליל שבת ובשבת בבוקר, סועדים כל המתפללים הנ"ל היהודים והגרים, בסעודה הכשרה של הקהילה, גם רבה הצעיר של פראג, דניאל מאייר, ומשפחתו, סועדים בשבת בסעודה זו. חזן בית הכנסת עשה קידוש והקהל בילה בהתפעלות. לא כדברים כאן יותר מדי...

רצוני רק להזכיר שהאורחים מאמריקה היו מכובדים מאוד בבית הכנסת. אחדים מהם קיבלו „עליות" לתורה ונדבו כספים לבית הכנסת. אותי כיבדו במפטיר ובקריאת ההפטרה. בשבת לפנות ערב בשעת סעודה שלישית בין מנחה למעריב כיבדו אותי לומר דרשה.

בדרשתי תיארתי את הרבנים הגדולים שהיו בפראג ואת תפקידם בעולם היהודי. סיפרתי להם גם על מסעי בפולין. המסר שלי אליהם היה, שיהיו אמיצים ונאמנים על יהדותם ושתשאר ביניהם אחדות.

וכל עוד שהיהודים ישמרו על מסורתם ואחדותם שום כוח בעולם לא יוכל להם.

סיימתי את דרשתי בסיפור הבא: בעיירה אחת נשאר פעם יהודי בודד. שמו היה ישראל. גם בית הכנסת נשאר. היהודי הבודד הזה היה מבקר פעם ביום בבית הכנסת. שעה שהוא עולה על הבימה, דופק על השולחן ומכריז בקול רם: ריבונו של עולם אני מודיע לך, שאני ישראל, הנשאר נמצא כאן!

שח־מט

מאת שלמה קנדלשיין

מתחילה אליפות הארץ

ביום רביעי הבא תיפתח בספריה העירונית מרכז יפו אליפות ישראל בשחמט בחסות ראש עיריית תל־אביב־יפו, שלמה להט.

תהיה זו האליפות ה־23 לגברים מאז החלו האליפויות בשנת 1936. באליפות הראשונה של ארץ־ישראל זכה האמן הבינלאומי המנוח, משה צ'רניאק.

אלוף הארץ הנוכחי הוא האמן הבינלאומי אלון גרינפלד, שיצטרך להגן על תוארו, וטובים סיכוייו לעשות זאת. בתחרות הגברים ישתתפו 16 מבכירי השחקנים בארץ בתוכם רבי האמנים, יהודה גרינפלד ויאיר קריידמן, האמנים הבינלאומיים נתן בירנבוים, אליהו שוורץ, שמעון כגן ויעקב מרי. במקביל תיערך האליפות ה־16 לנשים, בהשתתפות 12 שחקניות.

המשחקים ייערכו בימים א'—ה' בין השעות 15.30—21.30, בימי ו' 8.30—14.30 ובמוצ"ש משעה 19.00.

טקס הסיום ביום שני 28 באפריל שעה 18.00 ולאחריו אליפות הבזק.

אלופי העבר

גברים

1936	משה צ'רניאק
1937	יוסף פורת
1938	משה צ'רניאק
1940	יוסף פורת
1945	יצחק אלוני
1951	ד"ר מנחם אורן
1953	יוסף פורת
1955	משה צ'רניאק
1957	יוסף פורת
1959	יוסף פורת
1961	יצחק אלוני
1963	יוסף פורת
1965	יצחק אלוני
1967	שמעון כגן
1969	שמעון כגן
1971	עוזי גלר
1974	ולדימיר ליברזון
1976	נתן בירנבוים
1978	רומן ג'ינג'יחשווילי
1980	נתן בירנבוים
1982	יהודה גרינפלד
1984	אלון גרינפלד
1986	?

נשים

1951	אורה גודל
1957	רבקה ליכטנפלד
1959	גניה גבבה
1961	קלרה פרידמן
1963	קלרה פרידמן
1965	קלרה פרידמן
1967	סימה רבינוביץ'
1969	פרידה רבינוביץ'
1971	לידיה גל
1974	אולגה פודרז'נסקיה
1976	אולגה פודרז'נסקיה
1978	לובה קריסטול
1980	לנה גלז
1982	לובה קריסטול ו־אולגה פודרז'נסקיה
1984	לובה קריסטול
1986	?

משחקי הליגה הלאומית — סיבוב 6.

אס"א אוניברסיטה ת"א — „הפועל" הרצליה 4 : 1.
באר שבע — בנק לאומי ת"א 2 : 3.
אס"א טכניון חיפה — אס"א ירושלים 2.5 : 2.5.
„הפועל" פלדקריין ראשון לציון — „הפועל" רחובות 2.5 : 2.5.
„בכורי העיתים" ת"א — „הפועל" חדרה 3 : 2.

הדירוג: באר שבע ואס"א ת"א 20.5 כ"א, „הפועל" חדרה 16, בכורי העיתים ת"א 15.5, אס"א טכניון חיפה 15, „הפועל" פלדקריין ראשון לציון 14.5, בנק לאומי ת"א 14, „הפועל" רחובות 13, „הפועל" הרצליה 12, אס"א ירושלים 9.

אליפות חולון לנוער

באליפות העיר הפתוחה לילדים ולנוער השתתפו 16 שחקנים. ניצח במפתיע ארתור קוגן בן ה־11 שצבר את מלוא 7 הנקודות לפני אלון אלחנתי 6 וכו'. לי מבצה הדעתך כפרס האמצקלר פריה לאלקטרוניקה הרימה הרצאה „ספרי".

דו־קרב צפון אירופה — ארה"ב

בריקיאויק בירת איסלנד נערך דו־קרב בינלאומי מסורתי של 12 לוחות בין נבחרת ארה"ב לנבחרת שהורכבה מארצות צפון אירופה. בשורות שתי הקבוצות הפגישו בכירי רבי האמנים בעולם המערב: סייראוואן, קאבלק, קריסטיאנסן, דה־פירמאן, אלבורט, בראון, בירן, הבליק, לומברדי והיגוני (ארה"ב); אנדרסון, לארסן, אולפסן, אגדשטיין, האנסן, האר, סרסון, סיגורייונסון (צפון אירופה). הדו־קרב הסתיים בתיקו 12 : 12 [illegible].

להלן: שני משחקים נבחרים מהתחרות:

הודית של המלכה

[illegible]

גמביט המלכה

[illegible]

משולחנו של בית אבא | **מאת שמעון מיזל**

אהבת אחים ב„אחוה"

מ"מ ראש הממשלה, יצחק שמיר, אמר לאחרונה כי „העדר אהבה בין איש לרעהו וחוסר אחוה לזולת גורמים לשנאת חינם בין חברי הממשלה, במפלגות ובציבור". על זאת דואב לבנו ואומה נופלת על כל פרט ופרט החש את הידרדרות החברה הישראלית, ביחסי־האנוש ובהתעלמות מערכי המוסר היהודי. היכן המידות הטובות, המושרשות בטבעו של איש הישוב, אשר צפות ועולות כאשר העם כולו נתון במצוקה, בייחוד בימי מלחמה, או בעתות צרה ח"ו ליעקב.

הביטויים „אהבה" ו„אחוה" מחזירים אותי אל התקופה ימי ראשית הישוב הישן בירושלים וביפו לפני כמאה שנה כאשר, גם אז, בלט העדר האחוה והאהבה. אך לא הגיעו לשנאת חינם, כפי שהיא מבצבצת ועולה כבעם בכל תחומי החיים בימינו. המצב החברתי והכלכלי הירוד אז, בין אנשי הישוב, חייב אנשי־ציבור, כיחידי יחידים, להפנות דרכים להינצל מן השנאה החברתית, אשר נשקפה כנגד, הם חברו יחד ויסדו את אגודת „אחוה".

בפרק הקודם על אגודת „אחוה" — „בהתגברות לאחוה" („הצופה" כ"ט ד' שבט תשמ"ו). הצליחו רעיונות אחרים כן האידיאולוגיה של האגודה, אשר היוו את התשתית לעשייה למען הפרט והכלל, בתקופת „הייחוד" בארץ ישראל. עשייה אשר השפיעה על אורחות החיים של היהודים בירושלים וגם בערים אחרות. רקמת החיים החברתית היתה סבוכה ומגורה, כאשר כל משפחה כאבה את מצוקתה בכלי שידוכה לפני לפנות לצדה, להדרכה ולעזרה בשעת הדחק, וכל זאת בימים שהחיים הכבידו עולם על הרבה משפחות.

בפרק זה אציין שלבי ההתפתחות להתייחברה תקינים יותר ואבטוך יהודי כאשר שמעתי בפי ראשונים וכאשר קראתי בדפי זכרונות של הסדרים מביניהם: דברים שפורסמו — גם בגלוי או בלילות מיובים בחיי הליכות, כפעולותיהם והשפעותיהם על הליכות ביתם הם ועל התנהגות שכניהם וידידיהם — ובצורה זו הקרינו על בעיית החיים הציבוריים לייצבה ולשפרה.

אמנם, בדרך כלל, המושג „אחוה" מבוסס על שתי תפיסות — חיובית ושלילית. עצם מהותו של השם „אחוה" אומר — איחוד וחיבור; ובאידך גיסא — בתוך משמעותו של המושג החיובי עצמו — נובעת שלילתם כלפי אלה אשר אינם כלולים באיחוד והחיבור.

חברי אגודת „אחוה", ביהודה, קבעו לעצמם עיקרון: איחוד האחוה אינו מצטמצם רק כלפי פנים, לתועלת האחים בלבד — אלא אדרבא, המטרה היא להקרין על הסביבה כולה דרך האחים המתחנכים לחיי אחוה מלאה.

על הפעילות הציבורית, אשר אחי „אחוה" יזמו ולקחו חלק פעיל בביצוען ובהגשמתן יודע אני מפי השמועה וכתוך קריאה עליהן, כי רובן, דובר בהן בביתנו, בהיות אאו"ז ז"ל כהן כנשיא „אחוה" בלשכת יפו־ת"א במשך שנים רבות. גם בשנים של כהן כנשיא היה ביתנו בית־ועד לכל האחים ולהרבה פעילים ממפלגות שונות, באגודות וכוועדים. עסקנים רבים כבני המקום, במקומות הישוב אחרים וגם מחוץ־לארץ פקדו את ביתנו. במרוצת השנים הפכו המבקרים לידידים נאמנים ולאורחים רצויים.

מהם באו להיוועץ עם אבא ז"ל בעניינים אישיים־פרטיים; ואחרים הרבו לבוא ולשוחח בנושאים ציבוריים. הם היו באים להנות מאישיותו הבוקרה. בנסיונו הרב בעסקנות בצרכי ציבור באמונה, בפקחותו, בסבר פניו, משכלו הישר, בנועם הליכותיו ומנכונותו להיענות לכל דורש. בעניינים הדחופים ביותר היו באים לבית מסחרו ביפו (שחור ושרת — ביכ"ס לתרופות). ביתנו הפך לבית ועד לחכמים וביה להתוועדויות של פעילי המוסדות אשר הוקמו ביוזמת „אחוה" וכן של מוסדות אחרים, אשר ביקשו לשמוע דעת חכמים בנושאים השונים.

מורי ורבי ר' אברהם ליואי ז"ל, אשר היה המורה הראשון ב„תחכמוני" ביפו ופעיל באגודת „אחוה", מספר בכתבי זכרונותיו על „אחוה", וכהם אנשם פרטים נבהירים.

לשכת „אחוה" של יפו נוסדה בשנת תרנ"ח (1898) ובה מניין חברים בלבד. כשנה לאחר יסוד הלשכה החליטו אחי הלשכה להיענות להקמת שכונה קטנה בצפון „נוה־שלום". הבתים נבנו כחמש או שש שנים לפני ייסוד ת"א. קבעו לרחוב שם „אחוה" (כיום בהמשך רח' לילנבלום) על שם האגודה.

בשנת תרס"ה יסדו אחי הלשכה ביפו את ביה"ס הדתי הלאומי העברי הראשון — את „חדר אחוה", אשר שמו הוסב, לאחר שנים אחדות (עי' מנהלו הראשון הרב ד"ר יוסף זליגר ז"ל) לשם „תחכמוני". מוסד חינוכי זה אב־טיפוס לבתי הספר הממ"ד במדינה. אותה קבוצה קטנה של אנשים ביפו יסדה את „המזרחי" בא"י, וכפי התראה הגבוהה. דרך הלשכה של „אחוה", בערים אחרות. במקביל להקמת הגרעין „המזרחי" בא"י פעלו אחי „אחוה" ביפו ביסוד „הצדיקים" שבו היו מיוצגים באירכות העדות השונות.

השאלת מכשירים רפואיים

מפעל מיוחד בבינו נוסד ע"י הלשכה ביפו בשנת תרע"ג. בחורף של אותה שנה רבו מחלות ביפו ולהרבבים חסרו מכשירי רפואה, אשר אינם נמצאים בכל בית, כמו בקבוקי גומי לחימום החולה, סירי לילה, כוסות־רוח ואף שמיכות, סלרמה וכלים ליצירת אדים וכו'. מפעל זה, אשר נקרא מוסד „חפצי־חיים", נולד לזכר אח שנקרא באבו, בשם חיים חפץ. השאלת כלים היתה לכל נצרך בשכונות נוה־שלום ונוה־צדק, ולאו דווקא ל„אחוואים". מפעל בקנה מידה גדול, בהתאם להתפתחות הרפואה כאז ועד היום קיים בימינו בשם „יד־שרה".

בתקופה האחרונה עדים אנחנו לתופעה ציבורית חדשה המתפרסמת בכלי התקשורת, בעתונות, ברדיו ובטלוויזיה, כאשר אדם חולה הזקוק לטיפול רפואי בחו"ל והוא דל־אמצעים. פונים לציבור לעזור ולהשתתף בהוצאות. כמעט בכל חודש מתפרסמות בקשות כאלה ומתקבלות פניות גם במכתבים פרטיים לנדיבי העם. שירימו תרומתם למטרה קדושה זו של הצלת נפש בישראל.

בכל פעם שאני נתקל בתופעה זו נזכר אני את אשר שמעתי מפי אחי „אחוה", כאשר אמצעי התקשורת הרכים בקובלות אחרות לא היו קיימים בישוב. לפני 80—90 שנה. כיצד פעלו אז במקרה שאדם חלה והרופאים המקומיים קצרה ידם מהושיע, ונאלצו להחליט על נסיעה לחו"ל, אם לניתוחים או לטיפולים אחרים?

ואת אשר שמעתי וקראתי בפרקי זכרונות מראשוני „אחוה" רוצה אני להעלות מנבכי העשיה למען נדע, כי לא אלמן ישראל וכי בימים ההם היתה ההתנדבות ורוח מסירות הנפש למען הזולת פעמה בלב האנשים לכוונות המצב הכלכלי הקשה ולקרבות הקרבים הדלים והרפויים בין המשפחות בשכונות ובישובים השונים.

מר י.י. ילין, כן המיסדים ומן האידיאולוגים שבאגודה, הגדיר את סוג האחוה האנושית המלאה במשפטים הללו: „כוהות בודדים מהאחים, לא לתועלת עצמם, אלא לתועלת הכלל כולו שמהחזה להם. הם מבטלים את עצמם, מפקיעים את טובת עצמם בכדי להביא על ידי כך ישע לכלל, הם מקדישים את עצמם בעד הכלל".

סוג זה של אחים הם אלה המשמשים דוגמה אישית ומחנכים את האחרים להרגיש את האחוה, להכיר דרכה ולהבחין בכיתו. הם מוכנים תמיד להקדיש עצמם למען אחרים.

באגודה היו מחנכים ומחונכים, ובמרוצת השנים גם המחונכים גדלו והשתפרו ואף הם עברו לדרגה של מחנכים ואנשי מופת במעשיהם ובהליכותיהם. וככל שהמחנה גדל כן גדלה גם ההשפעה על הסביבה. תפיסתה היתה כי האחוה מרסנת את מידת האנוכיות של האדם ומכוונת את האהבה העצמית לאפיקים מועילים לחברה כולה.

פעולות לטובת כלל הציבור

אגודת „אחוה" קיימה פעולות לטובת הציבור בכללו.

בשנת תרע"ט — אחר סוף מלחמת העולם הראשונה, הגיע ארצה לכתובת של „הדסה" משלוח גדול של חבילות בגדים לתושבי ירושלים. אנשי „הדסה" לא היו מסוגלים לטפל בנושא זה בימים ההם והם פנו אל לשכת „אחוה" לטפל בחלוקת הבגדים לזקוקים. באותה שעה כאשר היוקר האמיר והתושבים לא יכלו לעמוד במחירים שנדרשו לשלם. בעד מצרכי מזון בסיסיים, התקשרו חברי „אחוה" אל אחיהם באמריקה והם ייבאו צרכי מכולת ומכרם במחיר. הקרן לכל חנויות המכולת בירושלים, אשר הכריחו שלא יפקיעו המחירים, וכל זה נעשה בלי ספקים ובלי עזרה מצד הממשלה המנדטורית.

בשנת תרפ"א מטפלת לשכת „אחוה", בין היתר שאר טיפוליות, בהעסקת רופאה בעיר העתיקה (ד"ר איטהורן) אשר טיפלה במשטי יכולה. באו בדברים עם גב' סולד בדבר שכירת קליניקה למטרה זו. פעולה זו כקודמתה הוכתרה בהצלחה. כמו כן נעשה הסדר עם רופא נוסף (מחוץ לחומות), שיקבל חולים במשך שעתיים ביום — חמישה ימים בשבוע ויבקר חולים בביתם בשעת הצורך — וכל זה תמורת אישורים אשר ינתנו בלשכה לכל דיכפין, תמורת תשלום סמלי. רפואה רפואות מיוחדות בלשכה שטיפלה בנושא זה. הסדר מיוחד נערך עם שלושה רוקחים בעיר אשר סיפקו את התרופות במחירים מיוחדים (הרוקחים אופלסקה, פישל לוי וסר בלומנפלד). לשכת „אחוה" טיפלה גם בחלוקת מצות ויין לנצרכים. באי־כוח שלה השתתפו באופן פעיל בוועד הלאומי ובקרן היסוד. מנהלי המוסדות האלה ידעו את השפעתה הרבה של אגודת „אחוה" על אנשי הישוב.

בשנים ההן פעלו רופאים נוצרים בירושלים והם נתנו שירותים חינם, ואף חילקו תרופות ללא תמורה. כמובן שהרופאים הללו נצלו את המצב ושילבו פעולות מיסיונריות בעיר. אגודת „אחוה" נרתמה למאבק נגד תופעה זו והשפיעה על הנהלת „ביקור חולים" לקבוע רופא מיוחד שיטפל לדרי העיר העתיקה בכל צרכי הבריאות (זה היה בשנת תרפ"ד). באותה שנה משתתפת לשכת „אחוה" בירושלים בהצלת „בית היתומים הכללי" מהמצב החמור אליו נקלע. הם פנו לאחים באמריקה, אשר נרתמו שם להקמת קרן לתמיכה בבית היתומים.

התמסרות הדדית עד למסירות נפש

ציינתי כי כאשר ראשוני האחים היו מזדמנים לשיחות „רעים" היו מעלים זכרונות מעניינים ומאלפים. הרב י. רפאלוביץ ז"ל, שהיה הנשיא הראשון לאגודה בירושלים, מספר מחיי האחוה שזכו לה באגודה בימי בראשית: „האגודה האירה לנו את אפלוליתם של החיים הקשים. היינו קשורים יותר כגוף אחד וההתמסרות ההדדית היתה ממש עד למסירות־נפש (לא רק כלפי האחים כי אם גם כלפי כל אדם במצוקה). בלשכה ובמגרשותיה פיתחנו את כשרונותינו, כי שם היתה המכללה שלנו. נאומים ראשונים שזכו האחים לשמוע בלשכה הגבירו את הבטחון העצמי של החברים, אשר במרוצת השנים הפכו לעסקנים נאמנים ומנהיגים בקהילות גם בישוב גם בחו"ל. השפעת חיי החברה בין האחים בישוב היתה נר לרגליהם בהיותם בחו"ל והם הבליטו תמיד את היותם ירושלמים; ומתוך צניעות פעלו רבות למען הזולת. הם הפיצו את הרעיון האחוואי בין חבריהם בקהילות השונות.

מר י.א. וייס, בעל הדפוס „מוריה" בירושלים, מאריך ברשמיו, בסיפוריו בעל־פה וגם בספרו „בשעריך ירושלים". הוא מספר על הליכות חייהם של הראשונים מבחינת העזרה ההדדית וקיום המצוה „ואהבת לרעך כמוך". בחורף של שנת תרנ"ג גר מר וייס ב„בתי מחסה" בעיר העתיקה, שכונה שהיתה מרכז החיים. בדירה סמוכה גר ר' מ.ש. שינבוים, אשר כעבור שנים אחדות היה שותפו של מר וייס בבית הדפוס „מוריה" ובהוצאת העתון „מוריה". מר שינבוים חלה באותו חורף בדלקת ריאות, ומר וייס התפלא להבחין, כי רבים באים לקיים מצות ביקור חולים; הבאים עושים זאת כאילו בחשאי, בשעות הערב המאוחרות. התשומשמות גדולה, כאשר כעבור ימים אחדים גברה המחלה והיה הכרח להעביר את השכן לבית־החולים. מר וייס הבחין באנשים נשואי פנים, מבני־העיר, שבאו והוציאו את החולה על אלונקה אשר הביאו איתם והעבירוהו לבית־החולים. אירוע זה הסעיר את הרוחות. אנשי העיר לא הבינו את המתרחש, כי המבקרים היו מוכרים, כל אחד בפני עצמו, אך מה לכולם עם שכנו של וייס.

אירוע נוסף הוסיף פליאה על הפליאה הראשונה. אחד האברכים (ר' אהרן שפירא) חלה במחלה קשה, שבועות אחדים לאחר חתונתו, והרופאים בירושלים ציוו להעבירו מצרימה. היה צורך בסכום רב לכיסוי ההוצאות של הנסיעה, דמי ריפוי ואחזקת מלווה וטיפול בדרך. האברך היה חסר אמצעים. תוך ימים אחדים נפתרה הבעיה. כבר התחילו מתלחשים, בהתפעלות „בעיר, כי ר' מנחם פ., אחד מעובדי דפוס צוקרמן, קיבל על עצמו, שלא על מנת לקבל פרס, את ליווי של החולה למצרים. המתלחשים מוסיפים — כנראה שהחולה והמלווה הם „אחוואים". גם בעיית הכסף באה על פתרונה. אחד „האחים" משכן תכשיטים ותרם הסכום למטרה זו. אחריו באו „אחים" נוספים ובמשך ימים נאסף הסכום הדרוש.

שבועיים אחר יום הפלגת החולה ומלווה לקהיר, יצא ר' ל.ל. מצריימה ומסוב פירות הארץ הגדיר עמו, והביא לחולה.

הקאדי של יפו מטיף מוסר לשכניו היהודים

מר א.א. כהנא ז"ל, אשר כיהן כנשיא הראשון של אגודת „אחוה" ביפו, סיפר מזכרונותיו משנת תרנ"ט (1899):

באחד הימים שלח הקאדי של יפו, לקרא למר יהושע גולדברג — סוחר ידוע לבגדים מוכנים ביפו — ובשיחה עמו שאל הקאדי: האין רחמים בישראל? כי בחורה יהודיה באה אל הקאדי עם בחור ערבי וביקשה להמיר דתה, וכעבור ימים אחדים באה בחורה אחרת ואף היא ביקשה להמיר דתה. הקאדי הסביר כי לדעתו נערה, בת ישראל, אינה עושה צעד כזה אלא מחמת דחקות וחוסר אמצעים להינשא ליהודי; ולפי דעת הקאדי חייבים היהודים לעזור לבנותיהם העניות, שלא תגענה לצעד מיואש כזה, ועליכם החובה להציל הבנות התועות האלה.

מר גולדברג נפעם מן השיחה והלך מיד אל „ועד העיר ליהודי יפו", ויצא מהם במפח נפש. בוועד העיר אמרו לו, שאין להם תקציב למטרה כזו.

העניין נדון בלשכת „אחוה" והוחלט לבוא בדברים עם הגורמים השונים בעיר ולדרוש אסיפה כללית כדי לבחור ועד חדש, מאחר שהוועד הנוכחי אינו עושה למען נערות יהודיות משמד. נערכה בקשה אל הרב נפתלי הרץ הלוי זצ"ל, שיזמן את האסיפה הכללית, ואכן הרב היה יו"ר האסיפה ונבחר ועד חדש.

מקרה שני קרה כאשר רחמי גוי גרמו להקמת בית „הכנסת אורחים" ביפו בשביל עולים חדשים. ומעשה שהיה כך היה: אשה שעלתה ארצה עם בעלה באניה, תקפוה צירי לידה בהיותה בסירה, אשר העבירה את הנוסעים מן האניה אל נמל יפו, והיא ילדה בסירה. באין אדם, אשר יאסוף את היולדת ואת התינוק אל ביתו, ריחם עליה אופה ערבי משכונת מנשיה ואסף את המשפחה לביתו ובזה זכה למצווה גדולה.

כאשר נודע הדבר לאנשי לשכת „אחוה" ביפו, כינסו אסיפה מיוחדת ובה החליטו כי הציבור היהודי בעיר זו, המשמשת נמל ל„שער ציון", חייב להקים בית „הכנסת אורחים" לעולים החדשים.

שלושה אחים מוועד „אחוה" ובראשם הנשיא מר א.א. כהנא), פנו אל הראי"ה קוק זצ"ל, אשר הגיע ליפו כרב העיר והסביבה בשנת תרס"ד (1904), וביקשו את עזרתו בעניין קדוש זה. הרב הזמין לביתו אסיפה כללית ובה הוחלט, כי לא ייתכן להשאיר את הנצרכים מבין העולים לחסדיהם של לא־יהודים. באותו מעמד נרשמו התחייבויות לסכומים גדולים ונבחר ועד של 7 חברים כועדה־בניה, ובהם 4 חברי „אחוה", אשר חבריה היו זוכים וזכו להיות המגשימים.

Witco ויטקו

חברת ויטקו מאחלת פסח כשר לכל בית ישראל.

הרבנות הראשית לחיפה והמחוז
מחלקת הכשרות

ב' בשבט תשמ"ו
13.1.86

5/15

תעודת הכשר לפסח תשמ"ו

הריני לאשר בזה כי חומרי ניקוי, אבקות-כביסה, סבונים, משחות, מבית"ח "ויטקו כימיקלים" חיפה, המפורטים מטה כשרים לפסח תשמ"ו.

מוצרי קלין

סיב — לובן — ברקלין — ברזל 999
טרקלין — אמונית — קלין 12 — אבקה-ש.ג.כ.
קליבולין — קליר אבקה — סטרנדוס אבקה — אומר לניקוי תנורים
תיקולין — קלין הוכבה — " — ברזל אבקה רב שמושית (צב"ע)
משחת קלין — " שמפו — סטרולית — משחה סינטטית לניקוי ידיים
סופר קליס (אבקה כביסה למכבסה-קיפור)

מוצרי דן

משחת דן לימון
דן 2
דן להלבנה

ר' משה שפירא המשגיח מפקח על ייצור לפסח, לכן כל תוצרת המסומנת: "כשר לפסח תשמ"ו בהשגחת הרבנות הראשית חיפה" היא כשרה לפסח.

תוקף תעודה זו לפסח תשמ"ו בלבד.

הערה: כל תוצרת שאינה מסומנת בחותמת כנ"ל אין אנו אחראים לכשרותה.

ועל זה באנו על החתום:

הרבנים הראשיים לחיפה והמחוז

רח' שמואל בן עדיה 4 — [פינת קבוץ גלויות 142] ת.ד. 2405 חיפה 31024 טל. [illegible]

אוניברסיטת בר־אילן

הפקולטה למדעי היהדות
המחלקה לתלמוד
המכון לחקר הספרות הבתר־תלמודית
מתכבדים להזמינך

לכנס השנתי הרביעי לחקר התלמוד בימינו

המוקדש לציון 1000 שנה לחיבור אגרת ר' שרירא גאון

אשר יתקיים, אי"ה, ביום שלישי, כ"ח באדר ב' תשמ"ו (8 באפריל 1986) באולם ארגנטינה — קרית האוניברסיטה

התכנית:

13.45 תפילת מנחה

14.00—17.00 ישיבה ראשונה

פרופ' ד. שפרבר, הדיקאן — יו"ר
פרופ' י.א. קראוס, הרקטור — ברכה
פרופ' מ.ש. פלדבלום — שיטת רש"ג על עריכת הספרות התלמודית, לאור המחקר בימינו
ד"ר ר. ברודי — הכרונולוגיה של גאוני סורא באיגרת רש"ג
ד"ר א.ג. אלינסון — עמדת ההלכה לשירה ולזמרה — המוצגה בפסיקת הגאונים
ד"ר י. עץ־חיים — היחס בין הלכות פסוקות לבין הלכות גדולות ויחסו על הפוסקים הראשונים

הפסקה וכיבוד קל

17.30—20.00 ישיבה שניה

פרופ' י.ד. גילת — יו"ר
ד"ר א. שוחטמן — תקנות הגאונים לאור איגרת רש"ג ומקורות אחרים
פרופ' ש.י. פרידמן — פרשת קבורתו של רב הונא
ד"ר ח. מליקובסקי — יחס הגאונים והראשונים לאגדה
פרופ' צ.א. שטיינפלד — למנהג של יהודים בנקיפת אפיים בתשובת רש"ג

חלוקת פרסים:
ע"ש פרופ' שאול וד"ר יהודית ליברמן ז"ל
ע"ש ברוך ושרה בלום ז"ל

דברי נעילה

תחבורה מירושלים וחזרה — קו מס' 400 כל חצי שעה. עד לשעה 23.00

...מה מעורבת, נטיה לירידות

...ת מרדכי זפט

...מה מעורבת עם נטיה לירי... ...גם אתמול במסחר ב... נקבעו 175 ירידות, 106 ... ו־109 נייע נקבעו ללא ... בשער. המחזור הסתכם ב־ 11... מיליון ש״ח מזה כ־1.6 ... ש״ח במניות והשאר.

שערי המניות

המניה	השער	השינוי בנקי	השינוי ב־%
אי.די.בי. אגוד	81550	—400	—0.5
	61300*		
ויסקונס א׳	104700	—300	— 0.3
מזרחי	33690	—210	— 0.6
0.1 סננות	1307	+ 25	+ 2.0
פועלים	55275	—110	— 0.2
כללי	143300*		
בייל	35150	—310	— 0.9
מיטון 1.0	48180*		
הבינלאומי	3400	+ 50	+ 1.5
פי.בי	3680	+ 5	+ 0.1
אדנים	7100	— 78	— 1.1
לאו׳ מש ש	4000*		
פת׳ מש ש	1090*		
משכן ש	2070	—180	— 8.0
עצמאות	5310*		
ספחות רג׳ ש	11340	—1260	—10.0
מירב	3150	— 60	— 1.9
שלסון	369	— 20	— 5.1
לאו׳ קשת ש	4820	—170	— 3.4
הסנה ש	489	+ 5	+ 1.0
הפניקס 0.1	1300	+ 40	+ 3.2
סקוריטס	3720*		
ציון 5.0	3450	—100	— 2.8
דלק ש	4850	+ 10	+ 0.2
הראל 1.0	2333*		
שטרסל א׳	4300	— 50	— 1.2
אפריקה 1.0	28300	—296	— 1.0
אזורים	4450	+110	+ 2.5
דנקנר 1.0	3780	—100	— 2.6
נכסים	2710*		
גביים 0.5	2290	+ 10	+ 0.4
הב הישוב ש	43550	—450	— 1.0
ישפרו	2881	+240	+ 9.1
ישרס	13778*		
רסקו מ״ר	5700	— 14	— 0.3
אגז	18572*		
אורדן 0.1	10260	—540	— 5.0
אי.פי.	6970	+120	+ 1.8
אלקו 0.25 ש	2710	—140	— 4.9
אלקטרה 0.5	6550	—200	— 3.0
דשנים 0.5	4740*		
בבלים ש	11007	—1223	—10.0
קופ מח 1.0	1065	— 45	— 4.1
חיפה כימיק׳	852*		
טבע ש	57000	—500	— 0.9
כלל אלק׳	2540*		
לודזיה 0.4	968*		
ים־המלח	14600*		
מפעלי־נייר	179500	—500	— 0.3
סטורכימים	455*		
נחושתן 0.5	6870	+664	+10.7
פוליגון	5250	—100	— 1.9
פרוטרום	12232	+582	קו
אי.די.בי. פת׳	3900*		
אלרן ש	2745	+ 45	+ 1.7
חבי ליש 1.0	6710	+160	+ 2.4
אמפא	9001*		
דיס. הש ש	2290	—130	— 5.0
פועלים הש ש	4540*		
בלאל הש	4400	— 50	— 1.1
ירדן	2999	— 1	
מי הש ש	18930	+150	+ 0.8
כלל נדל״ן	387*		
כלל תעשיות	1450	— 16	— 1.1
עוז 0.5	1145	+ 94	+ 8.9
פכה 0.5	4500	+233	+ 5.2
פריון	3093*		
פז נפט	12400	—250	— 2.0

* ללא שינוי

אתמול בבורסה

...ת ענפי המסחר היתה מגבה ... עם תנודות עד 5 אחוזים. „מקורבים" ומנהלי תיקים היו ... בעוד קרנות הנאמנות מי... את הירידות.

קרנות הנאמנות המתמחות ב... היתה אתמול צבירה של 1.5 ... ש״ח ובסיכום שבועי 14 מי... ש״ח. בסולידיות — 9 מיליון ... אתמול ו־47 מיליון ש״ח במ... השבוע.

מניות ההסדר היה עודף היצע ... 3.5 מיליון ש״ח והן ירדו עד ... אחוז.

אגרות־החוב היו היצעים קטנים ... נסחרו בעליות ובירידות עד ...%.

הודעות הבורסה

דן — חברת מלונות דן תרכוש ... בלון אכסטוריה בת״א (על ציוד) ... תמורת כ־9.6 מיליון דולר.

דשנים — „אקס" 200% הטבה 14.4 והקצאה ב־17.4.

נכסי אזורים — הפסד מתואם 767 אלף ש״ח לעומת כ־1.5 מיליון ש״ח אשתקד. החברה תחלק ... הטבה בשיעור 1000%. „אקס" ב־28.4 והקצאה ב־2.5.

נאות אביב — רווח מתואם: של ... אלף ש״ח. החברה תחלק מניות הטבה בשיעור 500 אחוז.

הסנה — ב־6.4 החברה תקצה מניות הטבה בשיעור 500 אחוז.

לוח מועדים בבורסה

6.4.86 ציקלון — אקס זכויות. משאבים — פתיחת הספקה אג״ח לציבור.

7.4.86 — אילון — אקס הטבה 300%.

8.4.86 — כושנאל — אקס הטבה 100%, הקצאה 11.4.

10.4.86 — אילון — הקצאת מניות הטבה.

13.4.86 — אגודת אופציה — יום מסחר אחרון.

14.4.86 — דשנים — אקס הטבה 200%.

17.4.86 — גליל סדרה 3755 — פתיחת מסחר בקבוצה 363. גליל סדרה 3827 — פתיחת מסחר בקבוצה 341. ארדס — אקס הטבה 500%, הקצאה 21.4. דשנים — הקצאת מניות הטבה.

הנפק על בנק המזרחי המאוחד בקים אגף ניירות ערך מדור ... והמסחר.

בג״ץ: הפרקליטות רשאית להפר עיסקת טיעון שחתמה עם נאשמים

אם הפגיעה בציבור חמורה יותר מהפגיעה בנאשם

בית הדין הגבוה לצדק קובע בהחלטה עקרונית, כי הפרקליטות רשאית בנסיבות מסויימות להפר עיסקת טיעון שחתמה עם נאשמים, אם היא מגיעה למסקנה, כי הפגיעה לטובת הכלל ולשלום הציבור גדולה וחמורה יותר מהפגיעה בזכות הנאשם כתוצאה מהפרת עיסקת טיעון.

— נקבע עיקרון כי בג״צ יתערב בהפרת עיסקת טיעון רק אם הפרקליטות מפעילה שיקולים בלתי סבירים בהחלטה להפר את עיסקת הטיעון.

ההחלטה זו ניתנה בעתירה שהגישה תקווה ארביב, שהיתה מעורבת בפרשת הבריחות האסורה לאגף השימור בכלא רמלה, נגד פרקליטות מחוז ת״א ונגד משרד המשפטים. ארביב הואשמה באחזקת נשק שלא כדין ובהברחת סמים. נחתמה עימה עיסקת טיעון לפיה תודה באישום הסמים והתביעה תחזור בה מהאישום בדבר החזקת נשק שלא כדין. ימים אחר חתימת עסקת הטיעון מצאה הפרקליטות קשר בין האקדח, שהיה ברשותה של ארביב לאקדח שהוחזק בכלא רמלה, שם היה כלוא בעלה של תקוה ארביב. כמו כן נמצא קשר בינה לבין שרה אגבל, שהואשמה אף היא באותן העבירות. הפרקליטות חזרה בה מעסקת הטיעון בעקבות כך ועל כך עתרה ארביב לבג״ץ.

השופט אהרן ברק כותב בפסק הדין:

בצד חובתה של המדינה לקיים את הסכמיה, עומד כוחה של המדינה להשתחרר מן החוזה, אם טובת הציבור דורשת זאת. חובתה של המדינה, לקיים הסכמיה אינה חובה מוחלטת. זוהי חובה יחסית.

לשם בחינת האינטרס הציבורי יש לקחת בחשבון, לדעת השופט ברק, שלושה שיקולים: אמינות השלטון, הגשמת מטרות המשפט הפלילי, והאינטרס של הנאשם. האינטרס המרכזי, לדעת השופט, הוא האינטרס של הנאשם. „אם הנאשם פעל על יסוד הבטחת השלטון, מסר מידע, הודה בעבירות כתב האישום. במצב זה מחייבת ההגינות כלפי הנאשם שמירה על אינטרסים אלה שלו, אשר השתחררות מעיסקת טיעון עשויה לפגוע אותם", נקבע בפסק הדין.

הרבי מליובביץ: להדפיס החידושים שנאמרו בחגיגות סיום הרמב״ם

בהתוועדות שקיים האדמו״ר מליובביץ בשבת האחרונה קרא האדמו״ר להדפיס חידושי תורה שיכללו את ה„הדרנים" והסיומים שהושמעו בחגיגות סיום המחזור השני של הרמב״ם לקראת יום הולדתו של הרמב״ם, שיחול לפני פסח.

לדברי האדמו״ר אחת ממטרות חגיגות הסיום היתה להביא להצטרפות לומדים נוספים לתורת הרמב״ם ולכן הכרחי לפרסם את דברי התורה במסגרת הרמב״ם שנאמרו בחגיגות שיתרמו להעמקת הדיון בספר הרמב״ם.

בדבריו הזכיר הרבי מליובביץ את מאמר חז״ל כי ביום הולדתו של אדם „גובר מזלו" ולכן לדבריו כיום ההולדת הוא יום סגולה להגברת לימוד תורתו של ה„נשר הגדול".

כפי שנמסר החלו חסידי חב״ד ברחבי הארץ ובעולם כולו להתארגן להדפסת החידושים.

חסידי חב״ד פונים אל כל משתתפי חגיגות סיום הרמב״ם שאמרו הדרן בחגיגת להעביר את החומר למרכזי חב״ד ברחבי הארץ.

שוחרר אתמול ממאסר ונהרג מפיצוץ מכוניתו

מיקי לויה בן 45, אסיר שהשתחרר אתמול מכלא מעשיהו — נהרג בשעות אחר הצהרים בהתפוצצות מטען חומר נפץ במכוניתו, בעת שנסע ביפו.

מיקו לויה נידון למאסר 5 שנים על יבוא חצי ק״ג הרואין מצרפת בתוך מקרר, יחד עם אחרים. לפני כן היה קרבן של „כנופיית המפוצצים" ביפו, אשר ניסתה להתנקש בחייו.

במשטרה היה מוכר לויה כסוחר סמים וכעבריין.

אתמול אחר הצהרים מספר שעות לאחר שהוא שוחרר מכלאו, נסע לויה במכונית במדגם אידי בכיכר השעון ביפו, לפתע נשמע קול פיצוץ עז. הנהג איבד את השליטה על הרכב והמכונית עלתה על המדרכה.

חקירת המשטרה העלתה, כי המכונית מולכדה בפצצה שהורכבה בתחת למושב הנהג.

החוקרים מניחים, כי לויה „הוצא להורג" על ידי אנשים בעולם התחתון על רקע מאבקים ושליטה בשוק הסמים או בקשר לכנופיית המפוצצים.

נראה, כי לכטמימני הפצצה היה מידע מדויק על כל תנועותיו של לויה.

במשטרה חוששים, כי רצח לויה עלול להביא להסלמה במאבקי הכוח בעולם התחתון ולמעשי נקם.

יום עיון בנושא שמיטה ייערך ב„אור עציון" ביום ג׳

מאת כתב „הצופה"

יום עיון אזורי תורני, בנושא של לקראת השמיטה, יערך בהשתתפות רבני ההתיישבות הדתית והמושבים הקלאיים דתיים, ביום השלישי הקרוב, בישיבת אור עציון שבמרכז המועצה האזורית שפיר.

ביום העיון שהוא אחרון בסדרת ימי העיון שנערכו לקראת שנת השמיטה ישאו דברים — הרבנים — הלל גולדברג, יחזקאל לאום, אלחנן בן נון, יעקב אריאל וכן מדריכים מקצועיים בענפי החקלאות המגוונים.

בין הנושאים שידונו — מטעים וגינות נוי, גידול שדה לירקות, פרחים וחממות, כרם ופלחה, היתר מכירה ושכיחה בזמן הזה ועוד.

דברי פתיחה ישמיע יפת עוזר, ראש המחלקה לענינים דתיים באיגוד המושבים של הפועל המזרחי ודברי ברכה ישמיע הרה״ג הרב חיים דרוקמן, ראש ישיבת אור עציון. כן יברך הרב האזורי הרב בנימין אביעד.

שווי שוק המניות בסוף מרס — 9.4 מיליארד דולר

מאת כתבנו הפיננסי

שווי שוק המניות ב־31.3 הסתכם בב־9.4 מיליארד דולר לעומת כ־8 מיליארד דולר בסוף 1985, גידול של 16.9 אחוז, כך עולה בניתוח השוק שערכה חברת „יזמקו", שהנהל מידע לכלכליים, שבראשה אבי לוין.

מניות הבנקים שבהסדר „גונסים" 61.3 אחוז מסך שווי השוק וערכן כ־5.7 מיליארד דולר — עליה של 7.4 אחוזים לעומת סוף דצמבר.

שווי מניות סקטור התעשיה הוא כ־1.5 מיליארד דולר, עליה של 20% והן מהוות 16.1% משווי כלל השוק.

כלכלני „יזמקו" מציינים כי החברות בעלות שווי שוק גבוה, ללא בנקים, הן: ים המלח (371 מיליון דולר), „כור" — 2 ', כלל ישראל — 144, „אי.די.בי. פ תהח — 114 ואלביט 110 מיליון ד לר.

כלכלני חברת הייעוץ „מיטב" חישבו שהמדד הכללי של קרנות הנאמנות עלה במרץ ב־6.2% כשהקרנות שהניבו את התשואות הגבוהות ביותר הן אבוקה (יוניטרסס) — 16.4% (בטוחה) — 15% ולפיד (יוניטרסס) 14.6%.

סיורים בחרמון וקונצרט בחיק־הטבע ביום העצמאות

מאת כתב „הצופה"

החברה להגנת הטבע, והתזמורת הקאמרית הישראלית הכינו לקראת יום העצמאות הקרוב תכנית מיוחדת לסיורים בחרמון וקונצרט בחיק הטבע.

צה״ל יפתח ביום העצמאות מסלולי טיול מיוחדים בשטחים שהיו עד כה סגורים לקהל הרחב.

למכירה בהזדמנות בגבעתיים
בשיכון פועלי אגודת ישראל
3 חדרים גדולים
+ הול ומטבח • קיא, עיע,
מרפסות, צדדים טובים
03-787259

למכירה ב[illegible]
2 חדרים
+ הול + מרפסת תיצונית
+ ארונות מטבח + דוד״ש
02-271579

להשכרה בחופשת הפסח
דירות מרוהטות
3—4 חדרים בקרית משה
למשך חודש ניסן
משבוע — 3 שבועות
לפנות למכון מאיר
טלפונים
02-525997, 02-531906

חדש בצפת
שומר שבת
כשר למהדרין
בהשגחת הרבנות והרב לוי ביסטריצקי
רבה של קרית חב״ד צפת
מוקף גנים ונוף מרהיב
מחיר מבצע לרגל פתיחה
בהנהלה חדשה
מלון בית יוסף
טל. 069—31141 או 30012
פתוח בפסח

בליליוס־כדורי
דירות יוקרה •
• קרית־משה ירושלים
3, 4 חדרים ופנטהאוזים • בנושה
מיידית • העברת בעלות על שם הקונה
טל. 02-234966, 02-222733, 02-233191/2

התאחדות עולי הונגריה
מתכבדת להודיע על 3 הופעות בארץ של
המקהלה היהודית
ע״ש „קארל גולדמרק" מבודפשט
תל־אביב „נחמני" מחר מוצ״ש 5.4 ב־8.30
כרטיסים „בנה־ אלנבי 91 ת״א, טל. 293838
חיפה „בתנר" יום א׳ 6.4 ב־8.30 כרטיסים „נבה־בגרנד"
ירושלים „בירגר בבר" יום ד׳ 9.4 ב־8.30 כרטיסים „קלעים"

חלפה שנה מאז הלכו מאתנו

עמי, הניה, משה, דניאל פוגל ז״ל

נעלה לקברם לאזכרה

ביום ראשון, כ״ז אדר ב׳, תשמ״ו (6.4.86) בשעה 16.30 בהר־המנוחות גבעת שאול, ירושלים.

בשעה 18.30 באותו יום נקיים אזכרה בבית הכנסת בקרית משה, רחוב בן־ציון גת, ירושלים.

משפחות:
פוגל, רוטנברג, כהן, דוידסון

130 שנות איכות

תה ויסוצקי
כשר לפסח תשמ״ו

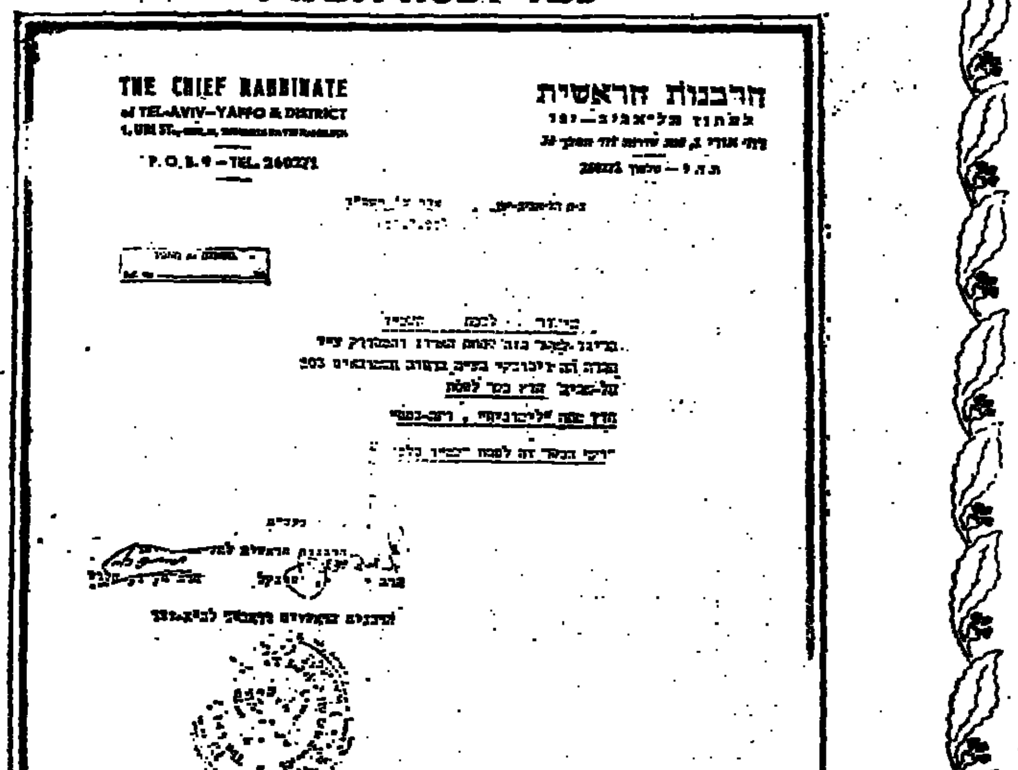

תה אמיתי זה ויסוצקי. כבר 130 שנה.

בתנועה

במועדון רמת אביב, ברודצקי 33 שעור בתלמוד מסכת חולין מפי הרב ס. אהרוני בשבת בבוקר.

במועדון קרית שלום ... שבת ב־8 שעור בדף היומי מפי הרב י. שולמן.

בשבת בבוקר ב־11 שעור בפרשת השבוע מפי מר י. פישמן 12 שעור במסכת מגילה מפי הרב סגל ושעור בדף יומי מפי הרב י. שולמן.

אחה״צ ב־4 מסיבת עונג שבת על פרשת השבוע ירצה י. שולמן.

בביהכנ״ס שלי אפנבייטסן בכפר שלם א׳ שעור תורה מפי הח׳ מאיר רבי.

בביהכנ״ס שבת אחים רמת ישראל ב־4.30 שעור בהלכה מפי הרב מ. מזרחי.

במועדון רמת ישראל דם המכבים 19 שעור בפרשת השבוע ב־2.30 שעור בגמרא ב־3.30 מפי מר אהרנברג.

בביהכנ״ס בר אילן בשבת ב־10 שעור במסכת רבה ביצה מפי הרב אפרים לנדוי.

בביהכנ״ס הפוהמ״ו בהמשך שנקין שעור במדרש רבא אחרי קבלת שבת שעור בגמרא מסכת פסחים לפני מנחה מפי הרב מרדכי בהרב.

בביהכנ״ס שער שמים רחוב המעפילים ב־1.30 שעור בפרשת השבוע מפי הרב מלאכי.

בביהכנ״ס ראשון לציון מגדל עוז לעבודה ב־2 שעור באורח חיים מפי הרב י. מלאכי.

בביהכנ״ס קהל חסידים רח׳ רוקח 20 בשעת קודשא רבה ירצה בפרשת השבוע ומעיניני דיומא הרב ש. זלמן הכהן.

במועדון המשך שנקין שטון הפוהמ״ו מנין צעירים בבוקר בשעה 10.30 שעור במסכת בבא בתרא מגיד שעור מר מרדכי טרופר.

בביהכנ״ס הפועל המזרחי אבן גבירול 195 בבוקר בשעה 17.15 שעור בהלכה מפי ר׳ שלמה יהלומי. משעה 7.30 שעור בגמרא מסכת כתובות מפי ר׳ ש. יהלומי. שעור במשנה מפי יוסף מילס בשעה 4.00

בביהכנ״ס המרכזי שד׳ מקאסס 22 ת״א בליל שבת קודש לאחר קבלת שבת משנה יומית מפי ר׳ מנחם שדנמן.

בשעה 8 בבוקר מסכת בכורות מפי פ. שינמן בשעה 8.45 בבוקר ספר החנוך מ. י. בראון.

בשעה 9.30 בבוקר מדרש רבה מפי ר׳ י. מ. בראון.

בשעה 4 אחה״צ מסכת מגילה מפי ר׳ מנחם שיינמן.

בשעה 4 אחה״צ דף יומי מסכת סנהדרין מפי ר׳ מ. י. בראון.

בשעה 4 אחה״צ אור חיים ודברי אגדה ר׳ י. צבל.

בסעודה שלישית משנה יומית מפי ר׳ מנחם שיינמן.

בביהכנ״ס עבודת ישראל שרת 45 בליל שבת אחרי התפילה שעור במסכת סנהדרין מפי הרב אברהם דייגר.

הדר יוסף בביהכנ״ס הרמב״ם רח׳ קהלת ורשה בשלוש סעודות מפר׳ השבוע מפי יהודה הילר.

בביהכנ״ס שבבית ישעיהו אחר התפילה בבוקר מסכת שבת מפי יוסף ואולין בשעה 3 מדרש י. ביטל בשלוש סעודות בפרשת השבוע מפי י. ביטל.

עונג שבת „אהל שם" בשעה 5 אחה״צ עיונים בפרשת השבוע מפי הרב ש. זלמן הכהן ושירה בציבור וחזנות מפי החזן משה ציטרין.

אבוהב — תאריך תל אביב

פרשת השבוע

במבנין הנוער הדתי קרית שלום המרצה: מר פישמן.

בכברון בבית הכנסת בשעה 11.15 לפנה״צ מפי הרבנית גולדשמיט.

יום שני

בכברון בשעה 6.30 בערב יתקיים חוג התנ״ך מפי הרבנית גולדשמיט.

יום שלישי

שעור התנ״ך עם הנבי מרמים עין היים

יתקיים אי״ה בט׳ אדר ב׳ תשמ״ו 9 4/86 בשעה 4.30 אחה״צ במועדון שברית דיזנגוף 109 תל אביב.

המוהל לקליטה חברתית — דוהגית של שלום

יום ראשון

בשעה 4.30 אחר הצהריים, באולם ויצ״ו בתל אביב: כנס ההזדהות של ארגוני הנשים בארץ עם יהודי ברית המועצות. בתוכנית: דבר יושבות ראש הארגונים ויו״ר ועדת הקליטה בכנסת, הגב׳ כורים־גלזור תעסר.

תוכנית אמנותית מנחה: דניאל פאר.

יום שני

במוצאות יצחק — בשעה 7 בערב, מפגש מתנדבות באשקלון, קרית מלאכי, מרכז שפירא, עין צורים ומשואות יצחק, בהשתתפות: החבר פנינה נמיר. מארגנת: החב׳ דבורה וולברג.

תודה — התנהרות לבקה בלן רבקה בן מנחם ישירו ויביאו לבתי הספר את נושא החדש ההזדהות עם יהודי ברית המועצות וביחד עם המתנכים יתכננו את עצרת ההזדהות שתערך בעיר.

תל אביב

השבתו בבית הכנסת הגדול בת״א, אלנבי 110

יעבור לפני התיבה החזן הראשי אברהם פרסמן.

לפני קבלת השבת, השעור ברמב״ם בהלכות מאכלות אסורות א, ב —ג בנושא „תפקיד המזון הבשר לבריאות הגוף והנפש". מנחה 5.50 שחרית 8.00.

ביום ראשון כ״ז אדר ב׳ 6 לאפריל בשעה 6.30 בערב תתקיים חלוקת מענקים ל־400 תלמידים בתי הספר. ישאו דברים הרב הראשי לת״א — יפו וראב״ד הרה״ג יצחק ידידיה פרנקל ונשיא בית הכנסת מר אברהם הצרוני, לבאים ינתן שי — הגדה של פסח. הציבור מוזמן.

עונג שבת „אהל שם"

הסכת פרשת שמיני—פרשת החודש ירצו הרב אליעזר כהן ומר יוסף צבי רימון בנושא: חודש ניסן — חודש הגאולה.

עיונים בפרשת החודש ישא דברו הרב ש. זלמן ה כהן.

החזן מר משה ציטרין ישמיע פרקי חזנות.

בביה״ע בשעה 10.30 תתקיים הרצאתה של הרבנית הסופרת נחמה רבינוביץ.

הרצאות של הרב ש. זלמן הכהן בחוג התנ״ך ביום ראשון כ״ז אדר ב׳ בשעה 19.00 בערב.

הרב ד״ר ש. ז. כהנא ירצה בירושלים בנושא ארבעת הבנים בכל הדורות. בירושלים בהיכל שלמה ובמדרשית אברהם ובמועדונים מוריה ובני ברית.

חיפה

בבית הכנסת לנוער בביהח״ם „יבנה — נצח ישראל"

התפילות בליל שבת לפי זמני הדלקת נרות, ובשבת בבוקר ב־8.15. לפני התפילה ב־7.30 שעור בתלמוד מפי הרב ישעיהו נגר, רבי של בית הכנסת. לפני הקריאה ליכוד משניות לזכרם של תלמידי ביהח״ס שנפלו במערכות ישראל.

בית הכנסת הפועל המזרחי (רח׳ החלוץ 59)

בשבת בשעה 7.00 בבוקר יתקיימו 2 שיעורים בתנ״ך ובגמרא מפי החב׳ מנחם המר, ובשעה 10.30 שעור בחוג רמב״ם מפי החב׳ יוסף קליינר.

בית הכנסת „היכל אליהו" האשכנזי מנין צעירים

ק. שפרינצק

התחלת התפילה בשבת ב־7.00 בבוקר. לאחר התפילה שיעור בפרשת השבוע.

בתי חולים

יום שישי

ירושלים: שערי צדק (ילדים, פנימית), הדסה עין כרם (נשים, כירורגית, אורטופדית, עיניים, א.א.ג.).

שבת

ירושלים: ביקור חולים (ילדים, נשים), הדסה עין כרם (פנימית, כירורגית, אורטופדית, עיניים, א.א.ג.).

מזל טוב באסותא

חזאן וישראל סיבלום — בן
אלה ומשה ליבוביץ — בת
טובה וישראל גולדברג — בן
רגינה וציון בר יוסף — בת
בלינדה ומנחם מילר — בן
רחל ויהודה מוש — בת
רונית ואהרון הרדיקה — בן
פנינה ויעקב אלרגמי — בת
כרמלה ודורון ויס — בת
שרה ומשה גאופה — בן
שרית ואלקנה דבורה — בת
עמלה ודניאל פריש — בת
מרים ודוד בנש — בן
כרמלה ושלום בסף — בן
בתיה ויעקב פורושטין — בן
צביה ונתן ולס — בת
מלכה ואמיר רייכנשטיין — בת
אביבה ושלמה בוסי — בן
אתי וארנון זהר — בן
זהבה ואשר מליק — בת
תמר ויצחק פרץ — בן
חדוה ומאיר אשכנזי — בן
חנה ויוסי גל — בת
בלה ואילן יצחק — בן
סיבל וחיים בנדיסן — בת
נורית ואוציק אריב כהן — בן

גם לך מגיע
אסותא 240185

שערי חליפין במט״ח

בנק המזרחי המאוחד בע״מ

שערי קניה ומכירה של בנקנוטים והעברות במטבעות זרים עד לסך 1,000 דולר וביתר המטבעות עד שווי 500 דולר, חוץ לזום 3.4.86, עד למחרת בשעה 12.30, לעסקות יהיו במפורט להלן:

יתוסף לשערים דלהלן יש לגבות עמלה בשיעור של 0.75%

המדינה	המטבע	יחי׳	שער קניה (העברות ושקים)	שער מכירה (העברות ושקים)	שער קניה (בנקנוטים)	שער מכירה (בנקנוטים)
ארה״ב	דולר	1	1.4768	1.4952	1.46	1.52
בריטניה	לישט	1	2.1672	2.1942	2.14	2.23
גרמניה	מרק	1	0.6199	0.6277	0.61	0.64
צרפת	פרנק	1	0.2016	0.2042	0.19	0.21
הולנד	גולדין	1	0.5502	0.5571	0.54	0.57
שוויץ	פרנק	1	0.7462	0.7555	0.73	0.77
שוודיה	כתר	1	0.1990	0.2015	*0.19	*0.20
נורווגיה	כתר	1	0.2011	0.2037	*0.19	*0.21
דנמרק	כתר	1	0.1679	0.1700	0.16	0.17
פינלנד	מרק	1	0.2802	0.2838	0.27	0.29
קנדה	דולר	1	1.0624	1.0757	1.04	1.09
אוסטרליה	דולר	1	1.0544	1.0676	1.00	1.10
דרא״פ	רנד	1	0.6822	0.6908	0.67	0.70
אוסטריה	שילינג	10	0.5875	0.8986	0.87	0.91
איטליה	לירה	1000	0.9149	0.9264	**0.86	**0.94
יפן	ין	100	0.8243	0.8346	0.81	0.85

* רק לגבי בנקנוטים בערכים של עד 100 כתר
** רק לגבי בנקנוטים בערכים של עד 10,000 לירטות
לגבי בנקנוטים בערכים גבוהים יותר יש לקבל את השער מהסניף לעסקות חוץ.

מגן דוד

טלפון חירום 101: ירושלים, בית־שמש, תל־אביב, חיפה, נהריה, עכו, חדרה, הרצליה, כפר־סבא, נתניה, קרית־שמונה, צפת, ראשון לציון, באר־שבע, אופקים, דימונה, ערד, אילת.

ירושלים — טל׳ 523133, בית־שמש — 811288, תל־אביב — 460111, רמת־גן, גבעתיים, בני־ברק — 781111, פתח־תקוה — 9231112, קרית־אונו — 344442, חולון — 803133/4, בת־ים — 585555/6, חיפה — 512233/4, נהריה — 923333, עכו 979333, — 912333, קרית־טבעון — 931401, קרית־ביאליק — 721817, חדרה — 063-22333, הרצליה — 541333, כפר־סבא — 33222, טבריה — 067-90111, קרית־שמונה — 067-44334, בית־שאן — 065-8722, עפולה — 065-93333/4, חצור הגלילית — 067-36333, קצרין — 067-61333, נצרת עלית — 065-73333, מגדל־העמק — 065-4006, רחובות — 054-451333, אשדוד — 055-51332/3, אשקלון — 051-23323, לוד — 054-229133, רמלה — 054-221022, קרית־גת — 051-881333, קרית־מלאכי — 055-8233, ראשון־לציון — 942333, שדרות — 051-97074, באר־שבע — 057-78333, אופקים — 923022, נתיבות — 941033, דימונה — 59333, ערד — 957222, ירוחם — 80133, מצפה־רמון — 88333, אילת — 059-72333, צפת — 067-30333.

שערים יציגים

להלן השערים היציגים ל־3.4.86:

דולר ארה״ב	1.4865
לישט	2.1800
מר״ג	0.6250
פר״צ	0.2031
פל״ה	0.5545
פר״ש	0.7507
כת״ש	0.2003
כת״נ	0.2025
כת״ד	0.1691
מר״פ	0.2818
דולר קנדי	1.0683
דולר אוסטרלי	1.0626
רנ״ד	0.6902
פר״ב (10)	0.3057
שיל אוס (10)	0.8911
לירה איטלקית (1000)	0.9193
ין יפאני (100)	0.8278
פזטה ספרדית (100)	0.9956
דינר ירדני	4.1473
לירה מצרית	0.8399

בתי מרקחת

ירושלים: נוה יעקב מרכז מסחרי נוה יעקב 852243
תל אביב: בריאות המלך ג׳ורג׳ 28 טל. 283731
שדה דב האיזור 3 תכנית ל׳ טל. 428510
נתניה: נאות שקד מרכז מסחרי אזורים טל. 52484
חולון: אסותא טרומפלדור 4 טל. 858197
פתח תקוה: פינסקר פינסקר 2 טל. 910505
חיפה: הנשיא שד׳ הנשיא 33 טל. 333312
ב״ב ר״ג: הרצל הרצל 52 ר״ג טל. 722372

יום שבת

ירושלים: קופ״ח של ההסתדרות מרפאת רוממה רח׳ המ״ג 28 טל. 523191
מוצ״ש גאולה מלכי ישראל 14 טל. 288850
תל אביב: בריאות המלך ג׳ורג׳ 28 טל. 283731
שדה דב האיזור 3 תכנית ל׳ טל. 428510
מוצ״ש בריאות המלך ג׳ורג׳ 28 טל. 283731
מוצ״ש שדה דב האיזור 3 תכנית ל׳ טל. 428510
נתניה: נאות שקד מרכז מסחרי אזורים טל. 52484
חולון: מרכז רח׳ ויצמן 12 טל. 845236
פתח תקוה: מיניפרם שפרינצק 20 טל. 9321067
חיפה: הנשיא שד׳ הנשיא 33 טל. 333312
ב״ב ר״ג: רמת יצחק ירושלים 96 ר״ג טל. 777596

רדיו

קול המוסיקה

יום שישי

06.00 „שמע ישראל"; 06.02 „צלילי בוקר"; 07.07 „בוקר טוב"; 07.30 „שחרית מוסיקלית"; 09.30 „קונצרט בוקר"; 12.05 „בהיכלתה של"...; 13.00 התחרות הבינ״ל לפסנתרנים; 15.00 „דימינועזי"; 16.00 „לבקשתכם".

מוצאי שבת

19.00 „קונצרט הערבית"; 20.05 „אופרה"; 23.00 „מוסיקה קאמרית".

רשת א׳

יום שישי

07.30 „פצפי הבוקר"; 09.30 „מפגש"; 10.30 „רדיו קל"; 11.05 „רגע של עברית"; 11.10 השידור היומי לבתיה״ס; 11.30 „השכלה ודעת לכל"; 12.05 „האר צ׳צ׳נר"; 14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין"; 15.00 „קבלת שבת"; 16.05 „עם אנשים".

מוצאי שבת

19.05 „אנתולוגיה קטנה לשירה"; 22.05 „שיחת חולין"; 23.05 „עכשיו ספרות"; 00.10 סיום „התקווה".

רשת ב׳

יום שישי

06.00 „שמע ישראל", „מה טובו אהליך יעקב" וסיכום המשנה היומית; 06.12 התעמלות בוקר; 06.22 לחקלאי; 06.30 סקירת מאמרי העיתונות של עתוני הבוקר; 06.40 „מה נשמע"; 06.53 „אור ירוק"; 07.00 „הבוקר הזה"; 08.05 „כל צבעי הקשת"; 10.05 חדשות כאן ועולם העברי; 11.40 הודעות; 12.05 חדשות מקומיות; 12.10 „שריקת פתיחה"; 13.00 „בחצי היום"; 14.06 „כרטיסים בקופה"; 15.05 הודעה על זמני כניסת השבת; 16.05 חדשות בענייני תרבות ואמנות.

מוצאי שבת

18.30 מגמרש הספורט; 19.05 „היקול קולטורי"; 21.05 „התבדילי"; 21.08 „ניגונים"; 22.05 פרקי היום בתנ״ך; 23.05 „עד כאן".

גלי צה״ל

יום שישי

05.45 פרקי אבות; 06.00 באופן מילולי; 06.10 פזמונים לכולם; 07.07 תוספת בוקר; 08.05 בוקר טוב ישראל; 09.05 בילוי נעים; 11.05 קולה של אבא; 12.05 „סנדלים"; 14.05 עוד לא שבת; 15.05 „הדרך"; 16.05 שיר בשקט בשקט.

מוצאי שבת

19.05 קריאה כיוון; 20.05 מסורה בסורה; 21.00 גבס להחדשות; 21.30 פזמונים לכולם; 22.00 קונצרט שבועי; 00.05 ציפורי לילה; 02.00 מבזק ידיעות; 02.05 לא רוצים לישון; 05.00 מבזק ידיעות; 05.05 צלילי בוקר.

טלוויזיה

טלוויזיה לימודית

יום שישי

08.15 קשת וענן; 08.40 מכך לכפרות; 09.00 מוסיקה דייר; 09.20 לשון ותקשורת ג׳־ה׳; 10.10 חשבון ו׳; 10.30 הגיל הרך; 11.00 מדעי הטבע; 11.15 חברה ותרבות; 11.45 אזרחות; 12.15 חברה ותרבות; 12.45 מוסיקה; 13.30 בילי ג׳ואל; 14.30 האוניברסיטה הפתוחה; 15.00 כליכלון; 15.05 שבצון הריקוד; 15.30 צ׳וקי; 16.00 ערב חדש.

טלוויזיה כללית

מוצאי שבת

19.00 בידור חו״ל; 19.30 חדשות; 20.00 „בידורים"; 20.30 „קרובים קרובים"; 21.00 מבט לחדשות; 21.30 ספורט משחק השבת; 22.20 „עלילות הפשע המאורגן"; 23.10 „בידור של חצות"; 23.50 „פסוקי של בקום".

לוח הצופה

• בב״ב פרל 23 3 ח׳ + טלפון + דוד״ש + מטבח 052—39148.

• גרו״ש, 56, 169, בשכיל עצמאי ח. ד. 647 גבעתיים.

הצופה
עיתון יומי
HATZOFE
DAILY

המו״ל: הצופה בע״מ. העורך: משה אישון. מערכת ומנהלה: תל־אביב, רח׳ המסגר 66, טל׳: 336054, ת״ד 2045, חשבון בנק הדואר 441144 * סניף ירושלים: רח׳ בן־יהודה 3, ת״ד 1148, טל׳: 02—234910, בערב טלפון: 02—639524 * סניף חיפה: רח׳ ארלוזורוב 3, טל׳ 04—663628 * דפוס העשור בע״מ תל־אביב.

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות המבונו

מטה המאבק מירוחם העביר השביתה לת"א עד לישיבת הממשלה ביום א'

באם הממשלה לא תמצא פתרון לבעיות ירוחם יגיעו לכיכר מלכי ישראל כל תושבי העיירה

חברי מטה המאבק מירוחם הח־ליטו להעביר את הפגנתם לכי־כר מלכי ישראל בתל אביב, שם וישהו כל הזמן עד ישיבת הממ־שלה בעניין העיירה שלהם ביום א'.

באם הממשלה לא תחליט על מו־צא כמשי של המצב הקשה בירוחם, יגיעו כל תושבי העיירה בשביתתם בתל אביב.

פרטים אלה מסרו אתמול ראש ה־מועצה המקומית ירוחם ברוך אל־מקיים, סגנו פרץ מרדכי ומזכיר מועצת הפועלים המקומית דוד מסי־קה במסיבת עיתונאים בבית סוקו־לוב בתל אביב.

הדוברים אמרו כי יתאימו את ה־עוברים ושבים בכיכר מלכי ישראל על צעדתם. בהמשך המאבק, יגיעו לתל אביב גם שאר תושבי העיי־רה — נערים זקנים וטף.

חברי מטה המאבק באו מצוידים בבגדים חמים, כביכה להחלפה, כלי רחצה וכן אוכל מגוון שיספיק ל־הם לימי השביתה.

נפתח כביש עכו—נהריה

מאת א. צבי גבעון

במסגרת הרחבת כביש מספר 4 ע־כו—נהריה נפתח אמש על ידי כ. צ. צ. קטע הכביש בין לוחמי הגטאות לנהריה.

אורך הכביש החדש שהינו דו מסלולי 4 ק"מ, רוחבו 7 מ' כל מס־לול, כן יש בו שביל להולכי רגל ו־אופניים ברוחב של 2,5 מ', מעבר תחתון לכלים חקלאיים, וכבישי גי־שה לישובים הנמצאים בצד הכביש החדש.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות מר יצחק נבון אישר הק־צבה ביהודית של 65 אלף שקל ח־דש (כ־42 אלף דולר) כדי לסייע למחיאותים השרויים במצוקה הק־ציבית קשה ולאפשר להם להמשיך ולפתח תצוגות לקהל הרחב ובמיר־חד לתלמידים.

מערכת המיסוי הקיימת מונעת צמיחה

המשאבים מופנים לסקטור הציבורי, בעוד שהממשלה אמורה לצמצם בהוצאותיה

מאת מוסרנו הכלכלי

מערכת המיסוי הקיימת, גור־מת לאנטי־צמיחה, כאשר חלק ניכר שהמשאבים שאמורים לע־מוד לרשות המשק מופנים ל־סקטור הציבורי, בזמן שהממש־לה מוכרת על צמצום בהוצ־אותיה.

מסקנה זו מגיע הסקר כלכלי של חברת היעוץ "יורו־טיפ".

הסקר מציין גם כי הכיסוי הג־בוה פוגע בכושר ההתחרות של ה־משק הישראלי.

דוגמא: משכורת של 1500 דולר ל־חודש עולה למעביד כ־70,000 דולר לשנה. סכום זה גבוה בהרבה בה־שוואה למקובל במדינות אירופאיות מתועשות.

של חברות גדלו ב־43.2 אחוז.

נטל המס בסיה של תקבולים עלה מ־43.1 אחוז ל־45.1 אחוז מהתוצר הגולמי הלאומי.

נטל המס על שכירים ירד ועל עצמאים עלה

מהסקר עולה כי נטל המס היחסי של שכירים הוקטן מ־45 אחוז ב־1984 ל־42.9 אחוז בשנה האחרונה.

יציבת זאת גדלו תשלומי המס של הלא שכירים ב־26 אחוז ואילו אלה

אבי צור — עוזר שר החקלאות קורבן של חילופי שלטון

כך גרס סניגורו עם היפתח אתמול משפטו

אבי צור שהיה עוזר, סגן שר החקלאות ושהואשם בקבלת שו־חד ממוהרי קרקעות בשטחים, היה "קורבן חילופי השלטון" — גרס ביום אתמול סניגורו של ה־נאשם, עם הפתח משפטו בבית המשפט המחוזי תל־אביב.

צור בן ה־37 מחולון מואשם ב־אשמות של הפרת אמונים ע"י עו־בד ציבור, קבלת שוחד מסוחרי ק־רקעות כדי לסייע להם בקידום ע־נייניהם ביו"ש וכן בהדחה בחקירה

בתקופה שכיהן כעוזר לענייני הת־יישבות לסגן שר החקלאות דאז מי־כאל דקל ועיקר פעולתו היתה בקי־דום נושאי ההתיישבות ביו"ש.

הסניגור עו"ד זאב ולנר אמר ל־שופט אריה אבן־ארי כי בתוך 7 ימים יגיש ההתייחסות בכתב לכתב האישום ובה יודיע אם הוא מודה באשמות אם לאו.

השופט דחה את המשך המשפט ל־10 באפריל השנה, כדי לאפשר לסניגוריה להשיב בכתב ובאופן מ־פורט על כתב האישום.

"אל־על" חנכה הקו לטורונטו

אל־על מצפה להנעה מוגברת של היירים מצפון אמריקה, כתו־צאה מהעברת נקודה הכובד של פעילותה מנמל קנדי העמום ב־ניו־יורק, למונטריאול בקנדה. ז־את נמסר אתמול בבוקר עם נחי־תתו כנתביע של המטוס הראשון בקו החדש שחנכה אל־על בטיסת הבכורה לקנדה.

נוסעי המטוס וצוותו נתקבלו ב־זרי פרחים ובנעימת תזמורת.

הסכם על פתיחת הקו לטורונטו התעכב מספר חודשים, נוכח החש־שות הכבדים של עובדי נמל "לסטר פורסון" שאמרו בגלוי: אננו לא רו־צים את אל־על כאן". מחשש לפי־גועים והתקפות מצד המחבלים.

ניו־יורק משמשת כיום רק לטי־סות שיעדן הסופי ניו־יורק ולוס אנג'לס ואילו הנוסעים בקווים בן־גוריון — שיקאגו — מיאמי או בוסטון, מגיעים למונטריאול ומשם עוברים ישר ממטוס הג'מבו של אל־על למטוסים הכורים, קטנים יו־תר, הטסים בשירות אל־על. סידור זה חוסך זמן, עוקף את הצורך ב־מעבר דרך נמל קנדי וביקורת המ־כס והדרכונים המסורבלים שם ד־בוביל את הניסעים במטוסים ש־הפעלתם זולה יותר ישר אל יעדיהם בנמלים הפחות עמוסים בארה"ב.

טעות במדידות באתר "אסון הבונים"

בהגי לשכת התנועה של המ־שטרה ערכו מדידות מוטעות ל־אחר אסון הרכבת בצומת הבו־נים, שם נספו 22 תלמידים ומ־בוגרים — מוסר כתב עתיים מ־איר שושני.

מפקד משטרת מרחב חיפה תת ני־צב יעקב חביב, אישר כי לפני חודש צץ ועלה מחדש נושא המדידות ב־שטח והתברר שהיתה טעות במדי־דה.

בתשובה לשאלה אם יש בגילוי הטעות במדידות כדי להטיל אשמה על צד זה או אחר נאמר שהמשטרה לא תהיה זו שתקבע מי אשם בתאו־נת דרכים קשה זו.

להקים תנועה עולמית של מגשימי עליה שתביא ארצה 100 אלף איש

בהחלטה זו ננעל אתמול כינוס מגשימי העליה

בהחלטה להקים תנועה עול־מית של מגשימי עליה, שתפעל כפדרציה אוטונומית של תנועות מגשימות במסגרת ההסתדרות הצ־יונית — ננעל אתמול אחר הצ־הריים כינוס מגשימי העליה, שנערך במשך 4 ימים בירושלים ובמרכז הקונגרסים בכפר "המכ־ביה".

בטקס הנעילה קרא יו"ר הנהלת ההסתדרות הציונית אריה דולצ'ין לכל אחד מעשרות אלפי חברי הת־נועה לשכנע שני צעירים מחבריו לעלות ארצה — וגם הם בתורם י־שכנעו את חבריהם — "כך שנגיע

להנעה גדולה שבמשך השנים הק־רובות תוכל לעלות ארצה 100 אלף איש".

לתנועת המגשימים ישתייכו תנו־עות נוער, תנועות עליה והתא־חדויות עולים, אשר מודעות עם ה־הכרה שהעליה לארץ היא ביטוי ע־ליון להזדהות יהודית. התנועה תפ־על לגיוס העם היהודי כולו לעליה ותחזק את המאבק על העמדת הע־ליה במרכז החיים היהודיים.

ראש מחלקת העליה חיים אהרון הקף את אמצעי התקשורת שכמעט התעלמו מכנס המגשימים וראה ב־כך אות לאדישות חלקים גדולים ב־חברה כלפי כל מה שקשור בעליה.

בישיבת הנעילה היה ויכוח מוער

בשאלה האם ההגשמה הציונית פי־רושה עליה לארץ ישראל או למדי־נת ישראל. חלק מהמתנגדים למונח "ארץ ישראל" ראו בכך הכרה בד־כות ההתיישבות בשטחי יהודה ושו־מרון. רק לאחר הצבעות חוזרות נת־קבל ברוב של 87 נגד 60 המונח ארץ ישראל.

בקיצור

✱ קבצן קשיש נהרג אתמול ב־בוקר מפגיעת אוטובוס ברחוב יפו במרכז ירושלים. האיש חצה את ה־כביש לפני אוטובוס שהמתין בתחנה ונדרס על ידי אוטובוס אחר שעקף את האוטובוס האחר. מקבץ הנד־בות נפצע קשה ומת כעבור מספר דקות.

זהותו טרם ידועה.

מרכז קהילתי תורני — בית כנסת "גבורת מרדכי"

רח' הרצוג 32 גבעתיים

עצרת הודיה

במלאת 20 שנה ליסודו של המרכז הקהילתי התורני, תתקיים אי"ה, ביום שני, ה' בניסן תשמ"ו (14.4.86) באולם "אהל שם" ברח' בלפור 30 ת"א, בשעה 7.00 בערב.

בהשתתפות:

הרבנים הראשיים לגבעתיים: הרב גליקסברג שליט"א, הרב פינחס אדרי שליט"א. אורח הכבוד — השר לענייני דתות ד"ר יוסף בורג ראש העיר גבעתיים — יצחק ירון.

בתכנית:

הזמר חזן דודו פישר, האמן — דוד דותן, מקהלת "נשירה", שליד המרכז למוסיקה דתית בגוש עציון — בניצוח בנימין גליקמן. תזמורת משטרת ישראל בניצוח סנ"צ מנשה לב־רן, החזן זמר — ישראל פרנס, מנחה — דן כנר.

הגרלות פרסים יקרי ערך

כל ההכנסות קודש להשלמת בנין בית הכנסת

המרכז הקהילתי התורני

כרטיסים ניתן להשיג: טל' 03-776019/740366/745053 או בבית הכנסת "גבורת מרדכי", רח' הרצוג 32 גבעתיים.

למוסד פיקודי בירושלים

דרושים

אחיות וכוחות עזר

02-53517 לפנחס, לפנות למרים

מבוקשת

בת זוג דתית

לגרוש בן 38,

ממשפחה מכובדת

מיוצאי צפית

פרטים בשעות הערב

טלפון 462315

סודיות מובטחת

דרושים מדריכים

דוברי גרמנית

לפעילות הדרכה

עם נוער דתי בחו"ל

לפרטים נא לפנות לת.ד. 14388 ירושלים (עבור מדריכים, ב־צרוף קורות חיים).

בית החולים בקור חולים ירושלים

ברכות מזל־טוב

להולדת הבנים/הבנות

אברמוביץ רם ורונית — בת	כהן אפרים וחנה — בן
בן שטרית יוסף ואסתר — בן	כהן אורי ומזל — בן
גובי נסים ועליזה — בן	כהן יעקב ואהובה — בת
בנון אלברט ופנינה — בת	להמן שי וטליה — בת
בראור יוסי ונעמי — בן	לוי יהודה ורות — בן
בר אהרן ועדנה — בת	מזרחי משה ונורית — בת
גבל יחזאל ורחל — בת	מלכה אלברט וחנה — בן
גנז אסף ורחל — בת	מלכה יהודה וברכה — בת
גלהיברמן דוד ובלומה — בת	פרץ יוסף ואילה — בת
גולדשמידט יעקב וחוה — בת	פיש הרשל ופסיה — בת
דזיאלובסקי יהודה והגרא — בן	צאהן מכאל ויהודית — בת
דגן יצחק ואסתר — בת	קרוס רוברט ופרל — בן
הזמן ד"ר יעקב ופלורנס — בן	קניג אליעזר ואסתר — בת
הרשקוביץ יאיר ויהודית — בן	קלאר מרדכי וגולדה — בת
זולטי שלמה ושושנה — בן	קרושבסקי נתן וחוה — בן
זלצמן אברהם ושרה — בת	רוטשילד קרל וחנה — בת
זקיש יחזאל ושרה — בת	רובין מרק וגלי — בת
זומנרק משה ושרה — בן	רפאלי חנוכה ועפרה — בת
חורד יצחק ואסתר — בת	רייס דניאל וצפורה — בת
חנבריג יצחק ורחל — בת	שטרן מתתיהו ולובא — בת
טשרני דוד ושיפרה — בן	שובקס יצחק וגיטל — בת
יצחקיאן אליהו ואביבה — בת	שחר יוסף ותימה — בת
יחזקאל יעקב ואילנה — בת	שמר אלעזר ורחל — בן
ישראלוף דב וחנה — בן	שפירא מרדכי ואלקה — בן
הכט לייב ומרים — בת	שאול עובדיה ובתיה — בת

יזכו ההורים לגדלם לתורה, לחופה ולמעשים טובים

בברכה

ההנהלה

בית־הכנסת

"בית יעקב יוסף" הרב צבי גוטמן

מיסודו של הרה"ג

ר' צבי גוטמן זצ"ל

לשעבר רבה של קהילת בוקרשט

מצל־עד לקהילתו וכזכרון לקדושי השואה, בניהם

בניו יעקב ויוסף גוטמן הי"ד

הוקם מחדש על ידיו באה"ק, הגבה בתמיכת יוצאי רומניא

ובזכות תמיכתו הנדיבה של

מר א. גולדשטיין - גורן

לזכר הוריו

יצחק משה וברכה גולדשטיין ז"ל

תל־אביב, רחוב בזל 16, פקיעין 12 א'

מודיע בזה

כי אי"ה בש"ק פ' שמיני — פרשת "החודש", כ"ה באדר ב', תשמ"ו — 4/5.4.86 — יעבור לפני התיבה, החזן הראשי

ר' יצחק לנטוש נ"י

התחלת התפילה:

בערב שבת בשעה 6.00 ובבוקר בשעה 8.00

הקהל מוזמן

הועד

המשרד לענייני דתות — מחוז חיפה הצפון

כנס מחוזי - ראשי מועצות דתיות ומזכירים

הכנס יערך אי"ה ביום שלישי ב"ח באדר ב' ש.ז. (8.4.1986), במועצה הדתית חיפה, רח' קבוץ־גלויות 62 — בהשתתפות המנהל הכללי —

הרב משה סלומון

בתכנית:

9.30—10.00 — התכנסות

דברי פתיחה הרב משה סלומון, המנהל הכללי

ברכות:

הרב שאר ישוב כהן שליט"א

הרב אליהו בקשי דורון שליט"א

— הרבנים הראשיים וראשי אב"ד בחיפה

מר ישראל לבנון — יו"ר המועצה"ד

דיון על הנושא: לקראת שנת הכספים החדשה

ח"כ דוד דגנו — ראש חבר המועצות הדתיות

מר זאב רוזנברג — סגן המנהל הכללי

מר אברהם מרמורשטיין — מנהל האגף למועצות דתיות

מר שלמה האופט — מבקר המשרד

המנחה: מר שמעון אורבך — מנהל המחוז

סיום משוער, בשעה 15.00

הציבור מוזמן ליום־עיון על

מקומו של הקבוץ הדתי בהגשמת הציונות הדתית

שייערך אי"ה, בשיתוף עם מזכירות הקיבוץ הדתי, ביום חמישי, א' ניסן תשמ"ו (10.4.86), בשעות 10.00—19.00 באודיטוריום שבבנין המנהלה, אוניברסיטת בר־אילן.

בתכנית:

10.00 דברי פתיחה: פרופ' ב. אריאב, ראש המכון לחקר הציונות הדתית.

ברכות:

פרופ' ארנסט קראוס, רקטור האוניברסיטה

מר יצחק פלנזר, מזכיר הקבוץ הדתי

10.30—13.00 מושב ראשון

יו"ר משה אונא (שדה־אליהו)

ד"ר אריה פישמן (המחלקה לסוציולוגיה, בר־אילן), הקבוץ הדתי — החתירה לחיים שלמים במסגרת היהדות הדתית.

ד"ר יעקב צור (המכון לחקר הציונות הדתית, בר־אילן) — אידיאולוגיה ומציאות בדרכו של הקבוץ הדתי.

מר יוסף אהישוב (עין־צורים) — התנועה בקבוץ בפרספקטיבה היסטורית.

דיון

13.00—14.00 הפסקת צהרים

14.00—17.00 מושב שני

יו"ר: פרופ' מרדכי ברויאר (המחלקה לתולדות ישראל, בר־אילן)

מר שבתאי פרידמן (טירת־צבי) — הלכה וקיבוץ

הרב ד"ר יוסף תבורי (המחלקה לתלמוד, בר־אילן) — הרבנות בקבוץ

מר אברהם שמרון (המזכיר המדיני של הקבוץ הדתי) — הקבוץ הדתי במערך הציבורי והפוליטי

דיון

17.00—19.00 מושב שלישי

רב־שיח: מקומו ויעודו של הקבוץ הדתי בחברה הישראלית ובתנועה הקיבוצית הכללית.

מנחה: מר נפתלי רוטשילד (עין־הנצי"ב)

בהשתתפות:

גב' טובה אילן (עין־צורים)

פרופ' אלכס כרוה (המחלקה ללימודים כלליים, הטכניון)

פרופ' יהודה דון (המחלקה לכלכלה, בר־אילן)

מר מרדכי הייה (יבנה)

מר הנן פורת (כפר־עציון)

ח"כ נחמן רז (גבע, יו"ר ועדת חנוך ותרבות של הכנסת)

השנה הזאת פסח בירושלים במלון רמדה רנסנס

ליל סדר פסח ובילוי חופשת אביב בבירה.

RAMADA RENAISSANCE HOTEL JERUSALEM

* בריכה מקורה מחוממת
* בריכה חיצונית
* טניס
* מועדון בריאות עם ציוד נאוטילוס
* סאונות
* פעילויות לילדים
* כרטיס כניסה למוזיאון ישראל ולטיילת החומות

גלאט כושר

במחירי מבצע:

7 לילות — חצי פנסיון (כולל סדר פסח)

לאדם בחדר זוגי 630 ש"ח כולל מע"מ

תוספת לחדר יחיד 163 ש"ח כולל מע"מ

4 לילות — חצי פנסיון

לאדם בחדר זוגי 330 ש"ח כולל מע"מ

תוספת לחדר יחיד 93 ש"ח כולל מע"מ

הנחות משמעותיות לילדים

לפרטים והזמנות: טל. 02-528111, טלקס 25252, רח' וולפסון 6, גבעת רם, ירושלים, או אצל סוכן הנסיעות שלך.

בזק החברה הישראלית לתקשורת בע"מ

הודעה למנויי הטלפון במחוז ירושלים והדרום

ירושלים, הרי יהודה, אשקלון, ב"ש ואילת

כל מי שלא פרע חשבון טלפון כלשהו עד חשבון ינואר 1986

צפוי לניתוק הטלפון

הניתוקים יחלו ביום א' 6.4.86

מנויים שלא שלמו את החשבון לחודש ינואר כבר צברו איחור של שבועות אחדים.

אם עדיין לא פרעת חשבון כלשהו בעבר — מנע מעצמך טרדה ועשה זאת היום.

לבירורים ניתן לפנות אל סניפי בזק:

ירושלים — רח' בן יהודה 34

אזור הרי יהודה — מעוז ציון רח' הארצבים 3

אשקלון — רח' צה"ל 27

באר־שבע — שד' הנשיאים 11

אילת — שד' התמרים, בנין הדואר

חדש!

סנו פוליויקס

מנקה ומבריק הרצפה בפעולה אחת.

כשאת משתמשת ב"פוליויקס" אינך צריכה להוסיף לדלי חמרי ניקוי אחרים. הוא מכיל חמרי ניקוי "פעילי שטח" ויש בו וקס מיוחד, המוסיף לרצפה שכבת מגן מבריקה ונעימה לעין.

סנו עמילן ספריי

כמה נחת יש לך כשאת רואה את בני המשפחה מסבים לסדר, בחולצות צחות כשלג, כבני מלכים.

בריסוס קל תוכלי לעמלן את החפתים והצווארונים, סמוך לגיהוץ, והחולצה עצמה תשאר רכה ונעימה.

סנו X קוורץ

סנו X קוורץ אינו סתם חול שמנקה הכל.

הוא גם מכיל חמרי ניקוי, חיטוי והלבנה פעילים במיוחד. בשיפשוף קל הוא מסיר כל לכלוך ומנקה: כיורים, חרסינה, שיש, מחבתות, סירים, תבניות ועוד.

עמילן פלסטי

נשים רבות אוהבות לעמלן: קיטל, חולצות, סדינים, וילונות, מפות. בעמילן פלסטי זה קל ונוח.

בהשריה קלה של הכביסה במים עם עמילן פלסטי, או בתוספת עמילן פלסטי לתוף מכונת הכביסה, לפני השטיפה האחרונה.

סנו אינסטלטור

"סנו אינסטלטור" תורם את חלקו במאבק של "בל יראה ובל ימצא". הוא מונע סתימות וריחות רעים בכיור, האמבטיה והאמבטיה. מחטא את הצנרת ומונע הצטברויות מיוחדות. "סנו אינסטלטור" מכיל חומרים ממיסים

ומשתמשים בו פשוט ביותר: שופכים כף או שתיים אל פתח הכיור, מוסיפים ½ כוס מים וממתינים כחצי שעה.

סנו תנורים

במלאכת הנקיון, לפני שאת מכשירה את התנור והכיריים, "סנו תנורים" בא לעזרתך. רססי ב"סנו תנורים" את המשטחים, התבניות והרשתות, המתיני חמש דקות ואז נגבי במטלית. הריסוס כשהתנור עדיין חם, מקל עליך את המלאכה וחוסך ממך עמל וטרחה.

ואנחנו יודעים כמה זה חשוב לפני פסח!

סנו קליר

פתרון רב תכליתי לנקיון והברקה. בעזרת התזה תרסיס החומר הניקוי לכל סדק ומאפשר נקיון ללא פשרות. מצויין לתריסים, חרסינה, קרמיקה, פורמייקה, פלסטיק, זכוכית, משטחים של מכשירי חשמל ועוד.

סנו חלונות

"סנו חלונות" משווק על חלונות נקיים. הוא מכיל תערובת מיוחדת של ממיסים, המבטיחים ניקוי מהיר, יעיל וקל של חלונות, ויטרינות, מראות וכלי זכוכית. וסוד אפשר לגלות: עקרות בית סיפרו לנו שהן משתמשות ב"סנו חלונות" גם להברקת הברזים בבית.

סנו סופג ריחות

המקרר מלא כל טוב לכבוד החג. כדי שלקניידלאך לא יהיה ריח של חריין — ולחרוסת ריח של דגים, מכניסים למקרר את "סנו סופג ריחות" והוא עושה שם סדר.

זוהי קופסה פלסטית קטנה ואסטטית שאינה תופסת מקום במקרר, אבל את הריחות שמסתובבים בו, תופסת גם תופסת.

סנו. כשר לפסח.

صهيونية ٤/٤/١٩٨٦

המאבק על הדגל

פעמיים, תוך שבוע אחד היינו עדים למאבק על הדגל. זה התחולל בקמפוס האוניוורסיטאי בתל־אביב. מרצים מקרב בני המעוטים שהוזמנו להופיע במפגש שזימנו יהודים, דרשו לסלק את הדגל הלאומי של ישראל כתנאי להשתתפותם בפורום. בקשתם נענתה על־ידי המארחים והדגל — תכלת לבן הוסג לאחור.

במקרה ראשון מדובר בעורכת דין מראמאללה שטענה, כי לא תוכל להופיע במקום בו ניצב דגל ישראל הואיל וזה עלול להתפרש כאילו היא מכירה במדינת ישראל. במקרה השני היה מי שהתבטא כי „הדגל הוא סמרטוט..." כך שאין כל פסול בהזזתו". והיה מי שהוסיף: „אני מכבד את דגל ישראל כפי שאני מכבד את דגלי כל העמים, אך אני רוצה בדגל שיסמל את שני העמים היושבים במדינה...".

שניהם מערערים על זכות קיומה של מדינת ישראל כמדינת היהודים, בהבדל אחד: העורכת־דין אינה רוצה לעמוד על במה בצילו של דגל ישראל פן זה יתפרש, חלילה, כהכרה במדינת היהודים ואילו הסרבן השני, שחקן־אמן במקצועו, אמנם מוכן לכבד את הדגל בתנאי שזה יבטא את שני העמים.

הדברים הללו חושפים את שורשו של הויכוח בין המחייבים והשוללים את הזהות הדגל הלאומי של עם ישראל. הם ממקדים את תשומת הלב לשורש הבעייה שאינו מצטמצם בהתפרצות רגעית, אלא מעיד על תהליך מסוכן שעלול להחמיר ברגע שבו יהודים יתחסו בשוויון נפש לדגל תכלת לבן — הדגל שיהודים נשאו בגאווה מדורי דורות, גם בימים שקדמו לתקומת המדינה היהודית בארץ־ישראל.

בשבילנו הדגל אינו סמרטוט. הוא גם יותר מסמל. הדגל מקפל בתוכו את חזון תקומת ישראל בארצו. מול מתנגדיה את דגלה הלאומי כאילו נטלת ממנה את נשמתה היהודית־ציונית.

מי שהדגל הלאומי כקוץ בעיניו שולל גם את המנגן הלאומי בו נפש יהודי הומיה „להיות עם חופשי בארצנו — ארץ ציון וירושלים".

התירוצים שהיו בפי המארגנים כאילו „האודע אינו מחייב דגל..." אין בהם כדי לטשטש את הבזיון הגדול שנגרם בפומבי בקמפוס של אוניברסיטת תל־אביב עם הסגת הדגל לאחור.

ואוי לאותה בושה, בפרט כאשר מצרפים את המאבק על הדגל לקולות הצנת הנשמעים במדינה שהם פועל יוצא של התפרקות מערכים יהודיים והתכחשות מופגנת לחזון הציוני. הלב מתמלא חרדה לא רק מה יעלה בגורלם של צבעי תכלת־לבן של הדגל הלאומי, אלא מה יהיה גורלה של מדינת היהודים בשנים הבאות?

לא הדגל בסכנה. המדינה נתונה בסכנה, אם תהליך ההתפרקות יימשך.

לא כולם חשים בגודל הסכנה. ההתפרקות מערכים יהודיים הפכה אצלם חלק בלתי נפרד מאורח החיים. אולם גם אלה שניצת בלבם זיק של תגובה לרוב אף הם מעדיפים את הדומיה על המחאה. לא נוח להם להודות בכשלון החינוך, בחטא האבות שאכלו בוסר ושיני הבנים קהו. מי מהם שנוהג כך מתוך בריחה ומי מתוך פחד שמא זה ישרת את נושאי דגל תנועת התשובה הקוראים ברמה: שובה ישראל...

וכה, אלה כן אלה מוסיפים חטא על פשע, בלא לשים לב, כי מדובר בתחייה ובעצם זכות קיומה של מדינת היהודים.

עם זאת ראוי לציין כי לאחרונה נשמעים מפה ומשם קולות שיש בהם כדי להבקיע את חומת השתיקה. הקולות הללו מגיעים משם — מהתנועה הקבוצית החילונית, מפי מפקדים בכירים בצה"ל וגם מפי סופרים הוגים שלפתע התעוררו ומצאו כי המלך הוא עירום...

לפני ימים אחדים נתפרסמו דבריו של מזכיר דגניה א' שקבוצתו החליט ברוב קולות „לסלק את הפיתוי" מתחומי המשק שהופיע בדמותם של מתנדבים לא יהודים שבאו לעבוד ולהתארח.

מדוע?

כי חברי הקיבוץ נוכחו לדעת ש„הרבה דברים נשברים פתאום. שאלת הזהות הישראלית, התודעה היהודית, השייכות הקיבוצית, עתיד הילדים וחינוכם. בכנסים לנישואי תערובת ועוברים לעולם ותרבות זרים, כמעט בלי לבטים. ברוב המקרים הנפילה מהירה ומכאיבה בבדידות וריחוק, בהתמודדות אכזרית עם פערים תרבותיים...".

ההתמודדות קשה, אומר מזכיר המשק: „ברור לכולנו כי סילוק הפיתוי, הסתגרות ובידוד אינם מרשם לחוסן פנימי... התשובה לחשיפה לתרבות זרה איננה התבדלות... התמודדות מונעת — בהגברת המאמץ החינוכי לערכים, זהות, שייכות ושורשים..." (מצוטט עפ"י „מעריב", י"ז אדר ב' תשמ"ו).

ואכן אנו עדים למשבר ערכים המטוטט מסגרות ועוקר שורשים. „כשאני שומע בנות שלנו אומרות לי שהמדינה לא חשובה, יהדותי לא חקובה יותר, או פתוח מכל מקום אחר בעולם — אני יודע: הן בשלות לפיתוי ותלכנה מאתנו, ואנחנו אשמים. אנחנו נכשלנו. זנחנו את החינוך הערכי לילדינו... את אבני יסוד שבשבילנו תמיד היו מובנות מאליהן: בית, עם, מולדת ומורשת, יהדות וגולה...".

מאת משה אישון

זה אמר מזכיר קיבוץ דגניה א' שאזר עוז להודות: נכשלנו!

מסקנתו הדו־משמעית: יש לשוב לערכים יהודיים. חובה למלא את הבית — את המשפחה היהודית תוכן יהודי.

ומה טיבתו לתוכן יהודי?

ראשית כל מזוזות. „היום אם תצברו בכל מבני הציבור בקבוץ, לא תמצאו אחד שאין מזוזה על דלתו...".

המשבר האמיתי אינו בין דתיים לחילוניים מסביב ל„כפיה דתית", אלא בין נאמני ארץ ישראל ועם ישראל לבין הפורקים מעצמם את זהותם היהודית

***

חברי דגניה א' בהחלטתם לסגור את המשק בפני מתנדבים לא יהודיים מבקשים להגן על בניהם בפני מכת נישואי התערובת המאיימת עליהם

***

מחקר שנערך בצבא מתריע על סכנת הירידה שפשטה בקרב הדור הצעיר

***

חשבון נפש של סופר מהשמאל: „השנאה היוקדת לשונאים מבית לוהטת כל כך, מסנוורת כל כך עד שאינה משאירה לשון אש אחת כלפי האויבים מבחוץ"...

לא זו בלבד, הוא אומר, בדגניה יש חברים שרוצים גם בית־כנסת. „כן זה חשוב מאוד, בעיקר לילדים שלנו שלא נצטרך ללכת לבית־כנסת ב... [illegible] לפעמים יותר קרובות, בייחוד בחגים".

*

חשבון נפשם של חברי דגניה א' אינו הראשון מסוג זה בתנועה הקבוצית: אפילו במשקי „השומר הצעיר" שומעים קולות של חשבון נפש. אף הם הכירו בגודל הסכנה הטמונה בנישואי תערובת, בכשלונם החינוכי ובחוסר יכולתם לעצור את הירידה מן הארץ.

בשער הגולן — מספרים — קרוב לשש עשר בנים ובנות, הם עזבו את הבית ואת המדינה, בעקבות בני זוג מקרב המתנדבים שבאו לעבוד במשקם.

מכת הירידה מן הארץ מטרידה לא רק את הקיבוצים, אלא הפכה למקור דאגה גם במערכת הביטחון.

בסימפוזיון שנערך ביוזמת קצין חינוך ראשי ואשר פורסם ב„סקירה חודשית" — בטאון לקציני צה"ל הובעה דאגה עמוקה מהנעשה כיום בקרב הדור הצעיר. אמר מנהל בית־הספר הריאלי בחיפה, אל"מ (מיל.) ישעיהו תדמור: „הנוער של היום מגמגם. ניטול לדוגמא תלמיד תיכון וילדי בתקופתנו הנער באחת הערים הגדולות: מהם מושאי ההזדהות שלו, מה השייכות שלו, מה יודע הנער ומהו חש כלפי בני הנוער הדתי? האם הוא נפגש אתם, האם היה בבית־כנסת, פרט לטקס הבר־מצווה, והאם מקיים הוא משהו מן המסורת היהודית? חוששני שעל שאלות אלה תהיינה התשובות של בני הנוער כגמגומות. מרחב השייכות הצטמצם...".

אין ספק שזה הוליד את התופעה „הראש הקטן" בצבא — את האי־איכפתיות; את חוסר המוטיבאציה לעניני יסוד הנוגעים לעם ולמדינה היהודית. ובתחום זה בולט לעין ההבדל הגדול בין נוער חסר שורשים יהודיים לבין נוער המתחנך יום־יום על קנייני הרוח של העם היהודי המעוגנים בתורת ישראל.

סיפר באותו סימפוזיון תת־אלוף יואל בן־פורת: „בדקתי את אחוז הירידה בין יוצאי קיבוצים חילוניים לעומת דתיים. על קרוב של אלף בני נוער שנחשבו יורדים או יורדים למחצה, לא מצאתי ביניהם אף דתי אחד. בדיקה אחרת שערכתי היתה בשני ישובים, האחד דתי והאחר חילוני. בשום דבר לא מצאתי הבדלים ביניהם, להבדיל תכנית החינוך. המסר העולה מכל זאת ברור: החינוך הדתי הצליח להצמיח שורשים העומדים בפני סופה, ואילו החינוך החילוני, הנבוך, הסינטטי, המבולבל לעתים, מצמיח שורשים העומדים רק בפני רוח, ומדי פעם נושבת סופה, לרוב אחר מלחמות קשות. בעלי השורשים הקצרים נתלשים והרוח נושאת אותם. בעלי השורשים העמוקים ניצבים איתן, גם אם הגזע מתנדנד...".

הדברים הללו המתבססים על מחקר עולים בקנה אחד עם דבריהם של חברי קבוץ דגניה א' אף הם מתריעים על משבר ערכים הפוקד את החברה הישראלית בכלל ואת הדור הצעיר שלה בפרט.

שורשו של אותו משבר נעוץ בנטישת השורשים היהודיים, ומי שמתנתק מן השורש אין פלא שסופו להידרדר ולנטוש את עמו ואת ארצו.

ומספר הנוטשים הלך ורב. עוצמת ההרס גדולה, מתפשטת והרסנות, כעדותם של חברי הקבוצים שנכוו מ„המתנדבים" הלא יהודיים שבאו לחסות בצל קורתם.

פתיחת הקבוצים בפני מתנדבים באה לשרת מטרה ציונית, כהגדרתם, כדי „לפתוח לפני צעירי העולם את המפעל הציוני, את המדינה הקיבוץ, את המאבק על תקומת ישראל ואת השורשים שלנו בארץ הזאת...".

התוצאה היתה: עקירת שורשים.

אולם צודקים אלה מבין חברי הקיבוצים האומרים: לא במתנדבים האשם. „אשמים אנחנו הואיל ונטשנו את אבני היסוד של החינוך היהודי השורשי".

וזאת יש לאמר גם כלפי המחנכים אשר מצד אחד מבכים מרה את המשבר הפוקד את הנוער היהודי, אך מצד אחר אין להם האומץ להודות, כי הם נושאים באחריות למצב זה, כי בהם האשם.

הם הופקדו על חינוך הדור הצעיר. ואם לא עלה בידיהם להקנות לדור זה את הערכים הדרושים כדי להעמיק את שורשיו היהודיים, הרי שלא הנוער הוא הנתבע על פריקת עול, אלא מחנכיו הם הנתבעים.

אך איה התובע?

*

הסופר אהרון מגד, ב„מעין וידוי פוליטי" שפרסם לפני כשבועיים בשבועון „חותם" המצורף ליומן „על המשמר", חושף את פגעי התקופה שהביאו אתם גלגול חדש של יהדות: לא יהדות של חלוצים ומגינים באים, בני עם עברי חדש. יהדות אחרת — שאין בה לא מן הרוחניות של אלה שיש להם רק „ירושלים של מעלה", ולא מן הגשמיות של אלה הבונים את „ירושלים של מטה". אלא מין יהדות שחיים הזז חזה אותה מראש עוד בשנות השלושים בשימו „דברי נבואה" בפי גיבורו דדבקין: „תרבות טפלה, הזיוטה וריקנית... ציונים בלי ציונות ויהודים בלי יהדות, ערטילאים וריקים... עולם הפקר".

ובהמשך עורך הסופר חשבון עם חבריו לשמאל הישראלי שבמחיצתם עשה כברת דרך ארוכה של יובל שנים. הוא מצביע על השחיקה הנמשכת, על נטישת עמדות של עשייה ציונית, על העדרות ממקומות שבהם מתרחשת עשייה כלשהי. „את אנשיו אפשר למצוא בגליל התחתון והעליון בהפגנות „יום האדמה", אבל לא בין מקימי המצפים, המושבים והעיירות; להבאת עולים מארצות המצוקה לא יוצאים עוד אנשים מבלגת הפועלים — ובוודאי לא מסיעות השמאל... במאבק על עליית יהודי ברית המועצות נוקט השמאל עמדה של אדישות הגובלת בניכור כאילו אמר ענין זה כאיך להם. לנו יש מאבקים בעלי עדיפות גדולה יותר...".

מהם?

כותב מגד: „אני רואה איך השנאה היוקדת שלו (הכוונה לשמאל מ.א.) לאויבים מבית להוהט כל כך, אוכלת כל כך, מסנוורת כל כך, עד שאינה משאירה לשון אש אחת כלפי האויבים מבחוץ, עד כדי התרפסות והתבטלות בפניהם... אני רואה איך מצבור הכשרונות הגדול העצור במחנה הזה בהגות, במחקר, בסאטירה, במחזות ובסרטים, בציור ובשיר — מכוון כולו משך שנים להחדיר עמוק יותר ויותר ברגשי האשמה העצמית לא רק לגבי „אשמת שומרון", אלא גם לגבי „אשמת ציון", איך יותר ויותר הוא מלקט בתשוקה חולנית הרשעות עד כמה אנו הגרועים שבעמים, כמעט לנאצים נדמינו, ולא מן היום בלבד אלא מיום בואנו הנה (כן עם כבד עוון חטא העבודה העברית, הכיבוש וגזילת האדמות מאז ימי „גאולת הקרקע", חטא גירושי הערבים במלחמת השחרור, חטאי ההגנה והצבא בכל המלחמות — כתיבה זו משנה את כל ההיסטוריה הציונית) — כי אז אני אומר לעצמי: לא, איני מצטרף אל השחיקה הזאת הנמשכת והולכת, של כוח ההתגוננות העצמית המוסרית הקוטלת את הנוגדים „המרפה ידיים, המערערת את האמונה שבלעדיה אין לנו שום קיום בארץ הזאת...".

לפנינו חשבון נפש אמיתי ונוקב כאחד. אין זה חשבון נפש פוליטי. זהו חשבון נפש של סופר מושרש בארץ ישראל, הדור אהבה למדינת ישראל בה הוא רואה התגשמות החזון הציוני. הוא רצוף כאב לב על מה שקורה לעם הזה — עם נבון שהפך בין לילה פתלתל ההל מאבד את שורשיו ואת נשמתו היהודית היתירה.

אהרון מגד חושף את אמיתו של המאבק המתחולל כיום הזה במדינת ישראל. אין זה מאבק בין דתיים לחילוניים; אף לא מאבק העוסק בכפיה דתית, או אנטי־דתית. אמנם אין להתעלם מהם, אולם בהשוואה למאבק שלפנינו הם שייכים לשוליים, לדברים שהם בחזקת תפל ולא העיקר.

— זהו מאבק על הדגל היהודי; על ההמנון היהודי — על התקווה שנות אלפיים שליוותה את העם היהודי בדרכו הארוכה ורבת התלאות לארץ ישראל.

זהו מאבק על ציונות של ציון ועל יהודים עם יהדות.

זהו מאבק בין המקפלים את הדגל היהודי־ציוני לבין המניפים את דגל ישראל ברמה, בגאון ובגבורה עילאית.

זה הדגל של המאבק.

הדברים שהבאנו בשם אומרם, מפי חברי קבוץ, אנשי חינוך הגות וספרות — מעידים על כך. הם כוללים קריאה מלב אל לב להניף מחדש את הדגל של השורשים היהודיים. הם קוראים לעם ישראל לשוב לדגל היהודי־ציוני — דגל תכלת־לבן המסמל את ארץ ציון וירושלים, היונק את חיותו מהתורה היוצאת מציון.

העם נקרא לדגל!

*

פגישה בשניים

ראש הממשלה שמעון פרס בשיחה בארבע עיניים עם סגן נשיא ארצות־הברית ג'ורג' בוש בגן הוורדים ב„בית הלבן" בוואשינגטון. על הסדר: קידום תהליך השלום במזרח התיכון ו„תכנית מארשל" להד..ת מצוקתם של עמי האזור.

*

פרס בוואשינגטון:

חידוש התהליך המדיני?

מאת יעקב אדלשטיין

ראש הממשלה, שמעון פרס, נסע השבוע לוואשינגטון כדי להיות שם בתקופה שנקראת בלשון המדיניות „התפר" בין מדיניות קודמת ומדיניות חדשה. ארה"ב מחפשת רעיונות לחידוש התהליך המדיני, לאחר כשלון האופציה הירדנית. חוסיין מחפש שותפים למו"מ בעולם הערבי, אבל הוא לא מוצא כאלה. פרס רוצה לצרף למערך הרעיונות שמחפשים בוואשינגטון רעיונות משלו, כדי להקדים היוזרות של רעיונות שלא יהיו נוחים לישראל.

שר החוץ האמריקני, ג'ורג' שולץ, אמר בימים אלה, כי מומחים במשרדו „שוברים את הראש" כדי למצוא פתח לחידוש תהליך השלום. מבין מדינות העימות, לא נראית היום מדינה אחת שמוכנה להיות שותפה בתהליך המדיני. סוריה מהווה את המוקש לתהליך זה. מאחורי המוקש הזה עומדת ברית המועצות. שר החוץ יצחק שמיר אמר השבוע בפומבי, כי היתה זו ברית המועצות שלחצה על אסד לסגת מהשתתפות בתהליך המדיני. לזה זה נכון, כמובן, לא נגד התהליך עצמו, אלא נגד אי שיתופה של ברית המועצות בתהליך.

✶ ארה"ב מעדיפה — בלי מוסקווה

שיתופה של ברית המועצות בתהליך המדיני נידון לא אחת בדרגים המדיניים. נציגים של ברית המועצות ניסו לבוא במגע עם דרגים שונים בישראל, רשמיים ולא רשמיים, בכל הנוגע לשיתופה של ברית המועצות בתהליך המדיני. העמדה הישראלית, כמו האמריקנית, נשארה כמו שהיתה: על ברית המועצות לחדש קודם את הקשרים הדיפלומטיים עם ישראל כדי להשתתף בתהליך המדיני. אבל האמריקנים לא היו עקביים בעמדתם זו. אחרי מלחמת יום הכיפורים, שותפה ברית המועצות בוועידת ג'נבה. שר החוץ דאז ד"ר הנרי קיסינג'ר הסכים לכך לאחר שביקר במוסקבה. אבל הוא הפך את שיתופה של ברית המועצות ללעג ולקלס. ועידת ג'נבה הפכה לבימת טקסים בלבד. את המגע האמיתי ערך הוא בעצמו במסע דילוגים בין ישראל, מצרים וסוריה. את ועידת ג'נבה כינס רק לשם חתימה על הבירורות הרשמיים. רוסיה היתה מיוצגת בוועידה על ידי שר החוץ דאז, אנדריי גרומיקו. הוא נפגש בפתיחתה עם שר החוץ הישראלי דאז, אבא אבן. אבל לא היתה תזוזה בעמדתה של ברית המועצות ביחס לחידוש הקשרים עם ישראל. גרומיקו ביקש להשאיר זאת לאחר חתימת הסכמי שלום, הכרה בפלשתינאים, ועוד כאלה גימיקים פורמליים, שלא היו אלא רק מסווה לעמדתה האמיתית בבזיון.

שיתופה של ברית המועצות בתהליך המדיני יכול להגיע את סוריה להצטרף לתהליך זה. ייתכן שגם אשיף יצטרף. אבל התנאים של שלום כזה יהיו כאלה שישראל לא תוכל לעמוד בהם. הדרישה היסודית תהיה: הקמתה של מדינה פלשתינאית והחזרת רמת הגולן לידי סוריה. השלום לא יהיה שלום מלא, אלא מעין שליש. סוריה לא תסכים ששגריר ישראלי ישב בדמשק. זה יהיה בשבילה חלום ביעותים שהיא לא תוכל לעכלו. ישראל לא מעוניינת בשלום כזה וממילא גם לא בשיתופה של ברית המועצות בתהליך כזה. ארה"ב אינה מעוניינת בשיתופה, כדי שלא לתת לה דריסת רגל באזור. ברית המועצות אינה יכולה לחדש את יחסיה עם ישראל, משום שזה בניגוד למטרותיה. בזכות הצעתה לישראל יש היום לברית המועצות עמדת השפעה במדינות כמו סוריה, לוב, דרום תימן. אם ברית המועצות תשנה את מדיניותה כלפי ישראל, לא יהיה לה יותר מה להציע למדינות ערביות קיצוניות אלה. זהו למעשה הסוד שמאחורי העמדה העוינת של ברית המועצות.

מן המגעים הבלתי רשמיים בין נציגים ישראליים לבין נציגים רוסיים מסתבר, שברית המועצות מייחסת היום חשיבות לישראל, בשל ההשפעה שיש להוגים יהודיים בארה"ב על הכוונת המדיניות האמריקנית בנוגע לברית המועצות. מדינת ישראל כשלעצמה לא כל כך מעניינת את ברית המועצות, כמו שמעניינת אותה המדיניות של ארה"ב. אך בשל סיבה זו בלבד ברית המועצות עדיין לא מוכנה לחדש את הקשרים עם ישראל. משום שבשיקולים של איזון מדיני נראה לה שיש לה רווחים יותר גדולים מן הקשר עם מדינות ערביות, מאשר הרווח שיבוא לה מקשירת יחסים עם ישראל. זהו שיקול של רווח והפסד. בשיקול זה גובר המשקל הערבי. החשש הוא, שברית המועצות תנצל את השתתפותה בתהליך המדיני לצרכיה, על ידי תמיכה בדרישות הערביות. זהו מהלך שארה"ב לא מוכנה להגיש לברית המועצות, ובוודאי שישראל לא מעוניינת בו. לפנינו מבוי סתום מדיני.

✶ רמז מצד ברית המועצות

אי אפשר להכחיש שהמגעים הפתוחים בין ישראל לכמה מן המדינות הגרורות במזרח אירופה, כמו פולין והונגריה, מהווים מעין רמז מצד ברית המועצות להפשרת יחסים. אבל המדובר במגעים היהודים מאוד. ראש ממשלת פולין, הגנראל ירוזלסקי, הגדיר אותם כיחסים „רומנטיים", ולא מדיניים. סתם ולא פירש. על אף הסיכומים בענין זה, שסוכמו לפני למעלה מחצי שנה, לא שלחה פולין עד היום נציג דיפלומטי לישראל.

במחשבות שיש היום בוואשינגטון על חידוש התהליך המדיני לא מביאים בחשבון את שיתופה של ברית המועצות. אבל יש להניח שזה יהיה חלק בין הרעיונות שיתגבשו בוואשינגטון בכל הנוגע לחידוש התהליך המדיני. הרי היו כבר תקדימים בשיתופה של ברית המועצות בתהליך המדיני.

ראש הממשלה, שמעון פרס, הרגיל בהמצאת רעיונות, הכוללים יוזמות בלתי התקשרות, הביא עמו לארה"ב את מה שהוא מכנה „תכנית מרשל" למזרח התיכון, כדוגמת „תכנית מרשל" לשיקום אירופה לאחר מלחמת העולם השנייה. תכנית זו צריכה להקיף את כל מדינות המזרח התיכון. הוא הביא רעיונות אלה גם בסיורו באירופה. ראש ממשלת גרמניה, קוהל, קיבל תכנית זו באהדה. התכנית כוללת גם פרוייקטים משותפים בין ישראל למדינות המזרח התיכון. סוריה כבר הספיקה להיות בפוסלי התכנית זו. מצרים טרם אמרה את דברה. ירדן היתה מוכנה לקבל את התכנית, אבל במסגרת הסכם שלום. השבוע הצהיר המלך חוסיין הצהרה מקורית נגד עסקות נשק הנבחרים בארה"ב המקשרים לאשר לירדן נשק אמריקני, אלא אם תצטרף לתהליך השלום. הוא הזהיר שניתוק האספקה של נשק מארה"ב יביא אותו לפנות אל השוק האירופי או השוק של ברית המועצות. אבל כלפי פנים, הוסיף אזהרה נוספת, שאם לא יקבל נשק ממדינות ערב, הוא יאלץ להגיע להסכם עם ישראל, כדי שלא להיכנס לכלכלי בכל הנוגע לאספקת נשק.

✶ עיון מחודש בעמדות הקודמות

גיבוש הרעיונות בוואשינגטון להמשך התהליך המדיני, שנערך בימים אלה, יביא לידי עיון מחודש בכמה מן ההנחות הקודמות. יתכן שייתבצא, כי פריצת דרך לשלום אפשרית רק בשיתופה של ברית המועצות. אז יצטרך המימשל האמריקני להחליט אם הוא מוכן להיכנס לסיכונים הכרוכים בכך. תרגיל קיסינג'ר בג'נבה אפשר לערוך פעם אחת בלבד. הפעם תרצה ברית המועצות להיות שותפה מלאה בתהליך המדיני. היא יכולה להבטיח לחדש קשרים עם ישראל אחרי הסכם שלום. או הסכם ביניים אחר. ויתכן שתציע מעין חצאי קשרים, כגון משרדי אינטרסים. מן הראוי שנהיה מוכנים לקראת רעיונות כאלה, כדי שלא נעמוד מופתעים ברגע שהם יופיעו על גבי ניירות רשמיים כשהם קשורים לברית בינעצמתית.

הדילמה שתעמיד בפני המדיניות האמריקנית במקרה זה היא, שאי אפשר להבדיל את הזירה המזרח תיכונית מן הזירה הבינלאומית. בזירה זו מתנהל היום דו־קרב בין שתי המעצמות. הוא מתנהל מסביב למה שקרה בלוב, והוא מתנהל עתה בדרום־אפריקה בגבול הונדורס־ניקרגואה, או באפגניסטן. שליט ברית המועצות, מיכאל גורבצ'וב, הציע להקדים את פגישת הפסגה בינו לבין רייגן כדי לדון במשברים אלה. בשבוע, ברית המועצות מוכנה היום להידיינות חדש עם ארה"ב. דוגמת תקופת ההפשרה בימי ניקסון, שעליה הסכימו בשעתו קיסינג'ר וגרומיקו.

מדיניותו של הנשיא רייגן אינה סובלת בכיוון זה. לדעתו נושא הזירה התיכון אינו יכול להישאר בודד במערכה זו, אלא הוא צריך להיות חלק במדיניות של הפשרה. כפי שהיה בימי ניקסון. יחד עם זאת תיתכן גם אפשרות למצוא פתרונות נפרדים להפשרה במזרח התיכון. שכן אם ימצא רייגן שזו הדרך לפריצת הקיפאון בתהליך המדיני באזור, יעיין באפשרות זו מכל הבחינות.

פרס נסע לארה"ב גם במטרה לחפש עם הממשל לעידוד „הצמיחה הכלכלית" בישראל. בינתיים הפכה הצמיחה להבטחה. אבל הכוונות עדיין ברוכות. ייתכן שהוא ימצא שם „מבוהה" בדמות שלא צימה לה כלל במאבקים לחידוש התהליך המדיני. אך בעיקר בהמשך כל השנים השבעה הטובה שייפאון מדיני באזור את התהליך לצלהכה, הרי היום אין אנו מיצבים הערכות באיימה באלה.

בשולי אירועים

למה נתנו את הכסף?

מאת יצחק דויטש

בפרשיית הגדולות בבדינה, של „קופת חולים" ו„סולל בונה" וכו', בתברר, כי הגופים הללו קיבלו מהבנקים הלוואות בסכומי עתק. מדובר במיליארדים. בסכומים של מאות מיליונים, דולארים כמובן. יש בעיות קשות. בחלק גדול כבר ההלוואה הכבירה שלה לצוור, על חשבון משלם המסים, כמובן.

כאשר הבנקים נתנו לגופים אלה את סכומי הכסף העצומים הללו היה עליהם לדעת כי אין להם מקורות טובים ובטוחים להחזרת הכסף. כבר שמבקרים את הגופים הללו עצמם, אי־אפשר שלא לשאול שאלות פשוטות לבנקים ומנהליהם: מדוע הם נתנו את הכסף הזה? האם פעלו כאן שיקולים עסקיים, או שמא היו להם פיד־פייעים?

הגילוי של שר האוצר, יצחק מודעי, כי בנק אחד נתן לשני גופים גדולים הלוואה המגיעה לכמחצית מההון העצמי שלו, הוא מזעזע. קריסת שני הגופים הללו משמעה גם קריסת הבנק. אפשר שבמכוון על כך שהממשלה תעזור. אכן, בסוף כך היה. אבל מדוע לא שאלו את בעל הבית? נוצר מצב משונה, שמנהל בנק מסויים, או דירקטוריון שלו, יושבים ומחליטים החלטות אשר משמעותן היא חיוב אזרחי ישראל בסכומי עתק.

מהלומה לכך העובדה שחיובי הריבית היו גבוהים מאוד. זאת היתה שטות משבוח שונים: חריגה, ניכיון, דמי הקצאה, ועוד כהנה. כדאי שנחדד את התנאים שלנו ונגלה רגישות למשמעות שיש לריבית ונשך, כפי שהיא מוגדרת במקורות:

„נשך. רבית שהוא כנשיכת נחש שנושך חבורה קטנה ברגלו ואינו מרגיש ופתאום הוא מבצבץ ונופח עד קדקדו, כך רבית אינו מרגיש ואינו ניכר עד שהרבית עולה ומחסר לו ממון הרבה."

(שמות, משפטים, רש"י)

מהפרשיות האחרונות יש מקום להסקת מסקנות כלכליות. אבל יש צורך גם בהפקת לקחים חברתיים. החברה הישראלית אינה יכולה לחיות באריכה של „פרוצ'נטניקים". יותר מדי אנחנו שקר־ ע"פ, בעסקי בורסה וריביות קצוצות. דורש משה זה רצון בתחום חשוב זה!

*

קיפוח קטן

יש גם קיפוחים קטנים, אשר משום מה אינם זוכים לתשומת לב. השבוע, החל בה־1 באפריל, הגיעו לפדיון תעודות מילווה בחוץ 1970. ישנן 850 אלף תעודות, והסכום הכולל שלהן הוא כ־310 מיליון ש"ח. בעבור כל 100 ליי ערך נקוב נקבל 93.92 ש"ח.

לכאורה, הכל שפיר. אלא שההצמדה היא לתאריך דצמבר 1985 — הפדיון מתפזר על פני 12 חודש. בכל חודש תיפדה קבוצה אחרת עפ"י מספר סידורי רץ. יוצא כי מי שמחזיק בתעודה מקבוצה 19 יפדה אותה רק במרס 1987. קבוצה 11 בפברואר, 10 בינואר וכן הלאה. אלה יקבלו את הכסף באותו סכום: 100 ליי = 93.92 שקל. זאת למרות שהאינפלציה תימשך. גם אם קצבה יהיה נמוך יותר. האוחזים עלולים להפסיד 25 אחוז מערך כספם. גם אם קצב האינפלציה ישאר ברמה שקיימת מאז הפעלת התכנית הכלכלית.

זאת לדעת: כל בעלי התעודה מילוו את הד מיליונה באותו זמן, מדוע, איפוא, מפרידים בין אחד לאחר, בין משלם כה למשלם כה? גם אם המדובר בסכומים קטנים אין מקום לעיוות שכזה. דין פרוטה כדין מאה. גם שזה הרבה יותר מפרוטות.

*

„הכף" וה„פמוטים" של הבנקים

מעשה באחד ששאל משכנו כף ולמחרת החזיר לו את הכף ועמה כפית נוספת.

— הרי לא השאלתיך, אלא כף אחת בלבד! — תמה השכן.

— כן. אבל הכף שלך היתה בעיבורה וילדה כפית.

כעבור ימים אחדים שב בא אל שכנו ושאל ממנו גביע ולמחרת החזיר לו את הגביע בתוספת גביע קטן. והשיב איתו הסבר: הגביע היה בעיבור והוליד עוד גביע.

ימים בא וביקש לשאול ממנו זוג פמוטי כסף. השכן אמר בלבו: עכשיו בוודאי יחזיר לי שני זוגות פמוטים. הוא נתנם לו בסבר פנים.

חלף יום וחלפו ימים והוא אינו בא להשיב את הפמוטים. קם השכן והלך אליו בצעקה: היכן הפמוטים שלי?

— הפמוטים שלך — השיב באנחה הרישית — מתו, לא עלינו.

— היתכן כדבר הזה? האם שמעת מימיך שפמוטים מתים?!

— אם נתקבל על דעתך שכף וגביע יולידים וקיבלת אותם כידי ברצון, הרי צריך שיתקבל על דעתך שפמוטים מתים.

המגיד מדובנא מביא משל זה בהסבירו את „לא תוסיפו ולא תגרעו". אלא שבימינו אנו יש לכך משמעות אקטואלית מאוד.

בפרסומים על חקירת ההונאה נגד מנהל סניף בנק צפון אמריקה בירושלים, משה שפרן, מובא מידע על מוסדות ואנשים אשר הפקידו סכומים גדולים בידי הבנק או האיש. הם לא קיבלו בחזרה את הסכומים הללו, כך נאמר. באותם פרסומים נאמר גם, בטעימה אחת, כי הובטחה להם ריבית של עשרות אחוזים בדולארים.

ההיכן יכול הוא לקבל הפקדונות לשלם אחוזים שכאלה? ברור היה שאין זה מציאותי, וכי אין לכך בסיס כלכלי. העובדות עצמן אינן ברורות ואינן מוכחות. רק בית המשפט יקבע את הדברים לאשורם. אבל אותם מפקידים צריכים לדעת שאם אכן „כצעקתה", הרי כפי שכף יולדת כך פמוטים מתים. כפי שביקשו לקבל ריבית ואחוזים שאין להם כיסוי בתנאים כלכליים ובעסקית הוגנת, כך הם יכולים לעמוד בפני מצב שה־

(סוף בעמוד 8)

هكذا من الأصل

هكذا من الأصل

ראש המועצה האזורית חוף עזה, ראובן רוזנבלט, משיב לראש הממשלה

יהודים מקימים התיישבות בחבל עזה — לדורות

מאת נ. גולן

האם מרחף סימן שאלה גדול בשמיו התכולים של חבל עזה, עתה, לאחר שראש הממשלה שמעון פרס דיבר על „האבסורד" שבנטילת „אדמות ערביות" והעברתם לידי מתיישבים יהודיים דווקא היכן שהערבים חיים בצפיפות גדולה?

ליד פיגומי המלון החדש הניבנה על חוף ימה של הרצועה, בין ביתני כפר הנופש בחבל קטיף, בשבילים המרוצפים של נווה־דקלים, באורוות חוות הסוסים, בין שולחנות מסעדת חוף־ים, המציאות היהודית המתפתחת, חזקה כמדומה מכל הקושיות והפירכות הפוליטיות.

קול לימוד התורה מן המיבנה המקורי, דמוי כגן הדוד, של ישיבת ימית מתערב בקול פטישי האוויר והמקדחות מאתרי הבנייה המואצת, הכל אומר כאן שיגשוג ותחושה של קביעות.

גם ראובן רוזנבלט, ראש המועצה האזורית בחבל עזה, לא מבוהל במיוחד מדברי ראש הממשלה;

„עד כה ידעתי שתפקידה של ממשלת ישראל הוא ליישב יהודים על אדמתם, והנה אני שומע שדואגים גם ליישובם של ערבים...".

את הסערה בחוף עזה עורר שמעון פרס בפיגוש עם סופרים תומכי „מערך". תמיהה גדולה הוא תמה, אמר להם, הכיצד ישראל כהקיצה מצאבים עצומים בהתיישבות יהודית בחבל ארץ שחיים בו חצי מיליון ערבים וכזניחה דווקא חבלים ריקים כמו הערבה והנגב. והלא חבל עזה, אמר על פי הדיווחים בעתון, הוא לא במאה אחוזים שלנו ואילו הנגב והערבה — שלנו הם ללא שום ספק והיסוס...

על כך מגיב רוזנבלט: „הנה, ההשקפה להפריד של ראש הממשלה מקופלת בתוך מילותיו שלו... בערבה ובנגב נוכל להתיישב גם בעוד עשר או עשרים שנה ואילו בחבל עזה אם לא נתיישב מיד — היום, ובמיספרים גדולים מי יודע אם נוכל לעשות זאת מחר מחרתיים...".

הערתי: הרי אינך יכול להכחיש שגם הנגב והערבה — הינם אתגר חיוני להתיישבות יהודית ולריקנותם השלכות פוליטיות מרחיקות לכת...

רוזנבלט: נכון, אינני מתעלם מן הבעיה. דווקא ראש הממשלה מתעלם ממנה. אם, במקום לשסות חבלי התיישבות זה בזה, היה שמעון פרס לומד מן המורה שלו, דוד בן גוריון, שהגה בזמנו את תוכנית דילול גוש דן, לו יזם פרס מיבצע רציני של פיזור אוכלוסיה, של עלייה בתוך הארץ, מאזור החוף לאזורי הגליל והנגב — היו דבריו מתקבלים לגמרי אחרת.

את האנרגיה שלה צריכה הממשלה וצריך העומד בראשה, לדעתי, להשקיע אל״ף בעידוד עלייה ובי״ת בפיזור אוכלוסין ולא בהכשלת מהלך ההתיישבות היהודית בחבל עזה...".

פרס רמז על חוסר החשיבות הביטחונית של חבל עזה — יחסית לחשיבותם של הנגב והערבה. רוזנבלט מגיב: לאלה כמו לזה, חשיבות לעתידה של המדינה.

ולאחר הירהור הוא מוסיף:

„אני לא מבין בכלל על מה המהומה. הרי אנחנו מקימים את ישובינו לא על אדמות של מישהו אחר, אלא על אותם ארבעים אלף הדונם. שהם אדמות מדינה פנויות לכל הדעות, המצויות בתוך החבל שלנו, מתוך סך הכל של 350 אלף הדונמים שבו.

על אדמות אלה הקמנו 13 ישובים, מתוכם תשעה ישובים דתיים. בשמונה ישובים כבר עברו המתיישבים לבתי קבע. חמשת האחרים בתנופת בנייה.

חבל עזה עתיד, על פי רוזנבלט וחבריו, להפוך לאתר התיירות המועדף והחשוב ביותר של דרום־מערב המדינה, מקום שיתחרה בהצלחה בחופי ים המלח, בכינרת ובאילת.

כפר הנופש בחוף קטיף הוא כבר עתה סיפור של הצלחה. הציבור הדתי נוהר אליו בחגים ובחופשות ונהנה ממסעדת חוף ים ומחופי רחצה נפרדים לגברים ולנשים. יש תוכנית להקים באזור גם כפר הורים, לפתח חוף רחצה באלי־סיני וצד חוף רחצה בדרום הרצועה, ליד רפיח־ים. לפני חודשיים החלו לבנות מלון עם מאה ועשרה חדרים שבנייתו תושלם לקראת חג הפסח תשמ״ז ועוד היד נטויה...

גם מועמדים לאיכלוס מושבי החבל — לא חסרים. בנווה דקלים היו חמישה מועמדים על כל דירה מחמישים הדירות שנבנו בה בשנה שעברה וגם שלושים הבתים היוצאים הולכים בעצם הימים האלה תפוסים כולם.

יש התעניינות ערה, אומר רוזנבלט בהשתכנות ברפיח־ים, אלי־סיני וניסנית. מגיעים צעירים ממושבי הפועל המזרחי, מגיעים בוגרי ישיבות הסדר וכוללניקים ואם רק נספק להם עבודה (כנראה בתעשיית התיירות) לא תהיה שום בעיה באיכלוס האזור כולו.

הערתי: לא מחסור במועמדים יהודים להתיישבות מטריד את מר פרס על פי הדיווחים אלא צדקת ההשקעה באיכלוס במקום הזה שאין לו, לדבריו, חשיבות בטחונית חיונית למדינת ישראל.

רוזנבלט (בהתפרצות): ראש הממשלה שכח כנראה שקיימת המצע הפוליטי של מפלגתו שלו, המערך. התומכת בהתיישבות בחבל שלנו ורואה בו חיץ דרוש השוב, בין ישראל למצרים. בצד מצע המערך — קיימים גם הסכמים קואליציוניים התומכים בהתיישבות בחבל שלנו, ומר פרס כידוע הוא לא רק מי שעומד בראש המערך אלא מי שעומד בראש ממשלת ישראל האמורה לדאוג לעם ישראל כולו ולארץ ישראל כולה...".

בהנחה שמר פרס מתכוון למה שאמר (והרי סרב הסכות לחזור בו מדבריו למרות שהשר יוסף שפירא הגיש לו שאילתא בנידון) איך אתם מתכוונים להגיב?

רוזנבלט: נעשה מאמץ עליון ליישב מהר את החבל, ולממש במהירות המקסימאלית את תוכניות הפיתוח, הבנייה והתיירות שלנו. לא קל. ליזום דווקא עתה מיבצעי בנייה ופיתוח גדולים אבל אנחנו משוכנעים שמבחינת סדר העדיפויות הלאומי, חובה להשקיע בחבל שלנו ודווקא בעקבות דבריו של מר פרס — כל מה שאפשר לגייס.

אנחנו מתכוונים לעלות לירושלים ולהפעיל מקסימום השפעה והסברה בכל משרדי הממשלה כדי להשיג את התקציבים והעזרה שהובטחו לנו בעבר. אגב, מי שמדבר היום כך על עזה יכול להתבטא בדומה מחר גם על הגולן. המאבק שלנו על פיתוחו המואץ של החבל שלנו יתרום איפוא לא רק לחבל עצמו. מר פרס דיבר על שיקולים בטחוניים — דוקא אם יאפשר לערביי האזור להקים שכונות ובתים סביב־סביב ליישובים שלנו — תיווצר בעייה בטחונית חדשה, ומיותרת.

סך הכל, אני מאמין, ועושה הכל כדי לממש זאת, שהיהודים חזרו אל חבל עזה להתיישבות של קבע ולדורות".

ההתפקדות בקיבוץ ובמושב — הוכחה שחברים חוזרים לתנועה

מרכז הוועדה המדינית של הקיבוץ הדתי אברהם שטרן, ומרכז הגוש המושבי של הסתדרות הפועה״מ, אליעזר אבטבי — חברים בוועדה לבדיקת המבנה והארגון של התנועה („ועדת יגרי"), בתור שכאלה הם מעוניינים כי בביתם, בקיבוץ ובמושב, תבוא ההתעוררות המתחייבת מאימוץ מסקנות „ועדת יגרי" על ידי מוסדות המפד״ל. אברהם שטרן נמנה גם על אותה קבוצה מצומצמת שללא ליאות הפצירה ולחצה להקים את „ועדת יגרי" וגם אם „בנצחונות שבדרך", שוכחים אותה לפעמים, היא מלאת סיפוק מהצלחתה להעלות את המפד״ל על דרך רבת־סיכויים לשיקומה.

מאת שאול שיף

אברהם שטרן: יש להעלות כוחות חדשים להנהגת התנועה

כמי שנמנה בשעתו על ידי יוסף שפירא המפד״ל והנ.א.ה ומחבר בוועדה לבדיקת המבנה והארגון של התנועה („ועדת יגרי") האם אתה מעודד מ„הליכי הבראתה" של המפד״ל עד כה?

אם אני צריך לשפוט לפי הפעולות שנעשו עד כה, יש בהחלט מקום לשביעות רצון. אך יחד עם זאת, יש להדגיש, כי אנו רק בתחילת הדרך שהיא ארוכה ומפרכת והתוצאה הסופית תבוא לידי ביטוי במבשי בריצתה, ב ביצת הקו הדרך הפעולה של התנועה, בבחירת המוסדות הרשים וההרכב ההנהגה.

האם המיפקד בקיבוץ הדתי מצביע על פוטנציאל של „חזרה בתשובה" למפד״ל?

אם להתייחס לרעיון התשובה שהעלית, אז נראה לי שאצל חלק מן החברים אפשר לראות „שלב של חרטה", אך עדיין אין בהתפקדות

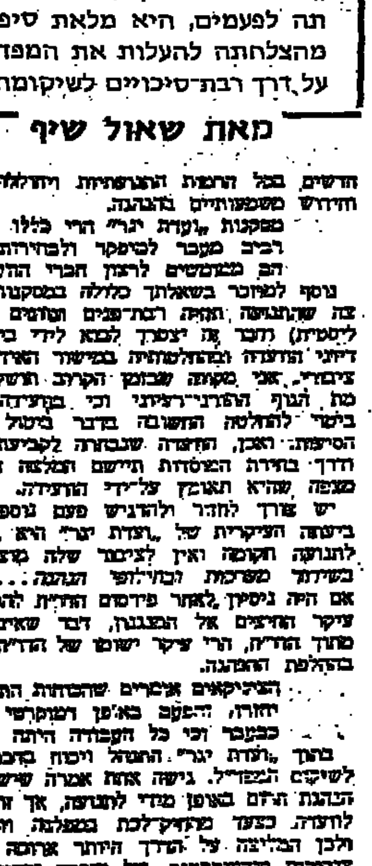

של... משום „ק...ה לעתיד", ש...א, כ...ת, המבחן העיקרי של התשובה, זהוינו: הציבור הוכיח שהוא מוכן לתת אימון בהנהלה, בעיקר החזות לשתי הותיקות — יגר ופריבס — שקיבלו על עצמן להוביל אותו, וכן נתנו אשראי מתוך תקווה שאכן יהיה שינוי. כל זה במובן על תנאי ובערבון כזה. באם לא יבוא השינוי המיוחל הרי שהציבור לא תתן לתנועה ואולי הדבר יכול אף להוביל לריאקציה. במיפקד בקיבוץ הדתי השתתפו 80 אחוז מכלל בעלי הפוטנציאל להתפקד. במספרים מוחלטים: 3,000 מתוך 3,800, לכנסת הצביעו 50 אחוז מפד״ל ו־9 אחוזים „מורשה". הווה אומר שעשרים אחוזי ההפרש, הם בעלי נכונות לשוב הביתה.

מה יכול עוד להיות גרוע בהמשך הדרך כאשר מיפקד מוצלח מאחורינו ו־כוכמה שהבחירות יהיו דמוקרטיות?

צריך להבין שהמהלך הזה גולל עקב המשבר שהנהגת המפד״ל לא הצליחה לשקם את המפלגה בעקבות שתי המפלות הקשות בבחירות 81 ו־84. זאת, על אף ההוהום שכך יעשו וכך התבקש המצב.

כאשר אתה מדבר על „הנהגה", מה כוונתך?

ברור שאין הכוונה למזכיר סניף פלוני ולנציג התנועה במועצה דתית אשדוד. יש אחריות תנועתית ומיניסטריאלית בכל הרמות והדרגים.

האם ברור לך שהוועידה מבקרית ליהלים את אשר התחלתם וכי לאחר הבחירות מייבי הוועדות את תפקידן?

אין בכך כל ספק שעם תום הוועידה ובחירת מוסדותיה החדשים חוזרת התנועה לתפקד על־פי כללי דמוקרטיה ומינהל תקינים ומקובלים בגופים פוליטיים. המהלך הזה עד עתה, הפיח תקווה ואמון בחוגים רחבים בציונות הדתית כי אכן תחזור עטרה ליושנה והתנועה תגיע שוב לכוחה ומעמדה האמיתיים בציבור הדתי־לאומי ובחברה הישראלית.

ברור שחייב לבוא שינוי הרסטי בדרכי פעולתה הרעיוניים, הציבוריים והארגוניים של התנועה ואלה לא יבואו אם לא יעלו כוחות חדשים, בכל הרמות ההנהגתיות וכולל שינוי וחידוש משמעותיים בהנהגה.

מסקנות „ועדת יגרי" הרי כללו נושאים רבים מעבר למיפקד ולבחירות, האם הם מתממשים לרצון חברי הוועדה?

נוסף למוזכר בשאלתך כלולה במסקנות המלצה שהתנועה תהיה רבת־פנים ותומכים (פלורליסטית) ודבר זה יצטרך לבוא לידי ביטוי בדיוני הוועידה ובהחלטותיה במישור האידיאולוגי־ציבורי. אני מקווה שבזמן הקרוב תושלם הקמת הגוף הפרוגרמטי־רעיוני וכי בוועידה יינתן ביטוי להחלטה התשובה בדבר ביטול משטר הסיעות. ואכן, ההמלצה שנבחרה לקביעת שיטת הדרך בחירת המוסדות תיושם המלצה זו, ואני מצפה שהיא תאומץ על־ידי הוועידה.

יש צורך לחזור ולהדגיש פעם נוספת שקביעתה העיקרית של „ועדת יגרי" היא „כי אין לתנועה תקומה ואין לציבור שלה מוצא אלא בשידוד מערכות ובחילופי הנהגה...". גם אם היה ניסיון לאחר פירסום הדו״ח להפנות את עיקר החיצים אל המבנה, דבר שאינו עולה מתוך הדו״ח, הרי עיקר ישומו של הדו״ח מותנה בהחלפת ההנהגה.

הניתוקים אשר שהמשתות התנועתיות יחזרו, השאלה באופן דמוקרטי להתפקד כבעבר וכי כל העבודה היתה לשווא?

בתוך „ועדת יגרי" התגלע ויכוח בדבר הדרך לשיקום המפד״ל. גישה אחת אמרה שיש להציע הנהגת תיכף באופן מידי לתנועה, אך זו נראתה לוועדה, כצעד מרחיק־לכת במפלגה ולא־דמוקרטית. ולכן ההחלטה על הדרך היותר ארוכה אך הציבורית והדמוקרטית, של מיפקד ובחירות, אך במיקוש עם אותו המסר: אני מאמין בשיקול דעתו של הבוחר ובאמונו של הציבור הדתי־לאומי להחזיר עטרה ליושנה הן בדרכה של התנועה והן במרכב ההנהגה. גם מה שנמסר עד כה היה מלווה בהרבה ספקנות, ציניות וחוסר אמון ובכל זאת המציאות, הכורח והצורך בבנייתו המחודשת של מחנה דתי־לאומי מרכזי ומשפיע בחיים הפוליטיים והחברה הישראלית, קבעו את המהלכים והכתיבו אותם. בכך־אני גם מקווה שיהיה בהמשך המהלך.

אנו עומדים בפני אחת משתי האפשרויות: או שהיו נמשיך בשקיעה ובירידה או שנחזור לכוחנו הפוטנציאלי שכבר היה. אין דרך ביניים.

*

אליעזר אבטבי: ההתיישבות הדתית הוכיחה עצמה במיפקד

כיצד היית מסכם את המיפקד במשקי הפועה״מ?

אני מציין בסיפוק את ההיענות של חברי המושבים במיפקד של התנועה הדתית־לאומית, מתוך 17 אלף משלמי מס קבועים, מעל גיל 18, במושבים שלנו, התפקדו 13,500, שהם 82 אחוז מכלל משלמי המס במושבים. כמספר זה מצביע על פוטנציאל המאמין בתנועה הדתית לאומית ובדרך של „תורה ועבודה".

כמה מונים חברי המושבים?

סך הכל כ־30 אלף נפש כ״י, כהם ילדים עד גיל 17 כ־13 אלף איש.

מדוע בעצם לא כל הבוגרים התפקדו?

בכל מושב ישנו מיעוט שתמיד התבטא בזכותן של מפלגות יריבות והצביע בעדן. לחלק מן החברים פשוט לא הצלחנו להגיע עד למבצע הקבוע. אני משוכנע שלו עמד לרשותנו זמן נוסף היינו מגדילים את מספר המתפקדים בעוד עשרה אחוזים.

היו בעיות מבניות להגיע?

בתחילת המיפקד היו טעויות רבות. לאחר שהן תוקנו, פתחנו במערכת הסברה, שלצערי לא הצליחה להקיף את כל היישובים, וכך לא הגענו להגיע לכל הפוטנציאל עד לתום מועד המיפקד.

אבל, כללית המספר הזה שהתפקד הוא חיובי, לדעתנו, ולו כל משלמי המס של הפועה״מ היו מתפקדים ב־82 אחוז, בנוסף לאוהדים כמובן,

היינו מגיעים אל מעבר למאתיים אלף כמתפקדים.

אני רוצה לציין שכל קול שהתפקד במושב הוא קול נטו של חבר אמיתי, ועתה עלינו לפעול שהפוטנציאל הזה יבוא לידי ביטוי במערכות הבאות.

ובמה זה תלוי ומותנה?

אל נשכח שמיפקד שונה ממערכת בחירות כלל ארצית, כשעל מירקע הטלוויזיה בכל בית מופיעים היריבים שלהלקם השפעה על הציבור.

מה שעלינו לעשות, עד הבחירות הוא לשמור על קשר קבוע עם המתפקדים כדי שההשפעה התקשורתית עליהם בבוא העת תהיה פחותה.

אם התנועה תדע להעריך נכונה את התחושות כערך וכדרך ותתן את מלוא תשומת הלב למצוקותיה הכלכליות וההתברתיות, אז בבוא העת היא תקטוף את הפירות.

כמה הצביעו בעד המפד״ל במושבי הפועה״מ בבחירות האחרונות?

כמחצית מהמספר שהתפקד ועל כך אנחנו מצטערים. ואנחנו מקווים שדבר זה לא יישנה בעתיד אם נעשה את כל הפעולות הדרושות.

אל נשכח שבבחירות האחרונות היה פילוג במפד״ל והוא בא לידי ביטוי גם במושבים. אהדת התנועה במיפקד הלה גם על ההתיישבות הא בתא והיא ואין להפריד בין שתי המפרסות הללו.

דיברת על „המצוקות הכלכליות", כלום המפד״ל יכולה לסייע בפתרונן?

לא במישרין אבל בהחלט בעקיפין, כי יש לנו נציגות בממשלה ובכנסת. שליה להיות ערה בכל מה שמתרחש במיגזר ההתיישבותי והחקלאי, ואם התנועה תקדיש לב לבעיות אלה ותתן להן ביטוי הולם ותיצג מכובד במוסדות החדשים, על־פי משקלה וערכה של התנועה ההתיישבותית ונכונותה למלא השליחות הדתית הציונית בכפר ובספר — הרי שהתנועה הדתית לאומית תצליח להעמיק את ההערכה אליה בסקטור המושבי.

יהודים ויהדות בקוטב הפיני

מאת שולה מוסטיק

„ירושלים של סקנדינביה" — היו מכנים פעם את קהילת טורקו, שבפינלנד שהצטיינה בעבר במיטב יהודיה שהיו ציונים נלהבים. בשנות ה־60 רובם עלו לישראל, והיום היא קטנה יותר וציונית פחות מן הקהילה היהודית השנייה אשר בהלסינקי.

בסך־הכל יש היום בפינלנד שתי קהילות יהודיות בלבד, הכוללות בערך כאלף נפשות. האחת בטורקו, המונה כ־150 נפש. השנייה בהלסינקי, המונה כ־800 נפש.

התחלתה של ההיסטוריה של יהודי פינלנד היא לפני כ־150 שנה. יהודיה הם צאצאי הקנטוניסטים שהורשו להתיישב בפינלנד לאחר שסיימו את שירותם הארוך בשורות הצבא של הצאר ברוסיה, ובנו לעצמם במשך השנים מסגרת של קהילה.

בשנת 1917 קיבלו יהודי פינלנד מן השלטונות שיוויון זכויות.

בעבר היו יהודי הקהילה מאוד ציוניים, אך אחרי העלייה הגדולה של הציונים לישראל בשנות ה־60, פחתה הציונות בקהילה, וכמילא התהדקו גם הקשרים עם הישראלים היהודים אשר בפינלנד — 150 במספר — שבעבר נחשבו בעיני הקהילה כ„נפולת של נמושות".

קהילת הלסינקי, שהיא הגדולה בין שתי הקהילות היהודיות בפינלנד — היא אורתודוכסית. רבה, הרב אורי שורץ, שביקר בימים אלה בישראל כדי להכשיר את הקרקע לקראת עלייתו הקרובה לישראל, הוא גם שליח עלייה של הסוכנות היהודית. היא גלהה מישרות הקהילה היהודית בקופנהאגן, מקום הולדתו, כדי לשמש חמש שנים רב ופעיל עליה בקהילת הלסינקי.

מלבד תפקידו כרב, אשר בקהילת הלסינקי הוא ממלא גם תפקידים של שוחט, מוהל ובעל תפילה. בצד כל אלה שומר על המסגרת של חיים יהודיים־ציוניים בקהילה.

היום קרוב למאה אחוז של ילדי הקהילה מקבלים חינוך יהודי, בגן ילדים ובבית ספר של הקהילה. בבית הספר תשע כתות, ובהן לומדים 63 תלמידים. מדי יום נערכת בו תפילה קצרה, וביום שישי לפני שלכתם של התלמידים הביתה מתקיים „עונג שבת". מלבד תכנית הלימודים הרגילה של משרד החינוך, לומדים ילדי בית־הספר גם דת, עברית והיסטוריה יהודית. הקהילה מתכוננת להוציא בקרוב ספר לימוד על היהדות.

על המסגרת היהודית של ילדי הקהילה, בין הגילים 10—18, שומרים גם בתוך תנועת נוער, הנקראת בהלסינקי „אגודת הנוער". פעולותיה דומים לאלה של תנועת „בני עקיבא" בסקנדינביה. לפני שלוש שנים נערך בהלסינקי, בפעם הראשונה אחרי שלוש עשרה שנה, הכנס של הנוער הסקנדינבי.

בבית־הכנסת של הקהילה יש מדי בוקר „מניין", ואחרי התפילה מתקיימים שיעורים בעניני הלכה.

בערבי שבתות נערכת בבית הקהילה „סעודת שבת". לאחרונה נפתחה חנות חדשה לבשר כשר, והיום — אומר הרב בסיפוק — יש יותר יהודים האוכלים בשר כשר.

מדי פעם מתקיימות בבית הקהילה הרצאות בנושא הציונות. הגופים הציוניים הפועלים היום בפינלנד הם „ויצו", קרן קיימת והמגבית המאוחדת, ויהודי הקהילה סופגים היום יותר אינפורמציה יהודית.

ועלייה?

— יש, אומר הרב שורץ, אבל מועטה. כל שנה שולחת הקהילה מספר צעירים ללמוד באוניברסיטאות ובישיבות בארץ, חלקם נשארים פה לתמיד.

עלייה — מהרהר הרב בקול — היא למעשה הדרך היחידה היום להציל את בני הקהילה מנישואי תערובת. היות והקהילה היא קטנה ולא הצטרפו אליה במשך השנים כוחות חדשים — שיעור נישואי התערובת בה הוא גבוה מאוד. למעשה כבר שנים שלא היתה בהלסינקי חתונה יהודית. אבל התבוללות היא כמעט אפסית. לצד היהודי חשוב בדרך כלל להמשיך להרגיש „שייך" לקהילה והוא מקפיד להיות חלק ממנה.

יש לפעמים גם גיורים. אך אלה ספורים מאוד, כי תהליך הגיור היום בקהילה, הנעשה בפיקוח רבני אירופה, הוא חמור ביותר.

אלא שקשה היום לשכנע את יהודי פינלנד לעלות ארצה, בגלל הסיבה הפשוטה — שטוב להם שם. בפינלנד לא מורגשת כמעט אנטישמיות, ויהודיה הם אזרחים נאמנים לה. הם ממלאים היום תפקידים בכל תחומי החיים במדינה, וצעיריה משרתים בצבא.

החודש חגגו חברי הקהילה ברוב הדר את חג הפורים, כדת וכדין. למעשה מרגישים בקהילה את צביונם של כל חגי ישראל, דתיים ולאומיים.

בבית הקהילה נערכים כבר לקראת עריכת ליל הסדר. השנה יקראו את פרקי ההגדה של פסח מן ההגדה שהוציאה הקהילה למען חבריה. זהו הספר הראשון עד היום שיצא לאור על ידי הקהילה היהודית בהלסינקי. בצד המלים בעברית מופיע תרגום הדברים בשפה הפינית. הפעם יוכלו ההורים להסביר לילדיהם ביתר קלות את המאבק הארוך של עמנו לעצמאות של יציאה מעבדות לחרות. ובכל שידברו בו יהודי פינלנד הרבה — כן ייטב, לא רק בפסח, אלא לאורך כל השנה — מקווה הרב שורץ שעמל על עריכת ההגדה, בדיקת התרגום והבאתה לדפוס.

ההגדה בתרגום הפיני מרשימה באיוריה, פרי עטו של צייר שזכה בתואר „אמן השנה" לשנת 1984.

ולסיכום אמר איש שיחנו: „אני תפילה שבשעה שנאמר יחד עם חברי הקהילה לשנה הבאה בירושלים — יפתחו הלבבות לעליה לארץ ישראל. הפעם — הוא מוסיף — יוכלו לקרוא את הדברים גם בשפת המדינה — בפינית.

הגדה
של
פסח

עם תרגום לשפה הפינית

תורגם על ידי:

ציטה המרמן
רות יעקבסון

ציורים:

רפאל ורדי, „צייר השנה" 1984

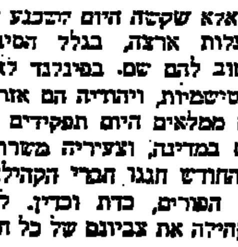

בעריכתו ובפקוחו של

הרב אורי שורץ, רבה של ק״ק הלסינקי

הלסינקי ניסן תשמ״ו

ילדי הלסינקי בשמחת פורים

יהודים עולים כדי לחיות כיהודים

מאת חיים פיקרש

ליסלי ברלוביץ, צעירה יהודיה בת 26 מיוהנסבורג שבדרום אפריקה, אם לבת בת שנה וחצי ותינוק בן 8 חדשים, ממתינה בקוצר רוח לסיום תקופת שנת השירות של בעלה הרופא, כדי שמיד לאחר מכן תוכל לממש חלום חייה, כהגדרתה, ולעלות לישראל.

„רק כאן, בישראל, נוכל לחיות כיהודים שלמים" — אומרת ליסלי, תוך שהיא מחליפה רשמים עם חברותיה מתנועת תהיל״ה — תנועת התנדבות לעולים הדתיים — במהלך קיומו של „כנס המגשימים", שנערך השבוע בכפר המכביה ברמת־גן.

ליסלי וכמותה גם בני הזוג מרדכי (מוטי) וד״ר פרל הרשקוביץ מלונג־איילנד שבארצות הברית, דוד נבונו מבלטימור, ועוד כמה עשרות מפעילי תנועת תהיל״ה ביקשו להסביר ל„כל המשוגן", כי את נושא ההגשמה לעלות לישראל הם מימשו, או עתידים לממש, אך ורק מתוך השאיפה לחיות בה כיהודים אמיתיים. אין בעלייתנו לישראל משום „אתגר של עסקים". רווחה, יוסיפו אלה, לא חסרה לנו גם בארצות הרווחה, אך למען הדורות הבאים עלינו להקים ביתנו — בישראל.

לדבריהם, זוהי תחושה המלווה רבבות של צעירים יהודיים ובני גילים אחרים, אך כדי למשוך אותם „זה שיותר מהר לישראל", צריכים להראות להם, שהעלייה לארץ שוב אינה כרוכה בבעיות.

שאלות כמו תעסוקה, דיור וחינוך הילדים, אומר לנו מרדכי הרשקוביץ מארצות הברית, איש ביטוח במקצוע, אלה הם שלושת הנושאים המעוררים „קצת פחדים" אצל מבקשי העלייה. אם מסייעים בפתרונן, הרי שהדרך תהיה פתוחה לבואם של עוד אלפים רבים של צעירים כמונו".

• **למלא חלל בעולם ריק...**

ד״ר פרל, שלה שני ילדים — נתנאל בן השנה והשנה, ויעקב בן הארבע, חלמה על עלייה לישראל „מאז שאני זוכרת את עצמי". מרדכי, בעלה, הגשים זאת לפני 11 שנה, כשבא ללמוד במשך שנה בישיבת כרם ביבנה. אך עד שלא באו שליחי תהיל״ה וכימשו הבטחתם לעזור בכל הקשיים שיתעוררו עם בואם ארצה, ואף יזמו „דיור גישוש" בישראל, לפני שנה בערך. לא באה מצידם ההחלטה המכרעת. לפני זמן לא רב הם עלו ארצה. לד״ר פרל נמצאה ע״י מתנדבי תהיל״ה עבודה בבית החולים איכילוב ולמרדכי תעסוקה בחברת ביטוח גדולה. כשנערך השבוע כנס המגשימים יכולים היו בני משפחת הרשקוביץ להזמין לביתם, ששמחתם על בואם לישראל גדולה אף יותר מזו שחשבו בתחילה...

מרדכי הרשקוביץ הושב, כי אפשר בדרך זו למשוך ולהביא לישראל עוד אלפים רבים של זוגות צעירים, בעיקר מהחוגים הדתיים, מקרב חובשי הכיפות הסרוגות, אך גם מהחוגים הכלליים, שלהם „חסר תוכן בחיים וישראל יכולה למלא חלל זה בעולמם".

„למלא חלל בעולמם הריק" — זוהי, כמדומה, גם התחושה שליוותה את ליסלי ובעלה דניאל. זוג יהודי צעיר, שנולד והתגורר ביוהנסבורג. „ולא היה חסר להם דבר", פרט אולי לנושא הרוחני. ליסלי מספרת כיצד החלה בפעילות בקרב תנועת „השומר הצעיר" בעיר מגוריה, ואחר עברה לתנועת „הבונים", אך גם במסגרות הללו היא חשה בריקנות, ומכאן ועד לחזרה בתשובה שלה ושל בעלה היתה, כבר הדרך קצרה.

ליסלי החלה בפעילות בתנועת תהיל״ה. היא הקימה סניף של התנועה ביוהנסבורג, עתה מתרחבת שם מסגרת הפעילות של הזוגות הצעירים הדתיים המבקשים לעלות לישראל. למעשה, אומרת ליסלי, כל היהודים בדרום אפריקה נמצאים היום „תחת הר געש גדול" — והסיבות ידועות. אך משום מה, רבים מבין היהודים המתכננים לצאת ממדינה זו, מבקשים להגיע דווקא לארצות הברית, קנדה ואוסטרליה. „לישראל, כנראה, יש להם עוד זמן להגיע...".

• **תחילה „הכשרת לבבות"**

לדוד נבונו ורעיתו דאבי היה ברור, כי במוקדם או במאוחר הם יעלו לישראל. תוך כך גם „הכשרת לבבות", אומר מהנדס המחשבים מבלטימור בבת שתוק. לעיתו שהיתה לפני מספר שנים בקיבוץ שלוחות בעמק בית שאן, במסגרת של הכשרת נוער, והוא עצמו היה פעיל מרכזי בתנועת בני עקיבא. אך החיים, אומר דוד, נמשכו כסדרם, עד שחברים העירו תשומת לבם לפעילותה של תנועה מגשימה. התברר להם, כי דרך תנועה זו יכולים לסדר כל פרט, ולא רק בנושאים רגילים, כמו לכשל נושא הדיור והתעסוקה, שזם, כאמור, תופסים חשיבות גדולה בלבטים של אותם צעירים המבקשים לפתוח דף חדש בחייהם — בישראל.

לדוד נבונו היה חשוב גם עניין חינוך הילדים. „רעייתי ואני פחדנו ממש מהחברה האמריקנית, חברת השפע והריקנות. לנגד עינינו עמד עתידם של הילדים הקטנים, איך וכיצד נגדל אותם. ברור היה לנו, כמו לרבים אחרים, שאם לגדל ולחנך אותם כיהודים, הרי שצריכים לעשות זאת — במדינת היהודים. אין אפשרות כזו בארצות הברית, שלמרות שיש בה למעשה הכל מבחינה זו, בכל זאת, גם הסביבה משפיעה!

זוהי, איפוא, תחושתו של זוג צעיר החרד מהבאות. ד״ר פרל ומרדכי הרשקוביץ מסכימים עם תחושתם זו של עמיתם דוד. גם אותם ליוותה ההרגשה הפחד מפני השפע והריקנות, ולא פחות מכך — מתופעת ההתבוללות. אמנם זו לא חדרה אל החוגים הדתיים, אך לראות מסביבם משפחות יהודיות הולכות ונהרסות — ו„אין לך היום משפחה יהודית. שמכה זו לא פגעה בה" — הרי שהעלייה היום לישראל היא בבחינת הצלת נפשות, מן הבחינה הרוחנית לפחות. דוד נבונו, מבטיח לעצמו, כי מיד לאחר שיחזור לביתו אחרי הכנס, הוא יחיש את עליית משפחתו לישראל, מה גם שהושלמו כבר בצידו כל ההכנות לכך.

ההורים? אוהו, זה סיפור בפני עצמו, יאמרו לך הזוגות הצעירים שעלו או עתידים לעלות. „מה לעשות, הם כואבים" — אומרת ד״ר פרל, „אך מבינים אותנו ומבטיחים להצטרף אלינו"...

כר הדשא הירוק של כפר המכביה מנוקד במאות משתתפי „כנס המגשימים", שתכליתו — הקמת תנועה של צעירים שמגמתם — לעלות ולעודד עלייה לישראל. במסגרת של „דיונים מעשיים" מבקשים באולם המליאה ובתוני הדיון המתקיימים ב„חיק הטבע" — לבחון את הדרכים להגשמה מעשית כזו. אך דומה כי לתנועת תהיל״ה יש כבר את התשובה הברורה לכך. עובדה — היא העלתה, מעלה ומתכוננת להביא לישראל עוד מאות רבות של זוגות צעירים דתיים. מהו סוד הצלחתה של תנועה חדשה, יחסית, זו, הפועלת ללא זרקורי פרסומת? שאלנו את יצחק סבת, מזכירה הכללי. היא נעוצה, לדבריו, בכ־3000 מתנדבים בארץ, בין אלה עולים חדשים וותיקים. אלה נכונים היום ללוות את העולים ב„מבוך הבירוקרטיה", לסייע להם למצוא תעסוקה ודיור, להפנות אותם אל מסגרות חינוך הקרובים אל ליבותיהם", ולהקל עליהם בכך את קשיי הקליטה, הפרטיים כליבכך עולים חדשים.

• **הבטחות אינן מספיקות**

יצחק סבת מוסיף ואומר, כי אי אפשר היום להסתפק רק בהבטחות, אלא יש להציע לעולים עולה של ממש ולתת תשובות לכל השאלות המטרידות — ואת זאת עושים היום אותם מתנדבים, בארץ ובחו״ל, והפעילים במסגרתה של תנועת תהיל״ה. זו מפעילה היום סניפים בארצות הברית, קנדה, אנגליה, צרפת, דרום אפריקה ודרום אמריקה, ובמסגרתה רשומים היום למעלה מ־320 משפחות צעירות הנערכות לעלייה לישראל. „אנו בבחינת מכה בפטיש" — במקום ובזמן הנכון מסביר יצחק סבת, ומוסיף, כי את כל החיל הזה עושים רק בסיוע של מתנדבים. בלי תקציבים, בלי משרדים, לבד אולי מהמשרד הראשי הפועל במרכז הקהילתי של איחוד שיבת ציון בתל־אביב.

ההצלחה הגדולה של סניף תהיל״ה בארצות הברית נזקפת לזכותו של דני ארליך מניו־יורק צעיר נמרץ, המתכונן אף הוא לעלות בחודש אוגוסט הקרוב לישראל. דני בן ה־27, רווק, עולה במסגרת של גרעין בני עקיבא ומתעתד להשתקע בקיבוץ שלוחות. אך פעילותו בבני עקיבא לא כנראה בצדי לרלכה, בהתנדבות, את סניף תהיל״ה בארצו.

„אם ישנם כאלה המבקשים לעלות לישראל, למה שלא לעזור להם, לעודד אותם ולהקל עליהם" — אומר דני ומציג את פרופ׳ ז'אק גולדברג, מרצה בכיר למשפטים מלוס אנג'לס. האיש עלה לישראל לפני כמספר שנים, השתקע ביישוב „הקוצ'ר" שביהודה, ולפרנסתו מקים עתה משרד לעורכי דין בירושלים. פרופ׳ גולדברג, שנעזר בעבר על ידי פעילי תהיל״ה, רותם היום עצמו במסגרתה של תנועה זו כדי לעזור לאחרים.

פרופ' אליהו קנובסקי מאוניברסיטת „בר-אילן":

כלכלת סוריה נמצאת במצב חמור

חוסנה של מדינה מורכב מכמה גורמים: מספר תושביה, צבאה, המרחב הגיאו-פוליטי שלה ונתונים רבים אחרים שאחד החשובים מהם הוא — כלכלתה.

נשיא סוריה, חאפז אסאד, הירבה בחודשים האחרונים להשמיע הצהרות מאיימות כלפי ישראל וגם אינו נמנע מעידוד ארגוני-טירור לפגוע באוכלוסיית ישראל.

חאפז אסאד אולי אינו מומחה גדול בכלכלה, אך הידרדרות כלכלת סוריה ודאי שצריכה להדאיג אותו.

בעקבות הירידה הדראסטית במחירי הנפט, צמצמו מדינות המפרץ מפיקות הנפט באורח ניכר את סיוען לסוריה. והדבר מוצא אותותיו במחסור בדלק הגורם להפסקת חשמל מידי יום ברחובי סוריה, במחסור במוצרי מזון שונים ועוד.

מה הביא להידרדרות בכלכלת סוריה ומהן ההשלכות מכך על המאמץ הצבאי שלה, — על אלה שוחחנו עם פרופסור אליהו קנובסקי, מומחה לכלכלת מדינות ערב, מרצה בחוג לכלכלה באוניברסיטת בר-אילן.

ת. המצב הכלכלי בסוריה חמור (במצרים יותר), זה 3—4 שנים לפחות הגורמים לכך קודם כל, פנימיים: המשק הסוציאליסטי שלהם הוא מאוד בלתי יעיל, גם בתעשיה וגם בחקלאות. הם שמו דגש חזק מדי על התעשיה והזניחו את החקלאות שם יש להם פוטנציאל גדול.

היתה תקופה שסוריה קיבלה הרבה הכנסות מהמדינות הערביות בעקבות הגאות במחירי הנפט וכעת הן נפגעו. סיוע המפרץ שסוריה מקבלת עתה מנסיכויות המפרץ פחת באופן משמעותי. בזמנו דיווחו על 1.8 מיליארד דולר ובשנה האחרונה ירד הסכום לפחות מחצי, ואני משער שהיקף הסיוע עוד הולך.

נוסף לכך, המצב הקשה במצרים ושכנותיה מביא לפיטורים של מאות אלפי עובדים זרים, ביניהם סורים, שבעבר שלחו כסף למשפחותיהם וכעת הזרמה זו הולכת ופוחתת גם בגלל הפיטורים המאסיביים וגם בגלל הירידה בשכרים.

סיבה נוספת להידרדרות היא שבאביב 1982 סיכמה איראן עם סוריה שזו תפסיק את העברת הנפט העיראקי דרך שטחה תמורת הבטחת משלוחי נפט איראני לסוריה בכמויות שהספיקו לצרכיה הפנימיים. כך שהיא יכלה להעביר את שלה לייצוא. סימנים מצביעים שלאחרונה פסקו המשלוחים האיראנים לסוריה.

כך שלמעשה, אם במחצית השניה של שנות השבעים ובתחילת שנות השמונים כל ההכנסות האלה (סיוע חוץ, העברת עובדים ונפט) חיפו על חוסר יעילותו של המשק הסורי הרי היום הסיוע עוד הולך והדבר יוצר בעיות חמורות.

ש. כיצד זה, שהרי המצב הכלכלי הקשה, סוריה אינה מפחיתה את רכישות הנשק מברית"מ?

ת. יש פער זמן בענין זה. אני מעריך שמשלוחי הנשק שהגיעו לסוריה בשנתיים האחרונות הם תוצאה של הזמנות — מהסובייטים בעיקר, — שנעשו עוד לפני 5—4 שנים, שאז היה לסעודים והכוויתיים יותר כסף והן מימנו נשק זה. אני משער שהיום אין לסעודים כסף למטרות אלה והדבר ישפיע על משלוחי נשק בעתיד, בהנחה שרוסיה לא תיתן נשק על חשבונה. אגב, גם רוסיה נפגעה קשות מהירידה הדראסטית במחירי הנפט. כשלושה רבעים מהכנסותיה במטבע קשה באו מיצוא נפט וגז טבעי לאירופה. והרוסים זקוקים לכסף זה כדי לקנות בגדים במערב ומוצרים בעלי טכנולוגיה גבוהה.

ש. האם למצב הכלכלי בסוריה יש השלכה על נטייתו הגוברת של אסאד לתמוך בפעולות ארגוני טירור נגד ישראל?

ת. יתכן, אך קשה לדעת מה עובר בראשו של אסאד. בטוח שאסאד אכזרי אך אני משער שהוא גם ראציונלי ומתכנן את מעשיו. כך שקשה לענות על שאלתך אם נסיונו לעודד הטירור נובע — מהמצב הכלכלי. עובדה היא, שברמת-הגולן יש שקט גמור זה יותר מעשר שנים. אסאד יושב בשקט במקום שהוא יכול להיפגע. את הטרור הוא מפעיל באמצעות שליחים — ארגוני הטרור.

שיחות השבוע

*

מאת מועי זפט

* ● *

אברהם מרמורשטיין, ראש החזית הדתית בפתח-תקוה: היהדות הדתית מאוחדת בצורך להיאבק על קדושת השבת

לא התנגדותם של רבבות תושבים דתיים בעיר ואף לא פסק-דין של בית-דין גבוה לצדק (וודאי שלא מורא שמים) — אינם מונעים מ„גולן-גלובוס" לפתוח השבת בהקרנת סרטים בקולנוע „היכל" בפתח-תקוה, תוך כדי חילול שבת המוני בעיר.

נסיונות לפשרה, התערבותו של ראש-הממשלה וגם 32 הפגנות שנערכו עד כה בענין — העלו חרס.

היהדות הדתית בפ"ת ניצבת עתה בפני חידוש המאבק על קדושת השבת.

בענין זה שוחחנו עם ראש החזית הדתית בעיריית פתח-תקוה, אברהם מרמורשטיין.

ש. בעלי קולנוע „היכל" מחדשים השבת את הקרנת הסרטים: מה נעשה עד כה כדי למנוע זאת ומה ניתן היה להעשות ולא נעשה?

ת. כל עוד הקולנוע היה סגור לרגל שיפוצים, קיווינו שאולי הוא לא ייפתח בשבתות ולו בזכות פסק-הדין שנתן בג"ץ נגד ראש-העיר. כעת, משמתברר שבעלי הקולנוע מחדשים את ההקרנות בשבתות, מתארגן מחדש הציבור הדתי לפעולות.

החזית הדתית פנתה השבוע לשר העבודה, שהוא הממונה עפ"י חוק, לבל יתן היתר עבודה בשבתות, שימנע פתיחת הקולנוע בשבתות, — בשום שר דבר. הוא בניגוד לחוק ולפסק-הדין של בית המשפט הגבוה לצדק.

אנחנו גם מתכוננים לכנס ישיבת מועצה, שלא מן המנין, לדרוש מראש-העיר שיכבד את פסק-הדין ויאכוף את חוקי העזר של עיריית פ"ת.

כל הציבור הדתי בפתח-תקוה מאוחד בדעה שיש להיאבק למען קדושת השבת. יש רק קצת הבדלים באשר לדרך. בסופו של דבר, המאבק יהיה אחיד ומשותף.

ש. האם לדעתך, על הסיעות הדתיות בכנסת לפרוש מהקואליציה אם שמעון פרס לא יפעיל את מרותו על דוב תבורי?

ת. אינני יכול לתת עצות לסיעות הדתיות בכנסת. החזית הדתית בפתח-תקוה וחברי המפד"ל בעיר כבר קיימו זאת בגופם ועזבו את הקואליציה העירונית. אולם אינני יכול להכתיב לסיעות הדתיות בכנסת מה לעשות. אני רק יודע שיש בכוחם לעשות הכל כדי למנוע פתיחת הקולנוע ולא להסתפק בהמלצות ראש-הממשלה בלבד לשמור על הסטאטוס-קוו כשבשורה הן לא באות לידי ביטוי. ראינו זאת באיצטדיון הכדורגל ברמת-גן, אצלנו בפתח-תקוה ומי יודע מה יהיה עם הרכבל בחיפה.

הגיע הזמן שידברו בלשון ברורה.

ש. כיצד זה, שבפתח-תקוה, בה רבבות תושבים דתיים, יכול ראש-העיר לפעול נגד רצון הרבבות?

ת. נכון שיש עשרות אלפים יהודים דתיים בפ"ת, אך חלק מהם לא הצביע בבחירות לעירייה בעד מפלגות דתיות וחלק גדול כלל לא הצביע ביום זה. היום, גם אלה צריכים לעשות חשבון נפשם ולקבל על עצמם שבעתיד לא יחזרו על השגיאה. הציבור הדתי לרבבותיו אומנם נמצא בפ"ת, אך בקלפי הוא לא היה.

באשר לשאלתך על ראש-העיר, במאבק המתנהל למעלה כשנתיים הוא הוכיח שאינו מתחשב בציבור הדתי ודגל „חופש הפרט" כביכול חשוב לו יותר מקדושת-השבת.

ש. מהלכי-הרוחות השבוע בעיר ניתן היה להבין כי עם חידוש ההפגנות, צפויה הסלמה במתיחות בין דתיים לחילוניים. מה עושה החזית הדתית כדי למנוע זאת?

ת. אנחנו נגד הסלמה ואלימות. אין לנו ויכוח עם הציבור החילוני, וודאי לא עם המשטרה ויש למנוע כל אלימות.

חברי החזית הדתית נמצאים בצד אחד כדי להפגין ולעמוד על משמרת השבת. בשביל זה נשלחנו. אך מצד האחר אנו גם רוצים לשמור על כך שלא תהיה הסלמה ואלימות. אם מישהו ינצל את ההפגנה לאלימות — יש חשש שהמאבק לא יעלה יפה.

ש. ההפגנות המתוכננות — האם הן עשויות, לדעתך, להשיג מטרתן?

ת. שלושים ושתיים ההפגנות שקיימנו בעבר, לא השיגו, לצערנו, את המטרה. אולם, רבנים אומרים שצריך למחות בזמן ובמקום — וזאת נעשה. אנחנו מקווים שראש-העיר לא יוכל לאורך ימים ושנים לנתק עצמו מרבבות התושבים הדתיים שבעירו.

* ● *

שאול עמור, ראש ארגון ערי הפיתוח: הבטחות הסיוע לערי הפיתוח לא קויימו

בערי-הפיתוח זועמים על משרדי האוצר והפנים על שלא עמדו בהבטחותיהם מכבר לתת סיוע לערים השרויות בבעיות תקציביות חמורות כשמכת האבטלה מאיימת על השקט החברתי בהן.

לפני מספר חודשים נכנס ראש-הממשלה לעובי קורת קשיי התקציב של ערי-הפיתוח והסכמתו אשר לחסל בדרכים שונות, גרעון של 54 מיליון דולר, שהצטבר בתקציבי הרשויות. הובטח גם לפעול בצורה נמרצת לבלום את גל האבטלה הגואה בערי-הפיתוח.

בפועל, מתברר, כי רק מעט מההבטחות קוימו. על מצבה של עיירת ירוחם צפינו מעל מרקע הטלוויזיה. מצבן של ערי-פיתוח אחרות — אינו טוב בהרבה. ביום רביעי השבוע הושבתו ערי-הפיתוח למשך שעתיים. ביום שני או שלישי עשויים רבבות מתושביהן להפגין מול הכנסת.

על מצוקתן של ערי-הפיתוח שוחחנו עם שאול עמור, ראש ארגון ערי-הפיתוח, העומד גם בראשות מועצת מגדל-העמק.

ש. שביתת האזהרה שקיימו ערי הפיתוח ביום רביעי — מה היה היקפה ובפני מה היא באה להזהיר?

ת. השביתה הקיפה כ-35 ערי פיתוח וכללה שביתה כללית של עובדי הרשויות המקומיות ובחלק מהמקומות גם השבתת תעשייה ומסחר ומערכת החינוך.

השביתה נועדה להיות אות אזהרה לכך שבחודשיים האחרונים, הרף ההפגנות הרבות, שקיימו במקומות שונים, — לא קוים, כמעט כלום, מההבטחות שערי הפיתוח קיבלו בהזדמנויות שונות.

ש. באילו דברים מדובר?

ת. אנחנו רוצים שעובדי הרשויות בערי הפיתוח יקבלו שכר הולם, תמורת עבודתם ובעניין זה הבטיח, הרה"מ לאחר שנוכח לדעת כי הגירעון של 54 מיליון דולר — שהיה כורח מציאות — יכוסה — אך דבר לא נעשה. אפילו לא הועברה מיקדמה של שליש מהסכום, כפי שהובטח.

עניין התעסוקה הוא חמור במיוחד וחובה לבלום את גל האבטלה. הובטח שקרנות גדולות יזרימו כספים לסיוע למפעלים במשבר כדי למנוע פיטורין אך רק חלק קטן מכך קויים.

ש. כיצד לדעתך ניתן לעצור או לצמצם את בעיית האבטלה בערי הפיתוח?

ת. רק באמצעות קביעת שכר מינימום הוגן. מוקד הבעיה הוא השכר הנמוך במפעלי התעשיה שבערי הפיתוח.

הפוליטיקאים אינם רוצים לחוקק חוק שכר מינימום כללי. הצעתי שאם לא חוק שכר מינימום ארצי, בגלל בעיות עם מעסיקים וההסתדרות, — שיחוקקו חוק שיחול רק על ערי הפיתוח. חוק כזה יכול להיות קביעת שכר מינימום או הקלות במיסוי.

המצב כיום הוא שתשלום הבטחת הכנסה הוא גדול מהשכר שמקבל עובד טקסטיל.

ש. מה היקף האבטלה בערי הפיתוח?

ת. כשנים-עשר אלף מובטלים, שהם 38 אחוז מכלל דורשי העבודה במשק.

ש. האם בשנים האחרונות לא הוקמו מפעלים בערי הפיתוח?

ת. הוקמו מפעלי תעשיה אך לא עתירי כח עבודה אלא דווקא עתירי ידע. כך במגדל-העמק, כרמיאל ועוד, מה גם, שגם כח האדם הדרושים למפעלים אלה הם מהנדסים וטכנאים, שערי-הפיתוח אינם מבורכים בהם, כך שהעובדים מגיעים מחוץ למקום.

כלומר, גם מפעלים עתירי-ידע אינם פותרים את בעייתם של החיילים המשוחררים. אנחנו זקוקים לתעשייה מסוג ביניים: תעשייה גדולה במתכת וכדומה, שתאפשר לחייל משוחרר להשתלב במסגרתה אחר מספר חודשים של הכשרה מקצועית.

ש. אם כך, כיצד אתם מתמודדים עם בעיית התעסוקה לדור הצעיר?

ת. לצערי, איננו מתמודדים עם בעיה זו. החיילים המשוחררים מקבלים שישה חודשים מענק אבטלה ובסוף יוצאים לחו"ל או לת"א, משום שאין להם עבודה בערי-הפיתוח או שאינם מעוניינים בעבודה מהסוג שמוצע להם. בפועל אין לנו תשובה לדור הצעיר ואני חושב שזו בעיה לאומית.

ש. כיצד משתלבות ערי-הפיתוח בקליטת עולים חדשים?

ת. בשנים האחרונות ערי-הפיתוח הן שקולטות את העליה ולא הערים במרכז הארץ. דווקא לערי-הפיתוח, ששם האוכלוסיה החלשה, מפנים גם את העלייה החלשה. אם הממשלה שולחת לנו אוכלוסיה כזו — היא צריכה לתת לנו גם את הכלים לקלוט אותה.

ש. כמה תושבים בערי-הפיתוח?

ת. כארבע מאות אלף.

ש. מה הצעדים האופרטיביים שאתם מתכננים להמשך המאבק?

ת. הפורום המצומצם של ראשי ערי-הפיתוח עומד לקבל החלטה, שאם עד יום ו' (היום) לא יקויימו ההבטחות שקיבלה ירוחם, — נעלה ביום שני או שלישי עם תושבינו להפגין בירושלים.

מנוחה ושמחה אור ליהודים

גלויות מלונדון

*

מאת מנחם מיכלסון

ועידת „המזרחי" באנגליה, שהתקיימה לא מכבר בלונדון, לא הצטיינה בכמות משתתפים, אך לעומת זאת היתה בה איכות דיונים. שאלות ובעיות העומדות על סדר-יומה של היהדות הדתית לאומית, בארץ ובחו"ל, נדונו באורח יסודי, מכובד לעניין.

היו גם החלטות, בחירת מוסדות, חלוקת תארים ומה לא, אבל אין ספק שמשתתפי הוועידה ישאו עימם דברים שאמר הרב הראשי של אנגליה, סיר הרב עמנואל יעקובוביץ, בערב הפתיחה החגיגי.

„ליהודי אחד היו שתי בנות", סיפר הרב הראשי, „שם האחת מנוחה ושם השנייה שמחה. גדלו הבנות ובגרו ובעזרת השם נישאו. למנוחה נולדו ארבעה בנים ובנות. לשמחה, רחמנא ליצלן היתה עקרה אין לה בנים ובנות. היתה מנוחה טרודה מבוקר ועד ליל בגידול צאצאיה. והיתה שמחה יושבת בביתה שוממה ומשמימה. במילים אחרות: למנוחה היתה שמחה ולא היתה מנוחה — ולשמחה היתה מנוחה אך לא שמחה. אני מאחל לכם", סיים הרב הראשי את דבריו, „שלא תהיה לכם, בעבודתכם, אף דקה אחת של מנוחה, ושיהיו הרבה דקות ושעות של שמחה".

ד"ר יוסף בורג, שר הדתות, שהיה הנואם המרכזי בערב הפתיחה ייחד את דבריו לאחדות. „העם הזה מפוזר ומפורד" אמר ד"ר בורג, „מפוזר בארבע כנפות-תבל ומפורד אידיאולוגית. לישראל היא התשובה הניצחת לפיזור והמזרחי בחתירתו לאחדות, הוא התשובה לפירוד הפנימי. הסיסמה שלנו היא — ימין ושמאל תפרוצי ואת ה' תעריצי. לפעמים עלינו להילחם בימין ולפעמים בשמאל אך הערצת ה' היא המייחדת".

שגריר ישראל בלונדון, יהודה אבנר — יליד אנגליה — שנאם אף הוא באותו ערב, הוזכר על-ידי שר-הדתות כך: „יהודה אבנר הוא מתנה מאנגליה לישראל — והלוואה מישראל לאנגליה".

מאוצר הבדיחה היהודית

לא רק בעניינים רציניים עוסקים יהודי בריטניה, גם הומור — לא בהכרח אנגלי — מבצבץ לעיתים בין השורות. הנה, ה„ג'ואיש טלגראף" השבועון המופיע בצפון אנגליה, הביא באחד מגליונותיו האחרונים צרור בדיחות יהודיות, מתוך לקט שערך אלפרד מרקס (7.95 לישט"ש מחיר הספר).

הנה שתי בדיחות, ללא תשלום:

מיסטר כהן פתח מסעדה סינית במרכז וויטצ'פל. אחד הסועדים הראשונים היה מיסטר לוי. לוי לא האמין למשמע אזניו כאשר המלצרים הסיניים ניגשו לשולחנו והציגו את התפריט ואת המשקאות — באידיש רהוטה ועסיסית. הארוחה היתה מצויינת ובסיומה הודה לוי לכהן. כשהוא מצביע על המלצרים אמר לוי לבעל המסעדה: „אתה בר-מזל. היכן השגת את המלצרים הללו?"

„בהונג קונג", השיב כהן.

„זה מדהים", אמר לוי, „הם מדברים אידיש מושלמת".

„שתוק!" — לחש כהן ללוי — „אל תוסיף אף מלה! המלצרים האלה בטוחים שהם מדברים אנגלית!"

ובעניין אחר, יהודי לא שותה.

בחור שהגיע לפרק נשואין היתה אוזנו כרויה קשב לשדכן שהציג בפניו רשימה מרשימה של מועמדות פוטנציאליות לחופה. לכל אחת מהן היתה בעיה שונה, ועל כן דחה הבחור הצעה אחר הצעה. לקראת סוף הרשימה שלף השדכן מועמדת נוספת, שהיתה מבורכת בכל המעלות, כולל בצליעה קשה.

„מה אתה מציע לי אותה?" — קבל הבחור — „הרי היא צולעת!"

„מתי?" — תמה השדכן.

„היא צולעת, היא צולעת", אמר הבחור.

„אהה" — ביטל השדכן את דבריו בהינף-יד „היא צולעת רק כשהיא הולכת"...

תזמורת בצורת

בדיחה מסוג אחר, מעט חבוטה אך תמיד ניתנה לשימוש, היתה בפיו של הד"ר בורג, עת הירצה בפורום שליחים מטעם הסוכנות היהודית המאוחדת. דר בורג נפגש עם פעילי הסוכנות ושליחי הסוכנות ב„בית בלפור" שבצפון לונדון, משכן הסוכנות, המגבית הציונית והמגבית.

שר הדתות דיבר על החשיבות הרבה שבאיסוף כספים למען ישראל. אמנם, בתשובה לשאלה הוא הזכיר גם את נושא העליה, אך הוא מיהר לשוב ולהתרפק על נושא איסוף הכספים, תוך שהוא נסמך על סיפור המיוחס ללוי אשכול המנוח.

„יום אחד" סיפר בורג, „בא יועצו של אשכול אל משרדו ואמר לו בבהילות: אדוני ראש-הממשלה. זה עתה נמסר, כי השנה הזו תהא שנת בצורת!

„היכן תהיה הבצורת?" — נבעת אשכול.

„מה זאת אומרת היכן?" — תמה היועץ — „בארץ, אלא מה?"

„אהה", נרגע אשכול, „חשבתי שבארצות-הברית...".

סיור חינוכי

אורח אחר באנגליה, הפעם מטעם משרד-החינוך הבריטי, היה מזכ"ל המפד"ל, ח"כ זבולון המר. במשך כעשרה ימים נפגש המר עם צמרות פוליטיות באנגליה, עם שר-החינוך הבריטי וראשי מערכת החינוך, סייר במוסדות שונים באנגליה ובסקוטלנד ובקושי הספיק לראות הצגה אחת עקב לוח-הזמנים הצפוף והדחוס.

במיפגש עם חברים, שנערך בביתו של מני קלאוזנר, מראשי „המזרחי" באנגליה, סיפר המר מעט על ביקורו הרבה יותר השיב על שאלות בעניינים פנימיים בארץ. לגבי סיורו באנגליה אמר: „המעניין הוא, שהבריטים זוכרים אותי במיוחד כשר-החינוך-לשעבר ורוב הסיור נשא אופי שכזה".

הבעיה היהודית היא — אמר אחד הנוכחים במפגש שבין זבולון המר לבין משרד-החינוך יש רק קשר של... זכרונות.

חג החירות

אנגליה היהודית סיימה להתחפש בפורים ועתה היא נערכת לחג הפסח. החנויות הכשרות מבהיקות ומצוחצחות מדפיהן ואף בחנויות רגילות, בהן יש רק פינות כשרות, רודפים העובדים אחר כל פירור חמץ. העבודה בחנויות אלה כל-כך יסודית, שאפילו הבד"ץ של מאה שערים היה סומך על כשרותן ללא כל עוררין.

עוד מעט יסבו יהודי אנגליה אל הסדר. אבות ובנים, סבים וסבתות, נשים וטף, יקראו כולם את סיפור החירות היהודית. כמדי שנה.

ייהנו מן המטעמים המסורתיים — ומן הקניידלאך. כמדי שנה.

יתנו שבח והלל לקדוש-ברוך-הוא שגאל אותנו מבין הגויים. כמדי שנה.

יזמרו בהתלהבות: „לשנה הבאה בירושלים הבנויה". כמדי שנה.

וימשיכו להיות כאן, לגור, כאן. כמדי שנה.

וכמובן — לגלגל עיניים כלפי שמיא. כמדי יום.

סיכומו של שבוע

הדתיים בנים חורגים במדינה?

דיון בתקציב המדינה נחשב לנושא פרלמנטרי מרכזי וחשוב. „הקריאה השלישית", שהיא הבמה והצבעה על ההסתייגויות, היא שלב שלרשותה של האופוזיציה, המנסה להכניס שינויים בכוונותיה של הממשלה. בשלב זה כל תפקידה של הקואליציה להגן על עמדות הממשלה.

הפעם, ורק הפעם, לראשונה בתולדות הכנסת, התערבבו ה„יוצרות". דווקא האופוזיציה, כמחאה על אי נוכחות שרים, ויתרה על הנמקת ההסתייגויות. נציגי הקואליציה הגישו ואף נימקו הסתייגויותיהם, וכל נאומיהם היו לראווה בלבד, כיוון שחבריהם הצביעו נגדם. ובהצבעה על התקציב, בידיעה שהרוב מובטח, לא כל נציגי הקואליציה הצביעו, גם אלה מהם שנכחו בעת ההצבעה. בצדק הגדיר זאת חה"כ שבח וייס „הפקרות פרלמנטרית".

קשה לרדת לסוף דעתם של נציגי מפ"ם ור"צ, שלאחרונה עיקר מאבקם להצר צעדיהם של הדתיים במדינה. אין להבין שורש מגמתם, בהציעם בפשטות למחוק מהתקציב כל סכום המיועד לגופים ומוסדות דתיים. המגוחך הוא שאין הם מציעים מחיקת הקצבות לערבים ובוודאי לא לגופים שאינם דתיים. האמנם סבורים הם ששומרי המצוות הדתית והלאומית, בנים חורגים הם במדינת ישראל?

על האבסורד שבהצעותיהם של האנטי-דתיים הנ"ל עמד יו"ר ועדת הכספים בהצביעו, דרך משל, על סכומים המוקצבים לרופא וטרינאר שיטפל בחתולים, בעכברים ובכלבים. אם כן, שאל, למה לא יוקצבו סכומים לבני ישיבות?

יותר מזה. החכ"ים דוד דנינו ואברהם שפירא הצביעו על חוק המפלה לרעה את המשרד לענייני דתות משאר המשרדים. רק לגבי הסכומים המוקצבים למוסדות דתיים נקבע תנאי שחלוקתם תהיה בחתימתם של שרי הדתות והאוצר ולפי קריטריונים שיקבע היועץ המשפטי. וזאת בשעה שהיועץ המשפטי עצמו הצהיר פעמים מספר שאין לקבוע חוק לדתיים בלבד, ושצריך לקבוע קריטריונים שווים לכולם — לישיבות כמו לבית ברל, או בית ז'בוטינסקי, ללא הבדל. האין זה חוק „גזעני", שאלו. הדינו דרש שייקבעו אמות מידה שוות למתן הקציב לכל גוף ומוסד חינוכי תרבותי במדינה. בקלות ניתן להוכיח, אמר, שכל מוסדות הדת במדינה ביחד מקבלים פחות מאשר ניתן למוסד חילוני גדול אחד.

הוא נאלץ, בתוקף הנסיבות, להוסיף גם משפט כזה: לא מתקבל על הדעת שכשמונים אחוז מהתקציב לתרבות תורנית (במסגרת משרד החינוך והתרבות), מועבר לגופים המצהירים ויודעים שאינם ציונים.

אם מישהו ירצה ללמוד משהו מ„סמיכות פרשיות" זו, בבקשה. במקרה, או שלא במקרה, אותה שעה שבמליאה עסקו ב„התעמלות ידיים", והצביעו בעד ונגד 220 הסתייגויות, ישבה לראשונה בבניין הכנסת ועדת הבחירות המרכזית לכנסת הבאה, השתים-עשרה, בראשותה של השופטת מרים בן פורת.

הוועדה קבעה הקציב של 334 מיליון שקל (לפי שעה) וחלוקתו. מפרטי התקציב נראה שגם בבחירות הקרובות לא תהיה הצבעה אלקטרונית.

חידוש בתקציב זה: 112 אלף שקל חדש — סכום ראשון להקמת בניין נוסף לכנסת, שיועמד לרשות ועדת הבחירות. ההחלטה על כך התקבלה עוד ב-1982, ובקופה הצטבר כבר סכום של כ-54 אלף ש"ח למטרה זו.

יונה כהן

„מברך אני אותכם על שבאתם בשעה זו לבקר בישראל בעוד שאחרים שמעו לעצות שלא לבוא לכאן, אנו בישראל מעריכים מאוד ביקור זה" — אמר שר הביטחון, יצחק רבין, לחברי סנט וקונגרס מארה"ב בעת שנועד עימם לשיחה בלשכתו בנושאי ביטחון ומדיניות. חברי הקבוצה הם: הסנטור סטיבן סימס מאידהו וחברי הקונגרס טום מנטון מניו-יורק, ג'רי סיקורסקי ממינסוטה, מייקל דווין מאוהיו וצ'סטר אטקינס. בתמונה: שר הביטחון לוחץ את ידו של הסנטור סטיבן סימס מאידהו.

סימני השאלה התרבו לאחר ההזרמה הגדולה

„החלטות הממשלה הורגות את התכנית הכלכלית" — דברי שר האוצר, יצחק מודעי, עם אישור הזרמות הכספים הגדולות ל„ענקים" במשק. „החלטות הממשלה

יצחק מודעי: אישור בלב כבד

שלפני התכנית הכלכלית" — דברי הממונה על התקציבים, אהרן פוגל. לגבי שר האוצר שמורת השאלה: או איך הוא הסכים לאשר את ההחלטות הללו? שאלה זו אינה עומדת לגבי הממונה על התקציבים כיוון שהוא כעובד מדינה, צריך לבצע את אשר הממשלה מחליטה.

אבל לגבי עצם „הערכת המצב" חילוקי הדעות הם מועטים מאד. היתה זו פתיחת הברזים הגדולה אשר תאיים גם על האינפלציה ואשר תמית את הסיכוי לצמיחה בריאה במשק. במקום צמיחה יש סיוע לגופים כושלים. כל זאת בלי שהם חוייבו לשלם את המחיר במסקנות אישיות ובהעברת רכושם לממשלה.

אלא שאין זה סוף פסוק. הכוונה היא להעביר את הכדור למגרש הציבור. הדבר ייעשה על-ידי גזירות חדשות או על-ידי האצה בקצב האינפלציה.

מה שברור הוא כי ראש הממשלה, שמעון פרס, הפעיל לחצים אדירים לאישור תכניות ההבראה כיוון שבמפלגתו הובהר לו כי זהו „קו אדום" שאותו אין לחצות. מפלגת העבודה אינה יכולה להסכים להתמוטטות הגופים הענקיים שלה, ביותר כאשר התמוטטות כזו תגרום לחשיפה והעלאת פרשיות שאינן נוחות. לכן התנהלו הדיונים מאחורי הקלעים על בסיס של „קח ותן".

לאחר אישור ההזרמות הסיטונאיות עומדים בפני המשק הרבה יותר סימני שאלה מאשר לפני כן.

י. ד.

הוקרה על העשרת נכסי הרוח והתרבות של יהדות תימן

קהילת יוצאי תימן בישראל יודעת להעריך ולהוקיר את אישי הרוח שיצאו מקרבה. הפעם מדובר בשני אישים שכל אחד מהם תרם בתחומו הוא להעשרת נכסי הרוח וההתרבות של יהדות תימן.

בשבת האחרונה קיימה „האגודה לטיפוח חברה ותרבות" „שבת עיון" בבית ההבראה ע"ש רמז בזכרון יעקב לכבודם של שניים מבכירי בניה של העדה. האחד הוא מר יחיאל חבשוש והשני הוא ד"ר יוסף טובי.

יחיאל חבשוש משתייך על פי גילו לדור שהוא אחרון לשעבוד הגלות וראשון לגאולה. כבן לאחת המשפחות האמידות והנכבדות של קהילת צנעא בתימן ספג בקרבו את כל הוויתה של קהילה זו לטוב ולרע. ואם כי לא חש באופן אישי את הגלות ואת העוני המשווע שאפיין את מרבית יהודי תימן הרי כאיש שניחן ברגישות ציבורית מחודדת לא נעלמו מעיניו התלאות שהיו בחלקם של מרבית היהודים. יחד עם זאת הכיר וגם ידע את העושר הרוחני הצפון שבזכותו עמדה וגם יכלה יהדות תימן נגד כל הגזירות התלאות שהיו מנת חלקה.

הרשמים שספג יחיאל חבשוש בילדותו לא נשתכחו ממנו גם כאשר עלה בגיל צעיר לארץ-ישראל בשנת 1922. שנים רבות לאחר מכן צפו ועלו הזכרונות ולא הרפו ממנו עד אשר העלה אותם בכתובים.

„איש אשכולות" הוא יחיאל חבשוש המוכר לקהילת יוצאי תימן לא רק כסופר ברוך כשרונות אלא גם כעסקן פעיל ובאמן שטביעות אצבעותיו ניכרות בתחומים רבים של חיי הקהילה בארץ. בשנים האחרונות החליט יחיאל חבשוש להתמסר לתחום הספרותי התרבותי של יהדות תימן והנחלתה לדור הצעיר. לשם כך הוא מקדיש חלק ניכר מזמנו ומהונו להשגת מטרה זו. גולת הכותרת של מפעלו הספרותי הוא ללא ספק הוצאתו של התאג' — כתר תורה במהדורה מפוארת. למרות המחיר הגבוה זכה התאג' לתפוצה גדולה ורבים מיהודי תימן כתרים ומתפארים להחזיק בידיהם עותק מצולם של התאג' שהוא כתב יד עתיק בן למעלה מחמש מאות שנה. במשך שנים רבות עבר התאג' מדור לדור במשפחת חבשוש עד אשר זכה להיות נחלת הכלל. העותק המקורי נמצא בבית הספרים הלאומי של האוניברסיטה העברית בירושלים.

ספריו האחרים של יחיאל חבשוש הם „יהיא התימני" שהוא במידה רבה אוטוביוגרפיה שבאמצעותה מתאר המחבר את הווי החיים של יהודי תימן. ספר אחר מוקדש לתולדות משפחת חבשוש הענפה שהיתה כאמור אחת המשפחות הנכבדות והאמידות בקרב קהילת יהודי צנעא. באמצעות ספר זה ביקש המחבר לתאר ולתעד לא רק את תולדות משפחתו אלא במידה רבה את תולדותיהם של יהודי תימן. ספרו האחרון של כיודע יחיאל חבשוש הוא ספר שירים בשם „הגיגים" שגם בו באים לידי ביטוי המציאות והחיים של יהודי תימן. פרק מיוחד מוקדש לכיסופיהם ולגעגועיהם לארץ ישראל משאת נפשם בכל הדורות.

ד"ר יוסף טובי הוא ללא ספק אחד הנציגים הבולטים של הדור הצעיר בקרב יהודי תימן שהורתו, לידתו וצמיחתו בארץ-ישראל.

ד"ר טובי נולד וגדל כאמור בישראל. למרות זאת, וזהו ללא ספק בזכותו הגדולה, מצליח להת בספריו תיאור חי, ציורי ואמיתי של כל הוויית חיי היהודים בתימן. על מידת הצלחתו תעיד העובדה שאחד ממקורביו העוקב בשקדנות אחר מחקריו השתתף בשבת העיון והופתע לגלות להדהמתו בחור צעיר ולא כפי שדימה לעצמו יהודי עם זקן מידות, כסוף שיער שמרבית שנותיו עברו עליו בתימן.

יו"ר האגודה לטיפוח חברה ותרבות, מר עובדיה בן-שלום, שם לו למטרה להפיח רוח חיים במסורת ובמורשת של יהדות תימן ולא להותירה בין גנזי הספרים בלבד. לשם כך נועדו למעשה כל אותן תכניות שהאגודה מקיימת במשך כל השנה. אלפים מיוצאי תימן ושבטי ישראל האחרים, חוקרים ואמנים הנוטלים חלק בתכניות אלו, יוצאים נשכרים בכך ייחד עם זאת מעשירות תכניות אלה את תרבות ישראל בנכסים רוחניים הקושרים את העם היהודי ואת החברה הישראלית אל שרשיה הרוחניים וההיסטוריים.

שלום צוריאל

נשיאים ורוח ו...מעט גשם

נשיאים ורוח — וקצת גשם, אשר אין בו, כך אומרים אנשי חברת „מקורות", כדי לשפר את מצב משק המים במדינה, המתבטא בגרעון מצטבר ניכר.

את רישומו של המצב הקשה אפשר לחוש במרחבי הנגב. שם קמלו גבעולי קמה, יבשו ולא צמחו. את שדות הגידולים המסחריים חייבים היו להשקות בכל חודשי החורף „כמו בימי הקיץ החמים" — כהגדרתו של מרדכי יעקובוביץ, דובר חברת „מקורות". משק המים בכללו נמצא במצב קשה שלא ידענו כמותו מאז הקמת המדינה — הוא אומר.

הגשמים שירדו השבוע, גם ביום שפורסם בו צו החירום, הנועד להגביל את השימוש במים, לא היה בהם כדי להעשיר את מי התהום, לא למלא את הנחלים היבשים, לא להוסיף כמות משמעותית להכולת הכינרת המצטמקת. „מאגרי המים ריקים" — אומרים אנשי „מקורות", ודובר החברה מציין כי עובדה כבר למעשה תכנית חירום, שנועדה לחסוך בהוצאות המים בהיקף משמעותי. החיסכון יהיה לא רק בבתינו, שם נידרש „לחסוך כל טיפה", אלא גם בשימוש בחקלאות, כשמכסות המים יוגבלו שוב ושוב.

ואם יירדו גשמים, האם יוקל המצב? האנשים אשר על משק המים אינם משלים את עצמם. גשמים לא יירדו עוד בעונה זו של השנה כפי שצריכים היו לרדת בעיתם. ואם יירדו — הם יעלו רק בסנטימטרים בודדים את מיפלס הכינרת, שהשנה בלבד הוא ירד ביותר משני מטרים, שהם כמיליון מטרים מים מעוקבים. לבד מכך קיימת תופעה של התאדות מי הכינרת בהיקף של 300 מיליון מ"ק. הפשרת שלגים שנערמו על החרמון אולי יציל מעט את המצב. כך שכבר עתה ניתן לחזות קיץ יבש שיחייב היערכות מיוחדת לימי חירום אמיתיים.

חיים פיקרש

„יום האדמה" — ללא תקריות אלימות

לאומי" ערבי במדינת ישראל. השנה הוא עבר ללא תקריות אלימות בתחומי „הקו הירוק" ואילו ביהודה ושומרון היו התפרעויות והתנגשויות.

יום האדמה נולד לראשונה בשנת 1976 על רקע החלטת הממשלה להפקיע אדמות בגליל לצרכי פיתוח. בהפגנות הראשונות של יום האדמה אירעו מקרים טראגיים בכפרים סכנין, עראבה, כפר כנא וטייבה. ששה מפגינים ערביים נהרגו מירי המשטרה. יום האדמה מצויין גם במדינות ערביות. ביום זה מובא מיצוע ערבי ניכר. בהפגנות הראשונות זכו המפגינים לכותרות ראשיות בעיתונות הבינלאומית.

ביהודה ושומרון נהוגה שביתה כללית ביום זה. השנה היה מאבק בין חד"ש לבין „הרשימה המתקדמת לשלום" אם לקיים שביתה כללית. „המתקדמת לשלום" קראה לשביתה כללית, ואילו אנשי חד"ש דחו אותה. גם הוועד הארצי של ראשי הרשויות המקומיות הערביות פנה ל„רשימה המתקדמת" לבטל את קריאת השביתה. במאבק הפעם על השליטה ברחוב הערבי ניצחה חד"ש. לא נערכה שביתה כללית, רק הפגנות, ללא אלימות.

בעת ובעונה אחת התחולל ויכוח זוטא בעיתונות סביב נייר עבודה ישן שפורסם, הדן בגירוש הפליטים הערביים בשנת תש"ח. נייר זה שנמצא בארכיון של אהרן כהן ז"ל, הערביסט של מפ"ם, דן בשאלה מי החליט על גרוש הפליטים בשנת תש"ח. מן המסמך אפשר היה להבין כי המדיניות של הממשלה באותו זמן היתה לזרז את בריחת הפליטים הערביים מהארץ, כן הסיבה שקשה להחזיק במדינה יהודית מיעוט ערבי גדול. המסמך מצביע על דוד בן גוריון כמי שעמד מאחורי המדיניות הזו.

לעסוק היום בשאלת הפליטים הערביים בשנת תש"ח זה כמו לעסוק בעתיקות. בוודאי לא מהמסמך על מסמך אחד. כן המחקרים שנתפרסמו בזמנו בנושא זה מסתבר, כי בשלב הראשון של מלחמת העצמאות ננקטה מדיניות עידוד השארתם של הערבים. זה היה בניגוד לכוונות של מנהיגי הערבים שרצו להוכיח שאין מקום לדו-קיום בין יהודים לערבים. לעומת זה, בשלב השני של מלחמת השחרור, כאשר נתברר כי המדיניות הערבית מביאה למלחמה צפוייה במדינה היהודית, ננקטה מדיניות הפוכה לעידוד בריחת הפליטים הערבים. אלא שאז לא מיהרו הערבים לעזוב את כפריהם, ביחוד בגליל. אלה שהעדיפו להישאר וניצלו קשרים עם יהודים כדי לשכנע את הממשל דאז שלא לנקוט מדיניות גירוש.

המיעוט הערבי הגדול שהפגין השבוע ביום האדמה הוכיח כי אכן לא ננקטה בתש"ח מדיניות גירוש, שהרי אילו ננקטה כזו, בוודאי שאפשר היה להביא למצב שלא יישאר כמעט ערבים במדינת ישראל.

י. א.

עט לשחוק

מזכיר האו"ם לשעבר, קורט ואלדהיים, ממשיך להכחיש את האשמות בדבר עברו הנאצי. את חטאיו הוא אינו **מזכיר היום**.

* ● *

תקציב המדינה מאושר, הציבור — לא כל כך.

* ● *

לאחר שנפגשו שמיר ולוי במטרה להגיע לפיוס בין המחנות ב„חרות", כינס דוד לוי את מחנהו וחזר לתקוף בחריפות את משה ארנס. זה מה שנקרא שיחות „שלום" **וקמפ דוד**.

* ● *

מחוסר ראיות המליצה המשטרה לסגור את תיק החקירה נגד השר שרון. שר המסחר והתעשיה יהיה אם כן שר בלי תיק.

* ● *

חבר הכנסת יגאל כהן אחז בידו של חבר כנסת שמעון בן שלמה ומנע ממנו להצביע. הח"כ המותקף נכנע בקלות. הוא הרים את ידיו והוריד את ידו.

* ● *

נתפס חשוד בהצתת מלון גני מוריה. כאשר נשאל על ידי המשטרה מה היו המניעים למעשה ענה במבוכה: „אני מצטער, חשבתי שיש שם מצות אביב".

אילן בומבך

[illegible] الأصل

مطابقة للأصل

משיב הדור וגדול הדור

(לדמותו של רבי משה פיינשטיין זצ"ל, במלאת שבעה לפטירתו)

מאת הרב שילה רפאל

„ויתהלך חנוך את האלקים ואיננו כי לקח אותו אלקים" (בראשית, ה', כ"ד). אמר ה„חתם סופר": בפטירתו של חנוך נסתיימה תקופה. לא נאמר וימת חנוך, או וישכב חנוך עם אבותיו, אלא ואיננו. במותו נגמר הכל. דור חדש החל.

בפטירתו של מרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל [illegible]

[illegible]

הרב הראשי לישראל, הגר"א שפירא שליט"א (מימין) משוחח עם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בביתו, בעת ביקור בא רה"ב לפני כשנה.

[illegible]

ניתוח שיש בו ספק סכנה

[illegible]

ענוותו של גדול

[illegible]

היפוש צדדי היתר

[illegible]

יחס חסר פשרות לכופרים בעיקרי תורה

[illegible]

(סוף בעמוד 8)

סיפור וסופה

מאת אברהם בלאט

„בראשית הסופה" — מאת יעקב אבן חן, בהוצאת „מבוע" — קרית נוער תשמ"ו.

העתונות, הריפורטז'ה והספרות הינם שלושה תחומים המוגדרים ושקופים למדי, אך דוק ותמצא את חותם השילוב של הנימים המשותפים הארוגים יחדיו, ובעיקר כשהמדובר כלפי אדם הממשמש בשלוש הכהונות.

צירוף זה של שלושת כלי הביצוע שכיח בכל העולם, וכן בישראל, עשה רבים הסופרים שהולכו לרעות בשדה העיתון הריפורטז'ה. לכאורה קיימת בעין קונבנציה, שהעיתונות אמונה על הצירוף החולף, הריפורטז'ה על המציאות הנמהרה, והספרות מכוונת לתיאור הבדיוני, אלא שמחיצות אלו אינן חוצצות בדיוק אחת בין השנייה, והמורכבות יוצרת את המכלול של התכנים ואת סוג הביניים שבין גיבור ועלילה.

יעקב אבן חן בספרו החדש „בראשית הסופה" הוא אכן אותו אלכימאי המתיך חומרים מחומרים שונים כדי לעצב ספרות תיעודית על מצב הבררה שהתרחש ערב כלהבת העולם השנייה, כאשר עולם הישיבות נקלע לאיבת הזמן וחותר לעצמו את הדרך להצלה.

אי כזה התהווה בוילנה המעטירה, גלות הכתרת של ירושלים דליטא — אשר לשם החלו להגיע יהודים מפולין כדי לצלות לארץ ישראל ולעולם החופשי. וילנה הפכה לציון הצלה יחיד, ולשם נהרו פליטים מהעלמון הגירמני והסובייטי כדי למצוא מרחב נשימה. אבן חן מושך קו לקו ומתאר בצורה כרונית את הימים הגדולים בלב המשבר, עת ישיבת מיר, ישיבת קאמיניץ עם ר' ברוך בר ליבוביץ וביתו של ר' חיים עוזר גרודזנסקי מדליקים את המשואה של תורה, ויהודים מכל השכבות מצטופפים בבתי מדרשות ובבתי כנסיות, בסמטאות ובגיטו, עד שמתפוררים לעיירות קטנות כדי להמציא מחסה. שמות של פלונזיוקא וקובנה עולים כן הנשייה, הנוסטלגיה כוססת. תיאור זה של עולם אותנטי, שיש בו כל הסממנים הריפורטז'יים, מעיד על הקירבה של המחבר להתרחש, נוסף לנתונים סטאטיסטיים והרגישות לנושא האקטואלי, אשר זעיר פה וזעיר שם כתובל באלמנטים של ספרות המיטה שאינה חופפת את הזמן הפגום.

חוטי היחיד דרך המארג של הקולקטיב

הריפורטז'ה בגילויה הראשונים נבשלת מאז ימי מרקו פולו, ואגנן ארוין קיש היה מגדולי אמניה, בתאור את הקיטוב הסוציאלי בצם הסיני. יעקב אבן חן כתאר בנאמנות את המציאות ללא דרמטיזציה יתירה והוא לבד משקף תוך הקלחות.

המחבר משלב ציורים על עולם של תורה שמתחדש בכל מקום של גלות ומכניס אור חדש בלבבות התושבים היהודים, ועל יד חיי החברה הזו אשר נוחקה ופורחה בעתות המלחמה הוא כספר על חיי המשפחה וחיי יחידים אשר כל אחד מהם — מנסה לעמוד מול הזמן הפורץ, בעול הכיבושים המעיקים וחיי יחידים אשר כל אחד כתללים שם יהודי ואדם. פרשיות חנה ויהושע, או פנינה ויצחק, ראויות בודאי למירקם חווייתי סיפורי אך כמשוריות מלאות הן אובדות בשטח. „צלחת המרק" אשר ראש הישיבה מנע כלחת לאשת בן הישיבה מעוררת הרבה מחשבות שונות, והיא נועצת למשקע סימפטומטי עקבע בסופו של דבר גורל משפחה שלמה. ההוראה של ראש הישיבה, שלא לחלק מנת מרק לאשה, מכיוון שאינה שייכת לישיבה, יכולה לשמש לחומר גלגל לסופרי השכלה, אך יעקב אבן חן בורח מהותית מהנושא, ובאופן צנוע מיינו מתמר להמשבה. אך פרשת חנה ויהושע הייבת בירור הלכתי ודרכאוניסטי, סופרים דתיים חייבים להתמודד אתה. חנה ויהושע באו לווילנה יחד עם הישיבה ותלמידיה. בעיר עיר רעב, תורים ארוכים עמדו לפני חנויות המזון. הסירוב לתת את המנה הדלילה לאשת בן הישיבה סיבתו היתה בכך שיהושע ההתחן עם בת כפר, והנישואין אלה עוררו זעזוע בחוגי הישיבה. משפחת חנה קיימה אכסניה, שם סעדו בני ישיבה, אך בווילנה לעת מלחמה חייבת היתה חנה לצאת לחפש שיורי אוכל ברחוב.

בחיי חנה ויהושע גדושים אלמנטים דרמאטיים.

בראשית המפגש הנסיבות הן אידיליות, עת יוצאים אל היער כדי ללקט תותים אדומים מעימים לחיך, ספרות שגדלות בין העצים וקול האביב בוקע. אלא שבהמשך גובר הרעש העולמי, ובאבקי עמים וארצות לובשים גוון סגרירי. —

תקופת הפריחה דועכת, והיים נלחם על קיומו האישי היומיומי בעיסקו במעבר, תנופל קרבן למשפר האומר אותו ודן אותו לגלגלית. בעקבות אותה „צלחת מרק" נעקר יהושע עד אשר נאסר ונפח את נשמתו. בהותירו את חנה, הבודדה עם תינוק שגם הוא גווע מרעב. יהושע הולך בעקבות חנה בת הכפר, מכיון שהטבע בוכך את האדם, אך צעקת ארץ ישראל שבקעה מלבו בלב הסייבות שבסביבה נדכה. יעקב אבן חן טווה את החוטים של היחיד, דרך המארג של הקולקטיב הגדול, דרך התלאות והסלסול, עד שהכל הופך לסיוט, כאשר גם חנה נידונה לאבדון באוות האקציות.

הסיפור „בראשית הסופה" הוא סיפור טרם השואה, אך הוא מעיד במאה עדים על ההומניזציה של האדם. בעיני המשפר הגרמני הסובייטי גורל האדם וערכו אינו נחשב, על יד המסלול האישי של הזוג שנדון לכליה, מתלכים גם פנינה ויצחק, שגם חייהם עלילת תהפוכות, אך הם מגיעים למחוז חפצם ומבורת חייהם — לארץ ישראל. סיפור „בראשית הסופה" הוא הסיפור על ראשית החורבן, אך גם על דרכי ההצלה שהתנהלו. דרך בולגריה, טורקיה ולבנון עד ארץ ישראל הדרך ארוכה ופתלתלה עד הולדי־

בוטפוק ושאגודי בשניהם מודגשת השקיקה הגדולה של יהודים דתיים, שלא גבר להם צלם האלוקים, ובכל מקום אפשרי חיפשו את המאוהו של לימוד התורה ורצון לחיים: גם כאשר גייסות צבא, טאנקים ותכסים פלשו לארצות והפכו על פיהם אורחות חיים לטערבולות. סיפור זה, המשתרע על פני מאה עמודים, מספר על עולמות שנתמוטטו, על חלוצים ובני תורה שנדדו בדרכים אבלות, כאשר מטרתי קומוניסטים בוז להם, ולבסוף באו גם הם על ענשם. סיפורו של אבן חן הוא סיפור מגמת החברה (ובעיקר הדתית) בגיהינום עלי אדמות, ברכבת, באניה ובשיירות, כדי להגיע לחוף מבטחים ומגלם פרק של ריפורטז'ה היסטורית של ייאוש ותקווה.

מסע אל הזמן היהודי

הסיפורים הבאים מפליגים אל נופים שונים בארצות שונות, אך בכולם אותה מגמה, של מפגש עם יהודים וקהילות, בקריניה שבקפריסין דרך פלורנץ, ספרד, ברלין וגרינדלוולד. הוא מדבר עם שרידים שמתמקמים מיהדותם, ועם יהודים שמבקשים לשמור על מגלתם המורשתית, אך בכל־עים בתוך האבלוכוסיה הכללית. רכישות אלו הן מיניאטורות ספרותיות שמוקדם הוא המודעות היהודית, אם זה ברובע העתיק שבברצלונה, או הכבש לפאיר רעלת סואץ, שם כבצבצים רכזי היסטוריה הרבה וכרונות על איבת העבר. המסע של אבן חן הוא אל הזמן היהודי, על רקעו הדתי, סוציולוגי הנפשי, כדי לדלות רשמים על זקנים וצעירים שנותרו כשארית הפליטה, והם בודדים.

כשהוא פוגש את מאן דהו ושואל: „האם אתה יהודי?", משיב לו הלה „כן אני יהודי, ושמי כהן", והוא מספר על נסיונת התיישבות של יהודים בקפריסין, על מקלט לילה שיהודים חיפשו, ומהפכים בכל מקום. המחבר כתחקה אחרי „ספינתו של קולומבוס" ונתקל שם בגבריאל, מוכן של חברה מסחרית, שיש לו קשרים עם מכירותיו הנוצריה, אך הוא לא מוכן לקאת אותה לאשה בלא שתתגייר. עצם השהייה בספרד בסביבה את המודעות ההיסטורית הנוקבת, וכאשר המבט מופנה אל הספינות שבים, עולה מן הבהייה זכרון מגורשי ספרד אל ארצות גלותם. ההיסטוריה והמציאות העגומה צידדים ביחד, לאורך כל הריפורטז'ות והסיפורים הקצרים, כי בכל מקום שיהודים מצויים ישנם גם שרידים של תרבות עתיקה. יש כי שלוכד על תקופה בבית הספר. אך יש מי שדולה אותה כחוויה בלתי אמצעית של מסורת המתגלגלת מדור דור. כאשר הוא נמצא בבנה, בבית הפרלמנט, הוא מגלה בהושיט את הרגשת האש מאחורי הדיבור השקט המנומס „זו האש שיצאה מן הכבשנים". בהתהלכו ברחובה הקסום ובין השירות העתיקות, עולות באוזניו „הצעקות האחרונות של הנחנקים בתאי הגזים". בשיחה עם זוג צעירים בורכוניה הוא מצייר בגלוי: „כשאני רואה את היופי שבארץ זו, אני חושב על הסבל שסבלו היהודים במבל ארץ זה, כשהכול סביבם היה רוגע ותם הוצאו מהארץ לחברה ומחוץ לחוק". בורכות זה הופכים המוסיקה הזוהרת למבוך אחד, והמחבר עצמו נדמה לאותו גיבור הנקרע בין שני עולמות, הדמיון והמציאות מתנגשים. גם בנוף הפורטג בסיפור על גרינדלוולד, המזכיר לסופר את שנות הילדות ואת סיירות הפליטים בערי רוסיה הנידחים.

נופים וגורלות עם ואדם

הסוג השלישי של סיפורי אבן חן בספרו זה גם סיפורי הווי הצרושים על פני יריעת נופי הארץ, כמו „מסע לאורך הכנרת", „מסע לגולן", „פגישה בשילה". בהם עוקב הסופר אחרי גיבוריו ומוצא בעימות מתמיד בין ה„כאן" ו„שם", כאשר „הכנרת" ו„הגולן" הם לא רק פיסי טבע, כי אם גורלות עם ואדם. בכתבו על הכנרת הוא שואב מלוא החופן שירת רחל, על כאבה ועריגתה, חלומה ובעוריה. המחבר הוגה במתרחש ונס ההצלה הפרטית הופך להזיון של ר' מאיר בעל הנס, כי מציאות החיים נעוצה באגדה משכבר.

היציאה אל תחום הקרוב היא מעין סלקציה פנימית המצטרפת בתוך נפשו והוה תודעתו של ה„אני" המספר ולובשת מימד הסיפורי. וכאשר הוא מחפש את עקבות הנער החייל שנפל במלחמת יום הכיפורים בגולן, הוא בעצם יורד אל הרבדים התת־קרקעיים של המקום יותר אחרי שדוהיו של ר' יהודה הנשיא. מקום זה, אליבא דאבן חן, הוא לא יכול וכסמן של היום וכחר, אלא בעיקר הצבר על כל הסמוך בו. הנושא סררת מרכיבי המשמעויות. זה אינו רק נתיב הקרבות של הדרך האחרונה שעשה הנער שנפל. כי אם הרהורים היסטוריים יוספים ופולקלוריסטים על פרדס האפרסמון של ר' יהודה הנשיא שאילנותיו היו מוציאים פירות, וכהם היו כובשים את השמן הטוב לשם פיטום בשמים. גם המסע אל „הפגישה בשילה" היא לא הליכה אל נוף כובש, אלא כמסע לדומים המצוגן בחרבות ורגידים, אל עקבות של מרחקים שנתקרבו מהמערה אל מערה, כתל אל תל. וכחורבה לחורבה. היסוד המקראי והמתבוררת האישית הפסיכולוגית חוברים יחדיו, ואז אתה מוצא כאן את התחושה של ישוב חדש על יד פשר מטאפורי עם המראה על נוף הררים ובקעות מעמיק את הכמליות של המאמץ החדש בקרקע של הינן.

*

„בראשית הסופה" של יעקב אבן חן הוא אוסף סיפורים הבנויים על נדבכי ההיסטוריה וההווי, ומאותם הפלגה אל עומק הזמן דמואר והמציאות שמאפייניה היו המלחמה, הנדודים וההצלה של יחיד וחברה. סיפורים אלה שנקראים בעניין נושאים חותם מובהק של זיקה לבשורת יהודים ואמפאטיה מירבית. בקשר עם שני קוטבים, של הסופר שכתב ולחם על גרש צציץ והלך אל השבי וחזר משם. על יד סיפור על ר' נחמן מברסלב, על חברון בצל עליית תלמידי הגר"א, כמכלול אחד של עלילה וריפורטז'ה.

חיים חמויאל

שיר על נשמות ושם

[א]
שִׁיר שֶׁל אִמָּא,
עַל כּוֹכְבֵי קֶדֶם,
צְלִיל וָהֵד,
וְאוֹר עֵינַיִם,
תְּבוּזִים
בְּחֵיק חֲלוֹם
יַלְדֵי עִירִי
יְרוּשָׁלַיִם.

[ב]
שִׁיר שֶׁל אִמָּא
שָׁר
עַל כּוֹכְבֵי הָאוֹתִיּוֹת,
כְּלַאֲכֵי אוֹתָן כּוֹתֵב,
לְאוֹר — נֵרוֹת עֵינַי —
לְהָבֵב,
וְקוֹרֵא סוֹדוֹ בָּהֶן —
הַלֵּב.

[ג]
אוֹתִיּוֹת כּוֹכָב,
כָּל אֲשֶׁר נִכְתָּב,
בְּחַן חָרוּז
נִכְתָּב;
אוּלַי אֶמְצָא שִׁירִי
נִצְרָף
בְּשִׁיר שֶׁל אֵם
גָּנוּז.

[ד]
שִׁיר שֶׁל אֵם,
כָּאן
הָיִיתִי שָׁר
אוֹתוֹ אֲנִי
כְּתוֹלָם;
עַל פִּרְחֵי גַנִּי,
גִּיבּוֹ קוֹסֵם,
צְלִיל דּוֹמֵם.

[ה]
עִם פִּרְחֵי גַנִּי
שִׁירִי,
שִׁירָה שֶׁל אֵם
שָׁרוּי,
אִם יוּכַל אָדָם
מְצֹא
אֶת הַלֹּא מָצוּי —
הֵיכַל צִפּוֹר.

[ו]
אִם יוּכַל,
כְּבַשַּׁחַר יוֹם
לִבִּי יַרְנִין,
בְּהִתְחַיֵּד כּוֹכָב,
יַבְחִין
אוֹתִיּוֹת פּוֹרְחוֹת
וּמַבְרִיּוֹת —
דִּין

[ז]
בְּהִתְחַיֵּד כּוֹכָב,
נִלְכָּדוֹת הָאוֹתִיּוֹת
בְּרִשְׁתוֹת הַחֵן;
בְּמִרְקַם קַרְנֵי הָאוֹר
מְפַזְּזוֹת,
בְּשִׁיר הַמִּתְלַהֵן,
יוֹם שֶׁל נְשָׁמוֹת
וָשֵׁם.

[ח]
שִׁיר שֶׁל אוֹתִיּוֹת כּוֹכָב,
מַלְאֲכֵי לְאוֹר נֵרוֹת עֵינַי כָּתַב,
כָּל אֲשֶׁר הָיָה בָּהֶן נִקְרָא בְּסוֹד לֵבָב,
אוּלַי שִׁירִי בְּשִׁיר אִמִּי נִצְרָף;
בֵּין פִּרְחֵי גַנִּי גִּיבִּי עוֹדוֹ חָבוּי,
בְּצִפּוֹר יִמְצָא אָדָם דַּיִּי הַלֹּא מָצוּי;
בְּהִתְחַיֵּד הַיּוֹם עוֹד שַׁחֲרֵי שִׁירֵי הָאוֹתִיּוֹת רוֹקֵם,
שִׁיר שֶׁל אֵם עַל יוֹם שֶׁל נְשָׁמוֹת וָשֵׁם.

משורר בתהליך של גילוי יהדות

מאת נעמי גוטקינד

בל יטעה אתכם השם „בגין", שמה של הפואמה החדשה של אהרון שבתאי בהוצאת כתר; לא בפוליטיקה היא עוסקת, ואפילו לא במנחם בגין, מעבר לתפקידו הסמלי בה כדמות הממקדת אהבת ישראל וגבורת ישראל. „בגין" היא יצירה פיוטית־הגותית יוצאת דופן שנושאה העיקרי הוא: היהדות; תפישת ה„אני" על פי היהדות, תפישת הקיום על פי היהדות, תפישת המשפחתיות על פי היהדות.

זה נשמע אמנם כדיסרטציה פילוסופית ולא כשירה, אבל כאשר בשיחה עם שבתאי הוא מזכיר משוררי כופת הנצרצים עליו כמו הסידור היווני הקדום או לדנטה אלגירי — לא קשה להבין שהדגם הפיוטי אליו הוא חותר אכן ממזג הגות ושירה.

להצמיד שם כמו „בגין" לפואמה המתפרסמת בימינו, הרי זה כמו לנפנף בסמרטוט אדום בפני הפר. או, אם תרצו, כמו להרים, בכוונה, אות של ברד. והתגובות אכן לא איחרו לבוא. מבקרי ספרות וכותבי רצנזיות מן השמאל כבר מיהרו להדביק לאהרון שבתאי תווית של פאשיסט. כך נכתב עליו בעתון „דבר" בלפני שבוע, למשל.

פאשיסט מניין? ככך שהוא מדבר, לדברי מאשימיו, בהתפעלות עצומה על דמות האב המיתי, על המנהיג "חכם והכל יודע שמתבטלים בפניו, „פיהורר" רחמנא ליצלן. בתשובתו של המשורר להאשמה זו, המתפרסמת היום באותו עתון הוא כותב: האם כשאומרים אב — חייבים מיד לקפוץ למסקנות פאשיסטיות? האם אין גם אב אחר? אבינו שבשמים? איך ייתכן שיהודים במדינת ישראל כל כך מנוכרים ללשון העברית ולמשמעויותיה עד שבמקום לחשוב על קונוטציות הלקוחות ממקורותינו הם חושבים במונחים מערביים פוליטיים? שאלה רטורית. במקום להתפלמס — מוטב, נדמה לי, משום לקחת את הפואמה הזו — ולקרוא בה.

ברגע הראשון — קצת הלם. אהרון שבתאי העתיק עמוד אחד מתוך ספרו של בגין „המרד" ועורך עליו מדרש שמות, כמו להבדיל, שנהגו חז"ל בזמנם כשדרשו כל אות וכל קוצו של יוד בתורה.

אם בגין מזכיר, באותו העמוד בספרו, את שכונת התקוה, כותב שבתאי בשירו:

„ומה טעם ואמר שכונת התקוה?... זו התקוה — הבית... זאתה פוסק: מהו בית? — אי־ן. אי־ היא ביתו... בניה וביה / הבנת גם / סה / פשר / נאמר תקוה: / דבר השם / אינו חרום / אל: תגיד „חרוט" / אלא „חרות" (על הלהות) דוד / כל הלילה / (המלך) / מתעסק / בעינייני הגידות / ההינו / המופקד על / הבית / (אותה חרות נמצא / שעוסק ב„חרוט" — / עוסק בתורה — / כמהר / נשים לבעליהן... /".

נקודת זינוק להגיע אל העיקר

כבר אמרתי — ברגע הראשון תגובה של הלם ואולי אפילו פרץ של צחוק. כביכול — „פורים שפיל", רש"י ואגדות חז"ל ומדרשים תלמודיים המגוייסים למסורת של חולין. ואולי לא „פורים שפיל" אלא „מסכת פורים", אותו שעשוע אינטלקטואלי מקובל בישיבות לעשות הלשלה (פרוויקציה) של השקלא וטריא התלמודי של „הקל וחומר" ו„האיכא יסתברא" ו„הגזירה השוה" — על גופיאים של חולין על ציינים של בלום.

נלא היא. בעצ. עבמסכתות פורים למיניהם הר־שעשוע מתוע, מכוון, וכל תפקידו רק להצחיק, הרי שכאשר המשורר שבא מרקע שמאלני מובהק, ילד שגדל במעונות העובדים בתל־אביב, שראה את הוריו הסוציאליסטים אוכלים לתיאבון ביוהכ"פ („אילו הורי ראו אותי היום חוזר אל היהדות ואל ערכיה היו קורעים עלי קריעה", הוא אומר לי בשעת שיחתנו), נער שהיה חבר מסור ב„השומר הצעיר", עלם שהצטרף לקיבוץ מרחביה — כשאדם כזה כותב כך, ברור שמניעיו אחרים, רצונותיו אחרים, וכוונותיו אחרות.

שבתאי נתלה בדמותו של בגין ובשני הדפים שתלש מספרו של בגין „המרד" רק באמתלא, ליתר דיוק, כבנקודת זינוק כדי להגיע מהם אל העיקר שלו.

העיקר שלו מהו? לדעתי — גילוי מתמשך, מתפעל, מרשים למדי באירוניזציה שלו, של השקפת העולם היהודית, של אהבת האדם היהודית, ושל עקרונות חיים יהודיים. הוא מנתח, למשל, בפואמה שלו את „סוגיית רודף", ומספר על רבי שילא שהרג יהודי אחד שהלשין עליו למלכות בהצדקה של: „האי „רודף" הוא / והתורה אמרה / הבא להרגך וגו'", וכך מפרש גם את ו„חי בהם", הוא מתפלמס עם א.ב. יהושע המנפנף בסיסמת הנורמליות, כסיסמה שעל מדינת ישראל לאמץ לעצמה: „... בזכות הנורמליות" / „...אין דבר / כזה — / נורמליות / ניתן רק להיות — / עצמי / בהקשר זה / (העצמי). / אדקווטי / המושג / „העם הנבחר" / הצעמי / קיים כנבחר / ורק כך — / זוהי יצירה מוחלטת...".

האם יש לתמוה על שבקריית ספר שלנו „קפצו להקרה" למקרא הדברים? ה„שמוצניק" שבתאי כותב על „העם הנבחר"? מתעסק במדרש סמוה? מראה כיצד אל הוא היפוך אותיות: לא. כלומר, אי האי"ל שבשמים, או שאתה הוי בסימן הלא, בסימן הריק והשלילה, וכותב בבוז תהומי על „העיוולים דצדקני —" של אותה „נורמליות" הקלוטה תמיד כן החוץ, וקובע פסקנית, „אלה שנתיאשו מלתת מאמנים גם לקחתי". פירוש: מאמינים לתת יחס של אהבה אמיתית לזולת, לתת אהבה לישראל, ומאמינים לקחת את ארץ ישראל לעצמם ועכשיו הוא נכנס למושג האהבה היהודית וכותב: „זוה / המודרש העמוק / של / „ואהבת לרעך כמוך" — / כדברי / רבי נחמן / ברוך לו / (לרעך) / מימה יפה" / שפוך לו / לגרון / בדיל רוחות / (שימות מהר) / כדברי רב כהנא / כשום שעיקר גדול / הוא / (כל עוד תחי) (אותה חי — נ.ג.) / שחייך קודמים /".

אהבת ישראל כצורך אקולוגי ואינטלקטואלי

בגליון „מאזניים" של נובמבר־דצמבר 1985, נותן אהרון שבתאי ביטוי ליתר, הגותי, להשקפת עולמו ב„בגין". במאמר בשם „שינוי הנושה" הוא כותב: „הצד של הא„וס חסר לי מאוד בספרות העברית החדשה. תחיה למושאים אידיאליים בקום יישומו על אהוס, (כמו) בתלמוד ובכל המכלול הפרשני... מן התורה ועד לקבלה ולשירת ימי הביניים".

„עם הרצל וביאליק עובר הדגש כאתוס לאידיאליזציה, מן החוויה של הפרט במעגל השנה (הסידור, השולחן ערוך) לאידיאולוגיה. בהעדר אתוס — נוצר חלל המוביל ל„דיבוק ההיסטוריוסופי", לתודעת הישראליות שהיא כפיקה של מהליב וחיים כסבל ולסמך סבלי. לעומתם מציב שבתאי את אהבת ישראל כצורך אקולוגי, וצורך אינטלקטואלי.

אידיאה של ישראל קל לאהוב, אבל את ישראל שנתממשה — אין אהבים. הרומנטיקנים השמאלנים של הספרות העברית מסתובבים בינינו ומיקוננים כל הזמן, כמו ביאליק בשעתו: „הכוכבים ריכזו אותי...". דהיינו, האידיאלים והחלומות על „החברה החדשה" שתקום פעם כביכול בארץ ישראל, התנפצו להם במציאות הישראלית היומיומית.

שבתאי מבקש לעומתם את „חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה" ומעלה על גם את הפרגמטים היהודי שאינו מתפסק ברעיונות המופשטים הגדולים אלא מלמד אותך שעה שעה ורגע רגע איך להיות בן אדם. „א. מענטש" הוא אפילו מוסיף ביידיש. בלגלוג, תוך כדי שיחה, מספר שבתאי על כמה מן הטובים שבידידיו אנשי „שלום עכשיו", המדברים גבוהה על שלום לפלשתינאים. אבל אינם מצליחים להגיע לשלום־בית בתוך משפחתם שלהם („גרושים שלוש פעמים"), מבטאים אהבה אלטרואיסטית, פילולית, ל„אדם באשר הוא אדם" אבל מזניחים את ילדיהם... „קודם כל תדאג לילדיך שלך ורק אח"כ תהיה אצ"ל נפש שכזה...", אומר שבתאי.

מה כאן לפנינו? עוד מקרה של „חזרה בתשובה"? עוד אדם רגיש שגדל ללא אמונה וללא ערכי אמת ומתוך הריקנות האופפת אותו שלח יד כדי להיאחז בממש ומצא את האמת שביהדות?

אהרון שבתאי, כרגע לפחות, אינו מקיים מצוות, אבל בת אחת שלו לומדת בבית הספר הממלכתי הצרפתית בירושלים, בן אחר נשלח ללמוד במכי"ר (שבגלל בעיות עם מורתו, לא נקלט שם אמנם) ואילו אביהם, המצפה כל יום להולדת ילדו השישי, לומד גמרא (בעזרת ספריו של הרב עדין שטיינזלץ) ומעיין במדרשי חז"ל בנפש חפצה.

כמו סיפרתי על ילדותו במעונות עובדים בחיק הורים שורשיות היו סוציאליסטים שרופים אבל למעשה. לא הצניקו לבניהם יותר מאשר ריקנות (האבא ישב במסבה אוכל בשר „קצילקצי ובכבש צנון"). מה שלא סיפרתי זה שבבית ההיא היתה גם הסבתא, היהודיה חמה ומאמינה שחלמה על כך שנכדה אהרון יגדל ויהיה רב בישראל. כדרך כל הסבתות בישראל מדורי דורות. השיחות עם הסבתא על היהדות נקלטו, שכלו ונדחקו כבראת עמוק עמוק לנשמה, גם כאשר, בגיל ההתבגרות, הדתיק אותם אהרון שבתאי כליל ממחשבותיו ונעשה „שמוצניק" נלהב. באותם ימים אגב, השם „בגין", סימל גם בשבילו מה שהוא מסמל היום בשביל השמאל: משהו שנוא, מוקצה מחמת מיאוס. „האויב". סמל כל הרע, והדבר שצריך לנפץ. והו מסביר מדוע בחר בשם הפרובלמטי. המצורר מזלוקת כמתערות לציירה. דוויקאות יש כאן. רצון לצעוק: „טול קורה מבין עיניך" רצון להלחם כנגד השנאה המשתוללת אצלנו בין יהודי ליהודי.

הריקנות הולידה חיפושים

האהבי הקיבוץ — באו החיפושים. אהרון שבתאי מצא את עצמו מוקף בריקנות קיומית ותרבותית. שום יהדות לא הצניקו לו. אדרבא — היהדות כמו בגין, הפכה, בעקבות חינוכו, סמל לדבר מאוס. הוא חיפש עוגן קיומי ואינטלקטואלי בפילוסופיה היוונית. עשה דוקטורט בתרבות יוון (גם תרגם בינתיים מיוונית לעברית את „אדיפוס המלך" לסופוקלס ואת „מדיאה" לאוריפידס ובקרוב עומד לצאת תרגומו ל„אלקטרה" של אותו מחזאי), החל להרצות באוניברסיטה העברית על הדרמה היוונית המשיך להרגיש, לתמהונו, אותה ריקנות, אותה אי־נחת מן החיים, אותו ניהיליזם מוכיסטי שהוא מטיח היום, כהאשמה, בפרצופה של הספרות הישראלית. גם נסיונותיו בכתיבת שירה, נסיונות שבהם שילב פושגים וביטויים מן היוונית, שבשעת כתיבתם נראו לו מספקים (אקזוטיים) — שאיבדו את טעמם ועצמם. כל התרבות המערבית הקלאסית מאפלטון ועד ימינו, מסביר שבתאי, עוסקת בתיאוריה ובאידיאלים מופשטים, מנותקת מן החיים הממשיים, מקטנות היום־יום. מן הקרטנות הקונקרטית שבתוכה בעצם אנחנו חיים, ושהיא היא הקשורת אותנו לא רק אל הממשות אלא אל טעם הקיום. ואז — נתפס שבתאי אל הכתוב של החכמים הקדמונים, אל קונפוציוס הסיני, אל דיוגנס אל הרקליטוס הפרה־סוקרטיים, ליתר דיוק, הפרי־אפלטוניים, ובשנת שבתן בארצות־הברית ישב לכתוב ספר על הכתב העצמית, השורשית, הקשורה במבורה אל החיים, ספר שזכה לשם: „ההרצאה הראשונה".

מדובר ב„הרצאה" על חיי היום־יום של האדם, על דרך ארץ, במקום מושגים מופשטים, על איך עליך להתנהג עם אשתך וילדיך בבקום על התנהגותך מול „ההמון", „העם" ו„המדינה". הגנה תוך כדי כתיבה — נזכר שבתאי לפתע בפרקי אבות. משהו עלה מתוך מעמקי הזיכרון וצף אל התודעה. „זהו אטוליזום", אומר שבתאי. אצלנו אומרים: הניצוץ היהודי. התעורר בנשמתו. פותח שבתאי את פרקי אבות מחדש — ואור עיניו. הנה הנה אותו אתוס, אותו מוסר חיים של דרך ארץ חכם, יום־יומי, אנושי, שאליו כמה ואליו נעצנתה נפשו. במקרה, באחת מחנויות הספרים, פתח גמרא במהדורת שטיינזלץ שבה כידוע לא מצויים המתוסמים של הארמית ואותיות רש"י. שבתאי החל לקרוא בטקסט התלמודי המנוקד המתורגם שבספר — ונכבש כליל. הזאת היהדות, נדהם, תמה לעצמו, חכמה יותר כן היוונית, שורשית ועצמית יותר כקונפוציוס, סוקראטיה וכיקיפה את כל האספקטים של חיינו, „מבית הכסא עד כסא הכבוד".

הארה רוחנית

צריך לקרוא בפואמה „בגין" איך שבתאי מבטא בהתפעלות של מי שגילה, בגיל המבגר יחסית את אוצרותיה ומכמניה של היהדות, מדרשים ומצווים מן התלמוד המוכיחים שחז"ל לא נרתעו מלעסוק לא בהלכות טהרה של קרבנות אבל גם לא בהלכות טהרה של הגוף וכל אבריו, הכל תורה ולימוד היא צריכה. מנטילת ידיים ועד נטילת צפורניים ועד בכלל. העיסוק התלמודי הרציני, בביצה שנולדה ביום טוב קיבל לפתע, כמו בהארה רוחנית, את משמעותו האמיתית. היהדות, תפס שבתאי, מכילה את מורכבות החיים ומקבלת אותם. גם בית שמאי וגם בית הלל, היהדות אהבת אדם ואהבת חיים ומקדשת כל רגע וכל אספקט של חייו ולכן היא עוסקת ברצינות עמוקה שכזו בהלכות תשמיש והלכות נדה והלכות נקיון הבית והסידורים, לא פחות מאשר בסוגיות אחרות של אמונה וטהרה.

רמז להבנה הזו, להארה הזו שבאה אליו, אפשר ללמוד מיצירה אחרת, „כירה" שכתב שבתאי אבל עדיין לא פירסם. „לקחתי פרק במסכת שבת", הוא מסביר, „וכתבתי מחדש בבתים של שיר ובבי־קה, כמעט בלי שינויים עם תרגום מארמית לעברית (אבל השאירתי גם הרמה ארמית) ועם פרפראות ופירושים משלי"... ועכשיו רוצה שבתאי לכתוב פואמה על „הסידור".

הוא מרגיש היום שהתפילה היא מרכיב חשוב בחיי אדם. גדלתי על דטרמיניזם מרעי, הסביר לי, על תפיסה הרואה אקסיומות ולקונקרטיזם בכל. מה שהיה הוא שיהיה, וגיליתי את הדינמיות שביהדות, את מרכבי היצירה המתחדשים בכל יום, את משמעות הדבר שבכוחה של המלה, של הברכה התפילה יש לך סיכוי לשנות, לבטל גזירה רעה, להתקן לטובה. כאן נכנס צניון מדרש השמות המלים שבשיר שלי. כשאתה „דורש" כל שם אתה מבין בכוחה של המלה — אתה מכניס את אלמנט התקווה להתך חייך. נפלא בעיני שמברכים על הלחם לפני שאוכלים אותו. הברכה, המלה —

(סוף בעמוד 8)

בין הדף והמרקע

● אישי החסידות

אנציקלופדיה לחסידות, בעריכת יצחק רפאל. אישים (אותיות א'–ס), חיבר יצחק אלפסי. פרסומי המכון לחסידות. יד הרב מימון. מוסד הרב קוק, ירושלים. 325 עמ' + 64 עמודי צילומים.

הספר שלפנינו הוא נדבך נוסף באנציקלופדיה לחסידות, שמטרתה להקיף בצורה שיטתית את בית הרחב של החסידות, על אישיה, קורותיה, תורתה ושיטתה. לאחר הכרך הראשון („ספרים", חלק א') יצא עתה הכרך הראשון בסדרה „אישים", הכביל תולדותיהם של מאות אדמו"רים, ראשי שושלות וממשיכיהם, צדיקים וכתביהם, רבנים ומגידים. אנציקלופדיה מסבכת בצריכה דיוק מדעי וכתיבה סיסטמטית, וכשמדובר בנושא החסידות נערמים קשיים רבים בפני הבא לדלות את הפרטים והנתונים משפע המקורות, שלא תמיד עומדים במבחן הדיוק ורבות הסתירות ביניהם. המלאכה הוטלה על כתפיהם של שניים שידם רב להם בחקר החסידות — ד"ר יצחק רפאל, עורך האנציקלופדיה, והר"ר יצחק אלפסי, מחברו של כרך האישים.

ד"ר יצחק אלפסי, שחיבר עשרות ספרים בתחום החסידות, ריכז במאות הערכים שבספר את כל החומר על האישים הכלולים בו (חלק מהערכים נכתבו על-ידי יואל גרנמשטיין, באיר שמעון גשורי, דוד הלחמי, זאב רבינוביץ ויצחק רפאל). לא כל הערכים שווים בהיקפם. יש שהאישיות הנדונה ניתן למצות את תרומתה לתנועת החסידות בכמה שורות, אך יש אישים שהפרקים אודותיהם מעטים אף כי ראויים הם לערך רחב יותר. בראש כל ערך תאריך ההולדת והפטירה של האישים, ובחלקם גם המקומות שבהם נולדו ונפטרו. לאחר מכן באים תולדות חייהם, תעובי פעילותם ותרומתם לתנועת החסידות, ספריהם ושכוות ילדיהם. בסוף ערכים רבים באים ציונים ביבליוגרפיים שבהם ניתן למצוא חומר על האישיות הנדונה. כאמור, יש ערכים של כמה שורות ולעומתם אחרים המשתרעים על פני שניים—שלושה עמודים ואף יותר. מבין האישים שהערכים עליהם גדולים בהיקפם נזכיר את רבי אברהם בורנשטיין מסוכטשוב, רבי אברהם גרשון מקוטוב, רבי אברהם יהושע השל מאפטא, רבי אברהם מרדכי אלטר מגור, רבי אהרן רוקח מבלז, רבי אליהו (ויסבליום) מליז'נסק, רבי דובער שניאורסון מלובאוויטש, רבי חיים הלברשטאם מצאנז, רבי חיים ישראל מורגנשטיין מקוצק, רבי חיים מאיר הגר מויז'ניץ. הערך הגדול ביותר בכרך זה הוא על רבי דב בער ממזריטש, כבלא מקומו של הבעש"ט המארגן הגדול של התנועה החסידית. על פני תשעה עמודים נגוליים תולדותיו ופעולותיו להפיכת החסידות לתנועה גדולה וחזקה ומובאים עיקרי תורתו בעניני הבריאה, אלקים והאדם, הצדיק. הצלאת מחשבות זרות, דבקות, תפילה, יראה ואהבה, חכמה ולב, רע וטוב, שמחה ועצבות.

ברכה בפני עצמה קובעים 64 עמודי התמונות על נייר כרומו שבסוף הספר. באים כאן צילומי דיוקנאות, כתבי-יד וחתימות, שערי ספרים, הוים ולחנים, תשמישי קדושה ומצבות.

● פשרה של מגילת פשר חבקוק

מגילת פשר חבקוק, ממגילות מדבר יהודה. ההדירה וצירפה מבוא ופירוש בלהה ניצן. הוצאת מוסד ביאליק, ירושלים, בשיתוף בית הספר למדעי היהדות ע"ש חיים רוזנברג, אוניברסיטת תל-אביב. יח + 228 עמ' + 16 לוחות.

בגילות מדבר יהודה שנתגלו לפני קום המדינה בחרבת קומראן הן, כידוע, מהתגליות הארכיאולוגיות החשובות ביותר שנמצאו בארץ. מגילות אלה, הן מצד תוכנן והן מצד לשונן ודרך כתיבתן, פתחו אופקים חדשים בבדעי היהדות לגבי תקופת בית שני, ומחקרים רבים מאוד נעשו עליהן.

בלהה ניצן הוציאה עתה מהדורה מדעית של פשר חבקוק, מן המגילות הראשונות שנמצאו ופורסמו. מגילה זו דורשת בשיטת ה„פשר" את שני הפרקים הראשונים של ספר חבקוק. בצד הטקסט בא פירוש בשלושה מדורים : מדור הקריאה, ובו מובאר הבסיס לקריאה המוצעת של הטקסט ולהשלמות וכן הצעות קריאה אחרות ; מדור הנוסח, ובו השוואות של הטקסט המקראי שבמגילה לנוסח המסורה ; מדור הפירוש, ובו פירושי עניין ולשון. אולם רובו של הספר מוקדש למבוא המציג את מה שניתן ללמוד מהמגילה בכללותה. ובו דיונים בתורתה הדיונית של כת מדבר יהודה, דרכה הפוליטית ופעילותה ההיסטורית. המבוא, שהוא כאמור עיקרו של הספר, אינו דן רק ב„פשר חבקוק" אלא ב„פשרים" ובמגילות מדבר יהודה בכלל, והוא יוצר תמונה מקיפה של כת „היחד" מאויבים שונים.

לאחר שהיא מביאה פרטים על המגילה, דנה בלהה ניצן בתוכנה ובאידיאולוגיה המשתקפת בה. הסופר, הנמנה עם כת „עדת היחד", מתאר במגילה שהתרחשו בימיו ביהודה ובעולם, כפי שראה אותם מנקודת מבטו של איש הכת. הסופר האמין, כחבריו לכת, שההתרחשויות ההיסטוריות הן חלק מתכנית אלוקית שחזו הנביאים, והוא מצא התאמה בין מאורעות זמנו לדברי חזונו של חבקוק. לכן ראה בדברי הנביא את התכנית האלוקית לדורו, ובמאורעות המגשימים אותם — את פתרונם ההיסטוריים שבדורו של „מחבר", המשתקפות במגילה. עוברת בלהה ניצן לאידיאולוגיה האפוקליפטית וביטויה בה. הפרק הבא מוקדש לדרכי עיצובם של ה„פשרים" והמחברת מביאה דעות של חוקרים שונים בסוגיה זו. פרק נרחב היא מקדישה לעניני לשון וסגנון ב„פשר חבקוק" כמו במגילות מדבר יהודה בכלל, והיא דנה במבנה התחבירי, אמצעי המליצה, הכתיב, תורת ההגה, תורת הצורות והמלות. הפרק הבא מוקדש לתקופה המשתקפת בדברי ה„פשרים" ודמויותיה. ובו מתחקה המחברת אחרי כוחות ואישים הנזכרים במגילה בכינויים סמליים, כגון : כתיאים, כוהן רשע, מורה צדק, איש כזב, בוגדים ועוד. על פי גימת המחבר שבתיאורי הכתיאים. הלא הם הרומים, מסיקה המחברת ש„פשר חבקוק" נכתב בשעה שכבר נראתה באופק סכנה ממשית של פלישת הרומים ליהודה, כנראה בין השנים 63—84 לפני הספירה הכללית.

קיים דמיון מסויים בין שיטת ה„פשרים" לבין מדרשי חז"ל, אך קיים ביניהם הבדל יסודי ועקרוני, כניסוחה של מחברת הספר שלפנינו : „בבחינה יעודו הפשר הוא בגדר „מדרש אפוקאליפטי". המבקש לגלות הן את המאורעות המגשימים את דברי הנביא והן את משמעם של מאורעות אלה על-פי מקומם בתהליך ההיסטורי—האסכאטולוגי, „אילו מדרשי התנאים מבקשים לגלות בכתובים את משמעותם המוסרית—החינוכית או הרעיונית".

● אקדמות למחשבת היהדות בדורנו

בית הוועד, במה למחשבת היהדות בזמננו. אקדמות למחשבת היהדות בדורנו. משרד החינוך והתרבות / האגף לתרבות תורנית. 60 עמ'.

„בית הוועד", שהמושב הראשון שלו נערך בסוכות תשמ"ד, נועד לשמש אכסניה למחשבת יהדות בצלת משכצות לקיום יהודי בחברת ימינו. המגמה היא לבחון סוגיות ופרשיות במחשבת היהדות לדורותיה שהן רלוונטיות למציאות ימינו, ואף לבחון את ההגות הכלל-אנושית, ככל שניתן ליישם אותה לשאלות „פועלות בהוויה היהודית. בחוברת זו ניתן תוכן הדיונים של המושב הראשון של „בית הוועד", שדן ב„אקדמות למחשבת היהדות בדורנו".

בדיון נטלו חלק אנשי רוח דתיים העוסקים במחשבת היהדות. בתחילת הדיון נישאו ארבע הרצאות פתיחה על-ידי ד"ר יונה בן-ששון, פרופ' יעקב יהושע רוס, פרופ' שלום רוזנברג ופרופ' דב רפל. ד"ר בן-ששון בדברי המבוא הגדיר את כיוונו של העיון להתחלה בלבד, לאקדמות למחשבת היהדות בדורנו לשלושת עניינים : אלקות, אדם, התגלות. „אקדמות" כשמן הן : אין עניינן להורות דעות על מלואן ולא להציג תורה שלמה של אורחות חיים ליחיד באמונתו ולעדה המאמינה. העיון מכוון לברר במוגדר אך אקדמות ויסודות. בעקבות הרצאות הפתיחה התקיים ויכוח, שעיקריו מובאים בחוברת. ובו השתתפו עמוס חכם, ד"ר אביהם נוריאל, ד"ר אריה סטריקובסקי, ישראל פיבקו, ד"ר יואל פלורסהיים וד"ר אביעזר רביצקי. בסיום החוברת באים דברי תשובה של ארבעת הפותחים, שהתייחסו לחלק מהנקודות שהועלו בדיון.

● המחשב אינו חושב

פרקי יסוד במדעי המחשב, מאת פרופ' דוד הראל. עורכת הספר : צילה דרורי. ספריית אוניברסיטה משודרת, קצין חינוך ראשי / גלי צה"ל, משרד הבטחון — ההוצאה לאור. 137 עמ'.

המחשבים הראשונים נבנו בשנות ה-40, וכיום, בשנות ה-80, אי אפשר לתאר את החיים המודרניים בלעדיהם. במשך שנות דור חלה בשטח זה התפתחות עצומה, ששינתה מן הקצה אל הקצה תחומים שונים בחיינו. פרופ' דוד הראל מן המחלקה למתמטיקה שימושית במכון ויצמן למדע אינו עוסק בספרו זה במבנה המחשב, בשימושיו המעשיים בו ובתכנותו. עיקרו עיסוק בתהליך המתחולל במחשב ובמושג האלגוריתם, המתאר תהליך זה והגורם לו שאמנם יתחולל.

פרופ' הראל אינו מתאר את המחשב ככל-יכול. הוא מציין, לבסוף, כי מחשבים בימינו מסוגלים לשלוט באופן מדויק ויעיל ברובוטים תעשייתיים בעלי עשרות זרועות מיכניות ומיני מנגנונים דינמיים אחרים המסוגלים להרכיב מכשירים ממאות חלקים בעלי גודל וצורות שונים. לעומת זאת, גם המחשב המשוכלל ביותר אינו מסוגל לבנות קן ציפורים יציב מערימת זרדים, דבר שכל ציפור בת עשרה חודשים יכולה לעשותו... ההתפתחויות בענף המחשבים יוצרות אפשרויות חדשות לפתרון בעיות ולביצועים יעילים וטובים של מחשבים ביישומים חדשים ומורכבים. אך אינטליגנציה מלאכותית ממש, אינה בנמצא ולא תהיה בעתיד הנראה לעין.

ספר זה מבוסס על הרצאות ב„אוניברסיטה משודרת" בגלי צה"ל, אך נוספו לו כמה קטעים ותרשימים להבהרת דברים מסויימים. ראוי לציין כי בראש כל פרק מובאים פסוק או פסוקים מתנ"ך, שיש להם קשר לנושא הנדון.

ש. יהושע

מה לימדה אותי תנועת החסידות?

מאת אפרים שמואלי

א. ירידת החסידות בדור האחרון בפולין

בספרי „בדור היהודי האחרון בפולין" המתארים את יהדות פולין בין שתי מלחמות העולם, אני מקדיש כמה פרקים לתיאור עולמה של החסידות במדינה זו. הספר עומד להופיע בקרוב.

תנועת החסידות נולדה בפולין : בפודוליה הגליצאית, וכשם נתפשטה על פני כל המדינה, בגבולותיה הרחבים בדורות ההם, וחזרה גם לרוסיה, מגבולות אלה לא חרגה, ובמאמציה להיכנס למערב נעצרה. היא איפוא חזיון פולני מובהק, כתנועה של יהדות פולין לעם היהודי. נטייתה להשתלט על המבוכה שנוצרה בעם לאחר המפולת של התנועה השבתאית וההרס הפרנקיסטי.

יהדות פולין היתה בשעתה בגבולותיה ההיסטוריים שלפני חלוקת המדינה, רוב הבניין של העם היהודי באירופה, וממנה יצאו המוני המהגרים אל הארצות שמעבר לים ושם נתגבשו לישובים חשובים. בשעתה היתה גם יהדות פולין רוב הבניין התרבותי של העם, ותנועת החסידות היתה בה רבת השפעה.

מבין שלושת המרכזים הגדולים של החסידות בפולין : בלז, גור ואלכסנדר, בחרתי לתאר את אלכסנדר, שהייתי קרוב לו גם על פי תינוקי וגם קירבת מקום, כמסופר בספר ובפרקים שפירסמתי מכבר בגליונות השבוע הזה. אמנם כצעיר שגדל בכרך הגדול לחדר ולמד בגימנסיה ראיתי בצליל כיצד תאר ההווי החדש בפולין, בעיקר זה שנתפשט בין שתי המלחמות, תחת אושיות התנועה, מוסדותיה ואהדות חייה. רבים ממחזיקיה לשעבר, פנו, הם ובניהם, לציונות, לתנועות הפועלים ולהשקפות עולם, שסתרו את עולמה של החסידות. חסידי גור, שהיו גם רוב החברים במפלגת „אגודת ישראל", תמכו על פי רב בממשלה הפולנית, ועל כל פנים תביעותיהם מן הממשלה היו הפחותות ביותר. אמנם חסידי אלכסנדר ייסדו גוש של „חרדים בלתי מפלגתיים", שלעתים קרובות התחבר אל הציונים, וביותר — אל תנועת „מזרחי" ושלוחותיה. אבל הם היו מיעוט.

מבחינה חברתית-רוחנית ביקשה החסידות לשמור על נפשה פולין-ישן בחינוך ובאורחות החיים כולם, וצר היה לצעירים כמוני לראותה הולכת ונעשית שמרנית וקנאית יותר ויותר — מפלגה שמרנית-קלריקאלית, המסתגרת בתוך עצמה והמאבדת את בניה. בשנות השלושים, כשבמדינת פולין שלטה מפלגת הממשלה בלבד, כמעט שלא היתה ליהודים נציגות בפרלמנט חוץ מ„אגודת ישראל", כלומר ממפלגת החסידים, וצירים היו צירית של מפלגת הממשלה, העוינת למיעוטים, ובעיקר — ליהודים. אין צורך לומר, שמהות החסידות נפגמה הרבה מן הפוליטיקה החסידית ומן הגישה של התנועה להירודים, שנפלו בתולדות העם היהודי בדורות האחרונים.

אף כי האוריינטאציה הפוליטית והחברתית של החסידות בפולין היתה למדת לוחם של צעירים רבים שיצאו מתוכה, הלא בוודאי צריך ניתן היה להעמיק חקר במקורותיה וללמוד מהם לקחים, שלא הועמו בתמורות ובמבוכות של הדור האחרון.

ב. ארבעה לקחים תיאולוגיים

כל מה שראיתי ושמעתי באלכסנדר, נצטרף בלבי כדי תפיסה מוצקה אחת על האמונה הדתית בכלל ועל דת ישראל בפרט.

לקחתי : א. שהאמונה היא טרנסצנדנטית מיסודה, אם לדבר בלשון הפילוסופים, שכל המרגשים, הדעות והמעשים שבאמונה חורגים מן הגבול הסבירי האמפירי. יש בהם תוספת מעבר להחושי הכרתני השכלית ותיצאנו הצלה, הרבה למעלה מן החשבון המקובל. יש להבדיל בין הכרת חפצים בעולם הזה על דרך הבדיקה המדעית וההכבגה הפילוסופית לבין הבנת אלקי יתרון שהוא מיכוד הפליאה והמופלא מעבר לגבלות ומכליהם המובנים, מיסוד „עולם חסד יבנה". יש נשמה יתירה, תמיד יש עוד ועוד מן הדפה המרידות הסובבות, בגנזי המשכבות, שמהם מתפרנסים המוסיקה והשירה, המחשבה הפילוסופית והשתיקה. שום כמבא, מעשה האמונה אינו לפצגי כמות שהוא, אלא הוא מתייקר ביקר „הניצוצות הקדושים" השוכנים בו, הייצגים את ההשפעות המוחלטות.

ב. כשם שהעולם איננו כפשוטו גם האדם, כל שכן היהודים. הם הכריע, מרוחק ומקרוב, שהיינו במובלים מאברהם, יצחק ויעקב. אם אין נהגים באדם כשורה, ולא כל שכן באדם קרוב, ביהודי ובחסיד, כשורה, ואפילו לפנים מהשורה, הלב נוקף, ואנה מביא „נפילה מחוץ", שהיא מעשה שטן, תולדת הזנהה שלך. על הפסוק „ואהבת לרעך כמוך אני ה'" אמר ישמח ישראל „אני ה', הקב"ה כביכול אומר : קחוני ביניכם („לאהוב מיך אויך ארין). זוהי הדגשת היתרון והתעלות.

ג. הדברים שבאמונה הדתית נוגעים ללבו של אדם, זיקתו אליהם עמוקה, מוחלטת. כלומר — מה שיש לך בו עניין מוחלט, זיקה גמורה, ולא התעניינות למחצה ולשליש. באמונה הדתית יש הזדקקות האני לכח עליון, מיפגש עם דברי תורה הקוראים לך, הם תופסים אותך בציציות ראשך בחינת „צמאה נפשי לאל חי". מצד אחר : המצפון קורא ומעורר. צור לבבי-אלוקים כאילו מבקש אותי : איכה ? ואינו יכול להסתתר מפניו. הכל כאילו מבין אלי, ואין לאן לברוח.)

ד. כל הדעות והמעשים שבדת כהתייחסים על כוונה כוללת, שהיא בחינת „סובב כל עלמין וממלא כל עלמין". בלי אמונה בכוונה הכוללת, במשמעות קיבוצית וכלל-אנושית, המקיפה הכל, אין אמונה אמת, והשאלה העיקרית של כל מאמין היא כיצד מתאימה הכוונה הכוללת למשמעים שבחיי יום יום, כלומר, — כיצד היא בתגלה, בצליל, ואיך לראות במקרה ובמזומן את הכוונה, חייב אדם מישראל לבקש כל ימיו את הכוונה, כדי לאשר ולקיים את המשמעים שבמעשיו באורחות חייו יום יום. על פי זה יש, כמובן, דרגות שונות של אמונה, ומתעוררים שאלות וספקות. האנרגיה של האמונה בכוונה העליונה הכוללת אינה שווה בכל הזמנים המצבים. אמנם מצד האמונה יש לומר, שהיא תמיד משיבה תשובה, מחזירה לתשובה, להתרת הספיקות ואינה מניחה לאפשרות השלילית, שתהיה למציאות גמורה. הבירה לעולם אינה בלי מנהיג. אבל יש לפתוח את הלב כדי לראותו. עתים הוא מסתיר את פניו בעב ערפל של „מצוות אנשים מלומדה", של פולחנים ודקדוקים ושל הויות-הבל.

לימים הקלתי ובדקתי רעיונות אלה, וכיוצאים באלה, נכסי צאן ברזל באלכסנדר, ביהדות האמונה הדתית.

אהבת א"י של לא יהודים

מאת מרדכי רסל

זה שנים אחדות התרגלנו למחשבה, שבהונגריה בניגוד לשאר הארצות הקומוניסטיות, מופיעה ספרות ענפה העוסקת בנושאים הקשורים ליהודים וליהדות. רבים הם הספרים — הכתובים לרוב על ידי לא יהודים — הדנים באחריות הונגריה כלפי שארית יהודיה, נכתבו רומנים רבים ומאמרי-פולמוס, כמו כן מחקרים אין סוף על השאלה היהודית במדינה זו.

לאחרונה הוחל להופיע ז'נר ספרותי אחר, הנכתב על ידי צליינים מאמינים, הנושים דרכם בכל חלקי הארץ כשבידם התנ"ך ובעקבותיו עושים היכרות עם נופיה העתיקים-חדשים של ארץ-ישראל. בעבר הגיעו ארצה מהונגריה מבקרים שכוונתם היתה ללכוד את המציאות ההיסטורית-פוליטית של המדינה ובחזרם למולדתם כתבו — לרוב — דברי קיטרוג קשים נגדה. הפעם מדובר בסוג אחר של תיירים שכוונתם אינה להוציא דיבת הארץ רעה, אלא להכירה מכל צדדיה מתוך כוונה לראות בשלום ירושלים.

הספר היפה והמעניין ביותר שנכתב בנושא זה, הוא ספרה של הגברת קומיאטי שזה עתה הופיע ר שמו „היינו בארץ הקודש". לספר, המחזיק קרוב לארבע מאות עמוד, כתב „פתח-דבר" בעלה של הסופרת, אלאדר קומיאטי. הוא כותב בין היתר: „...בעברנו בין חורבות ארץ הקודש, ניתן לנו להכיר את מסורות נפש העצומה של העם הזה. התהוקה בנפשנו התפילה עליה חוזרת כדי יום : „שאלו שלום ירושלים... יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך, למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך... למען בית ה' אלוקינו אבקשה טוב לך". וכעת, עם גמר ביקורנו תפילה נוספת בלבנו: הלוואי ויתגשם עוד בימינו רצונו הכן של העם הזה, ויחיו באושר ובשלוה כל אוהבי ירושלים".

הספר כולו שזור תיאורים היסטוריים מתמצתי לב, ושיר הלל נהדר על ירושלים. בני הזוג קומיאטי חרשו לאורכה ולרוחבה את רוב המדינה, צמאונם להכיר עוד ועוד לא ידע גבולות ועייפות.

הספר מחולק למספר פרקים, לפי אזורי הביקור. הנה מספר כותרות: „בשבילי הגליל", „בשעריך ירושלים", „במדבר יהודה" ועוד. בראש כל פרק פסוק מתאים מן התנ"ך. לישראלים ותיקים כמוני יש מה ללמוד מן הספר, הן מבחינה היסטורית והן מבחינה גיאוגרפית. המבקרים הצליחו להגיע במשך שבועיים ימים למקומות שאני לא זכיתי לראות במשך קרוב לארבעים שנות חיי בארץ. והם אינם מסתפקים בתיאור הדברים שעיניהם ראו, אלא השתדלו לחזור למעמקי העבר של כל מקום בו ביקרו ולקשר עם ההווה הישראלי. תוך כדי תיאוריה אין המחברת שוכחת להזכיר, לאיזה מן השבטים היה שייך המקום בו ביקרה. מלבד העובדה שהספר מסוגל להוות מדריך תיירים מהימן בשביל כל אדם הרוצה לבקר אצלנו, הקורא בין דפיו מקבל גם שיעור מזורז מן העבר הרחוק של עמנו. הסופרת מציגה בפנינו תקופות קשות בחיי העם היהודי וגם אישים מרתקים שהשפיעו לפני דורות רבים על ההתרחשויות ההיסטוריות. הנה לפנינו דמויותיהם של רבי עקיבא, רבי מאיר בעל הנס ואשתו ברוריה, יוסף בן מתתיהו. תקופת לידת התלמוד וחשיבותו בחיי העם. שורות מרתקות על המיסטיקה היהודית, על הקבלה ותנאי היווצרותה, על התנועה החסידית ותנועות רוחניות אחרות שהשפיעו על גורל העם היהודי. היות שהמחברת היא חסידה משובצת על המחשבה האקומנית והמיטה לקשר ההדוק בין שלוש הדתות המונותאיסטיות היא קובעת: „אין בהיסטוריה האנושית דוגמה לחילופין כה ברורים ונשנים של הרס ותחיה במשך אלפיים שנה כפי שאנו רואים כאן, במדינה בה נמצאת לא רק הצטלבות של עמים, אלא גם של דתות".

אהבתה של הסופרת לארץ ישראל, במיוחד לירושלים היא בלתי מעורערת. אהבה זאת מתגלה בכל שורה כמעט. על ביקורה על יד הכותל היא מתרשמת במילים אלו: בין אבניו העצומות של הכותל סדקים רבים והם מבצבצים עשבי בר. בסדקים אלו מכניסים פתקאות בקשה. גם אנו ניגשים לכותל להתפלל. אני מדביקה את מצחי אל האבנים העתיקות, עליהם נפלו כה הרבה דמעות של צער, ששמעו כה הרבה לחישות של תפילה, גם מעיני זולגות דמעות, הן — אולי — לא כל כך לוחשות כמו של כל המצטופפים כאן, אך הן נובעות מתוך אהבה כנה. אלוקים, תן שלום עלי אדמות, תן שלום לעירך ירושלים ולחיים בתוכה".

האהבה הגדולה הזאת ניתנת ליהודי לא רק בעת המפגש עם מונומנטים היסטוריים כבדים, אלא בעיקר בעת שהיא פוגשת בדברים קטנים, לכאורה בלתי חשובים, ר בכל זאת מציינת אותם. אין היא כותבת שורות בעלות תוכן לירי על לדברים חשובים אלא גם שמה לב ומתרשמת מבצבוץ פרח קטן באדמת הערבה, או מניצן של פרח אותו היא מגלה בשטח ציה.

בעזבה את ירושלים היא שואלת את עצמה: „...האם נזכה עוד לראות את עיר האלוקים? מי יודע? דבר אחד בטוח: מי שזכה לראות את ירושלים הפיזית, מתעוררת בו התשוקה לזכות לראות גם את ירושלים של מעלה".

אני מסיים את קריאת ספר נפלא זה, שראוי הוא כי גורמים מתאימים יתנו עליו את הדעת, מתוך תחושה: הלוואי יהיו בתוכנו הרבה אוהבי ארץ ישראל כמו הזוג הפרוטסטנטי הזה.

„הפרשה" שהשפיעה על המאה ה-20 כולה

מאת בת שלום

ההלוכות של בני נוער צועדים ברחובות העיר וזועקים סיסמאות אנטישמיות, המון מוסת פורץ לתוך חנויות בבעלות יהודית, אחרים שבים בצור על בתי כנסת — מלכל זה מהרהם, והריכוז? האם בגרמניה של שנות השלושים? האם ערב פרוץ מלחמת העולם השנייה? — בכן, על פי ספרו החדש של הצרפתי, ז'ן-דני ברדלין, „הפרשה", את המציאות הללו ניתן היה לראות בפריס ובכנסי שבצרפת בשנת 1897, שני דורות לפני בני אירופה הלכו אחריו על תורת הגזע.

האנטישמיות האלימה שמשחזר הספר החדש שלפנינו גולה כמובן בצרפת, עם משפטו של הקפיטן אלפרד דרייפוס. מאות ספרים, סרטים ומחזות נכתבו כבר על פרשה זו — ולמרות הכל, זם ממשיכים להיכתב גם בימינו. בישראל, הקדיש ד"ר מאיר קוטיק לפני זמן לא רב ספר תיאור-היעודי חדש לפרשת דרייפוס, ובצרפת מעלה ההיסטוריון והפרופסור ברדלין בעצם הימים האלה שוב את הפרשה הזאת בהתיסה שונעת מאוחר ומיידידות, כאילו מדובר בדבר התרחש לנגד עינינו, ברדלין אינו מסתפק בתיאור ההיסטורי היבש המקובל. הוא מעלה, כמעט בכשרון סופרים, את מראה הרחובות והמונות הקהל של אותם ימים, מציג, בפרטי פרטים פסיכולוגיים, את הגיבורים הראשיים,

וכמו רבים שקדמו לו, מצליח פסות מכל לשחזר את דמותו של דרייפוס עצמו שנשאר בספר „הפרשה" כבספרים אחרים, דמות די מטושטשת ולא מעניינת. מוקף ע"י עמיתים בוגדניים, נעשה דרייפוס תחילה מבוהל, אח"כ היסטרי ולבסוף מוכה הלם.

ספריית העולם

בסוף מוכה הלם. לצד הקפיטן ההמום האילם מתנשאת שבצתיים אישיותו יזל אמיל זולה המכריזו שוב ושוב שדרייפוס הוא קרבן ללחצים פוליטיים ושיקולים בינלאומיים שבין צרפת וגרמניה הניזונים מן היהודים איום כפול : גם רדיקאלים, אנרכיסטים, שונאי כל מסגרת מדינית כובלת, וגם קפיטליסטים מיליונרים, „רוטשילדים" המשתלטים על כל כלכלה של צרפת ונעזרים במוסדות המדינה, וכל זאת בעת ובעונה אחת ! ברדלין מצליח להראות גם כיצד הצטיינותו הצבאית של דרייפוס היהודי, הצטיינות שניפצה בהכרח את הדעות הקדומות של אנשי הצבא על „היהודי הפחדן" — נחשבה לעלבון ולקוץ ממאיר בעיני הממונים עליו. בינואר 1899 מפרסם אמיל זולא ה„אני מאשים" שלו. פרופ' ברדלין מכנה את המעשה: „נקודת מפנה בהיסטוריה של העתונות".

אל זולא מתנבצים אחרים, פרדיננד אסטרהזי נהפך כמרגל גרמני ובורח מצרפת. הרברט הנרי, שזייף את החתימה של דרייפוס עד כבך ברשע — מתאבד. לאחר כליאתו זוכה דרייפוס לחנינה. אבל כפי שמראה ברדלין בספרו, המאה העשרים כולה הושפעה מן הפרשה. „הדרייפוסרים" ו„האנטי-דרייפוסרים" נשארו כשני מחנות יריבים בתוך האומה הצרפתית: גם אחרי ששככה פרשת דרייפוס, ראשי המחנות ניצבו שוב זה מול זה בשנת 1940, כאשר הרייך השלישי כבש את ארצם. ברדלין מציין שאפילו היום, משנות ה-80 של המאה, קיימים בצרפת שני המחנות הללו, אנטישמים מזה ושואפי צדק מזה, והויכוח ביניהם „הריסה ראשי" שוב סביב משפטו של הנאצי קלאוס בארבי המחכה לגזר דינו בבית הכלא בליון.

ברדלין אינו שוכח להציג בפני קוראיו גם את הקשר שבין משפט דרייפוס לבין התעוררותו הציונית של בנימין זאב הרצל, ומציג כך את „הפרשה" כמניע ראשון להתפתחות ההיסטורית שהולידה את מדינת ישראל, לכל מה שמתחולל במזרח התיכון ובמאבקים הבין-מעצמתיים סביב קיומה של המדינה. אדם ביטוי, אלו פורד דרייפוס, ופרשה כאילו פריכת צרפתית, מסבב איפוא ברדלין, הסביבצו איפוא את הורדוס על פני הבמה האשרים כולה.

מגזרות נייר יהודיות

מאת יהודה שוורץ

במאה ה-19 ובתחילת ה-20 היתה מגזרת הנייר נפוצה מאד בין יהודי פולין, רוסיה וגרמניה וגם בין יהודי אפריקה הצפונית ובמזרח הקרוב, היה זה ענף של אמנות עממית הקשורה לחיי העם ולמנהגיו.

הקומפוזיציה והעיבוד היו „מזרח". את המזרח נהגו לקבוע בדורות וגם בבתי כנסת ובבתי מדרש על קיר המזרח (ומכאן שמו) לשם הכוונת המתפלל לירושלים עיר הקודש. בבית הכנסת נקרא המזרח — „שויתי", לפי הפסוק „שויתי ה' לנגדי תמיד" (תהלים טז ח). על „המזרח" מופיעים לרוב פסוקים מכתבי הקודש.

קבוצה אחרת בין המגזרות היא קבוצת ה„שבועותלעך" ו„רויזעלעך" („שושנתות") שבהן קישטו וגוניות החלונות בבתי ישראל לכבוד חג השבועות. הכתובת שהופיעה עליהן היתה לרוב „חג השבועות הזה".

לקבוצות אחרות יש לשייך את הדגלים לשמחת תורה, שנעשו מנייר צבעוני ; „הקימפט ברויעלעך" או „שיר המעלותלעך", שתפקידם היה להגן על היולדת ועל התינוק מפני לילית המכשפה ; שנעשו לספירת העומר ; „אושפיזין" לקישוט הסוכה ולוחות „משנכנס אדר". כן ידועים פנקסים שנעשו במתכונת המגזרות לציון „יארצייט" (יום הזכרון) של רבנים ידועי שם. אף פנסים נושאי כתובת מקיפות לשמחות שנעשו תחת כיפת השמים, כגון חתונה. התאורה בתוך הפנס שיוותה מראה מרהיב עין.

במרכז המגזרות מופיעה לרוב מנורה בעלת שבעה קנים, לוחות הברית, או ספר תורה מעוטרים כלמעלה בכתר תורה, כגון דוד או נשר. מסביב — מוטיבים מעולם החי והצומח. בין דמויות בעלי החיים השכיחות ביותר נמצא את האריה, הצבי, הנמר והנשר. מצויות גם חיות אחרות וציפורים למיניהן. לעתים המוטיב העתיק עץ החיים וכן סמלי המזלות.

יש להזכיר את אופן הביצוע של המגזרות: על אף נייר המקופל לרוב לשניים, צוירה מחצית הדוגמה ונגזרה בצורת סכין חדה על גבי לוח עץ או על ידי מספריים. על ידי כך נעשה הציור סימטרי אחרי פתיחת הדף.

אמני המגזרות היו בדרך כלל נערי „חדר", בחורי ישיבות, מלמדים ועוזריהם. אמני-עם אלה, יוצרים בחסד עליון, התיחסו למלאכת המגזרות כאל עבודת קודש ואין פלא שהכניסו בה לא רק מיטב כשרונם אלא גם מאהבתם ומסירות רוחם לנושא המגזרות.

המגזרות מצפון אפריקה מכונות „מנורה" על שום המוטיב המרכזי שלהן : מנורה בעלת שבעה קנים, כשעל קניהן כתובות רבות, על פי רוב מתוך ספר תהלים. ברקע „המנורה" הונחו דפים דקיקים של מתכת צבעונית, על פי רוב נייר כסף. בין הצבעים, נוסף על כסף וזהב, היו גם כהים כבריק, סגול וצהוב. לעתים נהגו „מגזרות" אלו לקישוט בית הכנסת על ידי אנשים שידם לא השיגה להגיש ספר תורה. לפעמים הגיעה בגזרת נייר „מנורה" לזוג צעיר ואז הכתובות היו בהתאם למאורע („ששון ושמחה") היא נושאת אופי „קבלי", כשמשת כקמיע. במגזרות אלה מופיע פרט שאינו ידוע ליהודי אשכנז, ה„כמסה", היד המגינה והשומרת, מוטיב נפוץ ביותר בקמיעות יהודיות.

*

עם חיסולם הטראגי של מרכזי היהדות הגדולים בשואה והרס אוצרותיהם האמנותיים הרבים נמחתה גם יצירה עממית זו. עם זאת ממשיכה אמנות המגזרות להכות שרשים ולהניב פירות בישראל וממלאת תפקידה האמנותי-הקודשיותי.

בין אמני המגזרות הישראליים : יהושע גרוסברד מחיפה, משה רייפר מיגור, יהודית שדור מירושלים ויעקב נאמן מחיפה. מלבד החייאת מסכיה עתיקת ימים שכמעט ואבד עליה הכלח עומדת לזכות אמנים אלה תרומה מקורית וחדשנית, בגוון מגוונות עשיר ובפיתוח הנושא המסורתי לכיוונים שונים ומרתקים.

הצייר יהושע גרוסברד התוודע אל עולם המוטיבים היהודיים באמצעות אביו, שהתפרנס מציור קירות בבתי הכנסת בפולין. מגזרותיו מגלות את כור יניקתו על ידי מוטיבים טיפוסיים לאורנמנטיקה היהודית דתית של פולין וליטא. בין יצירותיו אילוסטראציות שופעות הום לסיפורי שלום עליכם ואיציק מאנגר ונושאים מנוף הארץ. גרוסברד כבר הציג מיצירותיו במוזיאון לאתנוגרפיה ולפולקלור בחיפה ב-1969.

האמן משה רייפר, חבר קיבוץ יגור, למד ב„בצלאל". במגזרות נייר עסק מילדותו, בבית הספר היה נוהג להגיש למוריו במקום חיבור מגזרת על הנושא הנדרש. בין הנושאים המקובלים עליו תופס מקום חשוב עיצוב האות העברית. יחס מיוחד זה לאות העברית ניכר האמן כבאמרו של ר' חנינא בן תרדיון כעשרת הרוגי המלכות, שעה שהועלה על המוקד : „גווילים נשרפים ואותיות פורחות". מגזרות משה רייפר הוצגו בתערוכה שנערכה במוזיאון לאתנולוגיה ולפולקלור בחיפה ב-1959, וכן במקומות שונים בארץ.

יהודית שדור היתה חברת קיבוץ נירים ולימדה במדרשת שדה בוקר, שם הכינה את מגזרת הנייר בארגנה את קישוט הסוכה, שבה קיבל בן גוריון את מברכיו ליום הולדתו ה-80. האמנית קבעה „מזרח" גדול, גזור בנייר, בקיר הפונה ירושלימה. תגובתם הנרגשת של הנוכחים עודדה אותה להמשיך ולעסוק בענף מיוחד זה. הסמלים המקובלים עליה שאובים מעולם המוטיבים היהודי: מנורה, כתר תורה, ארון הקודש, לוחות הברית, עמודי המקדש : יכין ובועז, ידי כוהנים, אריות, צבאים ונשרים וכתובות עבריות ממקורות יהודיות. האמנית, תושבת ירושלים, מציגה גם נושאים מירושלים העתיקה המוקפת חומה ובמרכזה היכל. כל אלה מצטרפים יחד ליצירת קומפוזיציה רבת הוד.

מבין האמנים הללו החדשני ביותר הוא יעקב נאמן, לשעבר יליד הפרוסי בקלויזנבורג (טרנסילבניה). עיקר חידושיו הם בתיאורים המשלבים את המסורת עם תיאורי הוויית העם בציון. ביניהם בולטים המנורה ושתי ידי הכהן המברכות, המופיעים בצד הדגלים, סמלי שנים עשר השבטים ובהרוצה פרטי בניינים מירושלים של ימינו. יעקב נאמן מצטיין במקוריותו הקומפוזיציונית בסידור הצבעים המוטיבים העיטוריים ובתוספות בלתי שגרתיות למסורת והתיאורים התנכיים, וביניהם : תיבת נח, עקידת יצחק, חלום יעקב, או יונה במעי הדג. הם מלאי דמיון חדשני של ציור עממי עסיסי של תרבות מזרח אירופה. ליעקב נאמן היו תערוכות מוצלחות

פועלו של רב ומחנך

מאת ו. ברק

הרב ד"ר יוסף בורג — לזכרו. הוצאת המשפחה, בעריכת רחל ומנחם דויטש, 90 עמ'.

הספר סוקר את תולדותיו של הרב ד"ר יוסף בורג ז"ל, שנולד בדבבורנה שבפולין, היגר בילדותו לארה"ב שם רכש את השכלתו התורנית ר ונסמך לרבנות בישיבת „רבנו יצחק אלחנן", בשנת 1921, ואת השכלתו הכללית כאשר סיים את ה„נשיונל יוניברסיטי" אוף סינסנטי" בשיקגו, עם קבלת תואר דוקטור, בשנת 1923.

הספר מעלה על נס את פעלו למען מורשת ישראל וערכיה, כשכיהן כרב בארצות הברית, בקהילות אורתודוקסיות, בניו-יורק, בוסטון וו... בספר הנהגתו הרוחנית הברוכה הביאה לשגשוגן הרוחני של הקהילות ומנעה התבוללות והידרדרות מוסרית בקרב הנוער. פרשיות ביהוד העדות ההוקרה, שהוענקה לו על ידי קהילת „ריסשמנד היל" בניו-יורק — שצילומה מופיע בספר — המתארת בפירוט את מצבה הרוחני הירוד של הקהילה לפני שהוא שמש בה לרב ואת שגשוגה הרוחני לאחר מינויו.

במסגרת פעילותו למען טיפוח ערכי היהדות, היה פעיל למען הרעיון הציוני במסגרת תנועת „המזרחי" בארצות הברית, כשכל מאווייו היו העליה לארץ, עד שבשנת 1932 הגשים את רצונו ועלה ארצה, קבע את ביתו בירושלים, ומאז לא עזב את הארץ.

בארץ המשיך בדרכו, ועיקר פעלו היה בתחום החינוך, וכמחנך דגול העמיד תלמידים רבים התופסים היום עמדות רמות ברבנות ובציבוריות הישראלית.

כמו כן עסק בפעילות ציבורית שלא על מנת לקבל פרס. פעל רבות לייסוד בתי-כנסת, ויסד בעצמו את בית-הכנסת בשכונת „מרגוע" בבית-הכרם, בירושלים, עוד בהיות השכונה בבעלות פרטית. היום משמש בית-הכנסת את דיירי בית האבות של „תפארת בנים" השוכן במקום. פעל רבות למען קליטת עלייה, וכן למען הרעיון הדתי הלאומי, שבו ראה את עתיד העם. כל פעילותו נעשתה בצנעה, ללא רדיפת כבוד ושררה.

הספר מבוסס על תעודות, תמונות ומסמכים המתחים ציוני דרך בחייו בליווי דברי הסבר, ומורכב משתי חטיבות : הראשונה מתארת את תולדות חייו תוך כדי ציון פעילותו התורנית, החינוכית והציבורית, בארצות הברית ובארץ. השניה מביאה דברי הערכה לזכרו.

הספר נערך על ידי בתו וחתנו, רחל ומנחם דויטש.

הקצבה מיוחדת של 200 אלף ש"ח למפעלי הספרות העברית בארץ

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות, יצחק נבון, אישר הקצבה מיוחדת של כ-200 אלף שקלים חדשים למפעלי הספרות העברית בארץ. השר החליט על כך כדי למנוע התמוטטות מפעלים ספרותיים חשובים ביותר כתוצאה מהמצב הכלכלי.

במסגרת ההקצבה הנוספת יוצמד מועצת הספר העברי כדי שתרכוש 10,000 ספרים, כשי"ע לסופרים, ר תחלק אותם לספריות הציבוריות בארץ ; 75,000 ש"ח יועברו למפעלי אגודת הסופרים שסכנת סגירה ריחפה עליהם. מדובר בעיקר בכתב העת הספרותי „מאזניים" ובארכיון הספרותי „גנזים" ; 40,000 ש"ח יועברו לתמיכה נוספת בהוצאות ספרותיות הנמצאות במצוקה תקציבית ובגרעונות גדולים ; „בית עגנון" בירושלים יקבל הקצבה של 15 אלף ש"ח כדי לאפשר לו להגדיל את מספר התלמידים המבקרים במקום ולרכוש ציוד להדרכת המבקרים ; 20 אלף ש"ח יעביר המשרד לתמיכה במכון לתרגום ספרי מופת מספרות לועזית לעברית.

לפרשת השבוע

שמיני

ואחיכם כל בית ישראל

מאת הרב חיים פרדס

ויאמר משה אל אהרן ולאלעזר ולאיתמר בניו, ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרומו ולא תמותו ועל כל העדה יקצוף, ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה' (י', ו). וכוונת הכתוב היא לשריפתם של נדב ואביהוא, שהיו גדולי ישראל, ארזי לבנון ואדירי תורה. ולכן פירש רש"י שם, על פי מה שאמרו במסכת מועד קטן, כ"ח, ב: מכאן, שצרתן של תלמידי חכמים (שמתו) מוטלת על הכלל להתאבל בה. יש איפוא לעיין במהות דמותו של התלמיד חכם, ובסיבה שמותו הוא דבר השייך לכלל ולציבור כולו.

במסכת מכות דף כ"ב, ב, מצאנו, שדיברו חכמים בשבח מעלתם העליונה של תלמידי חכמים, ובהגדרת מהות אישיותם ודמות-דיוקנם התורנית. וכך אמרו שם: אמר רבא, כמה טפשאי שאר אינשי, דמקמי ספר תורה קיימי, ולא קיימי קמי גברא רבה. כלומר, כמה טפשים וחסרי דעת הם אותם האנשים הקמים מפני כבודו של ספר תורה, ואינם קמים מפני כבודם של גדולי תורה ותלמידי חכמים. והמהר"ל בספרו „נתיבות עולם" נתיב התורה פרק י"א מסביר את הדבר, ואגב כך גם את עניינם של תלמידי החכמים. ואלו דבריו: בא להודיע על מעלת החכם (ודרגתו הגבוהה). שלא יאמר האדם כי בעל התורה (שהוא תלמיד חכם) הוא כמו שאר האדם, ואין שם „תורה" נקרא עליו, רק (שהוא) אדם שיודע תורה (ותו לא). ודבר זה אינו (נכון). רק כי התלמיד חכם (הוא) כמו עצם התורה (ממש), ויש לו דמיון גמור (והוות עצמית מהותית אל התורה. ובוודאי דבר זה (העובדה זו), הוא הטעם (והסיבה) שאמרה תורה (בדברים י"ז, יא), לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל. כי החכמים הם עצם התורה גם כן, וכמו שגזר השם יתברך ונתן (את) התורה לישראל. כך נתן (הקב"ה לישראל גם את) החכמים. והם גם כן עצם התורה. כי לא דבר ריק הוא לדבריהם. ובפרק חלק (בסנהדרין צ"ט, ב, אמרו) : המבזה תלמיד חכם, הרי הוא מגלה פנים בתורה (עצמה). כי התלמיד חכם הוא עצם התורה, (והפוגע בו ומבזה אותו, הרי הוא כפוגע בכבודה של התורה עצמה ממש). ולכן אמר (שם), כמה טפשאי דקיימי מקמי ספר תורה, ולא קיימי מקמי גברא רבה, כי גם הם עצם התורה.

נמצאנו למדים מדבריו הנפלאים של המהר"ל, כי גופם ובשרם של תלמידי חכמים העוסקים בתורה לשמה בקדושה ובטהרה, נעשה על ידי כך לחלק מן התורה ממש, בבחינת קלף ודיו של ספר תורה הקדושים אף הם בקדושתה של תורה. ומכיוון שהבנה זו ותפיסה זו נובעות מעומק הבנת שכלו של האדם את מהותה של תורה ושל לומדיה, לכן אמרו שם, כי מי שהוא חסר את אותה הבנה חיונית וחשובה, הרי הוא בגדר של „טפשאי". והמהר"ל נוגע בנקודה זו של מעלת תלמידי חכמים שהיא כמעלתה של התורה עצמה, במקומות רבים בספריו.

רעיון זה בדבר ערכו הכללי העליון של כל תלמיד חכם אמיתי לכל עם ישראל כולו, בא לידי ביטוי במאמרי חז"ל רבים. הנה אמרו חכמים במסכת ברכות י', ב: כל המארח תלמיד חכם בתוך ביתו ומהנהו מנכסיו, מעלה עליו הכתוב כאילו מקריב (קרבנות) תמידין (בבית המקדש). וזאת, משום שכשם שהקרבת קרבנות התמיד מציינת את קביעות השראת השכינה בישראל תמיד בכל יום ובכל עת ובכל שעה, כך ממש, המארח תלמיד חכם בתוך ביתו הרי הוא גורם בכך להשראת השכינה בעולם. משום שהויתו הזכה והטהורה של תלמיד חכם אמיתי משמשת מרכבה ובסיס לשכינה בעולם הזה הגשמי המצומצם. ונמצא, שערכו ומעלתו של תלמיד חכם לכלל ישראל, שווה הוא לערכם של התמידים שבמקדש.

וכך יש להסביר גם את מה שאמרו שם ל"ד, ב: אמר רבי יוחנן, כל הנביאים כולן לא נתנבאו (את ההבטחות הנפלאות המפורשות בספריהם) אלא למשיא בתו לתלמיד חכם, ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם, ולמהנה תלמיד חכם מנכסיו. אבל (שכרם של) תלמידי חכמים עצמן, עין לא ראתה אלקים זולתך, יעשה למחכה לו. הרי מכאן, שספרי הנביאים ונבואותיהם כולן לא נאמרו לנביאים מפיו של הקב"ה, אלא בשביל ולמען מי שדבק בתלמיד חכם בגופו, על-ידי שהוא משיא לו את בתו לאשה, ולמען מי שעושה עבור תלמיד חכם סחורה ופרקמטיא בנפשו, ולמי שמהנהו מנכסיו וממונו. הדבקות המשולשת הזאת בגופו בנפשו ובממונו של תלמיד חכם, הביאה לעולם את ספגת ההשגה האלוקית של נביאי ישראל ונבואותיהם על העתיד לבוא באחרית הימים. הרי לנו שוב ראיה, כי חשיבותו המוחלטת-העליונה של תלמיד חכם לכלל ולציבור, היא כבירה ועצומה. ומשום כך אמרו שם ס"ד, א, כי תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם. שכן תורתם של תלמידי חכמים, חודרת היא במפולש אל כל פינות הבריאה הרוחנית והגשמית גם יחד, ואל כל חדרי חדריה הגלויים והנסתרים, והיא מלכדת ומגבשת ומקשרת ומחברת אותם באחדותה וביחודה העצמיים.

בתלמוד הירושלמי שם פרק ב' הלכה ח. אמרו: תלמיד חכם שמת (מספידים אותו ואומרים עליו :) מי מביא לנו חליפתו מי מביא לנו תמורתו. שכן בכל תלמיד חכם ישנה נקודה מקורית השייכת אך ורק לו בלבד, והמציינת אותו במיוחד ואת תורתו שהיא כללית ומקפת את הבריאה כולה, כפי שהסברנו למעלה. לכן, כשהוא מסתלק מן העולם, הרי אבדה לכל שוב אותה מקוריות האופיינית רק לו בלבד. ואותה אנו מספידים ועליה אנו מתאבלים ואומרים : מי יתן לנו חליפתו, מי יתן לנו תמורתו. וכך מצינו במסכת שבת קי"ד, א, שהזכירו בגמרא את המשנה במסכת מקואות פרק ט', שאמרו בה הלכה בעניין „בגד של בנאין". ושאלו שם : מאי בנאין. אמר רבי יוחנן, אלו תלמידי חכמים שעוסקין בבניינו של עולם. כלומר, כי תורתם של תלמידי חכמים הנלמדת לשמה ובטהרה, מחיה היא ומהווה את כל העולמות בטללי חיים ובניצוצי אורות של אור וחום אלוקי. וכל הבריאה מתמלאת ועוברת על גדותיה באושר ובששון אין קץ. והיא נבנית ונבראת בחיוניות תורתם הפועלת, היוצרת והמאירה של אותם תלמידי חכמים שתורתם אומנתם-אמונתם. וכיוון שכה נשגבה היא תורה זו, לכן אמרו שם קי"ט, ב, כי לא חרבה ירושלים, אלא בשביל ובגלל שביזו בה תלמידי חכמים. שכן תלמידי חכמים שהם עצמם כאמור בבחינת תורה של ממש הם, והם הבנאים-הבונים את היקום כולו בהבל פיהם שכולו תורה, הרי ביזויים גורם הוא לחורבנה של ירושלים שהיא נשמתו של העולם כולו. וכמו שאמרו באיכה רבה, א', לג : ויצא מבת ציון כל הדרה (איכה א', ו), אלו תלמידי חכמים. שכל זמן שהיו תלמידי החכמים בירושלים הבנויה בבנאיה, היו הם הודה, זיוה והדרה. וכיוון שביזו אותם ויצאו מירושלים, פנו הודה, זיווה והדרה, חרבה עירנו ושמם מקדשנו ונוטל כבוד מבית חיינו. וזהו עומק כוונת רש"י בפירושו כאן לכתוב : ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'. מכאן, שצרתם של תלמידי חכמים מוטלת על הכלל, להתאבל בה.

مطابق للأصل

صكة امنه الاصل

מורי ורבותי, אחי ורעי

מאת משה קרונה

חבורת „השומר הדתי"

ועידה ארצית ראשונה

הזרנו, חברי הצעירים ואנכי, לווארשה — חברי לספסלי־לימודיהם ב„תחכמוני" ואנכי לסדר יומי הרגיל בכרכו התנועה, שהותנו בבכינר — בהנה־הקיץ עצמה רושם רב על כולנו ומכאן ואילך הגברנו את עבודתנו. לענייני „השומר הדתי" התחלתי להקדיש יותר ויותר תשומת לב ובמשך הזמן הלה להתגבש רעיון „צמרת" הנהגה בעלת להנהגה כל־ארצית. עוד כמה חברים מבוגרים ומגילי הצטרפו להחבורות ולי עבודה ההדרכה ובכך גדלה קבוצת המדריכים הבוגרים יותר.

באחד הימים נקרה על דרכנו מיכאל הזני, באותם הימים קנטורוביץ, שכצאנוהו בבית ה„מרכז" כאשר נתגלגל לשם במטרה ברורה לעלות לארץ. רבים מחברינו המועמדים לעליה בעתי הנדה בשובבצים היו כי בווארשה יהיה איך שהוא קל יותר לצאת לארץ. הניגון אובייקטיבי קר לא היה לכך. אולם התחושה בריאה היתה בזה. סוף סוף ווארשה היא כרך גדול, שבו מתרחשים הרבה דברים וגם נקרות בדרך גם הזדמנויות בלתי צפויות. מיכאל הזני כבר הספיק אז לשהות בקיבוץ הכשרה וגם ללמוד איזה זמן בישיבתו ה„ליטאית" של הרב הירשל גליקסון (חתנו של ר' חיים מבריסק) — הרי היא ישיבת „תורת חיים" ששכנה ברחוב גנשה סמוך לביתנו. בהיר פנים וכליל לא גברי־עולם היה מיכאל. נוסף על כך היה מהזכר אבצעים. עדיין מלבושיו היו „יהודיים" כמנהג החסידי אלכסנדר שבתוכם נתגדל. אביו היה מחסידיו של בעל „ישמח ישראל". היה בחור בר־אוריין, בעל הכרה מעשית ומתחבב מהר על הכל.

התחבבות מהפגישה הראשונה

והנה עם הפגישה הראשונה צמו נתחבב גם עלינו מאד מאד. „עלינו" — פירוש חברינו בתנועת הנוער וגם על בני משפחתי הקרובה מכל. אמי זכרונה לברכה סיתה „הואגת" לו הרבה ומיכאל הזני היה מתארח אצלנו ובבה אצלנו בביתנו כמעט בקביעות. אף בבית הוריו של יעקב מרוזובסקי (ז"ל) ואחותו (היא רעייתי לעתיד) היה אורח רצוי ואהוב. כאשר נתברר לנו לאחר זמן מה כי אף חברתו, היא רעייתו לעתיד, הנה, נמצאת בווארשה כאילו אמרנו ש„כורים השניים כן האחד" חיבבנו את שניהם ובעבודת „השומר הדתי" נקלטו שניהם כאחד.

מיכאל הזני היה כבר אז בר־אוריין, יודע ספר ואוהב ספר. תנאי חייו בווארשה היו קשים מאד וזכור לי מקרה אחד שלא הייתי מזכירו כלל אלמלא היה מעניין ומאלף לגבי האווירה האנטי־יהודית שבתוכה היו חיים היהודים אף בווארשה הבירה הבורגנית. מיכאל הזני היה חולה ומרותק למיטתו. בודד היה בהרבה שעות של היום. אמי זכרונה לברכה היתה דואגת לבריאותו ולרצוני ה' גבור היתה שולחת אליו על ידי מאכלים מתאימים ובריאים. הזני גר די רחוק מביתנו. יום אחד יצאתי ובידי סלים מלאים משוב המבשלת הביתי בשתי ידי. ביני לביני נקלעתי לתוך חוכה צפופה של המוני בני אדם שמילאה את כל אורכו של רחוב זבנוזף שהוביל לבית הקברות הנוצרי שבעיר. עברה הלוויה הממלכתית הגדולה של הגנראל המפורסם סלאווק (שהיה חברו הקרוב של יוזף פילסודסקי — מייסדה ומפקדה של פולין העצמאית שלאחר מלחמת העולם הראשונה. סלאווק היה ראש הפארלמנט וראש הממשלה לשעבר) שאיבד עצמו לדעת. עם מותו ודאי נהגו בו כבוד רב — עשרות תזמורות ניגנו מארשים של שופן, גדודי צבא מכל החילות צעדו בסך והקות להקות של כמרים, ובתוכם נושאי צלבים, הלכו כבוד למת. בהזדמנויות כאלו היו יהודים רבים מסתלקים בין הרחובות שבהם עבר המצעד. הגויים שהיו עומדים על המדרכות לא סבלו את היהודים החובשים כובעים או מגבעות על ראשיהם בעבור הכמרים נושאי הצלבים. יהודי וארשה מיאנו להסיר כובעיהם לכבודה של עבודה זרה והעדיפו להסתלק. והנה אני נקלע בתוך ההמון. כובעי על ראשי ושני הסלים של „מאכלי הזני" בתוך שתי ידי. היה לי מזל שרק הורידו לי את כובעי בכוח והיה שם גוי אחד ש„ריחם" עלי ותחב את הכובע בכיסי בעילי. לפי מושגי הימים ההם אפשר היה להגדיר גוי זה כ„חסידי אומות העולם" — הן לא היכני ולא זרק את כובעי למרחוק. זמן רב עבדתי כך — הכובע בכיסי והסלים בשתי ידי...

בהיר היה לכל שהכיר את הזני, כי ווארשה היא בשבילו אך ורק מקום מעבר וכי מחכה היא אך לאיזו הזדמנות שתבוא לידו כדי לעקור ולעלות. בינתיים היו הוא וחנה פעילים בסניף. רוקמים עמנו תכניות לעתיד ומתהלכים להגנות מהזדוות נעורים בכל ה־אפשר. תקוותו של מיכאל היתה נכונה. באה לידו ההזדמנות להצטרף לאותה החבורה הגדולה שקיבלה רשיונות העירות לארץ ישראל לשם השתתפות ב„מכביה" הראשונה. זכורני יפה היטב כי ביום עלייתם של חנה ומיכאל הזני עדיין הייתי תלמיד הגימנסיה והכנו ערב בחוגות הגברות והרף כל האי־סיים עמינו ציון „ויבריה" מהכיתה ורצתי על עוד רוחי בי לתחנת הרכבת כדי לומר עוד פעם „שלום ולהתראות". לא כאן המקום לספר כיצד ובכה באתי על עצמי בגימנסיה בגלל „החטא" הבריחה הזו.

בלי הפרעה ובלי עזרה

והנה עכשיו כן הראוי הוא לחזור לענייננו. במשך החלה להתרקם התכנית לזמן לווארשה בימות הקיץ הבאים ועידה ארצית של „השומר הדתי" בפולין הקונגרסאית. למה שלא יהא לנו בפולין הקונגרסאית איזה מרכז של „השומר הדתי" בדומה למה שיש לחברינו בגליציה המערבית? למה נגרע? ובכן התחלנו לגלגל ההרים התומים על ידי „הוועדה היוזמת" והתגובות שקיבלנו היו מעודדות ביותר. ברור היה כי הקבוצות המקומיות הפזורות על פני רחבי המדינה בצפיה בכליון עיניים לשלב של ריכוז הנה־גתי ואמנם כן, בוא יבואו נציגים ומדריכים להשתתף בוועידה הראשונה של „השומר הדתי" בפולין הקונגרסאית (פולין בלי שתי הגליציות — המערבית המזרחית נקראה קונגרסאית על שם הקונגרס בווינה בשנת 1812 שקבע את גבולותיה. מאז נשתנו גבולותיה של המדינה כמה פעמים, אולם המונח „פולין הקונגרסאית" נצמד, ביחוד אצל היהודים). זמן הוועידה נקבע לט"ו בחודש מנחם אב בווארשה. התאריך הזה התאים מאד כי הוא חל אחר סיום כהונת קיץ, לפני תחילתה של שנת לימודים חדשה. הו־ עיקר — הוא חל מכה ימים מספר לפני התכנסותה של הוועידה הארצית של כל „תנועת תורה ועבודה" בווארשה.

האמת הוא, כי חברינו המבוגרים לא שמו לב לתכונה הזו של כינוס ועידה ארצית של „השומר הדתי". העניין לא הובא לדיון בשום מוסד ולא עלה על הדעת כי לקריאתה של „ועדה יוזמת" שהיתה למעשה מורכבת משניים־שלושה חברים צעירים — תתכנס ועידה שלמה. וכך — לא היתה שום הפרעה מהמוסדות כ„למעלה". אבל גם לא היתה עזרה. אני, שהייתי בין כה וכה קבוע ועובד ב„מרכז" התנועה, יכולתי כמובן להרשות לעצמי לעצות את כל המלאכה המרובה הכרוכה בכינוס ועידה. לא נתנסיתי בכך קודם. אלא הוא היו חברים טובים שהתייחסו עצמם בעבודה וארגון הוועידה היה כאמץ קולקטיבי כמעט של כמה חברים בני גילי ומצמדי וכמה חברים צעירים מבני הקבוצה שהייתי מדריכה. אלה האחרונים היו ימי־שה הביצועיסטים הארגוניים. היה להם לי הכין כמה מאות מקומות לינה בבתים פרטיים, כי ידוע היטב שבאיה של ועידה זאת הם לרוב „דלפונים" שאינם הולכים לבתי מלון והיה צריך להכין מקום ומיכון לעריכת סעודות־שבת משותפות למאות חברים. והנה התברר כי מגליציה המערבית תבוא משלחת של משתתפים איש ובכללם ראשי התנועה שם. הם לא „שייכים" כאילו לפולין הקונגרסאית אולם הם שייכים בכל לבם לעניין, ויתירה כזו: גם בוועידת תורה ו־עבודה שאחרי כן השתתפו. כשלעצמי, לא יכולתי אז לשים לב לפרסים ואף לא יכולתי לקלוט רשמים ותורות, כי בסוף הייתי בעיסוקים ארגוניים עד כלות הכוחות.

הרב אלימלך נייפלד

לעורר את הלבבות

ואמנם המאמצים הניבו פרי. האולם הערוך של „תחכמוני", שהואילו מנהליו לתת לנו את הבית לשם כינוס הוועידה — היה צר מהכיל את המון הבאים. היה כאן לא כינוס או פגישה כי אם ועידה ממש שנתכבדה אף בנוכחותם של „סולת" מכובדים מהמרה הראשונה ונציגי עתוני אידיש בוורשה. בהתחשב בעובדה שלא הייתי לא זקן ולא רגיל בעסקי ועידות — היו דברי הפתיחה שלי מתאימים למעמד. כך הרגשתי וכך הוגד לי על ידי מביני דבר. שפע רב של ברכות הושפע עלינו בערב זה: ר' יהושע השל פרשבטין, שהיה נביא המזרחי בפולין וראש הקהילה של יהודי וארשה, השמיע את ברכתה של ההנהלה הציונית בירושלים שאליה נבחר לפני זמן מה, והרב יצחק ניסנבוים הביא את ברכת התנועה בפולין. ערב שלם שמענו דברי ברכה וה־רושם היה רב. למחרת היום החל בבוקר „עבודה בעידית": הרצאות ודיונים בענייני ארגון, חינוך, צופיות, הכשרה ועליה.

טעמה של שבת

זכורה לי היטב טעמה של השבת ההיא בימי הוועידה. לתפילת ליל שבת הלכו כל צירי הוועידה בבאותיהם להתפלל בבית הכנסת הנאה „סיני", שם קידם את פני ה־באים הרבים המטיף הקבוע של בית הכנסת הגדול הזה, הרי הוא הרב אלימלך נייפלד. הוא היה בימים ההם ראש תנועת צעירי מזרחי בפולין. תלמיד חכם ומשכיל ומטיף בחסד. לשעבר היה מראשי אגודת „תבונה" — היא אגודה של שוחרי דעת תורה וחכמת ישראל שריכזה בתוכה אינ־טליגנציה דתית בשלהי מלחמת העולם הראשונה. מתוך ה„תבונה" הזו יצאו כמה וכמה פעילים דתיים־מדינים חשובים. הרב אלימלך נייפלד היה אחד מהם. הוא נתקשר לתנועת המזרחי והיה ראש וראשון לצעירי מזרחי. רבים אהבו מאד לשמוע את נאומי־ הטפותיו. הללו היו משובצות דברי מחשבה הטפה דרשנית ונאמרו באידיש מלוטשת ומשובחת ביותר. הרב נייפלד היה איש נעים הליכות ומעוטר בנימוסין. עשיותיו היו בנחת וביחסים הגונים עם שותפיו לעבודה. הרב נייפלד עלה, כמובן, לארץ ישראל והיה חבר המרכז העולמי של המזרחי, חבר הוועד הפועל הציוני ובעוד הרבה מוסדות. דברי ברכתו בבית הכנסת „סיני" עוררו את ה־לבבות ושירת ה„תקוה" אדירה בשמחה בתגובה.

הרי, כמה רבו הנאומים והדרושים ששמענו באותה שבת! לוועידתנו באו הרבה בני תורה, שהיו אמונים על מלאכת הנאום ברבים ובשעת סעודת ליל שבת המשותפת כשמאות הצעירים הסבו לשולחנות במסעדה יהודית כרוחות, פצחו הכל בזמירות שבת ומנגינות ארצישראליות ובין ניגון לניגון — הקדיבו הכל לדברים „בענייני דיומא". הנואמים הרבים „גיצלו" ככל שיכלו את פסוקי פרשת השבוע וההפטרה של „שבעה דנחמתא" ו־רעיונות, הברקות, פסוקים והידורים ודברי דרשנות — מילאו את חלל האוויר.

בשבת בבוקר שוב הלכנו כולנו בהמון להתפלל בבית הכנסת „מוריה", שבו היה מורנו ורבנו הרב יצחק ניסנבוים המטיף ה־קבוע. ואמנם היתה צפיפות גדולה של המון גדול שכלל גם את שומעיו הנאמנים הרבים של הרב ניסנבוים שהיו נוהרים ממרחקים לשמוע דרשותיו גם בשאר שבתות השנה. הפעם „התעלה" המטיף המנהיג על עצמו. נרגש היה מפגישתו עם „דור הרביבים", כפי שכינה אותנו, ודבריו הרטיטו את הלבבות. לאחר סיום התפילה ירדו כל „העולים" ל־רחבת בית הכנסת ופתחו בריקודים נלהבים.

מובן הדבר מאליו כי חברינו הצעירים לא פנו למנוחה של ממש ביום השבת הזה. זכורה לי תמונה שעשתה עלי רושם עמוק. לפנות ערב, אחר תפילת מנחה, נשמע לפתע איזה ניגון ישיבתי נוגה מאחת הפינות של אולם המסעדה הגדולה המנגן לא היה איש צעיר כי אם דווקא יהודי ישיש שהכרנוהו רק באופן שטחי. היה זה הרב דייב הזקן שהמשיך עוד אז בשנות השלושים כדרשן נודד מטעם המזרחי. הוא היה מביא את דבר המזרחי והציונות הדתית אל יהודי בתי הכנסת ובתי המדרש בעיירות הקטנות בפולין הליטאית ואזורי הספר; היה כעין נציג של הדור הקודם כפועלם ישיבות המוסר בליטא וגם הניגון שפתח בו היה בו טעם של ניגוני מוסר מהנוסח הישן המקורי: „התפתבות הנפש" מוסרית של בין הערבים בטרם צאת השבת. נתקבצו סביבו הרבה חברים והוא, ישיש מופלג בין צעירים, שינן את הניגון הנוגה־העליז הציוני: „בני אנן מקיימים אנן קודשא בריך הוא יפרוק לן מגלותא דנן".

ניגון זה שינן לנו „המגיד הנודד" היה בתרותן אחר כך בבמבך הבנים בסניפי „ה־שומר הדתי" הביע את רחשי הלבבות של הצעירים הדתיים — געגועים לציון.

„תיווך" בענייני רעיון

עוד נכונו לנו כמובן ישיבות מליאה ו־ישיבות ועדות. עשרות חברים דיברו בנוש־אים שונים. היו גם הרצאות מבוא. בהם, כמובן, נוכחותו של ישעיה ברנשטין, שבא מארץ בשליחות הפועל המזרחי יחד עם ב„ה שפירא. זה האחרון התעצל בברק ובכתב שמוכרח הוא להתעכב בעיר גרוי־דז. אצל הוריו ומשפחתו שאותם לא ראה כמה שנים מאז עלייתו לארץ. ואמנם ישעיה ברנשטין ייצג את הפועל המזרחי כהלכה. כבר אז יצאו לו מוניטין כהוגה דעות בתי־נרגה או, כפי שהיה קרוי בימים ההם, „אידי־אולוג". ישעיה ברנשטין סימל לנו את הדמות האידיאלית של איש הפועל המזרחי. בן תורה, נואם נאה ומשקף בדברי מחשבה באופן שיטתי והגיוני; איש צנוע ועניותן בכל הליכותיו ודורש הרבה מעצמו. אמנם ידענו, כי הוא בא מהפועל המזרחי „השמאלי" והיה בזמן הפילוג ב„הפועל המזרחי" בין עורכי הבטאון „האהלה", אולם שיבתו לחיק התנועה עוד הגדילה את הערכם לעצם האיש. הוא פתח לנו צוהר אל עולמו ה־פנימי־הרעיוני של הפועל המזרחי בארץ ישראל. אם אפשר לדבר על „תיווך" בענייני רעיון, הרי ישעיה ברנשטין היה „מתווך" גדול; האיר עינינו והורה הדרך הישרה.

וכאן אגלה את האמת: עיסוקי הרבים סביב הוועידה הזו והעול הארגוני לא אפשרו לי כלל לגבש לעצמי איזו דעה־הערכה על המתרחש בה וסביבה. אולם אף לי, „העסוק בעבודה", היה די ברור העניין: הכול, כל באי הוועידה לרבות אורחיה מכו־בדיה, מבינים כי הגיעה שעת הארגון בהיקף ארצי. אלא, לא היתה כלל וכלל דעה ברורה כוללת בדבר התוכן שצריך לצקת לתוך הכלים הארגוניים. בתוך הבירורים הרבים בתוך הוועידה נמשכה תנופה זו להרבה כיוו־נים וברור היה לי, ונראה שאף לרבים אח־רים, כי עלינו להסתפק לעת עתה אך ורק בהקמת המבנה הארגוני. דבר זה כשלעצמו יהווה הצלחה. ואכן כך היו פני הדברים. הוועידה היתה „מוצלחת" ועשתה רושם רב.

שלוש הנהגות

לאחר הוועידה הסתבר לי, כי גם לנו ה־צעירים היה משהו הקרוי „מאחורי הקלי־עים", ואנכי, בשעת הוועידה עצמה, לא ידעתי. בוועדה המתמדת וסביבה לה התנהלו משך שעות הרבה מערכות „בבדות". אמנם, בימים ההם לא היו בתנועתנו בפולין תחרו־יות אישיות או סיעתיות רוחניות וקל וחומר שעוד לא שמענו כי לתפקידים „רצים" וכי לשם כך קיימת אפשרות לעשות „תרגילים" תכסיסיים וכיוצא באלה. אולם אינטרסים לגיטימיים, גישות שונות וגיוונים מנטאליים מגוונים — היו גם היו. חברינו מגליציה המערבית נוכחו לדעת כי הוועידה הזו תס־תיים איך שהוא בבחירת הנהגה ראשית בשביל „השומר הדתי" בפולין הקונגרסאית ואזורי הספר. הם גם לא התנגדו לכך. סוף סוף גם הם דרשו את טובת התנועה. אולם הציקה להם היטב השאלה: ומה עם ההנהגה הראשית בקרקא? האם תפסיק לפעול? האם תיבלע על ידי היצור החדש?

שאלות אלו הטרידו לא רק את חברינו־אחינו מ„השומר הדתי" בגליציה כי אם — ואולי בעיקר — את פטרוניהם מהתנועה הבוגרת. הללו ידעו היטב כי מיד לאחר ועידת „השומר הדתי" תתקיים הוועידה הארצית השנית של צעירי מזרחי ושם תידון בכל הרצינות שאלת איחודה של כלל התנועה ברחבי פולין ואולי יגיעו הדברים עד לביטול המרכזים הנפרדים. חברינו אלה חששו פן יבולע לעניין ופן ייבלעו אף הם על ידי אנשי וארשה. ובכן שקלו וטרו ב־עניינים ארגוניים אלה זמן רב מאד ולבסוף באו לכלל הסכמה כי יפעלו לא פחות מאשר שלוש הנהגות — אחת מהן תהא הנהגה עליונה ושתיים יהיו הנהגות ראשיות והן: ההנהגה הראשית בוורשה וההנהגה הראשית בקרקא. יעקב גריינברג וזרח ורהפטיג היו פעילים בענייני ההסדרים האלה והיו מרוצ־צים מכך שהעניינים נגמרו בהסכמה ובשלום. אני וחברי סמכנו על הבניים האלה. כולנו היינו מותשים מכל העמל שהשקענו בארגון הוועידה המוצלחת הזו ולא היה בנו אפילו הכוח המינימאלי כדי להגיב ולהעריך.

נגמרה הוועידה לא רק בשלום כי אם גם — בהתלהבות, שירים וריקודים, שמחה ו־ששון וכדרך גוברין יהודאין הלכנו „מחיל אל חיל" כי הנה מיד עם סיום הוועידה זו רצנו אצנו — לא כולנו אלא רבים בתוכנו — לפתיחת הוועידה השנית של צעירי מז־רחי בפולין. ידענו, כי גם שם יהיו דיונים סוערים על בעיות שהן „ברומו של עולם" הן אסור לנו להחמיץ את הדברים. מובן הדבר מאליו, כי על ועידת צעירי מזרחי לא אספר כאן באותו פירוט שבו נהגתי כלפי ועידת „השומר הדתי". אולם הרשמים והזכרונות מהתחום הזה „שייכים" במקצת לסיפור שלפנינו.

(המשך יבוא)

שיחה עם מזכ"ל המפד"ל, ח"כ זבולון המר

רבים בממשל באנגליה רואים במפד"ל מפתח לנושאים חשובים בארץ

מאת חיים יצחקי

מזכ"ל המפד"ל, ח"כ זבולון המר, שב בימים אלה מביקור בבריטניה כ־אורח משרד החוץ הבריטי. במשך כ־שבוע וחצי קיים מר המר פגישות עם אישי ממשל שגילו התעניינות רבה ב־נעשה בישראל, עם אישי חינוך ואקד־מיה וכמובן עם חלקים מהקהילייה היהודית בבריטניה. על ביקורו זה וה־רשמים ממנו שוחחנו עם ח"כ זבולון המר.

ש: מה היתה מטרת נסיעתך לבריטניה?

ת: הוזמנתי ע"י מרכז ההסברה הבריטי שליד משרד החוץ, כדי לשמוע ולהשמיע, בנושאים הנוגעים לישראל ולבריטניה בתחומי מדיניות, יחסי חוץ, חינוך ותרבות.

נפגשתי עם שר החינוך המפורסם, קית' ג'וסף, שהכרתיו עוד מתקופת שירותי כשר חינוך, וכן עם ד"ר רודס בויסון, השר לענייני צפון־אירלנד, שגם אותו הכרתי בשרתו כסגן שר לענייני חי־נוך; שניהם קיבלו אותי בידידות רבה. דנתי עמם כמובן בנושאי חינוך שונים, וכן למדתי על המצב באירלנד. כך פגשתי גם את השר לענייני אמנות, ריצ'רד לוס, לדיון בנושאי תר־בות ואמנות, ואף... פוליטיקה. אגב, ד"ר בויסון, שהוא באמת ידיד לישראל, שתה בצמא את עדכוני על הארץ, באומרו: „מכאן אני הולך להר־צות בפגישה ציונית באיזור הבחירה שלי, וב־רצוני לומר שפגשתיך עתה ואני ממש מעודכן...".

ש: נפגשת אישים נוספים בתחום המדיני?

ת: בוודאי. ביקרתי בבית הנבחרים, גם בעת מסירת השאלות של רה"מ, הגב' תאצ'ר, ל־שאלות חברי הפרלמנט. זהו אגב, תהליך מעניין ומאלף מאוד, על־פיו חייבת ראש הממשלה להשיב ישירות, פעמיים בשבוע. במשך כרבע שעה בכל פעם, על שאלות התקפות, והכל נעשה בנוסות נמרצת למדי. בבית הנבחרים נפגשתי, לדיונים ולשיחות מאלפות בנושאי מדיניות החוץ והפנים של בריטניה ובנושא יחסיה עם העולם הערבי ועם ישראל, — כמה וכמה חברי פרלמנט מה־מפלגות השמרנית והעבודה (יהודים ולא יהודים), ביניהם: לורד מיכאל, יו"ר האגודה הפרלמנטרית ישראל—בריטניה, גרוויל ג'נר, מגנו, ד"ר מורים כילר ודוד סימברג. הדיונים נסבו כמובן על התעניינותו בכבדותיה של בריטניה ועל התענ־יינותם העמוקה במצבה של ישראל מכל הבחי־נות: הפנימית והחיצונית, הכלכלית, המדינית והבטחונית.

ש: פגשת גם אישים ממשרד החוץ?

ת: כן. ביניהם: דיוויד מאיירס, שהיה משך שלוש שנים שגריר בריטניה בביירות (וזכה על־כך לאות אבירות), ועתה הממונה על המזרח התיכון במשרד החוץ. הוא התעניין מאוד וגילה בקיאות רבה, ואף אני שמעתי ממנו על מדיניות בריטניה, השפעות הנפט והמסחר וכדומה. כך פגשתי גם את האחראי על ישראל במשרד החוץ...

ש: האם התייחסו אליך כשר חינוך לשעבר?

ת: כמעט כמו אל שר חינוך בהווה... בעצם התייחסו אלי כאל חבר־כנסת, שר חינוך לשעבר, וכן, מזכיר כללי של המפד"ל, שרבים שם רואים בה מפתח לנושאים חשובים בישראל. כך גם פגשתי את יו"ר הרשות הלאומית לענייני שמי־רות הטבע, הארמונות והבניינים השמורים, את הממונה על המועצה לתרבות ואמנות. את ה־ממונה על החינוך לבני־מיעוטים וקידומם, את אנשי התיאטרון הלאומי ועוד.

אלפי מסמכים מהגניזה הקהירית

ש: ביקרת גם באוניברסיטאות?

ת: כן. חלק חשוב מביקורי היה באוניבר־סיטאות; כאן פגשתי את ראשי האוניברסיטאות ופרופסורים. אלו אוניברסיטאות ותיקות מאוד, בנות מאות בשנים, ויש מהם להתרשם וללמוד. ראיתי את הספריה הבודליאנית הידועה באוניבר־סיטת אוקספורד, וכן ביקורי ההדרכתי באופן יסודי באוניברסיטת קמברידג', בעיקר בנושא הגניזה הקהירית. היתה זו חוויה נהדרת לראות את תשובותיו של הרמב"ם בכתב ידו וחתימתו; מכתב של ר' יוסף קארו, קטעי תפילה רבים, ואלפי־אלפי מסמכים נדירים ובאלפים המגבירים רצון לחקור בבכיהם ולחשוף מתרבותנו ועברנו. שמחתי לפגוש את הממונה, ראש המחלקה, ד"ר רייף, וצוותי חוקרים מישראל ומקמברידג', עוס־קים באוצר הבלום הזה ובחידושים חדשים. הוזה היתה לי גם באוחזי בידי את פפירוס נאש הידוע (כתב היד העברי העתיק ביותר המצוי, ובו צירוף נדיר וחד־פעמי של עשרת הדברות ו־קריאת־שמע...). גם באוניברסיטת אדינבורו, בירת סקוטלנד, נפגשתי עם ראשי האוניברסיטה הוותיקה ולמדתי על שיטות הלימוד, על נסיונם לחדש את תקופת הזוהר הנאורות של ההשכלה והמדע הסקוטיים במאה ה־18, ועל מאמציהם לחדש תרבות סקוטית־יהודית. במהלכה זאת הראו לי איזה תקליטים, קסטות וספרים בנוש־אים יהודיים וישראליים.

ש: ביקרת גם באתרים היסטוריים?

ת: כן. אנגליה משופעת כידוע בשכיות־חמדה, הן מתקופת הרומים (ראיתי למשל, את המרחצאות הרומיים ושאר החפירות בבאת'), הן מתקופות ימי הביניים ותקופות הזוהר של ה־מלוכה האנגלית (גם את הגניזה אפשרו להוציא מסמכים שהיתה בעלטון אנגלי). מרשים היה לראות את ארמון בלנהיים, ארמונם של משפחת צ'רצ'יל, הנצרר על הבריטים (שם נולד), והוא ארמון מלא באוצרות המכבדים כל מוזיאון, של הדוכסים ממרלבורו. האחראי על הבית, מר הו־ג'ינס, פתחו במיוחד בשבילנו (סיפר לי שעשה כך לפני כמה שבועות לכבוד רה"מ שמעון פרס, הוסיף שהוא מכיר את הארץ עוד בהיותה פלש־תינה, ושעד 1948 שירת בנתניה, עכו ועוד מקו־מות שזכרם), מהסבירו את תולדותיו ויופיו של הארמון ואוצרותיו, באופן הינני ובהומור אנגלי... מרגש היה לפתוח ולחנוך את העונה בארמונה של משפחת רוטשילד (נפתח באותו אחה"צ אחר עונת הסגירה של החורף...) שכולו מוזיאון עוצר נשימה של ציורות צרפתיות ואחרות, בנות מאות שנים, מלאות עניין וטעם... מעניין היה להיפגש אחה"כ עם הגב' דורותי רוטשילד, אלמנתו של ג'יימס רוטשילד, בנו של הנדיב הידוע, בביתה, בהדרו, על כוס קפה (ולא בפעם הראשונה; הכרתיה בתקופתי כשר החינוך וזכיתי לעבוד עמה בכמה נושאים רציניים: האוניברסיטה הפתוחה, השלוחה הלימודית, טכנולוגיה חינוכית ועוד), ולשוחח עמה הן על משפחת רוט־שילד, והן על הארמון, שהיא מרחות לבקרו, ול־הטביע בתמחה עליו, אחת לשבוע, והן מפעליה בארץ (בהתבנן: פיתוח האוניברסיטה הפתוחה בנושאים טכנולוגיים להכשרת הנדסאים וטכ־נאים, וכן מיזוג מחשבים בחינוך). כתמיד, היתה זו חוויה מיוחדת בשבילנו להיפגש עם גברת חיונית, נבונה, פעילה ומקסימה זו (בגיל 91 — עד 120!).

מרשים היה לראות במצודת אדינבורו העתיקה את אולם הזכרון ל־150 אלף החיילים הסקוטים ש־ניספו במלחמת העולם הראשונה, מהם בפלשתינה של אז...

דאגת התחדשות התנועה

ש: היו לך עוד פגישות עם יהודים?

ת: בוודאי. קודם כל פגשתי כמובן את שג־רירנו, יהודה אבנר, ששמחנו להיפגש ולהחליף דעות על הארץ ועל בריטניה. את השבת בילינו בכרמל־קולג', הפנימיה היהודית האליטיסטית, המפורסמת, שבה כ־350 תלמידים מרחבי העולם היהודי, כולל: סינגפור, גיברלטר ועוד ארצות רבות, בתוכן ישראל. ביה"ס התיכון הזה הוא בעל מבנה דתי, וחשתי בה באווירת השבת, בתפילות ובסעודות: ניסיון חינוכי מעניין מאחר שתלמידיו רובם אינם דתיים במקורם, מה ש־מחייב גישה מיוחדת של שיטת החינוך, המשרישה יהדות בדרכי נועם. בליל שבת נאספו המורים והמחנכים בביתו של המנהל, מר סקלטר ורעייתו, וקיימנו שיחה בנושאי החינוך וישראל. בבוקר, לאחר התפילה, קידוש, שלאחריו שיחה עם תלמידי י"א וי"ב, שיחה נוקבת ומעניינת, שבמשכה שעות וענייה, מהותה של יהדותנו, קשרי גולה—ישראל ועוד. אחה"צ, בסעודה שלי־שית, דיברתי אל כל תלמידי המוסד, ובמוצ"ש בהרהנו ללונדון, לביתם של ידידינו, אדית ומני קלאוזנר, יו"ר התנועה באנגליה, שבו התאספו עשרות רבות של אנשים, מרכזים של התנועה, לציון „ועידה מוקדמת", ושעות ארוכות דנו בענייני התנועה בארץ ובתפוצות. הם מתעניינים מאד בסיכויי המפקד והבחירות לוועידה; דו־אגים את דאגת התחדשות התנועה.

באדינבורו, בירת סקוטלנד, קהילה קטנה, כ־500 נפש; כששמעו שאני מגיע ביום ראשון, ראו בי אורח הקהילה. נשאתי דברים באירוע בבית ה־כנסת, סעודה המתכנסת עד ארבע פעמים בשנה, ובה מתכנס חלק גדול מחברי הקהילה. פגשתי את ראשי הקהילה, ביקרתי בביהכ"נ, בכיתות הלימוד של י"ב ראשון של ילדי הקהילה, הלומ־דים קצת יהדות וקצת עברית התכוננו לפורים... התפעלתי מהרב של הקהילה ורעייתו המשתדלים להחיות את הקהילה. הרב סינקלר, צעיר ישראלי, בא לאדינבורו לשלוש שנים לסיים את הדוקטורט שלו בחשיבה פילוסופית של המשפט. בארוחת ערב בביתם סיפר לנו על חומר מאלף מהרמב"ם ומהמקורות שלנו והוא משווה את המשפט העברי לשאר שיטות המשפט; הוא מחוקרי המחלקה למשפט עברי, מיסודו של פרופ' מנחם אלון, בא־וניברסיטה העברית. שמחנו מאוד להיפגש עמו במקום שלא ציפינו לו, ולהתפעל מפעולותיו המבורכות — אישיותו ומשפחתו היפה.

ביהכ"נ הפורטוגזי הוותיק בלונדון, דומה ל־ביהכ"נ הפורטוגזי באמסטרדם. כאן התפלל מונ־טיפיורי וכסאו עדיין שמור. ביהכ"נ ותיק מאוד, בבית מטל, שלס, שם היה בית כנסת בין השנים 1657—1701, ובית כנסת זה, המפואר יותר, נבנה ב־1701, בהתחזק הקהילה. שומר בית הכנסת שמח לספר לנו על תולדות בית הכנסת, פעליו ומת־פלליו.

פגישות עם אנשי חינוך

ש: בחינוך עסקת?

ת: כן. פגשתי אנשי חינוך, ביניהם את ה־ממונה על הטיפול בבעיות שהחינוך באנגליה מתמודד עמן היום, של קליטת המיעוטים האתניים בבתיה"ס, אלו שבאו מהודו, אסיה, אפריקה. חוויה מיוחדת היתה לי בביקור בביה"ס המקיף בעיר בריסטול, בדרום־מערב אנגליה. המנהל הר־אה לי את ביה"ס והסביר לי את הבעיות והתמ־ודדויות, והפתיע אותי בספרו לי שבמסגרת בחירה בלימודי־דת, בחרה קבוצת תלמידים לא־יהודים מכתות י"א וי"ב, ללמוד יהדות. הוא הציע לי להיכנס לכתה ולשמוע את השיעור, מורה צעירה שלמדה תיאולוגיה, לימדה קבוצת תלמידים מתעניינים, ועל הלוח היה כתוב „התקו־פה הרבנית" — „חסידים־דבקות", „גטו־התבו־ללות, בובר ומנדלסון, ציונות, מדינת ישראל"... המורה כבר הכינה את המנהל, והיא רצתה לנצל את ביקורי כדי להעשיר את ידיעותיה, או להשיב לה על שאלות שניקרו בתוכה. שאלה אותי על מקומה של הדת במדינה היהודית, יחסי יהדות וציונות, יהדות ומודרניות. דיברתי גם אל הכיתה כולה: התפעלתי מכך שבעיר שאין בה כמעט רושם של קהילה יהודית, בוחרים תלמידים שלא ידעו דבר על יהדות, להכיר את היהדות, וסי־פרתי להם על תפיסתנו את הציונות הדתית, על עמדת היהדות לחינוך ולנוער, ועוד נושאים ש־עניינו אותם.

ש: כיצד אתה מסכם את ביקורך?

ת: תיארתי חלק מן החוויות של פחות משבוע וחצי סיור מאלף ומרשים. לוח הביקורים ותוכנו, נערך ואורגן ע"י מחלקת האינפורמציה שליד משרד החוץ והיה עמוס וקשה, אך מרשים ומאלף, ובנוי היטב. אמרתי למארחי בסיום הביקור, ש־אילו הייתי צריך לחזור ולתכנן את הביקור, לא הייתי משנה בו דבר.

בשולי אירועים

(סוף מעמוד 3)

כסף ירד לטמיון. כי שנותן כסף בתנאי ריבית בלתי סבירים חייב לדעת שהוא נוטל על עצמו סיכון שהכסף לא יחזור אליו. לא יכולות להיות לו טרוניות אלא לעצמו ולתאוות הממון שלו.

*

מס פוגע באימון

כאשר הוטל „היטל הרכב" ביולי 1985, במס־גרת חבילת הגזירות שקדמה לתכנית הכלכלית, הובהר, כי זהו היטל חד־פעמי. היום התחייבות הגיגית: היטל זה לא יחודש.

עכשיו באה הפרת הנדרים. ההיטל מוארך לשנה נוספת. בשנה שעברה גבו 2 אחוזים מערך המכו־נית. השיעור השנה עדיין איננו ברור. הוא יהיה כנראה בשיעור דומה, או בחצי אחוז פחות.

המכונית הפכה מכבר להיות פרה חולבת לאוצר המדינה. מטילים עליה מכס, מס קנייה, מס ערך נוסף. יש מס על הבנזין. קיים מס על החלקים, שלא לדבר על חנייה וקנסות. ומדוע חולבים את בעל המכונית? הסיבה היא פשוטה ביותר: נוח לעשות זאת. קשה לגבות מס על רכוש או על הכנסה — כיוון שבעלי ההכנסה והרכוש יש להם דרכים רבות להתחמק. בעלי הרכב אינם יכולים להתחמק, הם זקוקים לרשיון. לכן אפשר להטיל עליהם את המס והם ישלמו — בעל כרחם. ירצו או לא ירצו, מעט הסיכוי שתיווצר תנועה המונית להשבתת הרכב, או היגזרות ממנו.

אבל אין להם כל צידוק שמכונית עצמית תישא בנטל מסים שכזה. מכונית איננה פרה חולבת. ועוד יותר מכך: זוהי הפרת אימון בצורה גסה.

*

המשקפיים של ראש העיר

סגירת רחובות במרכז ירושלים ביום ההלוויה של הרב משה פיינשטיין זצ"ל, הפוסק הגדול ב־דורנו, עוררה תגובות נזעמות בכלי תקשורת מסוי־מים. אין בכך פלא. טבעי שימצאו ב„מדיה" כאלה שירצו לגנות את היהדות הדתית — הסיבה איננה חשובה. אבל גם ראש העיר, טדי קולק, מצא לנכון להופיע בתגובה משלו. „אני איני ממונה על המשטרה", אמר בהביעו את הסתייגותו מסגירת הרחובות.

משונה הדבר — איך רואה טדי קולק את פני הדברים. בהלוויה זו של גדול, שארונו הובא מ־ניו־יורק, השתתפו עשרות רבבות של יהודים מכל־ארץ ומחו"ל. יש הערכות, כפי שהשתתפו 300—250 אלף איש.

אין זה חשוב אם היו יותר במספר זה או פחות במספר זה; על עצם העובדה כי מעולם לא התרכז בעיר מספר כזה של אנשים לאירוע כלשהו. אין חולקים.

נכון שאנחנו רוצים כי יהודים, סתם יהודים ו־בוודאי רבנים וגדולים, יעלו לארץ חיים ובריאים ויבנו אותה. אבל העובדה שירושלים עיר הקודש משכה אליה המונים שכאלה באירוע בעל משמעות כלל־יהודית יש לה השפעה מגביה על היהדות בכל העולם. גם ניו־יורק תבע להעריך את האירוע הזה בירושלים. זה יהיה לה למסר.

האם זהו משקפיו של טדי קולק? האם אין הוא רואה את משמעות הדברים? לראש עיריית ירו־שלים דרושה ראייה רחבה יותר מזו של ראש עיירה קטנה, מרכז קיט ונופש שבה אסור בשום פנים להפריע לשלוות הנופשים. אגב, מעט חזון ואופקים רחבים יותר.

משיב הדור

(סוף מעמוד 6)

בין שתי כתות אלה הראביים שלהם פסולי דין ועדות שהרי הם כופרים בד"ת ועוברים על מצוות. ובכגון אלה קבע הרמב"ם בסוף פי"א מהלכות עדות שהם פסולים אפילו ללא קבלת עדות עליהם.

מעשה שהובא לפני בית דיננו בזוג שנישא זה לזו בנישואין שנערכו ע"י ראביי ריפורמי בניו־יורק. שני העדים היו אחיה של הכלה. הראביי עצמו מחלל שבת בפרהסיא ואף אחד מן המשתתפים לא היה שומר תורה ומצוות. גם האוכל שהוגש היה טרף. הבעל בצלם האשה נמצאת בצינעותה. במ־כתב שכתב ר' משה לביה"ד הוא מבקש לברר היטב את הפרטים הנ"ל וקובע שאם נכונים הם יש להתיר את האשה לכתחילה ללא גט. כך פוסק הוא גם ב„אגרות משה" (אבהע"ז ח"א סי' כב רכ"ה). שם הוא מוסיף שנישואים ריפורמים גרועים מנישו־אים אזרחיים. באחרונים הבעל יודע שאינו נשוי עפ"י ההלכה ולכן בחייהם המשותפים הם מתכוו־נים לשם אישות. בראשונים הוא סבור שהם כשרים עפ"י ההלכה ולכן הוא חי אותה מקידושין הרא־שונים. בגין יחסו זה של ר' משה לכופרים בעיקרי הדת, קבעה הקהילה האורתודוקסית בארה"ב את יחסה לקונסרבטיבים ולריפורמים וניתקה עמם כל מגע. בזה הורה הלכה לדורות.

הארכנו בדברינו ועדיין לא הזכרנו את עשרות הכרכים של „דברות משה" — חידושיו על מסכתות הש"ס אותן השמיע בישיבתו עשרות שנים. תופעה נדירה היא למצוא באישיות אחת תכונות של ראש ישיבה, מחדש נפלא ומרביץ תורה, מחד גיסא ופוסק הדור, מורה הוראה לרבים, מאידך גיסא.

עם פטירתו של הגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל נעקר מאתנו משיב הדור וגדול הדור והוא בצלילת דעת עד ליומו האחרון. בדור של מבוכה ופירוד, שנאת אחים ומחלוקות שלא לשם שמים תחסר לנו הרבה דמותו המתונה של מרן שהקרינה במשך שי־שה דורות. ספריו המופלאים יהוו לו מצבת זכרון לעד.

משורר

(סוף מעמוד 6)

משנים כך את משמעות החיים ואת טעם הקיום. כתבתי פעם שאם נוסיף מלה כמו קדושה לרחיצת כלים — גם אקט רחיצת הכלים יקבל משמעות אחרת לגמרי. היהדות, כפי שאני מבין היום, מו־סיפה מלים כאלה לכל אקט ואקט של חיינו.

אגב, וכאן אני חוזרת לרגע משירתו של אהרון שבתאי אל ביקורת הספרות במערב. כפי שלמדתי משיחתי עמו השבוע, גילוייה מחודש של הדרש־נות התלמודית הוא „המילה האחרונה" בעולמם של אינטלקטואלים יהודיים בארה"ב. אוניברסיטת „יל" הוציאה לא מכבר כרך עב כרס בשם „מדרש וכי דרש" שבו מתפרסמים מאמרים של הרטמן, דריי־דה ואחרים על תפישת הלשון של פרויד, ועל הבנת הטקסטים הספרותיים על פי ההרמנויטיקה הפרוידיאנית הדומה, ומושפעת מאוד, מזו התלמו־דית. שבתאי מראה לי בהתלהבות ספר שהוא קורא והוגה בו ואף מסמן ומדגיש בין שורות. ספרה של סוזאן הנדלמן (כמו הרטמן, כמו דרידה, כמו פרויד. לא במקרה גם היא יהודיה) שיצא בשנת 1982 בארה"ב ושמו: „הורגים של משה" — הפר־שנות התלמודית־מדרשית בתיאוריה הספרותית ה־בתרות־ית" ומוסיף: זה היום הקו המוביל בתוך הביקורת הספרותית היהודית מדברים היום הרבה על יהדות ושירה ועל מדרש ופרשנות. כאמור עקרונות הקל וחומר, כפל המשמעויות, זהו בהוק־מניה של דבר ההיקש בתוך אותו הפסוק וכו' וכו' — פותחים נתיב חדש, העצם מחודש, בעצם עתיק יומין, להבנת טקסטים בימינו.

הבנת המשפחתיות היהודית

אבל נחזור אל אהרן שבתאי. אחרי שנשא אשה ונולדו ילדיו, חמישה כאמור והשישי בדרך, כש־הבכורה בת ארבע עשרה והקטן בנו, אחרי ש־נעשה איש משפחה ואב מסור, אחרי ששקע ב־בעיות היום־יום של תינוקות וחיתולים ובקומקים ואהבת ילדים, אחרי שגילה את טעם החיים שלא היה לו קודם לכן. דווקא מתוך הצלילה הזו לתוך הפרוזאיות הקונקרטית של היום־יום נפקחו עיניו, נפקחה נשמתו, להבין גם את המשפחתיות היהו־דית. בשיחה הוא מדבר בהתלהבות על החינוך כעיקרון מוביל ובפואמה הוא עוסק באותה התלה־בות בתיאורי תינוקות וילדים ומטפל בהם, ואיך להיניק אותם, ויש לו מדרש ארוך, מדרש שלם על „פועה ושפרה" המיילדות. על יוכבד אם משה, על הקשר הסמנטי שבין „שדיי" כשם ה', למושג די, ולנתינה ולהנקה. הרבה להניק לקיאה /.

ומתפלל־מאחל לעצמו, שכמו בגין המתמקד כאן כרבי, כאידיאל יהודי הומני, ילמד לאהוב את ילדיו, „כי הקשה / הוא לאהוב / את מי שקרוב לך / ותינן / ומצופה שתאהבו / קל (מבחינה זו) „לאהוב" / את ילדים של השכנים / או את הסורי של ישמעאל — / אהבות (להבינים: / של ביזיון מתמשכות / שאין עמן / לא הריון / ולא לידה...".

הצפרדים

ב"ה, יום ו', כ"ד אדר ב' תשמ"ו (4.4.86)
בעריכת מלכה שכטר
גליון מס': 225

שלום ילדים!

מזג האויר המבולבל, הפריחה המרהיבה בשדות, הריח המשגע העולה מן הפרדסים והיסמין — כל אלה מבשרים נאמנים של האביב. [illegible]

[illegible]

בברכת עבודה מהנה
מלכה

פרשת השבוע — שמיני

ויהי ביום השמיני...

תניא אותו היום — שחוקם המשכן — היה שמחה לפני הקב"ה כיום שנבראו בו שמים וארץ, שם — „ויהי ערב ויהי בוקר" וכאן — „ויהי ביום השמיני".

(מגילה י')

★ ● ★

וישא אהרן את ידו אל העם ויברכם...

קרי — „ידיו" — ברכם כשידיו חסרות, מפני שלא היתה לו כל טובת הנאה מהם.

(נפי העם)

★ ● ★

וכל הולך על כפיו... טמאים הם לכם

אלה העושים את המצוות רק בידיהם, בלי ראש, לב מוח ומחשבה, אלא רק מכח התרגל, מצות אנשים מלומדה — הם בבחינת הולך על כפיו.

(ר' בונם משפשיסחא)

„שבת החודש"

לעולם פרשת החודש אחרי שבת „פרה" ואין ביניהן שבת הפסקה. „החודש הזה לכם ראש חדשים..." — אמר רבי יהושע בן לוי: משל למלך שהיה לו אורלוגין (שעון) והיה מביט בו ויודע איזו שעה היא של היום. כשגדל בנו מסר לו את האורלוגין שלו. כך אמר הקב"ה: עד עכשיו — חשבון החודשים והשנים בידי, מכאן ואילך הם מסורים בידכם. (ילקוט בא, קצ)

יום הולדת ל„פלילה"

מאת מלכה שכטר

יום הלדת, יום הלדת
איזו משפחה נחמדת
אבא — פיל
אמא — פילה
ותינקת בת שנה —
„פלילה".

מברך בקול צרוד
אבא־פיל:
„שתהיי חזקה, בת,
שתצמח לך שן־פיל
ושאף אחד
אותך לא יפיל".

מברכת אמא־פילה
וקולה עמק ורך:
„מזל טוב, בתי,
אני אוהבת רק אותך,
שלא תלכי בכביש לבד
תני לאבא־אמא יד".

הלולה והלולה
יום הלדת ל„פלילה".

מרחוק נראה אורח
בן דודו של אבא־פיל.
בכבדות צועד, שמח
אף־לאט הולך בשביל.

מה מביא הוא מתנה
ל„פלילה" ביום חגה —
אולי שושן? אולי ענף?
אולי עגית מביא קרנף?

לא עגית מביא קרנף
לא שושן ולא ענף,
ממחטה מביא קרנף
לקנח את האף.

יום הלדת, יום הלדת
איזו חגיגה נחמדת
ל„פלילה" בת השנה
ממחטה במתנה.

הלולה והלולה
יום הלדת ל„פלילה".

„עין הצפור" / סיפור מאת יצחק בון

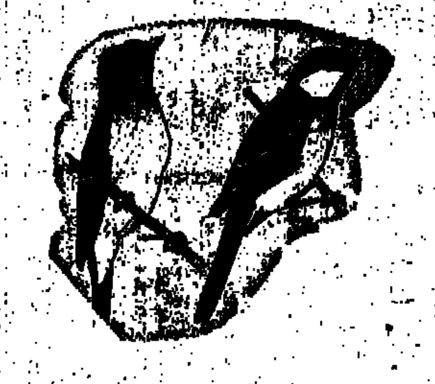

צויץ, צויץ, מי גר כאן? — שאל פרוש עובר אורח בעמדו על גדר האבן. חוחית צעירה הציצה מבין עלי הזית: — מי אתה האורח? מה שמך?

— אני פרוש בן פרושי, זה עתה באתי מארץ הצפון.

— ברוך בואך, אורח נכבד! למה תעמוד בחמה, בוא לצל.

הפרוש פרש כנפיו, עף ועמד על ענף הזית.

— ואת בעלת הבית, המכבר את כאן?

— אני ילידת הארץ, „צברית" הצטחקה החוחית.

— כך, והוריך מאין באו?

— אנו כאן מדורי דורות, אמרה בגאוה. ובדברה קפצה אל ענף קרוב לאורח.

— חם פה אצלכם, אמר הפרוש ומתח את צוארו.

— או, כן. ואני פטפטנית, שוכחת להגיש מים לאורח ביום חם. בוא נא עמי.

בעלת הבית ואורחה עפו בין עצי הזית ומעל לגפנים, עמדו על גדר הכרם. הביטו כה וכה ובראותם כי אין איש, קפצה החוחית, ירדה מן הגדר, עמדה בפתח מערה אפלה, והפרוש אחריה.

— שתה בן פרוש! לפני פתח המערה היתה שלולית מים קטנה. הפרוש גמע טפות אחדות. המים היו חמים. החוחית טעמה אף היא מן המים.

— אל תשתה כאן, אורח. בוא עמי פנימה. על קרקעית המערה זרמו מים בחריצים צרים, שניהם שתו בהנאה.

אה, כמה נעים! מים צוננים ביום חם! נאה מצדך שהבאת אותי לכאן. החוחית הניעה את ראשה, כמתקנת את תסרקתה, הציצה לראי המים, אבל מחמת האפלה ראתה רק את צל פניה.

— בוא בן פרושי, ונחזור לביתי, כונתה היתה להסתכל בראי המים שבחוץ.

— סלחי לי גבירתי, אני רטוב. בטעות נכנסתי למקלחת.

— חה, חה, חה, צחקה החוחית, אין זו מקלחת. הבט למעלה, מתקרת המערה דולפות טפות מים, בלי הרף, מכאן המים ששתינו.

— נכון אני רואה.

החוחית מסבירה לפרוש כמורת דרך לתייר הבא ממרחקים. הפרוש, שנכשל בענין המקלחת, חשש להפתעות בלתי נעימות אחרות. הוא מקשיב ואינו מקשיב, פוזל לאחור, ולפתח היציאה. פתאום ראו עיניו פרפר גדול זוקף אזנים ארוכות ואינו זז ממקומו. נבהל ובקש מיד לצאת.

— מחניק כאן, גברת, עוד לא התרגלתי לאויר שלכם פה. החוחית הבינה בסלידתו של האורח מפני העטלף הנאחז בזיז שבכותל המערה, והתאפקה מצחוק שלא לפגוע בכבוד האורח. גם היא פרחה החוצה אחר האורח. הפרוש ניתר מענף לענף על תאנה מאחורי הגדר, עד שנעלמה המערה ומימיה מעיניו. כשהרגיש את עצמו בטוח מן המערה המוזרה, עמד וציץ, תר אחר החוחית. החוחית, שהסתכלה כל הזמן אחר מנוסתו הפחדנית של האורח, באה אליו בטיסה אחת. כדי להפיס את דעתו של האורח הזמינה אותו לארוחה.

— אורח יקר, ודאי לא תסרב להשתתף בארוחתי.

— בחפץ לב גבירתי. דבר בעתו להשיב את הנפש בטעימה מתוקה. החוחית הביאה את אורחה אל תאנה אחרת, הרחוקה מן המשעול. שם הלעיטה אותו תאנים שחורות, מתוקות.

— הארוחה היתה עריבה מאד, גבירתי, השבת את נפשי. מה שם גן עדן שבחרת לשבת בו?

דעתה נתרחבה עליה לדברי המחמאה.

— גן־עדן זה, ידידי, נקרא „עין הצפור", על שם העין ששתינו ממנו היום. שלא במתכון העכירה את רוחו של האורח. המעין הזכיר לו את המקלחת ואת הפרפר המפחיד שראה שם.

— התואילי לטייל עמי קצת בסביבה? אמר הפרוש כדי להתרחק מן המקום.

— אני מצטערת מאד. זה יכול להיות באמת טיול נעים, אבל אינני מכירה את הסביבה שמחוץ לכרם הזה. יכולה אני להראות לך רק עד כמה שנראה מראש האמיר.

— כיצד? מימיך לא טילת מחוץ למשכנך?

כאן ראה הפרוש את עצמו חשוב, כאדם שראה את העולם הגדול.

— אני עברתי על פני ארצות רבות, וראיתי דברים מופלאים. אני לא הייתי יכול להסתגר במקום קטן זה.

— אני מקנאה בך שראית עולם גדול. הרבה ידידים לי, חוחים וחוחיות. הם מפצירים בי לטייל, ואני אינני יכולה להצטרף אליהם.

— מדוע? — שאל הפרוש בתמהון.

— תפקיד יש לי כאן — החוחית העמידה פנים חשובות. צוואה היא לי מאומי. עליה השלום, שקבלה אותה מאמה — שניהם הרכינו ראשיהם ולבשו רצינות.

— כך? — הפרוש היה סקרן אך לא העז לשאול. שניהם דממו. החוחית הבינה שלא נאה לשתוק. צריך לעניין את האורח. היא אמרה:

זה היה לפני זמן רב. סבתי עוד היתה צעירה אז. ילדים היו באים למעין עם מורם. הם היו מקפצים כאן, משחקים במחבואים. ילד אחד שאל את המורה מדוע קוראים למעין „עין הצפור", והוא הסביר לו: המעין קטן ומספיק רק לצפרים. החוחית הפסיקה והסתכלה בפני האורח.

— מענין מאד, המשיכי.

— יום אחד רעמו השמים, העצים רעדו, ברקים הבריקו. זה היה נמוך מאוד, בין העצים ומתחת לעצים.

אמי הסבירה לי שאלה היו יריות. סבתי נבהלה מאד. גוזליה היו צעירים. סבא נעלם ולא נודע מקומו. סבתא לא האריכה ימים אחרי זה. היא קראה לאמי ואמרה לה: בתי אני הולכת למות. הבטיחי לי שלא תעזבי את המקום הזה. וכן תצוי לבניך. הביטי לשם, את רואה כפר בצלע ההר? משם נשלחו הברקים. קרה משהו נורא שאינני יכולה להסביר לך. אך מאז לא באו ילדים במעוננו. את רואה שם למטה בית לבן? בית ספר היה שם והוא חרב.

— „עד מתי נשמור על המקום?" שאלה אמי.

— „עד שתראי ילדים משחקים בעין הצפור".

ובדבר סבתא את הדברים האלה נפלה על הארץ. אמי נשקה לה וחבקה אותה, אמי נשבעה לקיים את צוואתה.

— ומה קרה לאמך? — שאל האורח, — הלא עודך צעירה.

— היא הלכה לחפש את אחי הקטן שתעה בדרך. ילד אחד מן הכפר ההוא — ובדברה הושיטה את מקורה לכוון הכפר — קלע בה אבן במקלעתו. אמי חזרה הביתה פצועה ושותתת דם. אנו קטנים היינו; לא ידענו לטפל בה. היא השביעתני למלא את צוואתה של סבתא.

— אולי נמצאים ילדים טובים בסביבה שאינם יודעים על „עין הצפור"?

— אני מסתכלת יום יום לכוון בית הספר ואינני רואה ילדים.

— בטיסתי הנה ראיתי בתים חדשים. גם קולות ילדים שמעתי, בואי נחפש אותם.

— כן, נחפש ונקראם לכאן.

מאוששים ומעודדים יצאו בעלת הבית והאורח לסיורם. הפעם שמש האורח מורה דרך. אחרי הכרם ראו בתים חרבים מאין יושב. הם הביטו איש אל רעהו כמבינים ברמיזה. אחרי דקות מספר נראו לפניהם גגות אדומים. הם עמדו על ענף עץ רמון, סמוך לבית הספר שבמושב החדש. החוחית פתחה בשירה עריבה.

הפרוש טס לחלון בית הספר, הציץ וחזר. ילד שהבחין בו ראשונה קרא:

— הפרוש הגיע לארצנו!

המורה קם ממקומו ורמז לילדים שישתקו.

— ילדים, בואו ונעקוב אחר הפרוש, אל תפחידוהו, הוא בא לבדו, עוד לא בנה את קנו, הוא מחכה לחברתו מחוץ לארץ; כשתבוא, יבנו את קנם ביחד.

הילדים יצאו על בהונות רגליהם. ראו את החוחית המזמרת ועל ידה הפרוש. החוחית קפצה, חגה מעל לילדים וטסה לעבר „עין הצפור", והפרוש אחריה. הצפרים נעלמו ונגלו חליפות לעיני הילדים ולעיני מורם. הם הגיעו לעין הצפור. החוחית עמדה על הסלע שממנו מפכה המעין. הפרוש פחד להתקרב למעין ועמד על הגדר. הילדים ישבו לנוח.

כשצמאו, ניגשו אל המעין ובכפות ידיהם שתו ממימיו.

שוב נשמעו קולות ילדים צוהלים ב„עין הצפור".

מצות השבוע

בפרשתנו השבוע מצווים אנו שלא לאכול כל מיני שרצים. „אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ"... וחכמינו ז"ל פירשו שהתורה מתכוונת כאן לשרצים המצויים בפירות, בירקות ובכל מיני זרעים.

לכן חובה על המכין דבר מאכל שעלולים להימצא בו שרצים ותולעים, לבדוק היטב ולברר כדי לוודא שהמאכל נקי. במיוחד אמורים הדברים בכרובית, חסה, בצל ירוק, אורז, קטניות ופירות העץ למיניהם. כמו כן יש להיזהר גם מתולעים טפילים הנמצאים על גבי הדגים.

طبق الأصل

בחוג המשפחה
בעריכת נעמי גוטקינד

מימצא:

אנחנו לא כל כך מבינים את האתיופים

אם האיש מולך מנענע את הראש כלפי מטה כמה פעמים עד שסנטרו כמעט נוגע בחזהו, מה אתה מבין מזה? שהוא מסכים איתך, נכון? שהוא אומר לך: כן כן. זהירות! אם המנענע בראשו בצלה מטה הוא יהודי יוצא אתיופיה אין לו שום כוונה להסכים איתך. מה שברצונו לומר לך בתנועה זו הוא: „בוא הנה!".

ואם אדם שולח קדימה כף יד פתוחה כלפי מטה וסוגר את האצבעות לאגרוף רבוב פותח רבוב סוגר, מה אתה מבין מזה?

אתה מבין שהוא קורא לך: „בוא הנה" בשפת הגוף האילמת.

אבל שוב, אם בן שיחך הוא עולה מאתיופיה, אין כוונתו לקרוא לך להתקרב אלא לומר: „תן לי".

איך אתה מבטא, בתנועות, את רצונך לומר לזולת: זוז מכאן, או בלשון הנוער החיילים: „התחפף"? אתה מחזיק כפות ידיים פתוחות באופן ניצב לריצפה ושולח אותן קדימה בתנועה של גירוש או סילוק. אבל אם אתיופי יניע כך את ידיו לעומתך אין הוא מרמז שנמאסת עליו אלא להיפך, הוא מברך אותך לשלום: הידיים הפתוחות מעידות על כך שאין לו נשק ביד ואין כוונתו להרע לך.

ד"ר רפאל שנלר, ראש לימודי התואר השני בתקשורת וטכנולוגיה בחינוך, סיפר לי על כך השבוע, הוסיף כי הסריט במסגרת מחקרו את התנועות הללו לשם תיעוד והציג את הסרטון בפני צעירות ישראלים:

רק ארבע או שש תנועות מתוך העשרים שבסרטון — הובנו על ידי הצופים. קל איפוא להגיע למסקנה שבמיפגש בין עולים אתיופיים לבין קולטיהם הישראליים נוצרות אי הבנות על הרקע הזה.

שאלת המוצא במחקרו של שנלר, מחקר שהתפרסם בבטאון „מחקרים ישראליים במדעי ההתנהגות" היוצא מטעם אוניברסיטת בן־גוריון בשפה האנגלית היתה: כיצד עלינו ללמוד להבין את העולים החדשים כאשר אנו נפגשים עמם בתפקידינו כקולטים, כנציגי ציבור, בריאות, אירגון, חינוך וכאזרחים אתם.

שפת הדיבור העברי נקלטת במהירות רבה על ידי העולים והיא יוצרת את הבסיס לקליטה חברתית. אולם נמצא שעולים חדשים יוצאי תרבויות שונות, שומרים עוד זמן רב — לעיתים למשך כל החיים — על שפתם הלא מילולית „שפת הגוף", שהיא ייחודית לכל תרבות. שפה זאת ממלאת תפקיד חיוני בהעברת מסרים ובהבנתם. הקהילה האתיופית היתה במרחק ובבידוד רב מן הישוב היהודי ומן התרבויות שהתקבצו עד כה בישראל. לפיכך, הניח החוקר ששפת גוף — ובמיוחד תנועות ידיים וזרועות תהיה שונה מאד מן המקובל בחברה הישראלית ושוני זה יגרום לאי הבנות רבות ולעיתים „לתסכול תקשורתי" מצד שני הצדדים.

לשם איתור השוני התקשורתי בשפה זאת נבדקה קבוצה של עולים מיד עם בואם וכן קבוצה בעלת הרכב דומה שכבר שהה בישראל כשנתיים. המחקר חשף שני ממצאים עיקריים:

א) העולים השתמשו במספר רב של תנועות בלתי מוכרות כלל לציבור הישראלי ולכן גם ללא משמעות תקשורתית מעשית.

ב) העולים מכירים את תרבות התנועות המשמשות לתקשורת הבין אישית כשפת גוף אך מייחסים להן משמעויות שונות מאד ולעיתים הפוכות מאלו להן התכוון הישראלי.

הצעות מבחינת פסים בתכלת לבן ואיטוניות עם ציורים נאיביים של עכברים ופירות, אופנה צעירה לעונת המעבר שהכינה המעצבת אנדראה אילן לאביב־קיץ 86. הגוונים של הקיץ הקרוב על פי מעצבת זו הם תכלת בפסים ובמשבצות וכן ירוק, ורוד, צהוב ולבן, וכן הרבה מאוד מאפור, אדום ולבן.

חדש על המדף

עוד הגדה לילדים

לקראת חג הפסח יוצאים בימים אלה שלושה ספרים חדשים: „כשר לפסח" בעריכת נירה רוסו, „הגדה של פסח לילדים" בעריכת מירי ברוך ונירה הראל ומהדורה מצולמת של „הגדת איסטנן".

ספר המתכונים החדש לקראת פסח יוצא לאור בשיתוף עם הוצאת „מודן" ויכיל אוסף של עשרות מתכונים מיוחדים לחג. המתכונים שבספר לוקטו ונערכו ע"י נירה רוסו, ההכנה והמיסוי בוצעו ע"י השף אורי גוטמן והספר מאויר בתצלומי צבע.

„הגדה של פסח לילדים" בעריכת נירה הראל מהווה שילוב של טקסט ההגדה המסורתי, הנקרא בליל הסדר, עם שירים, סיפורים ואגדות, אשר לוקטו ע"י חוקרת ספרות הילדים ד"ר מירי ברוך. בלקט — שירי פסח קלאסיים לילדים, אגדות חז"ל, סיפורי־עם יהודיים, שיש להם קשר לקיום מצוות ליל־הסדר, ופרקי ספרות קצרים מאת מספרים בני־זמננו כלוין קיפניס, לאה נאור, שלומית כהן, דן אלמגור ואחרים.

אומרת ד"ר מירי ברוך, מרצה לספרות ילדים באוניברסיטה העברית: „בהגדה שובץ מדגם מייצג של כל הז'אנרים הספרותיים שבספרות הילדים וניתן ייצוג לכל עדות ישראל.

המכלול הספרותי, שהובא בהגדה, מיועד לדעת המלקטת לגילים 5—12 וניתן לקרוא בו במקביל לקריאת ההגדה, או לשלבו בקריאתה בליל הסדר כפרשנות המיועדת למול הצעיר. פרשנות תוך קריאת ההגדה משתלבת, לדבריה, במסורת קריאת ההגדה. מלבד זאת, מיועד הקובץ לקריאה לפני חג הפסח וכהכנה לו, או במשך ימי חול המועד. „הטקסטים שהבאתי מחזקים את ההתייחסות לחג ואת הזיקה לו", מציינת ד"ר מירי ברוך.

ההגדה עומדת לצאת לאור בימים הקרובים בציורה בידי נועם נדב ועוצבה ע"י עמרם פרת ומחירה 29,5 שקלים.

„הגדת איסטנן" נכתבה וצוירה ע"י י. בן מיכאל מן סלל בשנת 1729. ההגדה מחזיקה 64 עמודים שכולם מעוטרים באיורים, מיניאטורות וציורים צבעוניים. „ההגדה המצויירת נועדה לשולחנם של „יהודי חצר" גבירים, ובכל זאת שומרת על אופי עממי חם", אומרת חיה בנימין, אוצר משנה לאמנות יהודית במוזיאון בצלאל. „כשרונו הקאליגראפי המצוין של האמן", מוסיפה האוצרת, „מתבטא ביופיין ובהדרן של האותיות. שלא כדרך רוב מצויירי ההגדות שהיו מחקים את אותיות הדפוסים". „לפנינו צייר עממי בעל כשרון רב לרישום. צבעיו עזים וחמים. כל הפרטים נמצאים במצב של „תנועה".

*

ציונות פעילה בכינר

מאת ברכה שטרנברג

חז"ל אמרו: שלושה דברים מרחיבים דעתו של האדם: דירה נאה, כלים נאים ואשה נאה, ואכן חברו שלושה מרכיבים אלה בסמינריון בכינר והרחיבו את דעתם של חברות אמונה עם בעליהן.

המקום בו שוכן כפר־הנופש „כינר" הוא מן היפים בארצנו, בתוך נוף שלו, משקיף על הכינרת וממול הרי הגליל. לא יפלא אם כן, שכבר בדרך אל המקום התבשמנו מאווירה של נופש מהנה. אבל מה שחיכה לנו בימים הבאים עלה על כל ציפיותינו. בכניסה לאולם המרכזי, המרהיב ביופיו, קיבלה את פנינו בחיוך רחב לידיה זוהר, מרכזת הסמינריון, כשהמפתחות של החדר בידיה ומילות הסבר בפיה נפנה לנו את ההרגשה, שאכן הכל פה יהיה טוב ויפה — וכך היה. האירגון המעולה של סידור ראשון המזון הפיזי אשר הוגש בכלים נאים ובטוב־טעם, וההתייחסות של הצוות.

כבר בערב הראשון הרגשנו כמשפחה גדולה אחת. והבעלים — הם לא פסקו להתפעל והביעו את דעתם בקול רם: בנות חיל אתן. ועכשיו העיקר: המזון הרוחני היא ניתן במנות סדירות, על ידי אישים מגוונים וע"י מרצים מעולים. כבר בהתכנסות הראשונה ישבנו והקשבנו לדבריה המעניינים של גיזברית אמונה יהודית פולק, של ראש העיר טבריה חברנו יגאל ביבי, נסכו ביטחון ביכולתנו. הטיול לישובי הגולן הפך לחוויה והמראות, המקומות של ההתיישבות החדשה בגולן חיזקו את אמונתנו בקשר ההדוק בין העבר־ההווה והעתיד. הטיול כלל גם סיור בבי"ס התיכון של אמונה בטבריה, הביקור והשיחה עם מנהל ביה"ס הרשימו את המשתתפות וחיזקו אמונתן בשליחות אמונה.

והשבת... באווירה של קדושה, כשאור הנרות מאיר למרחקים, התכנסנו לתפילת קבלת־שבת. סעודה נאה, שירה ושיחה בפרשת השבוע. סיור רגלי לאורך חוף הכינרת. בשיחה המסכמת על הדשא, באו לידי ביטוי המחשבות, הרגשות, ההתלבטויות וההחלטות של החברות. אכן, היו אלה ארבעה ימים של עונג, החלפת מידע, קניית ידע והעיקר גיבוש חברתי. בסעודה השלישית בקעה שירה אדירה מחדר־האוכל והורגש הרצון של כל המשתתפים להגיד תודה על הימים הנפלאים שבילינו ביחד כמשפחה גדולה אחת.

נִשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה
מִכָּל־הַלֵּילוֹת
שֶׁבְּכָל־הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חָמֵץ וּמַצָּה,
הַלַּיְלָה הַזֶּה כֻּלּוֹ מַצָּה:

שֶׁבְּכָל־הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין שְׁאָר יְרָקוֹת,
הַלַּיְלָה הַזֶּה כֻּלּוֹ מָרוֹר:

שֶׁבְּכָל־הַלֵּילוֹת אֵין אָנוּ מַטְבִּילִין אֲפִלּוּ
פַּעַם אֶחָת,
הַלַּיְלָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְעָמִים:

שֶׁבְּכָל־הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין בֵּין יוֹשְׁבִין
וּבֵין מְסֻבִּין,
הַלַּיְלָה הַזֶּה כֻּלָּנוּ מְסֻבִּין.

מה נצפה מה צפוי

ברדיו * בטלוויזיה
בעריכת שולה מוסטיק

ברדיו

* „קבלת־שבת" — בריכה „צמיגי" — פרשן השבוע: ר' יצחק בן שלמה — פרשן השבוע: ר' יצחק בן שלמה לוריא — האר"י הקדוש. שיחה עם הרב משה יי"א על כיצד להימנע מאיסור אכילת שרצים. האורח: ראיון עם הרב איסר פרנקל על ספריו של הרב אידלמן. מושגים בקרבנות, פינתו של ציון בן משה, והפעם על קרבנות „הגדולים".

* „מלווה מלכה" (א') מוצ"ש, 22.10 — „מכאן ומשם" — צרור נושאים שהצטברו במערכת „מלוה מלכה", ביניהם: מפגש עם הרב דוד רוזן, רבה הראשי של אירלנד בעבר, היום עולה חדש; סיפורו של אברהם ולק, רפד שהכין יפה מיוחדת אשר בתוכה רצה לעלות ארצה: הרב נחום לוי מספר על רבני טריפולי, ובמיוחד על הרב יעקב רחוק שהוציא לאור ספרים רבים בכל התחומים; על משוררת החסידות מלכה שפירא. ראיון עם בתה דבורה סילמן; שיחה עם הרב עזרא בצרי על פרס ירושלים שקיבל בגין ספרו „דיני ממונות". עורך: משה חן.

* „מחשבת ישראל" — סדרת שיחות מפי פרופ' איתמר גרינוולד (א') ראשון 19.05.

* „תפוח ועץ" (א') ראשון, 22.05 — הפעם: קו פתוח לשאלות על הקשר או הפער בין הורים לילדיהם, בין ילדים להוריהם.

* „האוניברסיטה הפתוחה" — „הטלאי הצהוב" (א') שני, 17.20 — הפעם „התיעוד הגרמני—נאצי מימי השואה" — ד"ר יוסף קרמיש.

* ועידת פסגה ערבית (גל"צ) — שני, 18.05 — משחק סימולציה בהשתתפות עובדי משרד החוץ, במסגרת קורס מוהים מתקדם שאורגן ע"י מחלקת הדרכה של המשרד.

* „עיונים בפרשת השבוע" — פרשת „תזריע" — מפי הרב יונה מצגר (א') שני, 19.05.

* „השכלה ודעת לכל" — „קתדרית ישראלי" (א') שלישי, 11.30 — הפעם „בולגריה".

* „אצבע על הדופק" — שבועון בעניני בריאות ורפואה (ב') שלישי, 18.06.

* „שיעור בתלמוד" — מסכת „ברכות" — מפי שבתאי סבטו (א') שלישי, 19.05.

* „קפה ראשון" — חידונים מגוונים בהשתתפות המאזינים, עם שמוליק רוזן (ב') שלישי, 23.05.

* „מועדון שעון הזהב" — מעולמו של האדם המבוגר (א') רביעי, 16.05.

* סיכום ההלכה היומית — מפי הרב חיים פרדס (א') רביעי, 19.05.

* „ניחוחי הצי"ר" (ב') רביעי, 20.05 — והפעם: לקט שירים, מקאמות ומערבונים מתוך מופע יובל המאה של המושבה גדרה שנערך בחודש ספטמבר שעבר.

* „צומת המורה־התיכון" — בעריכת אפרים אבא (א') חמישי, 16.05.

* „שיעור בתנ"ך" — מגיש: הרב עדין שטיינזלץ (א') חמישי, 19.05.

* „ציונים ושקדים" — מבחר שירים ביידיש (ב') חמישי, 22.05 — הפעם: שירי אברהם רייזן במלאת 110 שנים להולדתו.

לרקורד...

* **זו לא היתה מתיחה**

מתיחה או לא מתיחה — הנהלת רשות השידור החליטה לאשר מיד את התפטרותו של מנהל הטלוויזיה, יאיר אלוני.

יאיר אלוני הגיע בבוקר ה־1 באפריל למשרדו של מנכ"ל רשות השידור, אורי פורת, הניח את מכתב ההתפטרות שלו על שולחנו — ונעלם. ברשות השידור שנפלה כבר בפח באותו יום ע"י מתיחה אחת כאשר שידרה ב„קול ישראל" את ידיעת הכזב שהפיץ חייל מודיעין על ניסיון התנקשות במנהיג „אמל", נביה ברי, התייחסו בתחילה בספקנות לתוכנו של המכתב. אלא שאלוני, מסתבר, לא היה כנראה במצב רוח מתאים להתבדחויות של ה־1 באפריל.

התפטרותו של יאיר אלוני מתפקידו כמנהל הטלוויזיה היתה למעשה צפויה. כבר חודש ימים הוא קובל על שהחלטות רבות ברשות השידור נתקבלו בין עורך מבט למנכ"ל רשות השידור ללא שיתופו. גם ההנהלה — הוא טוען — אינה משתפת עמו פעולה. לא מבצעים את הוראותיו ופועלים מאחורי גבו. אז ככה אפשר לעבוד?! הוא כבר הגיש בעבר מכתב התפטרות דומה, אלא שהפעם החליט. הוועד המנהל לקבל את התפטרותו.

המועמד המועדף לתפקיד מנהל הטלוויזיה הוא לעת עתה — חיים יבין.

* **לוח משדרים חדש בגל"צ**

אלכס אנסקי חוזר לשדר את תכניתו שבע אפס שבע בגל"צ, לאחר היעדרות של חצי שנה. — גם זה שינוי מרענן שיכלה תחנת השידור של גלי צה"ל להתגדר בו השבוע, במסגרת השינויים שהכניסה בלוח המשדרים שלה, לתקופת ניסיון עד הקיץ.

אלכס אנסקי משנה את אות הפתיחה לתכנית וכלול בה גם תקציר חדשות לילדים. הוא ישדר את תכניתו בימים א'/ב'/ד'/ה'.

עוד שינויים מיוחדים: משדר בוקר חדש, בין 6.30—7.00, שנקרא „פוקחים עין". הוא יכלול פרטים כמו סיכום כותרות שהיו במבזקי הלילה, כותרות שיתפרסמו בעיתוני היום, מזג האוויר לאותו יום והרבה מוסיקה.

בשעה 10.00 בבוקר „ארוחות עשר", תכנית מוסיקלית בידורית קלה, ש„נדחפה" בין 2 תכניות פופולאריות מקבילות בתוכנה, „בוקר טוב ישראל" ו„נכון לעכשיו".

בין השעות 13.00—14.00 ניסיון מקורי של גל"צ „קשר רדיו" עם אברי גלעד. זה יהיה מעין רדיו לשירות הציבור, שיוכל להשתמש בו לצרכיו.

תכנית ההומור והסאטירה המפורסמת שזוכה לפופולאריות עצומה — „מה יש" על צוותה הקבוע, תעבור לשדר בשעה של האזנת שיא — 19.00 בערב.

לפי השינויים יהיה הרכב השידורים כדלקמן: 51 אחוז — מוסיקה, 23 אחוז — אקטואליה, 10 אחוז — תכניות מיוחדות לחיילים, 9 אחוז — בידור, ו־7 אחוז — מלל.

* **ירון לונדון מחסל חשבונות**

הצורה שבה בחר ירון לונדון לבחון בתכנית „זה הזמן" שהיתה השבוע את „הליברליזם" של טומי לפיד, שהתמנה בימים אלה למנכ"ל המרכז הליברלי החדש, בראשותו של שלמה להט — לא מצאה חן, גם בעיניו של מנכ"ל רשות השידור, אורי פורת. בישיבת הוועד המנהל השבוע הביע המנכ"ל את „מורת רוחו" מדרך הנחייתו של ירון לונדון, שהיתה למעשה חיסול חשבונות עם טומי לפיד, מנכ"ל רשות השידור לשעבר. בתפקידו כמנכ"ל הרשות ראה טומי לפיד להוריד פרופיל לירון לונדון והוציא אותו מכל התפקידים שהיו לו אז בטלוויזיה. היתה זו יד המקרה שהפגישה השבוע את השניים ביחד. המנחה הקבוע של תכנית „זה הזמן", רם עברון, לקה בהתקף לב ומחליפו השבוע היה ירון לונדון, דווקא בתכנית שהוזמן אליה טומי לפיד. ירון לונדון עט על קרבנו כמוצא שלל רב.

בטלוויזיה

* „קרובים קרובים" (מוצ"ש, 20.30) — שם הפרק: „נפש בריאה".

* „עלילות הפשע המאורגן" (מוצ"ש, 22.20) — הפרק העשירי: דאץ' שולץ מחסל את ויני קול. כך בא הסוף למלחמותיו של ויני קול בצ'ארלי וב־ארגונו. צ'ארלי לוצ'יאנו מתבקש לתרום מהשפעתו לטובת פרנקלין רוזוולט לקראת הבחירות במפלגה הדמוקרטית.

* „עד פופ" (א', 20.02) — התכנית הייחוד הפעם פינה לחובבי ה„רוק הכבד", עם להקת „הצקרבים", „זי זי טופ", וקטעים מתוך הסרט „ספיינל טפ", סרט שהוא סאטירה על להקה דמיונית של רוק כבד. עוד בתכנית להקת „דמעות במקום פחדים" בהופעה חיה וסרטוני וידאו של אחת הלהקות החדשות והמבטיחות ברוק הבריטי: „קניבלים צעירים ונאים".

* „רך הוא הלילה" (א', 21.45) — הפרק החמישי: השנה 1928. דיק ברומא. הוא פוגש את רוזמארי — בעת הסרטה, מסתבך בתגרה עם נהג מונית ומובל למעצר. אביה של ניקול מבקש לראותה, בשכבו, כביכול, על ערש דווי. דיק מונע זאת ממנו. דיק מבחין בהתרחקה של ניקול, והוא עצמו עולה על נתיב הבריחה מקשיי.

* „כופר כלבי" (א', 23.15) — הפרק הרביעי: השוטר הצעיר עוקב אחר החוצף ומכה אותו באלה שבידו. פרוחים שהוא נתקל בהם אחר־כך נועצים בו סכין.

* „דמפסי ומייקפיס" (ב', 23.00) — שם הפרק: „לצאת מכלל פעולה". שתי חבורות פשע יריבות מציבות אתגר של ממש לפני דמפסי ומייקפיס. דמפסי מהמר בעולם שבו סחיטה, רצח ותמיכה הם כללי המשחק, ומייקפיס צריכה להציל את שרו, ולא זה בלבד.

* „עד כלות" — סרט ישראלי (ב', 22.20) — סיפור גורלו של מיקי, אסיר הבורח מן הכלא אל אהבה בלתי אפשרית, אל ליהי. השניים נפגשו באקראי, כאשר ליהי, שחקנית תיאטרון צעירה, וחבריה השחקנים הפעילו בין כותלי הכלא פרוייקט שיקום לאסירים. עם תום הפרוייקט „גמרה" ליהי את תפקידה וחזרה לחיי שגרה. מיקי נותר בחלומו לנסוע עם אהובתו לאמריקה, והוא יוצא להגשים את החלום הזה.

הסרט הוא סיפור העימות שבין מיקי לליהי, בשעה שהוא בורח מן הכלא ומגיע לביתה; עימות בין אנשים, בין תרבויות ובין דעות קדומות. סופו של העימות — הסגרתו של מיקי לידי המשטרה.

* „גלריה" (ג', 23.00) — הפעם יוקרן סרט על ניסן נתיב ועל בית הספר למשחק שייסד לפני שנים רבות בתל־אביב ואשר אותו הוא מנהל עד היום. בתכנית גם שיחה עם מסקין על משחק ועל הוראת משחק.

* „שניים אוחזין" (ד', 20.30) — הדיון הפעם על הצנזורה. המשתתפים — חה"כ הרב חיים דרוקמן, אהרון לנגרמן, הרב שמואל אביגדור הכהן, פרופ' אריה זקס.

* „חבורת האקדחנים" (ד', 22.05) — כפרבנן הכנסה לשחזר את פניו האמיתיות של המערב: לא ברק, לא זוהר ולא גיבורים לאו־דווקא, אלא מקום קשה ואכזר לכל מי שרוצה לחיות בו. נער בן 16 מצטרף לחבורה של בוקרים המעבירים עדרים ממקסיקו לקולוראדו, כדי לזכות בחיי הרפתקה. אולם עד מהרה הוא מגלה את האכזריות הקשות של החיים במחיצתם.

* „הכל על ה„טבע" בסרטי הטבע" (ה', 21.30) — מראות מאחורי הקלעים חושפים את האמת על הפקת סרט טבע. תגודה מדהימה מראה כי בצילומי טבע יש הונאה, מעשי אכזריות והריגה של בעלי־חיים בכוונה תחילה.

* „המגדל השחור" (ה', 22.45) — הפרק האחרון: פרשה המוות מעמדו רובה צדיין סתומה. שיחה עם הנרי קאוור־דין מאירה את עיניו של דאלגליש. בהמשך ההכבית לנסיעה של החולים והצוות להדרן, חש דאלגליש שהוא קרוב לפיענוח התעלומה.

לילדים ולנוער בטלוויזיה הכללית והלימודית

* **יום שישי**

15.30 ציקי — פרק ד'. ציקי ממשיכה ב„ידידותה" עם מתיה. היא עוזרת לו לצייר וצוחקת על מנהג בני האדם לצאת לחופשות מחוץ לבתיהם המרווחים. ציקי מתבקשת לעזוב את מתיה בתקופת החופשה, כדי שלא תעורר שאלות. היא מציקה למתיה ועוזבת מיד. היא שבה ברגע לא צפוי, כמתיה ופולי שטים בנהר.

* **יום ראשון**

14.00 כלכלה — קו ייצור — מפעל הצריך לעמוד בנורמות ייצור, האיך ע"י יוזמה אישית, אפשר לייעל את המערכת.

14.40 הכה נגלה — את הפרספקטיבה — תיאור המרחק על משטח חלק נקרא פרספקטיבה. בסרט נגלה כמה מן הדרכים המאפשרות יצירת פרספקטיבה.

16.30 תיבה 2 — פרק י"ד: דון קישוט — גם דון קישוט מגיע למאה ה־25 ולסדרה. יוצא, מספר התיבה, פוגש בדון קישוט וסאנצ'ו פאנצ'ה והעלילה מתפתחת.

17.30 „תבל ומלואה" — הפרק העשירי: „שלמת נפרדים". הפרק עוסק באיים נידחים ובשאלה איך הגיעו לשם בעלי־חיים וצמחים וכיצד הם מצליחים לשרוד שם.

* **יום שני**

14.20 צפון אמריקה: היבשת — הפרק מספר על המבנה הגיאוגרפי פיסי של אמריקה הצפונית — חלוקה לאזורים ותיאור קצר על האוכלוסיה שבהם.

15.50 הכו בתוף לאט — הסרט מספר על קבוצת כדור בסיס ועל ברוס, אחד השחקנים החולה וחוכר למות. ידידו הטוב של ברוס עומד לצדו ועוזר לו. מערכת היחסים ביניהם והיחסים בין יתר חברי הקבוצה משקפים את החברה האנושית כולה.

16.30 שניים אוחזין — מאי טעמא — הפעם סוגיות שבהן מבררת הגמרא את הנימוק והטעם לדין.

17.30 „עליזה בארץ הפלאות" — שם הפרק: „יער השכחה". עליזה שוכחת את שמה ואת שמו של גבי ארנבי. כל זה באשמת ארנב האביב ששפה במכון הפרק.

* **יום שלישי**

14.00 עופות המים באזורים הטרופיים — על שמורת עופות המים בבהרטפור מדרום לניו־דלהי, בירת הודו. בשמורה מינים שונים של חסידות, עגורים מגלנים, אנפות ומינים נדירים אחרים של עופות מים.

15.30 קשת וענן — „ובראשי חדשיכם" — הבנת החשיבות בקביעת ראש חודש כבסיס ללוח השנה העברי, שעל פיו נקבעים כל מועדי ישראל. המשדר מתאר את דרך קביעת ראש חודש בזמן הקדום ומבליט את החשיבות הרבה הנודעת לקביעה מדויקת של ראש חודש.

16.25 דיק טרפין — פרק 12: בני הישובה — סוויפטניק מחליט להיות עצמאי. הוא מנסה להציל את אחיינו של סר בין גלאסון, אך נזקק שוב לעזרתו של דיק טרפין.

18.00 „התלת רגליים" — הפרק השני: לפי הוראותיו של אוזימנדיס הנערים מגיעים לנמל, וממנו הם מבקשים להפליג לצרפת. אך שם תופסים אותם מלחים, המבקשים לקחת אותם לאפריקה.

* **יום רביעי**

14.00 עולם הולך ונעלם — במאתי מדבר גובי — הסרט סוקר בקיצור את ההיסטוריה של מונגוליה ואת המעבר מהשלטון הפיאודלי לשלטון הסוציאליסטי־קומוניסטי והשפעתו על תושבי מונגוליה.

16.45 כלכלון — מחיר כלכלי, מחיר שוק — למניות שהן תעודות בעלות על חברה ערך כספי — מחיר. המחיר הכלכלי הוא זה המייצג את ערכה הכלכלי של החברה ומחיר השוק הוא זה שבו נמכרת המניה בשוק.

* **יום חמישי**

14.00 אבא גוריו — חלק ב', עפ"י ספרו המפורסם של אונורה דה בלזק.

15.25 ניקס הוגרהנן — פרק 41: חג המדירות.

15.50 קוסמוס — פרק ג': ההרמוניה של העולמות — מדע האסטרונומיה נחקר כבר בימי קדם, אך ההשערות שהועלו היו שגויות. הראשון שהבין את פעולת מערכת השמש היה יוהן קפלר, שממצאיו מהווים בסיס למדע האסטרונומיה כיום.

17.30 „קיד וידאו" — שם הפרק: פרופ' מאסטרו. חבורת „קיד וידאו" מתקשה לחזור לכדור הארץ ומבקשת את עזרתו של פרופ' מאסטרו. כמו־תמיד „אדון ברוד" ו„ההיקליטים" מנסים להכשילם.

18.00 סיפורים בראש — והפעם הספרים האלה: „שרלוק הולמס", מאת קונן דויל; „ילדים משתי קים", מאת מרגליה עקיבא; „הזגיגיל הרסכיח". אגדה יפנית; „הסערה", מאת ו. שקספיר.

18.25 פסוקי של פיקיס — כנס אל יריחו המוזכרת במקרא.

פרקי היום בתנ"ך

יום א': ישעיהו, פרק ס"ה (פסוקים א'—ז') — קריאה מפי שמיקם גורביץ ושיחה מאת עמוס חכם על הנושא: מבשג הקדושה בספר ישעיהו.

יום ב': ישעיהו, פרק ס"ה (פסוקים ח'—י"ז) — קריאה מפי שמיקם גורביץ ושיחה מאת ד"ר ירחמיאל ברגמן על הנושא: הריני בורא את ירושלים.

יום ג': ישעיהו, פרק ס"ה (פסוקים י"ח—כ"א) — קריאה מפי שמיקם גורביץ ושיחה מאת ד"ר מנחם בולה על הנושא: ובנו בתים וישבו.

יום ד': ישעיהו, פרק ס"ו (פסוקים א'—י"א) — קריאה מפי שמיקם גורביץ ושיחה מאת עמוס חכם על הנושא: האופן המיוחד של נחמות ישעיהו.

יום ה': ישעיהו, פרק ס"ו (פסוקים י"ג—כ"ד) — קריאה מפי שמיקם גורביץ ושיחה מאת תני מושקוביץ על הנושא: השמים החדשים והארץ החדשה.

פינת הבול

מאת חיים לנגלבן

תעשיות זעירות

הכשירויות האמנותיים המסורתיים חורזית ידיים של בני שבט הכוסה, יחד עם צ'ה והתמחויות מודרניים, מהווים כוח כלכלי יכר בסיסקאי — מדינה חמית של דרום־אפריקה. רבים מפעילים את כשרונותיהם האינדיבידואליים במפעלים זעירים שבבעלותם. מינהל עיסקי בלתי פורמלי זה מהווה את הבסיס לסידרה של בולים מיוחדים, שראו אור בסיסקאי ב־8 באוגוסט 1985.

כא"י ביקנון צייר את ארבעת הבולים, הוצאת הדואר המיוחדת ומעטפת „היום הראשון" ועוד פריטי מזכרת אחרים.

הבול הראשון בן 12 סנט מראה ייצור שיריה. נגרות זעירה קיימת ברוב אזורי סיסקאי, גם בחצרות קטנות וגם בבתי מלאכה. הנגרים מייצרים מיגוון של פריטים, החל מרהיטי בית סטנדרטיים כמו מטות, רהיטים לחדרי אוכל ושינה, ועד לארונות מטבח, שולחנות משרד, דלתות ומסגרות לדלתות וחלונות. יש גם מוצרים המיוצרים על־פי דרישותיו הספציפיות של הלקוח. העבודה היא באיכות גבוהה.

הבול השני בן 25 סנט מראה ייצור בדים. נטייתן הטבעית של נשות שבט הכוסה לצבעים ולעיצוב, מנוצלת יפה בתעשיית התפירה, הגדולה והולכת כל העת. קבוצות של תופרות פועלות בכל רחבי מדינה ההכוה. וזו תעשיה ביתית חיונית. איגוד התעשיה הזעירה בסיסקאי מספק יותר ויותר בתי מלאכה לתפירה. התעשיה זו מספקת הרבה מקומות עבודה לנשים, גם בבתי המגורים. המוצרים הם בגדים צבעוניים מסורתיים, וגם בגדים לייצוא — כגון שמלות, חצאיות, חולצות, מדי בתי ספר, מפות שולחן ומפיות.

תעשיית הריתוך מוצגת על הבול בן 30 סנט. רתכים פועלים באיזורי התעשיה הקלה ובבתיהם. באיזורים החקלאיים משתמשים לעיתים ביחידות ריתוך ניידות. המוצרים העיקריים הם סוגים ממיינים של מתקני צלייה בשר, כריזות, סורגים, שערי כניסה, דוכנים, חלונות מתכת, צנורית ביוב ומיכלי מים. בדרך כלל הם מיוצרים על פי מידות סטנדרטיות, אך אפשר להזמין פריטים מיוחדים על פי ספציפיקציה.

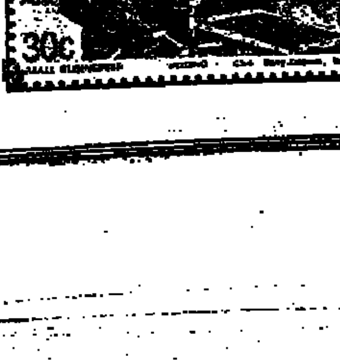

קליעה של נצרים הינה אמנות עתיקה ביותר הנפוצה בקרב נשות הכוסה. כיום, תעשיית הסלים משגשגת, כפי שמראה הבול הרביעי והאחרון בסדרה זו, בערך של 50 סנטים. בין המוצרים הפופולריים רגילים, סלים לתינוקות, כיסאות קלועים וצעצועים שונים.

רוב המוצרים לשוק המקומי ולייצוא מיוצרים במידות סטנדרטיות, כן ניתן במידת הצורך, להזמין גם מוצרים במידות רצויות.

את כל הפריטים הפילטליים, ניתן היה להשיג בכל סניפי הדואר ומוקדי המכירה של השירות הבולאי הדרום־אפריקני, וכן ביום ההופעה בלבד, בבירת סיסקאי — זוואנד־נבאזא.

פרטוריה מרכזת בדרך כלל את כל הפעילויות הפילטליות, גם עבור מדינות החסות האחרות שהוקמו על־ידי הרפובליקה הפרטורית.

*

ירושלים — בהוצאת הדואר הצרפתית

דואר צרפת הנפיק חותמת דואר מיוחדת „ציון „אריאנס—פריאה" (כחית — ביראל חברים) צד בחודש יוני 1985 ובה מגדל אייפל, מבנים בירושלים, כאשר בתחתית החותמת הכיתוב שם העיר „ירושלים".

*

ערב חליפין לאספני יודאיקה

ביום שלישי י' בניסן התשמ"ו — 15 באפריל 1986, יתקיים באחדון התל אביבי לבולאות, רחוב הס 16, ערב חליפין מיוחד לאספני יודאיקה. המפגש משעה 17.